

**SLUŽBENI VJESNIK
POREČKE I PULSKE BISKUPIJE**

Godina LXIV. 2013. broj 3.

Izdaje:
Biskupski ordinarijat u Poreču
Dobrilina 3, 52440 POREČ

Uredio:
Sergije Jelenić,
kancelar

tel.: +385 (052) 432 064
faks: +385 (052) 451 785
e-mail: Biskupija@ppb.hr
kancelar@ppb.hr

ISSN 1331 – 761X

KAZALO

BOŽIĆNA PORUKA BISKUPA DRAŽENA KUTLEŠE	5
I. SVETA STOLICA	
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 2. listopada 2013.	8
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 6. listopada 2013.	9
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 9. listopada 2013.	10
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 16. listopada 2013.	11
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 20. listopada 2013.	13
MARIJA– SLIKA I UZOR CRKVE	14
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 23. listopada 2013.	14
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 30. listopada 2013. – Apel za Irak	15
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji na svetkovinu Svih svetih, 1. studenog 2013.	16
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 3. studenog 2013.	17
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 6. studenoga 2013.	18
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 10. studenoga 2013.	19
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 13. studenoga 2013. - Apel Sv. Oca	21
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju, 17. studenoga 2013.	22
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 20. studenoga 2013.	23
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 27. studenoga 2013.	25
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 1. prosinca 2013.	26
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 4. prosinca 2013. - Papin apel	27
Papin nagovor uz molitvu Anđeo Gospodnji u nedjelju 8. prosinca 2013.	28
Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 11. prosinca 2013.	29
Poruka za čitavu Ameriku i apel	29
BISKUPSKA SINODA	31
II. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA	
PRIOPĆENJE S 47. PLENARNOG ZASJEDANJA HBK	38
PRIOPĆENJE	40
ZAJEDNIČKA IZJAVA I ZAKLJUČCI SIMPOZIJA „Preventivni i kurativni aspekti očuvanja braka i obitelji u Hrvatskoj –	41
iskustva vjerskih zajednica“	41
S DEVETOG MEĐURELIGIJSKOG SUSRETA VISOKIH PREDSTAVNIKA VJERSKIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ	41
Poziv biskupa Hrvatske biskupske konferencije povodom održavanja ustavotvornog referenduma o braku	43
Izjava Komisije HBK „ <i>Iustitia et pax</i> “ o poštivanju braka i zaštiti obitelji, kao i o potrebi dijaloga države s crkvama i zajednicama uvjerenja o etičkim pitanjima od <i>općeg dobra</i>	44
Izjava Komisije HBK „ <i>Iustitia et pax</i> “ povodom najave donošenja Zakona o životnom partnerstvu te Obiteljskog zakona	45
Poslanica biskupa Josipa Mrzljaka za Nedjelju Caritasa, 15. prosinca 2013.	47
Susret kardinala Josipa Bozanića i ministra Orsata Miljenića	48
Vlč. Marko Đurin imenovan vicerektorom Papinskog hrvatskog Zavoda sv. Jeronima	48
III. POREČKA I PULSKA BISKUPIJA	
IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA	50
OBAVIJEST O SUSRETU PERMANENTNOG OBRAZOVANJA ZA SVEĆENIKE DO 10 GODINA SLUŽBE	50
PLENUM SVEĆENIKA I REDOVNIKA	51
PROSLAVA SVETOG MAVRA	51
BISKUPSKA PRIZNANJA VJERNICIMA	52
ZA REKOLEKCIJU, 02. PROSINCA 2013.	52
BOŽIĆNI PRIJEM ZA SVE SVEĆENIKE, REDOVNIKE I REDOVNICE	53
SVIM ŽUPNIM UREDIMA POREČKE I PULSKE BISKUPIJE	54
BISKUPOV POZIV POVODOM REFERENDUMA O OBITELJI	55
PRAVILNIK O POSUDBI SREDSTAVA ZA NABAVKU OSOBNOG VOZILA	56
KRIZME U 2014.	57
IV. VIJESTI IZ ŽIVOTA BISKUPIJE	
OBITELJSKA ŠKOLA U LOVRANU	60
DUHOVNE VJEŽBE U NOVIGRADU	60

POZNATI TALIJANSKI KATOLIČKI SOCIOLOG GOSTOVAO U PULI.....	61
ČLANOVIMA ORGANIZACIJSKOG ODBORA ODBORA URUČENE ZAHVALNICE.....	62
PROSLAVLJEN BLAGDAN SV. FLORA U LOBORICI.....	63
OSNOVANA HUMANITARNA MREŽA ZA POTREBITE.....	63
KUMI ORGANIZIRALI VIŠESATNO KLANJANJE.....	64
PROSLAVA SV. FLORA U KRANJCIMA.....	64
SVI SVETI U POREČU.....	65
SMOTRE ZBOROVA.....	65
SMOTRA ZBOROVA U MATERADI.....	66
PROSLAVA SV. MARTINA U VRSARU.....	66
MISA ZA NOVU AKADEMSKU GODINU.....	67
SMOTRA ZBOROVA PULSKOG DEKANATA.....	68
DUHOVNA OBNOVA ZA VJEROUČITELJE.....	68
ODRŽAN SUSRET ČLANOVA ŽUPNIH CARITASA.....	69
SMOTRA ZBOROVA PAZINSKOG DEKANATA.....	70
PLENUM SVEĆENIKA POREČKE I PULSKE BISKUPIJE.....	70
NOVI KAPELAN POLICIJSKE KAPELANIJE SV. MAURA.....	70
TRODNEVNICA PRIPRAVE ZA BLAGDAN SV. MAURA.....	71
PROSLAVLJEN BLAGDAN SV. MAVRA.....	71
BISKUPIJSKA PRIZNANJA.....	72
DUHOVNA OBNOVA I „ČETVRTI ZAVJET“.....	73
POSLEDNJA OVOGODIŠNJA SMOTRA ŽUPNIH ZBOROVA.....	74
BISKUP KUTLEŠA KRSTIO SEDMO DIJETE U OBITELJI.....	74
ĐAKONSKO REĐENJE.....	75
GRADINA: BLAGOSLOV OLTARA O BLAGDANU SV. ANDRIJE.....	75
PROSLAVA SV. ANDRIJE U VRSARU.....	76
FAŽANA: ADVENTSKI VIJENAC NA TRGU.....	77
BISKUP KUTLEŠA KRSTIO SEDMO DIJETE OBITELJI MILOVAN.....	77
DUHOVNA OBNOVA U VRTIĆU.....	78
PROSLAVA SV. NIKOLE BISKUPA U PAZINU.....	78
STRUČNO VIJEĆE VJEROUČITELJA.....	79
MOLITVA ZA NEROĐENE.....	79
KLANJANJE ZA ŽIVOT.....	80
PROSLAVA SVETE LUCIJE U OPRTLJU.....	80
PROSLAVLJEN BLAGDAN BL. OTONA IZ PULE.....	80
NEDJELJA CARITASA.....	81
DOŠAŠĆE ILI ADVENT JE.....	82
V. RAZNI ČLANCI	
SNAGA MILOSTI.....	85
BOG I DRŽAVA: EUROPA IZMEĐU LAIČNOSTI I LAICIZMA.....	91

BOŽIĆNA PORUKA BISKUPA DRAŽENA KUTLEŠE

Draga braćo i sestre,

kao svake godine tako i ove dolazi Božić i božićni blagdani. Možda bi bilo dobro da se zapitamo kako bismo mogli na novi način živjeti ovaj drevni i dragi blagdan? Kako doživjeti i osmisлити novi Božić koji nam dolazi?

Božić je drevni kršćanski blagdan u kojem većinom, zadnjih godina, sudjelujemo samo u tradicionalnim ritualima i običajima koji su već odavno na snazi: razglednice, pokloni, obiteljski objedi, jaslice, božićno stablo, obilazak rodbine, prisutnost na božićnim misama.

Od srca čestitam svima onima koji mogu živjeti ove božićne blagdane na tradicionalan, miran i ugodan način. No, svjestan sam da ovi dani, pogotovo u zadnje vrijeme, često izazivaju u mnogima tjeskobu u potrazi za stvarima koje trebaju darovati, za vrijeme koje trebaju provesti s obitelji, da ne zaborave nikoga kome trebaju poslati čestitke. Osim toga ne bi smjeli izgubiti iz vida sve oskudniji obiteljski proračun koji je sve tanji i tanji u ovim teškim vremenima. Mislim na one koji su u financijskim poteškoćama, na one koji su bolesni, na one koji su sami i nemaju nikoga kome će nešto darovati ili od koga primiti neki dar ili neku dobru želju.

Ovi dani su sigurno puni radosti i veselja, ali za mnoge ljude mogu biti i jesu trenuci tuge, jer nemaju nikoga s kim bi mogli podijeliti božićni ručak ili možda pate zbog osobe koja je nedavno preminula.

Moleći, pitam se s pouzdanjem u Božju providnost, je li moguće živjeti ovaj drevni blagdan na novi način, mogu li se provesti ovi dani u prijateljskom ozračju i radosti? Može li Mali Bog - Božić ukloniti ovaj veo tuge koji zamagljuje živote, darovati mir svim potrebnima?

Mislim da prava novost božićnih blagdana nisu novi pokloni, fantastične zabave, egzotična putovanja. Sve nas to previše ograničava. Vanjske novosti nemaju dugi vijek trajanja i brzo prolaze, ne ostavljaju trajni trag.

Istinske novosti su moguće, ali one nisu izvan nas, one su u našim dubokim vjerskim osjećajima koji nisu površni nego proživljeni u susretu s Božićem i dobrim ljudima. Zbog tog iskustva moramo stvoriti novi pogled na ljude oko sebe, vidjeti u njima nešto drugo, nešto lijepo. Trebamo gledati stvari kroz svjetlo osmjeha, a ne tuge, kroz koji se vidi nešto lijepo i u onim osobama i stvarima koje prije uopće nismo primjećivali nego ih tek primijetimo kad ih više nema. Trebamo otvoriti svoje sebične ruke kako bismo mogli darovati malo više ljudske topline onima koji su tužni. Božić nas potiče da stojimo pored onoga koji je sam kako bismo s njim mogli podijeliti i uljepšati mu trenutke samoće i osamljenosti.

Ovim malim gestama i pažnjama možemo napraviti nešto novo od onog drevnog i ritualnog Božića. Jednostavna srca znaju i predlažu novosti i sposobna su za radost, kao što se dogodilo i s betlehemske pastirima, u noći Isusova rođenja, kada im anđeo reče: "Evo, javljam vam blagovijest, veliku radost... danas vam se rodio Spasitelj - Krist, Gospodin" (Lk 2,10-11). I njihova srca se napuniše radošću. Ovdje je projekt novog čovjeka, koji zna kako prihvatiti blagu i novu vijest, Evanđelje.

Sadašnja kriza nas obvezuje da ponovno preispitamo i svoju sebičnost i svoje poštenje. Očito trebamo postaviti nova pravila, kako bismo pronašli nove oblike predanosti, gradili na pozitivnim iskustvima i odbacili ona negativna. Očito ništa ne možemo bez temeljnog obraćenja i istinskog ljudskog poštenja. Kriza nam na taj način postaje prigoda za osobno preispitivanje; koliko sam doprinio da bi netko mogao spokojno blagovati Božić ili koliko sam toga lošeg učinio da ga mnogi provode u neimaštini i tuzi? U duhu povjerenja preostaje nam suočiti se prvo sa samima sobom a tek onda s drugim problemima koje proživljavamo u svojoj Domovini.

Božić nas poziva da iskoristimo ove ključne trenutke kako bismo prihvatili nove načine razmišljanja i promijenili naš osobni, pa onda i kolektivni način življenja, kako na društvenom i ekonomskom, toliko još više na moralnom području.

Isus je rođen kao siromašno dijete u Betlehemu da nam pokaže bogatstvo vjere, koja rađa nadu i traži darežljivu ljubav prema onima koji su u potrebi.

Neka nam Božić daruje novu Blagu Vijest koja će svim ljudima dobre volje donijeti sreću i blagoslov a na poseban način potrebnim obiteljima, djeci, bolesnima i onima koji žive u samoći.

Sretan i blagoslovljen Božić !

✠ Dražen Kutleša, biskup

I.
SVETA STOLICA

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 2. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Nakon što u Vjeronanju ispovijedamo da “vjerujem... u jednu [Crkvu]” dodajemo pridjev “svetu”; potvrđujemo naime svetost Crkve i to je značajka koja je bila prisutna od samih početaka u svijesti prvih kršćana, koje se jednostavno nazivalo “svetima” (usp. Dj 9, 13.32.41; Rim 8, 27; 1 Kor 6, 1) jer su imali sigurnost da je posvećenje Crkve Božje djelo, da Duh Sveti posvećuje Crkvu.

Ali u kojem je smislu Crkva sveta ako vidimo da je povijesna Crkva na svojem višestoljetnom putu imala mnoge teškoće, probleme, trenutke tame? Kako može biti sveta Crkva koju čine ljudska bića, grešnici? Muškarci grešnici, žene grešnice, svećenici grešnici, časne sestre grešnice, biskupi grešnici, kardinali grešnici, papa grešnik. Svi. Kako jedna takva Crkva može biti sveta.

1. Da bih odgovorio na to pitanje poslužit ću se ulomkom iz Poslanice svetog Pavla kršćanima u Efezu. Uzevši kao primjer obiteljske odnose, Apostol kaže da “je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti” (5, 25-26). Krist je ljubio Crkvu, predavši samoga sebe na križu. To znači da je Crkva sveta jer dolazi od Boga koji je svet, koji joj je vjeran i ne predaje je vlasti smrti i zla (usp. Mt 16, 18). Sveta je zato jer je Isus Krist, Svetac Božji (usp. Mk 1, 24), neraskidivim vezama s njom povezan (usp. Mt 28, 20); sveta je jer je vodi Duh Sveti koji čisti, preobražava, obnavlja. Nije sveta zbog naših zasluga, već zato jer je Bog čini svetom, ona je plod Duha Svetoga i njegovih darova. Nismo mi ti koji je činimo svetom: Bog, Duh Sveti, je taj koji u svojoj ljubavi Crkvu čini svetom!

2. Možda ćete mi reći: ali Crkvu čine grešnici, vidimo to svakoga dana. I to je istina! Mi smo Crkva grešnika; i mi grešnici pozvani smo dopustiti Bogu da nas preobrazi, obnovi i posveti. Bila je u povijesti

napast nekih pojedinaca koji su govorili: Crkva je samo Crkva čistih, onih koji su potpuno dosljedni, a ostale treba udaljiti. To nije istina! To je hereza. Crkva, koja je sveta, ne odbacuje grešnike. Ne odbacuje sve nas! Ne odbacuje, jer poziva sve: prihvaća ih, otvorena je i onima koji su se najviše udaljili od Boga, poziva sve da puste da ih Otac, koji pruža svima mogućnost da ga susretnu i krenu putem svetosti, obaspe svojim milosrđem, nježnošću i oproštenjem. “Ali, oče, pa ja sam grešnik, imam velike grijeha na duši, kako se mogu osjećati dijelom Crkve?” Dragi brate, draga sestro, to je upravo ono što želi Gospodin; da mu kažeš: “Gospodine, evo me ovdje s mojim grijesima”. Je li tko od vas ovdje bez svojih grijeha? Ima li takvog? Nema. Nitko, baš nitko od nas! Svi nosimo sa sobom svoje grijeha. Ali Gospodin želi čuti od nas: “Oprosti mi, pomoz mi na mom putu, preobrazi moje srce!” Gospodin može preobraziti srce. U Crkvi, Bog kojeg susrećemo nije nemilosrdni sudac, već je poput oca iz evanđeoske prispodobe. Možeš biti poput sina koji je napustio očev dom, koji je u svojem udaljavanju od Boga dotakao samo dno. Ali kada smogneš snage reći: želim se vratiti kući, naći ćeš otvorena vrata, Bog ti dolazi ususret jer te uvijek čeka. Bog te uvijek čeka. Bog te grli, ljubi te i priređuje slavlje. Takav je Gospodin, takva je nježnost našeg Oca! Gospodin želi od nas da budemo dijelom Crkve koja zna raširiti ruke da sve prihvati, koja nije kuća malobrojnih, već kuća sviju, gdje svi mogu biti obnovljeni, preobraženi, posvećeni njegovom ljubavlju, najjači i najslabiji, grešnici, ravnodušni, oni koji se osjećaju obeshrabrenima i izgubljenima. Crkva svima pruža mogućnost da kroče putem svetosti, koji je kršćaninov put: daje nam susresti Isusa Krista u sakramentima, osobito u ispovijedi i euharistiji; prenosi nam Božju riječ, daje nam živjeti u ljubavi, u Božjoj ljubavi prema svima. Zapitajmo se dakle: dopuštamo li da budemo posvećeni? Jesmo li Crkva koja poziva i prihvaća raširenih ruku grešnike, koja daje hrabrost, nadu, ili smo Crkva zatvorena u samu sebe? Jesmo li Crkva u

kojoj se živi Božja ljubav, u kojoj postoji pozornost prema drugome, u kojoj ljudi mole jedni za druge?

3. I posljednje pitanje: što mogu učiniti ja koji se osjećam slab, krhak, grešnik? Bog ti kaže: ne boj se svetosti, ne boj se postaviti pred sebe visoke ciljeve, pustiti da te Bog ljubi i očisti, ne boj se pustiti da te vodi Duh Sveti. Dopustimo da nas “zarazi” Božja svetost. Svi su kršćani pozvani na svetost (usp. dogm. konst. *Lumen gentium*, 39-42); a svetost se ne sastoji prije svega u tome da činimo čudesne stvari, već u tome da pustimo Bogu da djeluje. To je susret naše

slabosti sa snagom njegove milosti, to znači imati povjerenja u njegovo djelovanje koje nam omogućuje živjeti u ljubavi, činiti sve s radošću i poniznošću, za Božju slavu i u službi bližnjemu. Ima jedan poznati izraz francuskog pisca Leona Bloya; u posljednjim trenucima svoga života rekao je: “Samo je jedna žalost na svijetu – što nismo sveti”. Ne gubimo nadu u svetost, kročimo svi tim putem. Želimo li biti sveti? Gospodin nas čeka. Sve nas, raširenih ruku. Čeka nas da nas prati na tome putu svetosti! Živimo s radošću svoju vjeru, pustimo da nas Gospodin ljubi... tražimo taj dar od Boga u molitvi, za nas i za druge.

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 6. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Prije svega želim zahvaliti Bogu na prekjučerašnjem danu koji sam proveo u Asizu. Bio je to prvi put da sam pohodio Asiz i bio je veliki dar tamo hodočastiti upravo na blagdan svetoga Franje. Zahvaljujem stanovnicima Asiza na toplom dočeku: velika hvala!

Ulomak iz Evanđelja danas započinje ovako: “Apostoli zamole Gospodina: ‘Umnoži nam vjeru!’” (Lk 17, 5-6). Čini mi se da svi mi možemo prihvatiti taj zaziv, naročito u ovoj Godini vjere. Poput apostola i mi recimo Gospodinu: “Umnoži nam vjeru!” Da, Gospodine, naša je vjera malena, slaba i krhka, ali ti je prikazujemo takvu kakva jest, da je ti umnožiš. Jel’ bi vam se svidjelo da svi to ponovimo: “Gospodine umnoži našu vjeru”? Hoćemo li to učiniti? Svi: Gospodine, umnoži u nama vjeru, umnoži u nama vjeru! Gospodine, umnoži u nama vjeru! Neka nam je on umnoži!

A što nam Gospodin odgovara? Odgovara: “Da imate vjere koliko je zrna gorušičino, rekli biste ovom dudu: ‘Iščupaj se s korijenom i presadi se u more!’ I on bi vas poslušao” (r. 6). Gorušičino je sjeme vrlo sitno, a Gospodin kaže da je i takva vjera, malena, ali prava i iskrena, dovoljna da se čine ljudski gledano nemoguće i nezamislive stvari. Istina je! Svi poznajemo jednostavne, ponizne osobe s jakom vjerom, koje zaista premještaju brda! Pomislimo, primjerice, na

neke majke ili očeve koji se suočavaju s vrlo teškim situacijama; ili na neke bolesnike u vrlo teškom stanju, koji na one koji ih dolaze posjetiti prenose vedrinu. Takve se osobe, upravo zbog svoje vjere, ne hvastaju svojim djelima, dapače, kao što Isus traži u Evanđelju, kažu: “Sluge smo beskorisne. Učinismo smo što smo bili dužni učiniti” (Lk 17, 10). Koliki među nama imaju tu jaku, poniznu vjeru, koja čini toliko dobra!

U ovom se mjesecu listopadu, koji je na poseban način posvećen misijama, sjetimo mnogih misionara, muškaraca i žena, koji su u naviještanju Evanđelja svladali svakojake prepreke, zaista su dali svoj život; kako kaže sveti Pavao Timoteju: “Ne stidi se stoga svjedočanstva za Gospodina našega, ni mene, sužnja njegova. Nego zlopati se zajedno sa mnom za evanđelje, po snazi Boga” (2 Tim 1, 8). Ovo se pak odnosi na sve nas; svaki od nas, u svakodnevnom životu, može svjedočiti Krista, oslanjajući se na snagu Boga i na snagu vjere. Vrlo mala vjera koju imamo, ali koja je snažna! Tom snagom svjedočiti Isusa Krista, biti kršćani životom, svojim svjedočenjem!

A kako crpimo tu snagu? Crpimo je od Boga u molitvi. Molitva je disanje vjere: u odnosu prožetom pouzdanjem, u odnosu protkanom ljubavlju, ne može manjkati razgovara, a molitva je razgovor duše s Bogom. Listopad je i mjesec krunice, a u Pompejima je običaj prve se nedjelje listopada posebnom molitvom obratiti Gospi, Blaženoj Djevici Mariji od svete Krunice. Pridružimo se u duhu tom činu pouzdanja u našu

Majku i primimo iz njezinih ruku krunicu: krunica je škola vjere, krunica je škola vjere!

Nakon Angelusa

Jučer je u Modeni blaženim proglašen Rolando Rivi, bogoslov iz ovih krajeva, Emilije, ubijen 1945. godine, u dobi od 14 godina, iz mržnje prema vjeri, čija je jedina krivnja bila to što je nosio talar u razdoblju kada se nasilni progon obrušio na svećenike, jer su u ime Božje dizali glas i osuđivali pokolje

počinjene neposredno po završetku rata. No, vjera u Isusa pobjeđuje duh svijeta! Bogu zahvalimo za ovoga mladog mučenika i herojskog svjedoka evanđelja. I koliko samo četrnaestogodišnjaka danas ima pred očima taj primjer: hrabri mladić, koji je znao kamo mora ići, koji je upoznao Isusovu ljubav u svom srcu i dao život za njega. Lijep je to primjer za mlade!

Želim zajedno s vama podsjetiti na osobe koje su u prošli četvrtak izgubile život na Lampedusi. Molimo zajedno u tišini za tu braću i sestre: muškarce, žene, djecu... Pustimo srcu da proplače. Molimo u tišini!

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 9. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan! Čestitam što ste danas, po ovom lošem vremenu, imali hrabrosti doći!

“Vjerujem... u jednu svetu katoličku (Crkvu)”. Danas ćemo se u svom razmišljanju zadržati na tom obilježju (oznaci) Crkve: katolicitetu. Prije svega što znači katolički? Taj izraz dolazi od grčkog “kath’olòn” što znači “otvoren svima”, cjelokupnost. U kojem se smislu ta cjelokupnost primjenjuje na Crkvu? U kojem smislu kažemo da je Crkva katolička? Rekao bih u tri osnovna smisla.

1. Prvo. Crkva je katolička jer je mjesto, kuća u kojoj se naviješta vjera u cjelini, u kojoj se spasenje koje nam je donio Krist nudi svima. Crkva nam daje susresti Božje milosrđe koje nas preobražava jer je u tome milosrđu prisutan Isus Krist, koji joj daje ispovijedati pravu vjeru, puninu sakramentalnog života, autentičnost zaređene službe. U Crkvi svatko od nas nalazi ono što mu je potrebno da vjeruje, da živi kršćanski, da postane svet, da kroči u svakom mjestu i u svakom dobu.

Da navedemo jedan primjer, možemo reći da je to nalik obiteljskom životu; u obitelji je svakome od nas dano sve ono što nam omogućuje rasti, sazrijevati, živjeti. Ne može čovjek rasti sam, ne može ići kroz život sam, odvajajući se od ostalih, već kroči i raste u zajednici, u obitelji. Tako je i u Crkvi! U Crkvi možemo čuti Božju riječ, sigurni da je to poruka

koju nam je Gospodin dao; u Crkvi možemo susresti Gospodina u sakramentima koji su otvoreni prozori kroz koje nam se daje Božje svjetlo, potoci na kojima se napajamo samim Božjim životom; u Crkvi učimo živjeti zajedništvo, ljubav koja dolazi od Boga. Svaki se od nas može danas zapitati: kako živim u Crkvi? Kada idem u crkvu je li to isto kao da sam bio na stadionu, na nogometnoj utakmici? Kao da sam bio u kinu? Ne, to je nešto sasvim drugo! Kako ja idem u crkvu? Kako prihvaćam darove koje mi pruža, da rastem, da sazrijevam kao kršćanin? Sudjelujem li u životu zajednice ili se zatvaram u svoje probleme, odvajajući se od ostalih? U tome prvom smislu Crkva je katolička jer je kuća svijetu: svi su djeca Crkve i svi su u toj kući.

2. Drugi smisao: Crkva je katolička jer je sveopća, raširena je po svem svijetu i naviješta evanđelje svakom muškarcu i svakoj ženi. Crkva nije neka elitna skupina, ne tiče se samo nekih. U Crkvi nema zatvorenosti, poslana je čitavom ljudskom rodu. I jedna Crkva je prisutna također u svojim najmanjim dijelovima. Svatko može reći: u mojoj je župi prisutna Katolička Crkva, jer je i ona dio opće Crkve, i ona ima puninu Kristovih darova, vjeru, sakramente, otajstvo; u zajedništvu je s biskupom, papom i otvorena je svima, bez razlike. Crkva nije samo u sjeni našeg zvonika, već obuhvaća mnoštvo narodâ koji ispovijedaju istu vjeru, hrane se istom euharistijom, poslužuju je isti pastiri.

Osjetiti se u zajedništvu sa svim Crkvama, sa svim katoličkim zajednicama na svijetu, malima i velikima! Lijepo je to! I zatim osjetiti da smo svi u misiji, male ili velike zajednice, svi moramo otvoriti naša vrata i izaći da naviještamo evanđelje. Zapitajmo se dakle: što činim da drugima komuniciram radost susreta s Gospodinom, radost pripadnosti Crkvi? Naviještati i svjedočiti vjeru nije nešto što je pozvana činiti tek nekolicina, već se tiče i mene, tebe, svakog od nas!

3. Treća i posljednja misao: Crkva je katolička, zato što je “kuća sklada” gdje se jedinstvo i različitost umiju zajedno povezati da budu bogatstvo. Sjetimo se slike simfonije, što znači suzvučje i sklad, razna glazbala sviraju zajedno; svako od njih ima svoj jedinstven zvuk i njegova zvučna obilježja se složno uklapaju u nešto zajedničko. Postoji zatim voditelj, dirigent, i u simfoniji koja se izvodi svi sviraju zajedno u “skladu”, ali se ne briše pečat svakog glazbala, osobitost svakog od njih, štoviše ona je valorizirana u najvećem stupnju!

To je lijepa slika koja nam kazuje da je Crkva poput velikog orkestra u kojem postoji raznolikost: nismo svi jednaki i ne smijemo biti svi jednaki. Svi

smo različiti, svatko sa svojim osobinama i upravo to je ono što je lijepo u Crkvi: svatko donosi svoje, ono što mu je Bog dao, da obogati druge. I među članovima postoji ta različitost, ali je to različitost u kojoj nema sukoba, suprotstavljanja; to je raznolikost koja daje Duhu Svetom da od nje stvori sklad; on je pravi “Učitelj”, on sâm je sklad. I ovdje se zapitajmo: živimo li u svojim zajednicama u skladu ili se jedni s drugima svađamo? U mojoj župnoj zajednici, u mojem pokretu, gdje sam ja u Crkvi? Ima li ogovaranja? I ako ima ogovaranja, nema sklada, već je svađa. A to nije Crkva: Crkva je sklad svijetu. Nikada ne ogovarajmo jedni druge, nikada se ne svađajmo. Prihvaćamo li drugoga, prihvaćamo li da postoji opravdana različitost, da je ovaj različit, da jedan o tome misli ovako a drugi onako – ali u istoj vjeri se može misliti drukčije – ili težimo jednolikosti? Ali jednolikost ubija život. Život Crkve je raznolikost, i kada želimo nametati tu jednolikost svima ubijamo darove Duha Svetoga! Molimo Duha Svetoga, koji je tvorac toga jedinstva u različitosti, toga sklada, da nas učini sve više “katoličkima”, to jest u ovoj Crkvi koja je katolička i sveopća! Hvala.

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 16. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Kada molimo Vjervanje kažemo: “Vjerujem... u jednu svetu katoličku i apostolsku (Crkvu)”. Ne znam jeste li ikada razmišljali o tome što znači izraz “Crkva je apostolska”. Možda ste koji put, dolazeći u Rim, razmišljali o važnosti apostolâ Petra i Pavla koji su ovdje dali svoj život da pronesu i svjedoče evanđelje.

Ali to je i nešto više. Ispovijedati da je Crkva apostolska znači istaknuti duboku vezu koju ona ima s apostolima, s onom malom skupinom od dvanaest ljudi koje je Isus jednoga dana pozvao k sebi, pozvao ih po imenu, da ostanu s njim i da ih pošalje da propovijedaju (usp. Mk 3, 13-19). “Apostol” je naime grčka riječ koja znači “poslan”. Apostol je osoba koje je poslana učiniti nešto i apostole je izabrao, pozvao i poslao Isus da nastave njegovo djelo, to jest da mole – što je prvi apostolov zadatak – a drugi je naviještati

evanđelje. Ovo je važno, jer kada pomislimo na apostole mogli bismo pomisliti da su išli samo naviještati evanđelje i činiti mnoga djela. Ali u prvim vremenima Crkve postojao je jedan problem, jer su apostoli morali raditi mnogo stvari i tada su postavili đakone, da bi apostoli imali više vremena za molitvu i naviještanje Božje riječi. Kada razmišljamo o nasljednicima apostolâ, biskupima, uključujući papu jer je i on biskup, moramo se prije svega zapitati moli li taj nasljednik apostolâ a zatim naviješta li evanđelje: to znači biti apostol i zato je Crkva apostolska. Svi mi, ako želimo biti onakvi apostoli kakve ću sada opisati, moramo se zapitati: molim li za spasenje svijeta? Naviještam li evanđelje? To je apostolska Crkva! S apostolima nas vežu duboke veze.

Polazeći upravo od toga želim kratko istaknuti tri značenja pridjeva “apostolski” primijenjena na Crkvu.

1. Crkva je apostolska zato jer se zasniva na propovijedanju apostolâ, na vlasti koju im je dao sâm Krist. Sveti Pavao piše kršćanima u Efezu: “sugrađani ste svetih i ukućani Božji nazidani na temelju apostolâ i prorokâ, a zaglavni je kamen sam Krist Isus” (2, 19-20); uspoređuje, naime, kršćane sa živim kamenjem od kojeg je sagrađeno zdanje koje je Crkva, to se pak zdanje temelji na apostolima a kamen koji sve drži je sâm Isus. Bez Isusa ne može postojati Crkva! Isus je upravo temelj, osnova Crkve! Apostoli su živjeli s Isusom, slušali su njegove riječi, dijelili njegov život, a prije svega su bili svjedoci njegove muke i smrti. Naša vjera, Crkva koju je Krist želio, ne temelji se na nekoj ideji, na nekoj filozofiji, već na samom Kristu. A Crkva je poput neke biljke koja je tijekom stoljećâ rasla, razvijala se, donosila plodove, ali su njezini korijeni duboko usađeni u njega i ono temeljno iskustvo Krista koje su imali apostoli, koje je Isus izabrao i poslao, dopire sve do nas. Od one majušne biljke do naših dana: tako je Crkva u čitavom svijetu.

2. No zapitajmo se: na koji način mi možemo stupiti u vezu s tim svjedočanstvom, kako može doći sve do nas ono što su živjeli apostoli s Isusom, ono što su slušali od njega? Došli smo tako do drugog značenja izraza “apostolstvo”. U Katekizmu Katoličke Crkve se kaže da je Crkva apostolska jer “pomoću Duha koji u njoj prebiva, ... čuva i prenosi nauk, dobar poklad, zdrave riječi koje je čula od apostola” (br. 857). Crkva čuva kroz stoljećâ to dragocjeno blago koje predstavlja Sveto pismo, nauk, sakramenti, služba pastirâ, tako da možemo biti vjerni Kristu i biti dionici njegova života. To je nalik rijeci koja teče u povijesti, širi se, natapa, ali ta voda koja teče je uvijek ista ona koja teče iz izvora, iz samoga Krista: on je Uskrsli, Živi i njegove riječi su neprolazne, jer je on neprolazan, on je živ, on je danas ovdje među nama, on nas čuje, mi razgovaramo s njim a on nas sluša nas, on je u našem srcu: Isus je danas s nama! I to je ljepota Crkve: prisutnost Isusa Krista među nama. Pomislimo li ikad koliko je važan taj dar što nam ga je Krist dao,

dar Crkve, gdje ga možemo susresti? Pomislimo li ikad kako je upravo Crkva na svom putu kroz ova stoljeća - usprkos teškoćama, problemima, slabostima - ta koja prenosi izvornu Kristovu poruku? Daje li nam sigurnost da je ono u što mi vjerujemo zaista ono što nam je Krist prenio?

3. Posljednja misao: Crkva je apostolska jer je poslana nositi evanđelje čitavom svijetu. Nastavlja u povijesti ono isto poslanje koje je Isus povjerio apostolima: “Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! ‘I evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta’” (Mt 28, 19-20). To je ono što nam je Isus rekao da činimo. Insistiram na tome aspektu misionarstva, jer Isus poziva sve da “pođu” ususret drugima, šalje nas, traži od nas da se pokrenemo i širimo radost evanđelja! Još se jednom zapitajmo: jesmo li misionari svojom riječju, ali nadasve svojim kršćanskim životom, svojim svjedočenjem? Ili smo pak kršćani zatvoreni u svom srcu i u svojim crkvama, kršćani iz sakristije? Jesmo li samo kršćani na riječima, ali koji žive kao pogani? Moramo si postaviti ta pitanja, koja nisu prijekor. I ja to kažem samom sebi: kakav sam kršćanin, svjedočim li ili ne?

Crkva ima svoje korijene u nauku apostolâ, tih istinskih Kristovih svjedokâ, ali gleda u budućnost, duboko je svjesna da je poslana – poslana od Isusa –, da je misionarska, pronoseći Isusovo ime molitvom, naviještanjem i svjedočenjem. Crkva koja se zatvara u samu sebe i u prošlost, Crkva koja gleda samo sitna pravila ponašanja, vladanja, je Crkva koja izdaje vlastiti identitet; zatvorena Crkva izdaje vlastiti identitet! Otkrijmo, dakle, iznova svu ljepotu i odgovornost pripadnosti apostolskoj Crkvi! I ne zaboravite: Crkva je apostolska jer molimo – to je prvi naš zadatak – i zato što naviještamo evanđelje svojim životom i svojim riječima.

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 20. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, u današnjem Evanđelju Isus pripovijeda jednu prisposobu o potrebi da se neprestano moli, neumorno. Glavni lik je udovica koja upornim molbama uspijeva nečasnog suca privoljeti da se zauzme za njenu stvar. I Isus zaključuje: ako je udovica uspjela uvjeriti tog suca, zar mislite da Bog neće uslišati nas ako ga budemo ustrajno molili? “Neće li onda Bog obraniti svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu sve ako i odgađa stvar njihovu?” (Lk 18, 7).

“Vapiti dan i noć” Bogu! Pogađa nas ta slika molitve. Ali zapitajmo se: zašto Bog to želi? Zar mu naše potrebe nisu unaprijed poznate? Koji je smisao te “upornosti” s Bogom?

To je dobro pitanje, koje nam pomaže produbiti jedan vrlo važan aspekt vjere: Bog nas poziva ustrajno moliti ne zato što ne zna što nam je potrebno, ili zato što nas ne sluša. Naprotiv, on uvijek sluša i poznaje sve nas, s ljubavlju. Na našem svakodnevnom putu, osobito u teškoćama, u borbi protiv zla izvan i u nama, Gospodin nije daleko, već je uz nas; s nama je u našoj borbi, a naše je oružje upravo molitva, koja nam pomaže osjetiti njegovu blizinu, njegovo milosrđe, kao i njegovu pomoć. Ali borba protiv zla je teška i duga, traži strpljenje i upornost – kao u slučaju Mojsija, koji je morao držati ruke uzdignute kako bi njegov narod pobijedio (usp. Izl 17, 8-13). To je tako: postoji jedna borba koju moramo svakoga dana voditi; ali Bog je naš saveznik, vjera u njega je naša snaga, a molitva je izraz te vjere. Zato nam Isus jamči pobjedu, ali na kraju se pita: “Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?” (Lk 18, 8). Ako se ugasi vjera, ako se ugasi molitva, i mi kročimo u tami, tada se gubimo na putu života.

Naučimo dakle od udovice iz Evanđelja da uvijek molimo, neumorno. Bila je sjajna ta udovica! Znala se boriti za svoju djecu! U mislima su mi tolike žene koje se bore za svoje obitelji, koje mole, koje se nikada ne umore. Sjetimo se svi danas tih žena koje nam svojim držanjem daju pravo svjedočanstvo

vjere, hrabrosti, koje su nam uzor u molitvi. Sjetimo ih se! Molimo uvijek, ali ne zato da uvjeravamo Gospodina snagom riječi! On zna bolje od nas što nam je potrebno! Ustrajna molitva je, radije, izraz vjere u Boga koji nas poziva da se borimo zajedno s njim, svakog dana, svakog trenutka, da bismo zlo pobijedili dobrom.

Draga braćo i sestre!

Danas se slavi Svjetski misijski dan. Koja je misija Crkve? Širiti u svijetu plamen vjere, koji je Isus zapalio u svijetu: to je vjera u Boga koji je Otac, Ljubav, Milosrđe. Metoda kršćanske misije nije prozelitizam, već dijeljenje s drugima plamena koji grije dušu. Zahvaljujem od srca svima koji molitvom i konkretnom pomoći podupiru misionarsko djelo, osobito brigu rimskog biskupa oko širenja evanđelja. Na ovaj smo dana blizu svim misionarima i misionarkama koji mnogo rade bez buke i daju svoj život. Poput Talijanke Afre Martinelli, koja je mnogo godina radila u Nigeriji: prije nekoliko dana je ubijena u pljački; svi su plakali, i kršćani i muslimani. Voljeli su je. Ona je naviještala evanđelje životom, pothvatom koji je ostvarila, obrazovnim centrom; tako je širila plamen vjere, dobar je boj vodila! Sjetimo se te naše sestre i pozdravimo je svi pljeskom!

Podsjećam na Stefana Sándora koji je jučer u Budimpešti proglašen blaženim. Bio je salezijanski laik, uzor u pastoralnom radu s mladim, u oratoriju i stručnoj izobrazbi. Kada je komunistički režim ukinuo sva katolička djela, hrabro se uhvatio u koštac s progonima i ubijen je u 39. godini života. Pridružimo se u zahvaljivanju salezijanskoj obitelji i Crkvi u Mađarskoj.

Želim izraziti svoju blizinu pučanstvu Filipina pogođenom snažnim potresom i pozivam vas da molite za taj dragi narod, koji je u posljednje vrijeme pretrpio razne prirodne nepogode.

MARIJA– SLIKA I UZOR CRKVE

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 23. LISTOPADA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Nastavljajući kateheze o Crkvi, danas želim gledati Mariju kao sliku i uzor Crkve. Podsjetit ću u vezi s tim na riječi Drugog vatikanskog koncila. U konstituciji *Lumen gentium* se kaže: “kako je već sv. Ambrozije naučavao, Bogorodica je pralik Crkve u redu vjere, ljubavi i savršenog jedinstva s Kristom” (63)

1. Pođimo od prvog aspekta: Marija kao uzor vjere. U kojem smislu Marija predstavlja uzor za vjeru Crkve? Pomislimo na to tko je bila Djeвица Marija: židovska djevojka, koja je svim srcem iščekivala otkupljenje svog naroda. Ali u srcu mlade Izraelove kćeri krila se tajna koju ona sama nije poznavala: u naumu Božje ljubavi bila je određena postati Otkupiteljevom Majkom. Prilikom naviještanje, Božji glasnik ju je oslovio s “milosti puna” i objavljuje joj taj naum. Marija odgovara s “da” i od tog časa Marijina vjera prima jedno novo svjetlo: usredotočuje se na Isusa, Sina Božjega koji je od nje uzeo tijelo i u kojem se ispunjavaju obećanja čitave povijesti spasenja. Marijina vjera je ispunjenje Izraelove vjere, u njoj je zgusnut čitav onaj hod, čitav onaj put toga naroda vjere, koji je iščekivao otkupljenje, i u tome smislu ona je uzor vjere Crkve, koja ima za središte Krista, utjelovljenje Božje beskrajne ljubavi.

Kako je Marija živjela tu vjeru? U jednostavnosti bezbrojnih svakodnevnih poslova i briga koje ima svaka mama: kako priskrbiti hranu, odjeću, brinuti za kuću... Upravo taj obični Gospin život bio je podloga na kojoj se odigrao jedinstven odnos i duboki dijalog između nje i Boga, između nje i njezinog Sina. Marijin “da”, već savršen na početku, rastao je sve više sve do časa križa. Ondje se njezino majčinstvo proširilo obuhvativši svakog od nas, naš život, da nas povede njezinom Sinu. Marija je uvijek živjela uronjena u otajstvo utjelovljenog Boga, kao njegova prva i savršena učenica, razmišljajući o svemu u svom srcu

u svjetlu Duha Svetoga, kako bi shvatila i provela u cijelosti Božju volju. Možemo si sada postaviti pitanje: puštamo li da nas rasvijetli ta vjera Marije, koja je naša Majka? Ili mislimo da je daleka, previše različita od nas? U časovima teškoće, kušnje, tame, gledamo li u nju kao uzor pouzdanja u Boga, koji želi uvijek i samo naše dobro? Mislimo na to, možda će nam biti dobro ponovno otkriti Mariju kao uzor i sliku Crkve u toj vjeri koju je ona imala?

2. Dolazimo tako do drugog aspekta: Marija kao uzor ljubavi. Na koji je način Marija za Crkvu živi primjer ljubavi? Sjetimo se njezine raspoloživosti prema rođakinji Elizabeti. Posjetivši je, Djeвица Marija nije joj donijela samo materijalnu pomoć, i to, ali je donijela Isusa, kojeg je već nosila u svom krilu. Nositi Isusa u tu kuću značilo je nositi radost, punu radost. Elizabeta i Zaharija su bili sretni zbog trudnoće koja se činila nemogućom u njihovoj dobi, ali mlada Marija im donosi punu radost, onu koja dolazi od Isusa i Duha Svetoga i izražava se u besplatnoj ljubavi, dijeljenju, uzajamnom pomaganju i međusobnom razumijevanju.

Gospa želi donijeti i nama, svima nama, veliki dar koji je Isus; a s njim nam donosi njegovu ljubav, njegov mir, njegovu radost. Tako je Crkva poput Marije: Crkva nije dućan, nije humanitarna udruga, Crkva nije nevladina organizacija, Crkva je poslana donijeti svima Krista i njegovo evanđelje; ne donosi samu sebe – bila ona mala ili velika, slaba ili snažna, već Crkva donosi Isusa i mora biti poput Marije, kada je pošla posjetiti Elizabetu. Što joj je nosila Marija? Isusa. Crkva nosi Isusa: to je središte Crkve, donositi Isusa! Ako se – hipotetski govoreći – jednom dogodi da Crkva ne nosi Isusa, to bi bila mrtva Crkva! Crkva mora nositi Isusovo milosrđe, Isusovu ljubav, Isusovo milosrđe.

Govorili smo o Mariji, o Isusu. A mi? Mi koji smo Crkva? Koja je ljubav koju nosimo drugima? Je li to ljubav Isusa, koji dijeli, koji oprašta, koji prati, ili

je to razvodnjena ljubav, poput vina koje se razvodni toliko da se čini kao voda? li ta ljubav snažna ili je tako slaba da se vodi simpatijama, traži uzvratanje, sebična ljubav? Drugo pitanje: sviđa li se Isusu sebična ljubav ili ne? Ne, ne sviđa mu se, jer ljubav mora biti besplatna, poput njegove. Kakvi su odnosi u našim župama, u našim zajednicama? Ophodimo li se jedni s drugima kao braća i sestre? Ili se uzajamno osuđujemo, govorimo loše jedni o drugima, svaki od nas njeguje vlastiti “mali vrt” ili se brinemo jedni za druge? To su pitanja ljubavi!

3. I još samo kratko o posljednjem aspektu: Marija uzor jedinstva s Kristom. Život Djevice Marije je bio tipičan život žene naroda kojem je pripadala: molila je, radila, išla u sinagogu... No, svaki je čin

uvijek činila u potpunom jedinstvu s Isusom. To jedinstvo dostiže svoj vrhunac na Kalvariji: tu se Marija sjedinjuje sa Sinom u mučeništvu srca i u prinošenju života Ocu za spasenje ljudi. Gospa je prigrlila Sinovu bol i prihvatila s njim Očevu volju, u onoj poslušnosti koja donosi ploda, koja daje pravu pobjedu nad zlom i smrću. Vrlo je lijepa ta stvarnost kojoj nas uči Marija: biti uvijek ujedinjeni s Isusom. Možemo se zapitati: sjetimo li se Isusa samo kada nešto ne ide i kada nešto trebamo, ili je naš odnos stalan, duboko prijateljstvo, i kada ga treba slijediti na križnom putu?

Molimo Gospodina da nam dadne svoju milost, svoju snagu da se u našem životu i u životu svake crkvene zajednice odražava uzor Marije, Majke Crkve. Tako neka bude!

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 30. LISTOPADA 2013. – APEL ZA IRAK

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Danas vam želim govoriti o jednoj vrlo lijepoj stvarnosti naše vjere, a to je “općinstvo svetih”. Katekizam Katoličke Crkve nas podsjeća da se pod tim izrazom podrazumijevaju dvije stvarnosti: zajedništvo u svetim stvarima i zajedništvo između svetih osoba (br. 948). Zadržat ću se na ovom drugom značenju: riječ je o jednoj od najutješnijih istina naše vjere, jer nas podsjeća da nismo sami već da postoji zajedništvo života među onima koji pripadaju Kristu. To se zajedništvo rađa iz vjere; naime izraz “sveti” se odnosi na one koji vjeruju u Gospodina Isusa i po krštenju su mu pritjelovljeni u Crkvi. Zbog toga se prve kršćane nazivalo također “svetima” (usp. Dj 9, 13.32.41; Rim 8, 27; 1 Kor 6, 1).

1. U Ivanovu se Evanđelju kaže da je, prije svoje muke, Isus molio Oca za zajedništvo među učenicima, ovim riječima: “da svi budu jedno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu da svijet uzvjeruje da si me ti poslao.” (17,21). Crkva, u svojoj dubljoj istini, je zajedništvo s Bogom, prisnost s Bogom, zajedništvo ljubavi s Kristom

i Ocem u Duhom Svetim, koje se proteže na bratsko zajedništvo. Taj odnos između Isusa i Oca je “matrica” povezanosti među nama kršćanima: ako smo duboko uronjeni u tu “matricu”, u tu užarenu peć ljubavi, tada možemo doista međusobno postati samo jedno srce i samo jedna duša, jer u plamenu Božje ljubavi izgaraju naše sebičnosti, naše predrasude, naše unutarnje i izvanjske podjele. Božja ljubav sagorijeva također naše grijehе.

2. Ako postoji ta ukorijenjenost u izvor Ljubavi, koja je Bog, tada se također događa recipročno gibanje: od braće k Bogu; iskustvo bratskog zajedništva me vodi zajedništvu s Bogom. Međusobna ujedinjenost vodi nas ujedinjenosti s Bogom, vodi nas povezanosti s Bogom koji je naš Otac. To je drugi aspekt općinstva svetih kojeg bih želio istaknuti: naša vjera treba potporu drugih, osobito u teškim trenucima. Ako smo mi ujedinjeni vjera postaje jaka. Kako je lijepo međusobno se podupirati u čudesnoj pustolovini vjere! Kažem to jer težnja zatvaranja u privatnu sferu utjecala je također na vjersko područje, tako da je mnogo puta teško tražiti duhovnu pomoć onih koji s nama dijele kršćansko iskustvo. Tko od nas nije

doživio nesigurnosti, lutanja ili čak sumnje na putu vjere? Svi smo to iskusili, ja također: to je sastavni dio puta vjere, sastavni dio našega života. Sve to ne smije iznenaditi, jer smo ljudska bića, označena krhkošću i ograničenostima; svi smo krhki, svi imamo granice. Ipak, u tim je teškim trenucima nužno uzdati se u Božju pomoć, sinovskom molitvom, i, istodobno, važno je naći hrabrosti i poniznosti da se otvorimo drugima, da tražimo pomoć, da tražimo da nam pruže ruku. Koliko smo puta učinili to i zatim se uspjeli izvući iz nevolje i ponovno naći Boga! U tome zajedništvu mi smo velika obitelj, gdje se svi članovi međusobno pomažu i podupiru.

3. Dolazimo tako do drugog aspekta: općinstvo svetih nadilazi granice ovozemaljskog života, nadilazi smrt i traje zauvijek. To jedinstvo među nama seže onkraj ovog života i nastavlja se u drugom životu; to je duhovno jedinstvo koje se rađa iz krštenja i ne prekida se smrću, već, zahvaljujući Kristu uskrsnom, nalazi svoju puninu u vječnom životu. Postoji duboka i neraskidiva veza između onih koji su još putnici na ovome svijetu – među nama – i onih koji su prešli prag smrti i ušli u vječnost. Svi krštenici ovdje na zemlji, duše u čistilištu i sve blažene duše koje su već

u raju čine jednu obitelj. To zajedništvo između zemlje i neba ostvaruje se osobito u molitvi zagovora.

Dragi prijatelji, imamo tu ljepotu! To je naša stvarnost, svih nas, koja nas čini braćom, koja nas prati na putu života i daje nam susresti se po drugi put gore na nebu. Kročimo tim putem s povjerenjem, s radošću. Kršćanin mora biti radostan, radostan što ima toliku krštenu braću za svoje suputnike; što mu pomažu braća i sestre koji kroče istim putem prema nebu kao i braća i sestre koji su na nebu i mole se Isusu za nas. Samo radosno naprijed tim putem!

Apel za Irak

Po završetku audijencije pozdravit ću izaslanstvo glavnih uprava u Iraku, s predstavnicima različitih vjerskih skupina, koje predstavljaju bogatstvo zemlje, u čijoj će pratnji biti predsjednik Papinskog vijeća za međureligijski dijalog kardinal Tauran. Pozivam vas da molite za dragi irački narod kojeg nažalost svakoga dana pogađaju tragična nasilja, da pronađe put pomirenja, mira, jedinstva i stabilnosti.

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI NA SVETKOVINU SVIH SVETIH, 1. STUDENOG 2013.

Draga braćo i sestre, svetkovina Svih svetih koju se danas slavi podsjeća nas da cilj našega života nije smrt, već raj! Piše to apostol Ivan: “Ljubljeni, sad smo djeca Božja i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje, bit ćemo njemu slični jer vidjet ćemo ga kao što jest.” (1 Iv 3, 2). Sveci, prijatelji Božji, jamče nam da to obećanje neće ostati neispunjeno. U svojem zemaljskom životu, naime, živjeli su u dubokom jedinstvu s Bogom, u tolikoj mjeri da su postali slični njemu. U licu najmanje i najprezrenije braće vidjeli su Božje lice i sada ga gledaju licem u lice u njegovoj slavnoj ljepoti.

Sveci nisu nadljudi, niti su rođeni savršeni. Oni su osobe koje su prije nego će postići nebesku slavu živjeli običnim životom, s radostima i patnjama,

naporima i nadama. Ali kada su upoznali Božju ljubav, slijedili su Boga svim srcem, bez uvjetâ i licemjerjâ; sav su svoj život utrošili u služenju drugima, podnosili su trpljenja i protivljenja bez mržnje i odgovarali na zlo dobrom, šireći radost i mir. Sveci su muškarci i žene koji imaju radost u srcu i prenose je drugima. To je život svetaca: to su osobe koje iz ljubavi prema Bogu u svom životu nisu Bogu postavljali uvjete; nisu bili licemjeri; utrošili su svoj život u službi drugima da bi služili bližnjemu; podnijeli su tolike protivštine, ali bez mržnje u srcu. Sveci nisu nikada mrzili. Ovo shvatite dobro: ljubav je od Boga, ali mržnja, od koga ona dolazi? Mržnja ne dolazi od Boga, već od đavla! A sveci su klonili đavla; sveci su muškarci i žene koji imaju radost u srcu i prenose je drugima. Nikada se ne smije mrziti, već služiti drugima, onima koji su u

najvećoj potrebi; moliti i živjeti u radosti – eto puta svetosti!

Biti svet nije povlastica malobrojnih, kao što ima nekih koji su baštinili veliki imetak; svi mi u krštenju imamo baštinu da možemo postati sveti. Svetost je poziv za sve. Svi smo stoga pozvani kročiti putem svetosti i taj put ima ime i lice: lice Isusa Krista. On nas uči kako postati svet. On nam u Evanđelju pokazuje put a taj put su blaženstva (usp. Mt 5, 1-12). Kraljevstvo nebesko, naime, je za one koji ne stavljaju svoju sigurnost u stvari, već u Božju ljubav; za one koji imaju jednostavno, ponizno srce, ne umišljaju da su pravedni i ne osuđuju druge, koji znaju trpjeti s onima koji trpe i radovati se s onima koji se raduju, nisu nasilni već milosrdni i nastoje biti tvorci pomirenja i mira. Svetac je tvorac pomirenja i mira; pomaže uvijek ljudima da se pomire i uvijek pomaže da vlada mir. Svetost je tako lijepa, to je lijep put!

Danas, na ovu svetkovinu, sveci nam daju jednu poruku. Govore nam: uzdajte se u Gospodina, jer Gospodin vas neće razočarati! On nikada ne razočarava, već je dobar prijatelj koji je uz nas. Svojim nas svjedočenjem sveci potiču da se ne bojimo ići protiv struje ili da budemo neshvaćeni i ismijani kada govorimo u njemu i Evanđelju; pokazuju nam svojim

životom da onaj koji ostane vjeran Bogu i njegovoj riječi iskusit će već na ovoj zemlji utjehu njegove ljubavi a zatim “stostruko” u vječnosti. To je ono čemu se nadamo i molimo Gospodina za našu pokojnu braću i sestre. S mudrošću je Crkva usko povezala svetkovinu Svi sveti i Spomen svih vjernih mrtvih. Našoj molitvi hvale Bogu i čašćenja svetih duša pridružuje se molitva za pokoj duša onih koji su nam prethodili u prijelazu s ovoga svijeta u vječni život.

Povjerimo našu molitvu Marijinu zagovoru, Kraljice svih svetih!

Nakon Angelusa

Popodne ću posjetiti groblje Verano i ondje slaviti misu. Bit ću u duhu povezan s onima koji ovih dana posjećuju groblja, gdje počinjavaju oni koji su nam prethodili u znaku vjere i čekaju dan uskrsnuća. Molit ću posebno za žrtve nasilja, osobito za kršćane koji su izgubili život u progonstvima.

Svima želim ugodnu svetkovinu Svih svetih. Dobar tek i do viđenja!

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 3. STUDENOG 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Ulomak iz Lukinog Evanđelja ove nedjelje pokazuje nam Isusa koji, na svome putu prema Jeruzalemu, ulazi u Jerihon. To je posljednja etapa putovanja koje sažima u sebi smisao čitavog Isusovog života, posvećenog traženju i spašavanju izgubljenih ovaca doma Izraelova. Ali što se više bliži svome cilju, to se više oko Isusa steže krug neprijateljstva.

Ipak, u Jerihonu se dogodio jedan od najradosnijih događaja koje je opisao sveti Luka: Zakejevo obraćenje. Taj je čovjek izgubljena ovca, prezren i “izopćen”, jer je carinik, štoviše, nadcarinik toga grada, prijatelj omraženih rimskih okupatora, lopov i izrabljivač.

Spriječen približiti se Isusu, vjerojatno zato što je bio na lošem glasu, i budući da je bio niska stasa, Zakej se penje na stablo da vidi Učitelja dok bude prolazio. Taj izvanjski, pomalo smiješni, čin izraz je,

međutim, unutarnjeg čina čovjeka koji se pokušava izdići iznad mnoštva da stupi u dodir s Isusom. Sam Zakej ne zna duboki smisao tog svog čina; ne zna zašto to čini, ali čini upravo to; niti se usuđuje nadati se da udaljenost koja ga dijeli od Gospodina može biti prevladana; zadovoljava se time da ga vidi u prolazu. Ali Isus, kada je došao do toga stabla, zove ga po imenu: “Zakeju, žurno siđi! Danas mi je proboraviti u tvojoj kući” (Lk 19, 5). Taj čovjek malen rastom, odbačen od svih i daleko od Isusa, je kao izgubljen u anonimnosti; ali Isus ga zove, i to ime u jezicima onog doba ima značenje puno aluzija: “Zakej” naime znači “Bog se spominje”. Lijepo je to: “Bog se spominje”.

I Isus odlazi u Zakejevu kuću, izazvavši time kritike svih žitelja Jerihona. Jer, znate, i u to se doba puno ogovaralo. Ljudi govoraše: „Kako to da od svih časnih ljudi u ovome gradu, on ide upravo tom cariniku?” Da, zato jer je on bio izgubljen; i Isus kaže: “Danas je došlo spasenje ovoj kući jer i on je sin

Abrahamov!” (Lk 19, 9). U Zakejevu kuću, od toga dana, uđe radost, uđe mir, uđe spasenje, uđe Isus.

Nema tog zanimanja ili društvenog položaja, nema toga grijeha ili zlodjela koje bi moglo izbrisati iz Božjeg sjećanja i srca ijednog od njegovih sinova. “Bog se spominje”, uvijek, ne zaboravlja nikog od onih koje je stvorio; on je Otac, uvijek budno i s ljubavlju čeka neće li vidjeti kako se u srcu njegova djeteta ponovno javlja želja da se vrati kući. I kada prepozna tu želju, pa bila ona i jednostavno nagoviještena, i mnogo put i nesvjesna, odmah mu hrli ususret da bude uza nj i svojim mu oprostjenjem olakša put obraćenja i povratka. Ali pogledajmo danas Zakeja na stablu: smiješan je, ali to je čin spasenja. A ja tebi kažem: ako te nešto tišti, ako se stidiš mnogih stvari koje si počinio, zaustavi se malo, ne boj se, misli na to da te

Netko čeka, jer nije nikada prestajao čekati te, misliti na tebe. A taj netko je tvoj Otac, to je Bog, to je Isus koji te čeka. Uspni se, kao što je učinio Zakej; uzveri se na stablo želje za oprostjenjem. Ja ti jamčim da se nećeš razočarati. Isus je milosrdan i nikada se ne umara opraštati. Upamtite to dobro, takav je Isus.

Braćo i sestre dopustimo i mi Isusu da nas pozove po imenu! U dubini srca, poslušajmo njegov glas koji nam kaže: “Danas mi je proboraviti u tvojoj kući”, to jest u tvom životu. I prihvatimo ga s radošću: on nas može promijeniti, može preobraziti naše srce od kamena u srce od mesa, može nas osloboditi od sebičnosti i učiniti od našega života dar ljubavi. Isus to može učiniti. Dopusti Isusu da svrne svoj pogled na tebe.

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 6. STUDENOGA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

U prošlu sam srijedu govorio o općinstvu svetih, shvaćenom kao zajedništvo među svetim osobama, to jest među nama vjernicima. Danas ću produbiti drugi aspekt te stvarnosti, to jest zajedništvo u svetim stvarima, u duhovnim dobrima. Ta su dva aspekta usko međusobno povezana, naime zajedništvo među krštenicima raste sudjelovanjem u duhovnim dobrima. Posebno ćemo promotriti sakramente, karizme i ljubav (usp. Katekizam Katoličke Crkve brr. 949-953). Mi rastemo u jedinstvu, u zajedništvu sa sakramentima, s karizmama kojim je svakom od nas dao Duh Sveti, te s ljubavlju.

Prvo je zajedništvo sakramenata. Sakramenti izražavaju i ostvaruju stvarno i duboko zajedništvo među nama, jer u njima susrećemo Krista Spasitelja i, po njemu, našu braću u vjeri. Sakramenti nisu prividi, nisu obredi, sakramenti su Kristova snaga; u sakramentima je prisutan Isus Krist. Kada slavimo misu živi je Isus taj koji nas okuplja, čini od nas zajednicu, daje da se klanjamo Ocu. Svaki je od nas, naime, po

krštenju, potvrdi i euharistiji, pritjelovljen Kristu i povezan sa čitavom zajednicom vjernikâ. Zato, ako s jedne strane Crkva “vrši” sakramente, s druge sakramenti “čine” Crkvu, grade je, rađajući novu djecu, pridružujući ih Božjem svetom narodu, učvršćujući njihovu pripadnost.

Svaki susret s Kristom, koji nam u sakramentima daje spasenje, poziva nas “poći” i prenositi drugima spasenje koje smo mogli vidjeti, dotaći, susresti, prihvatiti i koje je uistinu vjerodostojno jer je ljubav. Na taj način, sakramenti nas snažno potiču da budemo misionari a apostolska zauzetost da se donese evanđelje u sve sredine, pa i u najviše neprijateljske, predstavlja najautentičniji plod revnog sakramentskog života, jer je to sudioništvo u Božjoj inicijativi spasenja, koji želi svima darovati spasenje. Milost sakramenata jača u nama snažnu i radosnu vjeru, vjeru koja se zna čuditi Božjim “divotama” i zna se odu-prijeti idolima svijeta. Zato je važno pričešćivati se, važno je da se djeca rano krsti, da prime krizmu, jer su sakramenti prisutnost Isusa Krista u nama, jedna prisutnost koja nam pomaže. Važno je, kada se osjećamo grešnicima, pristupiti sakramentu pomirenja. Netko

će možda reći: “Ali ja se bojim, jer će me svećenik sigurno nalupati”. Ne, svećenik te neće nalupati. Znaš li koga ćeš susresti u sakramentu pomirenja? Susrest ćeš Isusa koji ti oprašta! Isus je taj koji te ondje čeka; i to je sakrament koji pomaže čitavoj Crkvi rasti.

Drugi aspekt zajedništva u svetim stvarima je zajedništvo karizmi. Duh Sveti razdjeljuje vjericima mnoštvo darova i duhovnih milosti; to “maštovito” bogatstvo darova Duha Svetoga ima za svrhu izgrađivanje Crkve. Dakle oni se ne daju na korist onome koji ih prima, već na korist Božjem narodu. Ako, međutim, neka karizma služi samopotvrđivanju, s pravom se može sumnjati u to da je riječ o pravoj karizmi ili da je karizma vjerno življena. Što su naime karizme? To su posebne milosti, koje su dane pojedincima da čine dobro drugima. To su darovi, nadahnuća i unutarnji poticaji koji se rađaju u svijesti i iskustvu određenih osoba, koje su pozvane staviti ih u službu zajednice. Ti su duhovni darovi, na osobit način, u korist svetosti Crkve i njezina poslanja. Svi su pozvani poštivati ih u nama i u drugima, prihvaćati ih kao korisne poticaje za prisutnost i plodno djelovanje Crkve. Sveti je Pavao opominjao: “Duha ne trnite” (1 Sol 5, 19). Ne gasimo Duha koji nam daje te darove, te sposobnosti, te tako lijepe kreposti koje daju Crkvi rasti.

Koji je naš stav prema tim darovima Duha Svetoga? Jesmo li svjesni da je Duh Božji slobodan dati ih kome hoće? Promatramo li ih kao duhovnu pomoć, kojom Gospodin podupire našu vjeru i jača naše poslanje u svijetu?

Dolazimo tako do trećeg aspekta zajedništva u svetim stvarima, to jest zajedništva ljubavi, jedinstva među nama koje stvara ljubav, milosrđe. Promatrajući prve kršćane, pogani su govorili: gle kako se samo ljube, kako se vole! Ne mrze se, ne ogovaraju jedni druge. To je ljubav, Božja ljubav koju nam Duh Sveti stavlja u srce. Karizme su važne u životu kršćanske zajednice, ali su uvijek sredstva koja služe za rast u milosrđu, ljubavi, koju sveti Pavao stavlja iznad svih karizmi (usp. 1 Kor 13,1-13). Bez ljubavi i najizvanredniji darovi su uzaludni; ovaj ozdravlja ljude, ovaj ima ove istaknute osobine, ovaj ove vrline... ali ima li ljubavi i milosrđa u njegovu srcu? Ako je ima onda

dobro, ali ako je nema ne služi Crkvi. Bez ljubavi svi ti darovi i karizme ne služe Crkvi, jer tamo gdje nema ljubavi ondje je praznina koju ispunjava sebičnost. I pitam se: ako smo svi sebični, možemo li živjeti u zajedništvu i u miru? Ne možemo, i zbog toga je neophodna ljubav koja nas ujedinjuje. I najmanji od naših djela ljubav ima dobre učinke za sve! Zbog toga, živjeti jedinstvo u Crkvi i zajedništvo ljubavi znači ne tražiti vlastitu korist, već dijeliti trpljenja i radosti braće (usp. 1 Kor 12, 26), spremni nositi bremena najslabijih i najsiromašnijih. Ta bratska solidarnost nije retorička figura, način izražavanja, već je sastavni dio zajedništva među kršćanima. Ako je živimo, mi smo u svijetu znak, “sakrament” Božje ljubavi. To smo jedni za druge i to smo za sve! Nije riječ samo o onoj ljubavi koju si možemo jedni drugima pružati, riječ je o nečem dubljem: to je zajedništvo koje nas osposobljava ući u radost i bol drugih kako bi ih iskreno učinili svojim.

I često smo previše bezvoljni, ravnodušni, odvojeni i namjesto da prenosimo bratstvo, mi prenosimo zlovolju, turobnost, hladnoću, sebičnost. A zlovoljom, hladnoćom, sebičnošću ne može se postići da Crkva raste; Crkva raste samo s ljubavlju koja dolazi od Duha Svetoga. Gospodin nas poziva otvoriti se zajedništvu s njim, u sakramentima, u karizmama i u ljubavi, da bismo dostojno živjeli svoj kršćanski poziv!

Dopuštam si sada zamoliti vas za jedno djelo ljubavi: ne brinite, neće se skupljati milodari! Prije nego ću doći na Trg išao sam posjetiti teško bolesnu djevojčicu staru godinu i pol dana. Njezini se mama i tata mole Gospodinu za zdravlje te lijepe djevojčice. Zove se Noemi. Smijala se jadnica! Učinimo jedno djelo ljubavi. Mi je ne poznajemo, ali djevojčica je krštena, jedna je od nas, kršćanka. Učinimo djelo ljubavi za nju i u tišini zamolimo Gospodina da joj pomogne u ovom trenutku i da joj podari zdravlje. Zastanimo kratko u tišini, a zatim ćemo izmoliti Zdravomariju. A sada se svi zajedno pomolimo Gospodinu za Noemino zdravlje: Zdravo Marijo... Hvala vam za to djelo ljubavi!

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 10. STUDENOGA 2013.

Draga braćo i sestre, Evanđelje ove nedjelje predstavlja nam Isusa u sporu sa saducejima, koji su nijekali uskrsnuće. Upravo na tu temu oni upućuju pitanje Isusu, ne bi li ga zbunili i ismijali vjeru u uskrsnuće mrtvih. Polaze od jednog izmišljenog slučaja: “Neka žena imala sedmoricu muževa koji pomriješe jedan za drugim”, a potom Isusu postavljaju pitanje: “Kojemu će dakle od njih ta žena pripasti nakon njezine smrti?” Isus, krotak i strpljiv kao i uvijek, najprije odgovara da za život nakon smrti ne vrijede ista mjerila kao ona na zemlji. Vječni je život sasvim drugi život, u jednoj drugoj dimenziji gdje, između ostalog, neće više biti ženidbe, koja je vezana uz naš život na ovom svijetu. Uskrsli će – kaže Isus – biti kao anđeli i živjet će u jednom drukčijem stanju, koje sada ne možemo iskusiti pa ni zamisliti. I tako Isus to objašnjava.

Ali Isus potom, tako reći, prelazi u protunapad. I to čini citirajući Sveto pismo, s jednostavnošću i originalnošću koja nas ostavljaju punima divljenja prema našem Učitelju, jedinom Učitelju! Dokaz uskrsnuća Isus nalazi u biblijskoj epizodi o Mojsiju i gorućem grmu (usp. Izl 3,1-6), gdje se Bog objavljuje kao Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi. Božje je ime vezano uz imena muškaraca i žena s kojima se veže i ta je veza jača od smrti. A mi možemo reći također za Božji odnos s nama, sa svakim od nas: On je naš Bog! On je Bog svakog od nas! To je kao da On nosi naše ime. Njemu se sviđjelo izreći ga i to je savez. Eto zašto Isus kaže: “[Bog] nije... Bog mrtvih, nego živih. Ta svi njemu žive!” (Lk 20, 38). To je odlučujuća veza, temeljni je odnos onaj s Isusom: on sam je Savez, on sam je Život i Uskrsnuće, jer je svojom raspetom ljubavlju pobijedio smrt. U Isusu Bog nam daruje vječni život, daruje ga svima, i svi zahvaljujući njemu imaju nadu u jedan život koji je više istinski od ovoga. Život što nam ga Bog pripravlja nije jednostavno uljepšana inačica ovog sadašnjeg: nadilazi našu maštu, jer nas Bog neprestano zadivljuje svojom ljubavlju i svojim milosrđem.

Dogodit će se zato upravo suprotno od onoga što su saduceji očekivali. Ovaj život ne služi kao po-

veznica za vječnost, drugi život, onaj koji nas čeka, nego vječnost – onaj drugi život – prosvjetljuje i daje nadu zemaljskom životu svakog od nas! Ako gledamo čisto ljudskim očima, skloni smo tvrditi da čovjekov život vodi od života prema smrti. To se vidi! Ali to je samo ako gledamo ljudskim očima. Isus stubokom izokreće tu perspektivu i kaže da se naše putovanje proteže od smrti do života – punog života! Mi smo na putu, na putovanju prema punom životu i taj puni život je život koji nas prosvjetljuje na našem putu! Dakle smrt je iza, iza nas, a ne ispred nas. Pred nama je Bog živih, Bog saveza, Bog koji nosi moje ime, naše ime, kao što je rekao: “Ja sam Bog Abrahamov, Izakov, Jakovljevi”, također Bog s mojim imenom, s tvojim imenom, s našim imenom. Bog živih! Pred nama je konačni poraz grijeha i smrti, početak novog vremena beskrajne radosti i svjetla. Ali već na ovoj zemlji, u molitvi, u sakramentima, u bratstvu, mi susrećemo Isusa i njegovu ljubav, i tako možemo unaprijed iskusiti nešto od uskrsloga života. Iskustvo koje stječemo o njegovoj ljubavi i njegovoj vjernosti pali kao neki plamen u našem srcu i povećava našu vjeru u uskrsnuće. Naime, ako je Bog vjeran i ljubi, ne može to biti na ograničeno vrijeme: vjernost je vječna, ne može se promijeniti. Božja je ljubav vječna, ne može se promijeniti! Nije na ograničeno vrijeme, već zauvijek! Vodi nas kroz život! On je vjeran zauvijek i on nas čeka, svakog od nas, prati svakog od nas tom vječnom vjernošću.

Nakon Angelusa

Danas popodne će u Paderbornu, u Njemačkoj, blaženom biti proglašena Maria Teresa Bonzel, utemeljiteljica Siromašnih sestara franjevki klanjateljica, koja je živjela u devetnaestom stoljeću. Euharistija je bila izvor iz kojeg je crpila duhovnu snagu, da bi se neumornom ljubavlju posvećivala najslabijima. Uzdignimo hvalu Gospodinu zbog njezina svjedočanstva!

Želim zajamčiti svoju blizinu stanovništvu Filipina i te regije, koje je pogodio tajfun zastrašujuće snage. Žrtve su, nažalost, brojne a štete goleme. Molimo za tu našu braću i sestre i tražimo da im se pošalje konkretna pomoć. Pomolimo se u tišini. (Zdravo Marijo...)

Danas se obilježava sedamdeset i peta obljetnica takozvane "Kristalne noći": nasilja počinjena u noći između 9. i 10. studenoga 1938. protiv Židova, sinagoga, stanova i trgovina označili su žalosni korak prema tragediji holokausta. Ponovno izrazimo svoju

blizinu i solidarnost sa židovskim narodom, našom starijom braćom. I molimo se Bogu da sjećanje na prošlost pomogne da uvijek budemo budni naspram svakog oblika mržnje i nesnošljivosti.

Ove se nedjelje u Italiji slavi Dan zahvalnosti. Pridružujem se biskupima i izražavam svoju blizinu zemljoradničkom svijetu, osobito mladima koji su odlučili raditi na zemlji. Potičem sve one koji se zalažu da nikome ne manja zdrave i prikladne hrane.

Svima želim ugodnu nedjelju.

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 13. STUDENOGA 2013. - APEL SV. OCA

Draga braćo i sestre, dobar dan!

U Vjeronanju, kojim svake nedjelje ispovijedamo svoju vjeru, mi kažemo: "Ispovijedam jedno krštenje za oprostjenje grijeha". Riječ je jedinom eksplicitnom spominjanju nekog od sakramenata u Vjeronanju. Naime krštenje je "vrata" vjere i kršćanskog života. Uskrsli Isus ostavio je apostolima ovaj nalog: "Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasiće se" (Mc 16, 15-16). Poslanje Crkve je naviještati evanđelje i otpuštati grijeh sakramentom krštenja. Ali vratimo se riječima iz Vjeronanja. Taj se izraz može podijeliti na tri dijela: "ispovijedam", "jedno krštenje", "za oprostjenje grijeha".

1. "Ispovijedam". Što to znači? To je svečani izraz koji ukazuje na veliku važnost te teme, to jest krštenja. Naime, izgovarajući te riječi mi potvrđujemo naš pravi identitet djece Božje. Krštenje je u stano vitom smislu kršćaninova osobna iskaznica, njegov čin rođenja i čin rođenja Crkve. Svi znate kada ste rođeni i kada slavite rođendan, zar ne? Svi slavimo rođendan. Postavit ću vam sada jedno pitanje, koje sam već u nekoliko navrata postavio, ali činim to ponovno: tko od vas zna datum vlastitog krštenja? Neka digne ruku: malo vas je (neću to pitati biskupe da ih ne bi obuzeli osjećaji srama...).

Ali učinimo sljedeće: danas, kada se vratite kući, pitajte za datum kada se krstite, potražite, jer to je drugi rođendan. Prvi je rođendan rođenje na život a drugi je rođendan rođenje za Crkvu. Hoćete li to učiniti? To je domaća zadaća: doznati datum na koji sam rođen za Crkvu i zahvaliti Gospodinu jer nam je na dan krštenja otvorio vrata svoje Crkve. Uz krštenje

je, istodobno, vezana naša vjera u oprostjenje grijeha. Sakrament pokore ili ispovijedi je, naime, kao neko "drugo krštenje", koje uvijek upućuje na prvo da ga učvrsti i obnovi. U tome smislu dan našega krštenja je polazna točka jednog prelijepog hoda, hod prema Bogu koji traje čitav život, hod obraćenja kojeg neprestano podupire sakrament pokore. Mislite na ovo: kada idemo ispovijedati naše slabosti, naše grijeha, mi idemo tražiti Isusovo oprostjenje, ali idemo također obnoviti krštenje tim oprostjenjem. I to je lijepo, to je kao da u svakoj ispovijedi slavimo dan krštenja. Zato ispovijed nije sjedenje u sobi za mučenje, već je slavlje. Ispovijed je za krštenike! Da bismo bijelu haljinu našeg kršćanskog dostojanstva sačuvali čistom!

2. Drugo: "jedno krštenje". Taj izraz podsjeća na one riječi svetog Pavla: "Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst!" (Ef 4, 5). Izraz "krštenje" znači doslovno "uranjanje". Naime, taj sakrament predstavlja pravo duhovno uranjanje u Kristovu smrt, iz koje se uskrisuje zajedno s njim kao nova stvorenja (usp. Rim 6, 4). Riječ je o kupelji preporođenja i prosvjetljenja: preporođenja zato jer ostvaruje ono rođenje iz vode i Duha Svetoga bez kojeg nitko ne može ući u nebesko kraljevstvo (usp. Iv 3, 5); prosvjetljenja zato što, po krštenju, osoba biva ispunjena Kristovom milošću, "Svjetla istinskog koje prosvjetljuje svakog čovjeka" (Gv 1, 9) i razgoni tamu grijeha.

Zbog toga se u slavlju krštenja roditeljima daje upaljena svijeća, koja označava to prosvjetljenje; krštenje nas prosvjetljuje iznutra Isusovim svjetlom. Po tome daru krštenik je pozvan i sam postati "svjetlo" - svjetlo vjere koju je primio - za svoju braću, napose

za one koji su u tami i ne vide ni tračka svjetlosti na obzoru svoga života.

Možemo se zapitati: je li krštenje za mene neki događaj iz prošlosti, ograničen na jedan datum, onaj kojeg ćete danas vi pokušati otkriti, ili je to živa stvarnost, koja se tiče moje sadašnjosti, u svakom trenutku? Osjećaš li se snažnim, okrijepljen onom snagom koju ti daje Krist svojom smrću i uskrsnućem? Ili se osjećaš klonulo, kao da nemaš snage? Krštenje daje snagu i daje svjetlost. Osjećaš li se prosvjetljenim onom svjetlošću koja dolazi od Krista? Jesi li muškarac i žena svjetla? Ili si mračna osoba, koja u sebi nema Isusove svjetlosti? Treba uzeti milost krštenja, koja je dar, i postati svjetlo za sve!

3. Na kraju, nekoliko riječi o trećem elementu: “za oprostjenje grijeha”. U sakramentu krštenja oprošteni su svi grijesi, istočni grijeh i svi osobni grijesi, kao i sve kazne za grijeh. Krštenjem se otvaraju vrata stvarnoj novosti života koji nije opterećen bremenom negativne prošlosti, već je u znaku ljepote i dobrote kraljevstva nebeskog. Riječ je o snažnom Božjem zahvatu u naš život, koji ima za cilj naše spasenje. Taj spasenjski zahvat ne oduzima našem ljudskom životu njegovu slabost – svi smo slabi i svi smo grešnici – i ne oslobađa nas zadaće da tražimo

oprostjenje svaki put kada pogriješimo. Ne mogu se krstiti više puta, ali mogu više puta pristupiti ispovijedi i obnoviti tako milost krštenja. To je kao da ponovno primam krštenje.

Gospodin Isus je tako dobar i nikada se ne umara opraštati nam. I kada se vrata koja nam je krštenje otvorilo da uđemo u Crkvu malo pritvore, zbog naših slabosti i naših grijeha, ispovijed ih ponovno otvara, upravo zato što je ispovijed poput drugog krštenja koje nam sve oprašta i prosvjetljuje nas da idemo naprijed s Gospodinovom svjetlošću. Idimo naprijed tako, radosni, da bi se život živio radošću Isusa Krista; i to je jedna Gospodinova milost.

Papin apel

Braćo i sestre, s velikom sam tugom primio vijest da je prije dva dana u Damasku u minobacačkom napadu ubijeno nekoliko djece koja su se vraćala iz škole te vozač autobusa. Nekoliko je djece u napadu ranjeno. Neka se, molim, takve tragedije ne događaju! Molimo snažno! U ovim danima molimo i udružujemo svoje snage da pomognemo našoj braći i sestrama na Filipinima, pogođenim tajfunom. To su prave borbe koje treba voditi. Za život! Nikada za smrt!

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNJI U NEDJELJU, 17. STUDENOGA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Evandjelje ove nedjelje (Lk 21, 5-19) sastoji se u prvom dijelu od Isusova govora o posljednjim vremenima. Isus ga izgovara u Jeruzalemu, u blizini hrama, a poticaj za to mu je dao upravo narod koji je govorio o hramu i njegovoj ljepoti. Tada reče Isus: “Doći će dani u kojima se od ovoga što motrite neće ostaviti ni kamen na kamenu nerazvaljen” (Lk 21, 6). Naravno da su ga pitali: kada će se to dogoditi? Koji će biti znaci? Ali Isus skreće pozornost s tih sporednih aspekata – kada će biti?, kako će to biti? – na prava pitanja. Riječ je o dva pitanja. Prvo: ne dopustiti da nas prevare lažne mesije i ne dopustiti da nas paralizira strah. Drugo: živjeti vrijeme očekivanja kao vrijeme svjedočenja i ustrajnosti. A mi smo u tom vremenu očekivanja, očekivanja Gospodinova dolaska.

Taj je Isusov govor trajno aktualan, također za nas koji živimo u 21. stoljeću. On nam ponavlja: “Pa-

zite, ne dajte se zavesti. Mnogi će doista doći u moje ime” (r. 8). To je poziv na razlučivanje, te kršćanske kreposti kojom shvaćamo gdje je duh Gospodnji a gdje zli duh. I danas, naime, ima lažnih “spasitelja” koji se pokušavaju postaviti na Isusovo mjesto: lideri ovog svijeta, pretvorice, osobe koje žele privući sebi duhove i srca, napose mladih. Isus nas upozorava: “Ne idite za njima”.

Gospodin nam također pomaže da se ne bojimo: u ratovima, revolucijama, ali i prirodnim katastrofama, epidemijama, Isus nas oslobađa fatalizma i lažnih apokaliptičkih vizija.

Drugi nas aspekt interpelira upravo kao kršćane i kao Crkvu: Isus nagoviješta bolne kušnje i progone koje će njegovi učenici morati podnijeti poradi njega. Ipak on jamči: “Ali ni vlas vam s glave neće propasti” (r. 18). Jamči nam da smo potpuno u Božjim rukama! Protivštine na koje nailazimo zbog naše vjere i našeg prianjanja uz evandjelje su prigode

za svjedočanstvo; ne smiju nas udaljiti od Gospodina, već nas potaknuti da se još više predamo njemu, snazi njegova Duha i njegove milosti.

U ovom trenutku su mi u mislima, i mislimo svi. Učinimo to zajedno: mislimo na toliku braću i sestre kršćane, koji trpe progone zbog svoje vjere. A njih je mnogo. Možda više no u prvim stoljećima. Isus je s njima. I mi smo ujedinjeni s njima svojom molitvom i svojom ljubavlju. I divimo se njihovoj hrabrosti i njihovu svjedočanstvu. To su naša braća i sestre, koji u tolikim krajevima svijeta trpe zbog svoje vjernosti Isusu Kristu. Pozdravimo ih od srca i s ljubavlju.

Na kraju, Isus daje obećanje koje je jamstvo pobjede: "Svojom ćete se postojanošću spasiti" (r. 19). Kolike li nade u tim riječima! One su poziv na nadu i strpljivost, one nas pozivaju da znamo čekati sigurne plodove spasenja, uzdajući se u duboki smisao života i povijesti: kušnje i teškoće su sastavni dio jednog većeg nauma; Gospodin, gospodar povijesti, sve privodi svojoj punini. Usprkos neredima i katastrofama koji potresaju svijet, naum dobrote i milosrđa će se ispuniti! A to je naša nada: ići tako, tim putem, u Božji naum koji će se ispuniti. To je naša nada.

Ta nas Isusova poruka potiče na razmišljanje o našoj sadašnjosti i daje nam snage nositi se s njom s odvažnošću i nadom, u društvu Gospe, koja je uvijek uz nas.

Nakon Angelusa

Pozdravljam vas, obitelji, udruge i skupine, koji ste došli iz Rima, Italije i mnogih dijelova svijeta: Španjolske, Francuske, Finske, Nizozemske. Poseban pozdrav hodočasnici Vercellija, Salerno, Lizzanella; motoristički klub Lucania iz Potenze, mlade iz Montecassina i Caserte.

Danas eritrejska zajednica u Rimu slavi blagdan svetog Mihaela. Od srca ih pozdravljamo!

Danas se obilježava Dan sjećanja na žrtve prometa. Jamčim svoju molitvu i potičem da se nastavi rad na prevenciji, jer su oprez i poštivanje propisa prvi oblik zaštite sebe i drugih.

Želim sada svima vama preporučiti jedan lijek. Ali netko će pomisliti: "Ma je li to Papa sada postao ljekarnik?". To je poseban lijek za konkretiziranje plodova Godine vjere, koja se bliži kraju, lijek od 59 zrnaca za srce. Riječ je o "duhovnom lijeku" koji se zove Misericordin. To je kutijica od 59 zrnaca za srce. U njoj se nalazi lijek kojeg će vam volonteri dijeliti dok budete napuštali Trg. Uzmite je! Unutra je krunica kojom se može moliti također "mala krunica božanskog milosrđa", duhovnu pomoć za našu dušu i zato da posvuda širimo ljubav, oprostjenje i bratstvo. Ne zaboravite je uzeti, jer je to dobro za vas. Dobro za srce, dušu i čitav život!

Svima od srca želim ugodnu nedjelju. Do viđenja i dobar tek!

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 20. STUDENOGA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Prošle sam srijede govorio o oprostjenju grijeha, koje je na poseban način vezano uz krštenje. Danas nastavljamo s temom oprostjenja grijeha, ali vezanom uz takozvanu "vlast Ključeva", koja je biblijski simbol poslanja koje je Isus dao apostolima.

Najprije moramo podsjetiti da je protagonist oprostjenja grijeha Duh Sveti. U svom prvom ukazanju apostolima, u dvorani Posljednje večere, Uskrsli Isus je dahnuo u njih govoreći: "Primitite Duha Svetoga. Kojima otpustite grijeha, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20, 22-23). Isus, preobražen u

svome tijelu, sada je novi čovjek, koji daje uskrsne darove koji su plod njegove smrti i uskrsnuća. Koji su to darovi? Mir, radost, oprostjenje grijeha, poslanje, ali prije svega Duh Sveti koji je izvor svega toga. Isusova gesta kojom je dahnuo u učenika, praćena riječima kojima prenosi Duha Svetoga, označava prenošenje života, novog života preporođenog oprostjenjem.

Ali prije nego će učiniti tu gestu i darovati Duha Svetoga, Isus pokazuje svoje rane, na rukama i boku: te rane predstavljaju cijenu našega spasenja. Duh Sveti nam donosi Božje oprostjenje "prolazeći kroz" Isusove rane. One rane koje je on htio sačuvati; i u ovom trenutku On na nebu pokazuje Ocu rane

kojima nas je otkupio. Po tim ranama, naši su grijesi oprošteni: tako je Isus dao svoj život za naš mir, za našu radost, za dar milosti u našoj duši, za oproštenje naših grijeha. Vrlo je lijepo gledati tako na Isusa!

I dolazimo tako do drugog elementa: Isus daje apostolima vlast da opraštaju grijeha. Pomalo je teško shvatiti kako jedan čovjek može opraštati grijeha, ali Isus daje tu vlast. Crkva je čuvarica vlasti Ključeva, ima vlast otvoriti ili zatvoriti vrata oproštenja. Bog oprašta svakom čovjeku u svojem najvećem milosrđu, ali on sâm je htio da oni koji pripadaju Kristu i Crkvi primaju oproštenje po služiteljima u zajednici. Po apostolskom služenju Božje milosrđe dopire do mene, moji su grijesi oprošteni i dana mi je radost. Na taj način Isus nas poziva da živimo pomirenje također u crkvenoj, zajedničkoj dimenziji. I to je vrlo lijepo. Crkva, koja je sveta i ujedno potrebna pokore, prati nas na našem putu obraćenja kroz čitav život. Crkva nije vlasnica tih Ključeva, već je služiteljica otajstva milosrđa i raduje se svaki put kada može pružiti taj božanski dar.

Mnogi možda ne razumiju crkvenu dimenziju oproštenja, jer uvijek dominira individualizam, subjektivizam, i mi kršćani osjećamo njihove posljedice. Bog zasigurno oprašta svakom raskajanom grešniku osobno, ali kršćanin je povezan s Kristom, a Krist je sjedinjen sa Crkvom. Za nas kršćane postoji jedan dar više i jedna obaveza više: ponizno se uteći crkvenoj službi. To moramo vrednovati; to je dar, lijek, zaštita i sigurnost da mi je Bog oprostio. Ja idem bratu svećeniku i kažem: "Oče, učinio sam ovo...". A on odgovara: "Ja ti opraštam; Bog ti oprašta". U tome trenutku, siguran sam da mi je Bog oprostio! I to je lijepo, to znači imati sigurnost da nam Bog oprašta uvijek, ne umara se opraštati mi. A mi se ne smijemo umarati da idemo tražiti oproštenje. Može se oćutjeti stid u kazivanju svojih grijeha, ali naše mame i bake su govorile da je bolje zacrvenjeti se jednom nego se bezbroj puta izjedati u sebi zbog grižnje savjesti. Pocrvenimo jednom, ali grijesi nam bivaju oprošteni i idemo dalje.

Na kraju, posljednja točka: svećenik je sredstvo za oproštenja grijeha. Oproštenje koje nam se daje u Crkvi prenosi se služenjem jednog našeg brata, svećenika; on, čovjek koji kao i mi treba milosrđe, postaje doista oruđem milosrđa, dajući nam bezgraničnu ljubav Boga Oca. I svećenici se moraju ispovijedati, i biskup: svi smo grešnici. I papa se ispovijeda svakih petnaest dana, jer je Papa također grešnik. I ispovjednik sluša što mu govorim, savjetuje me i oprašta mi, jer svi trebamo to oproštenje. Ponekad se događa da

čujemo kako neki govore da se ispovijedaju izravno Bogu... Dà, kao što sam ranije rekao, Bog te sluša uvijek, ali u sakramentu pomirenja šalje jednoga brata da ti donese oproštenje, sigurnost oproštenja, u ime Crkve.

Služba koju svećenik obavlja kao služitelj, od strane Boga, da oprašta grijeha je vrlo osjetljiva i zahtijeva da u njegovu srcu vlada mir, da svećenik ima mir u svom srcu; da ne postupa loše s vjernicima, već da bude krotak, dobrohotan i milosrdan; da zna sijati nadu u srca i, prije svega, da bude svjestan da brat ili sestra koji pristupaju sakramentu pomirenja traže oproštenje baš kao što su mnogi hrlili Isusu da ih ozdravi. Svećeniku koji nema tu raspoloživost duha bolje je da ne podjeljuje taj sakrament sve dok se ne popravi. Vjernici pokornici imaju pravu, svi vjernici imaju pravu naći u svećenicima služitelje Božjeg oproštenja.

Draga braćo, jesmo li kao članovi Crkve svjesni ljepote toga dara što nam ga sam Bog pruža? Osjećamo li radost te brige, te majčinske pažnje koju Crkva ima prema nama? Znamo li prepoznati njezinu vrijednost s jednostavnošću i revnošću? Ne zaboravimo da se Bog nikada ne umara opraštati nam; po službi svećenika prima nas u novi zagrljaj kojim nas preporuča i omogućuje nam da se ponovno ustanemo i nastavimo put. Jer to je naš život: neprestano iznova ustajati i nastavljati put.

Apeli Svetog Oca

1. Sutra, 21. studenoga, na liturgijski spomen Prikazanja Blažene Djevice Marije, slaviti ćemo Dan pro Orantibus, posvećen sjećanju na klauzurne redovničke zajednice. Zgodna je to prilika da zahvalimo Gospodinu za dar tolikih osoba koje se, u samostanima i pustinjama (eremitarijima), posvećuju Bogu u molitvi i djelatnoj šutnji. Uzdignimo hvalu Gospodinu za svjedočanstva klauzurnog života i neka toj našoj braći i sestrama ne uzmanjka duhovne i materijalne pomoći, kako bi mogli ispuniti svoje važno poslanje.

2. Na poticaj Ujedinjenih naroda 22. studenoga prvi put će se slaviti Svjetski dan seoske obitelji, kojim se, između ostalog, želi istaknuti kako zemljoradništvo i ruralni razvoj nalaze u obitelji djelatnog činitelja koji poštuje stvaranje i pozoran je na konkretne potrebe. Također u radu, obitelj je model bratstva u kojem se živi iskustvo jedinstva i solidarnosti među svim članovima, s većom osjetljivošću prema

onima koji više trebaju brigu i pomoć, suzbijajući u korijenu eventualne socijalne konflikte. Zbog svega navedenog, dok izražavam zadovoljstvo zbog pokretanja te hvalevrijedne inicijative, želim da ona prido-

nese vrednovanju bezbrojnih blagodati koje obitelj donosi ekonomskom, društvenom, kulturnom i moralnom rastu i razvoju čitave ljudske zajednice.

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 27. STUDENOGA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan i čestitam vam na hrabrosti što ste došli na Trg po ovoj hladnoći. Velike čestitke.

Želim privesti kraju kateheze o Vjervanju, koje su održane tijekom Godine vjere, koja je završila prošle nedjelje. U ovoj i na slijedećoj katehezi želim promišljati o temi uskrsnuća tijela, izdvajajući dva aspekta u obliku u kojem su predstavljeni u Katekizmu Katoličke Crkve, to jest naše umiranje i uskrsnuće u Isusu Kristu. Danas ću se zadržati na prvom aspektu: “umiranju u Kristu”.

1. Mi općenito pogrešno gledamo na smrt. Smrt nas sve čeka i potiče nas na duboko razmišljanje, osobito kada pogodi nekog od onih koji su nam bliski ili kada pogodi dijete, nevine na način koji smatramo “skandaloznim”. Uvijek me pogađalo pitanje: zašto pate djeca? Zašto umiru djeca? Ako je se shvaća kao svršetak svega, tada smrt plaši, užasava, pretvara se u prijetnju koja ruši sve snove, svaku budućnost, koja prekida sve odnose i svaki put. To se događa kada naš život promatramo kao vrijeme omeđeno rođenjem i smrću; kada ne vjerujemo u obzor koji je onkraj onoga sadašnjeg života; kada se živi kao da Bog ne postoji. To shvaćanje smrti je tipično za bezbožnu misao, koja tumači postojanje kao slučajno boravljenje u svijetu i hod prema ništavilu. Ali postoji također i praktični ateizam, koji se sastoji u tome da se živi samo za vlastite interese i samo za zemaljske stvari. Ako dopustimo da nas obuzme taj pogrešni pogled na smrt, ne preostaje nam ništa drugo već bježati od smrti, nijekati je ili banalizirati, kako nas ne bi plašila.

2. Ali se protiv tog lažnog rješenja buni čovjekovo “srce”, želja za beskonačnim koju svi nosimo u sebi, čežnja za vječnim koju svi imamo. Koji, dakle, smisao smrti pridaje kršćanstvo? Ako se osvrnemo na najbolnije trenutke našega života, kada smo izgubili neku dragu osobu – roditelje, brata, sestru, rođaka, sina, prijatelja – opažamo da, i u drami gutbitka i ožalošćenosti zbog odvajanja od drage osobe,

iz srca izvire uvjerenje da ne može sve biti svršeno, da primljeno i dano dobro nisu bili uzaludni. U nama postoji moćni nagon, koji nam govori da naš život ne završava smrću.

Ta žeđ za životom nalazi svoj stvarni i pouzdani odgovor u uskrsnuću Isusa Krista. Isusovo uskrsnuće ne daje samo sigurnost u život nakon smrti, već prosvjetljuje također sâm misterij smrti svakog od nas. Ako živimo ujedinjeni s Isusom, vjerni njemu, moći ćemo se s nadom i vedrinom suočiti i sa smrću. Crkva naime moli: “Ako nas žalosti sigurnost da moramo umrijeti, tješi nas obećanje buduće besmrtnosti”. Baš je lijepa ta molitva Crkve! Čovjek teži umrijeti kao što je i živio. Ako je moj život bio hod s Gospodinom, hod pouzdanja u njegovo beskrajno milosrđe, bit ću spreman prihvatiti posljednji moment moga zemaljskog života kao konačno povjerljivo prepuštanje u njegove drage ruke, u iščekivanju da promatram licem u lice njegovo lice. To je nešto najljepše što nam se može dogoditi: promatrati licem u lice to divno Gospodinovo lice, vidjeti ga kakav zaista jest, lijep, pun svjetlosti, pun ljubavi, pun nježnosti. Mi idemo sve dotle: vidjeti Gospodina.

3. U toj se perspektivi shvaća Isusov poziv da budemo uvijek spremni, budni, znajući da nam je život na ovome svijetu dan također da pripravimo drugi život, onaj s nebeskim Ocem. A za to postoji siguran put: dobro se pripraviti na smrt, tako da se stavimo u Isusovu blizinu. To je sigurnost: ja se prijavljujem na smrt tako da stojim blizu Isusa. A kako se stoji blizu Isusu? Molitvom, sakramentima i u vršenju djela ljubavi. Sjetimo se da je on prisutan u najslabijima i najpotrebitijima. On sâm se poistovjetio s njima u poznatoj prisposobi o posljednjem sudu, kada kaže: “Jer ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni... što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!” (Mt 25, 35-36.40). Zato je siguran put ponovno steći osjećaj za kršćansku

ljubav i bratsko zajedništvo, vidati tjelesne i duhovne rane našeg bližnjeg. Solidarnost i suosjećanje s bližnjim koji pati i ulijevati nadu je obećanje i uvjet za primanje u baštinu onog Kraljevstva koje je pripravljeno za nas. Onaj tko čini djela milosrđa ne boji se smrti. Dobro to upamtite: tko čini milosrđe ne boji se smrti! Slažete li se? Recimo to zajedno da ne zaboravimo? Tko čini milosrđe ne boji se smrti. A zašto se ne boji

smrti? Jer joj gleda u lice u ranama braće i izdiže se iznad nje ljubavlju Isusa Krista.

Ako otvorimo vrata našeg života i našeg srca najmanjoj braći, tada će i naša smrt postati vrata koja će nas uvesti u nebo, u nebesku domovinu, prema kojoj idemo, težeći da boravimo zauvijek s našim Ocem, Bogom, s Isusom, Gospom i svecima.

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 1. PROSINCA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Danas, prve nedjelje došašća, započinjemo novu liturgijsku godinu, to jest novi hod Božjeg naroda s Isusom Kristom, našim Pastirom, koji nas vodi u povijesti prema ispunjenju Božjeg kraljevstva. Zato ovaj dan ima posebnu čar, daje nam doživjeti duboki osjećaj smisla povijesti. Ponovno otkrivamo ljepotu zajedništva svih nas koji smo na putu: Crkve, sa svojim pozivom i poslanjem, i čitavog čovječanstva, narodâ, civilizacija, kultura, svi kroče putovima vremena.

Ali kamo taj put vodi? Postoji li zajednički cilj? I koji je to cilj? Gospodin nam odgovara po proroku Izaiji i kaže ovako: “Dogodit će se na kraju danâ: / Gora doma Jahvina / bit će postavljena vrh svih gora, / uzvišena iznad svih bregova. / K njoj će se stjecati svi narodi, / nagnut će mnoga plemena i reći: / ‘Hajde, uzidimo na goru Jahvinu, / pođimo u dom Boga Jakovljeva! / On će nas naučiti svojim putovima, / hodit ćemo stazama njegovim” (2,2-3). To je ono što kaže Izaija o cilju prema kojem idemo. To je univerzalno putovanje prema jednom zajedničkom cilju, koji u Starome zavjetu predstavlja Jeruzalem, gdje je podignut hram Gospodnji, jer odatle, iz Jeruzalema, je došla objava Božjeg lica i njegov zakon. Ta je objava našla u Isusu Kristu svoju puninu, i “hram Gospodnji” je postao on sâm, Riječ tijelom postala: on je vođa i ujedno cilj našeg putovanja, putovanja čitavoga Božjeg naroda; i u njegovu svjetlu također drugi narodi mogu kročiti prema Kraljevstvu pravednosti, prema Kraljevstvu mira. Kaže također prorok: “koji će mačeve prekovati u plugove, / a koplja u srpove. / Neće više narod dizat’ mača protiv naroda / nit’ se više učit’ ratovanju” (2,4). Dopuštam si ponoviti ove prorokove riječi, slušajte dobro: “koji će

mačeve prekovati u plugove, / a koplja u srpove. / Neće više narod dizat’ mača protiv naroda / nit’ se više učit’ ratovanju”. Ali kada će se to dogoditi? Kakav li će to biti lijep dan kada se oružja budu rasklopila i pretvorila u sredstva za rad! Kakav će to lijep dan biti! A to je moguće! Ulažimo u nadu, u nadu mira, i to će biti moguće!

Taj hod nije nikada završen. Kao što u životu svakog od nas postoji potreba da ponovno krenemo, da ponovno ustanemo, da ponovno pronademo smisao cilja vlastitoga života, tako je za veliku ljudsku obitelj nužno uvijek iznova obnavljati zajednički obzor prema kojem smo se zaputili. To je obzor nade! To je cilj kojem treba ići da bi naš hod bio dobar. Vrijeme došašća, koje danas ponovno započinjemo, vraća nam obzor nade, nade koja ne razočarava jer je utemeljena na Božjoj riječi. Nada koja nije varljiva, jednostavno zato jer nas Gospodin neće nikada razočarati! On nas neće razočarati! Mislimo i osjetimo tu ljepotu.

Uzor toga duhovnog stava, toga vladanja i kročenja u životu, je Djevica Marija. Jednostavna seoska djevojka, koja nosi u srcu čitavu Božju nadu! U njezinu krilu, Božja nada se utjelovila, postala čovjekom, postala povijest: Isus Krist. Njezin Veliča je himan Božjeg naroda na putu, i svih muškaraca i žena koji svoju nadu stavljaju u Boga, u moć njegovog milosrđa. Pustimo da nas vodi ona, koja je majka, koja je mama i zna kako nas voditi. Pustimo da nas ona vodi u ovom vremenu iščekivanja i djelatne budnosti.

Nakon Angelusa

Draga braćo i sestre,

danas se obilježava Svjetski dan borbe protiv AIDS-a. Izražavao našu blizinu osobama koje boluju od te bolesti, osobito djeci; blizina koja je vrlo konkretna zbog tihe zauzetosti tolikih misionara i djelatnika. Molimo za sve, također za liječnike i znanstvenike. Neka svaki bolesnik -neka nitko ne bude isključen - ima pristupa lijekovima koje trebaju.

Srdačno pozdravljam sve prisutne hodočasnike: obitelji, župe, udruge. Napose vjernike iz

Madrida, zbor "Florilège" iz Belgije, skupinu "Famiglie Insieme" iz Solofrae, i članove udruge Associazione artistica operaia iz Rima.

Pozdravljam vjernike iz Barija, Sant'Elpidio a Mare, Pollenze i Grumo Nevana.

Svima želim dobar početak došašća. Dobar tek i do viđenja!

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 4. PROSINCA 2013. - PAPIN APEL

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Danas se ponovno vraćam tvrdnji: "vjerujem u uskrsnuće tijela". Riječ je o jednoj istini koja nije jednostavna i koja je sve samo ne očita, jer nama koji živimo uronjeni u ovaj svijet nije lako shvatiti buduće stvarnosti. Ali evanđelje nas prosvjetljuje: naše je uskrsnuće tijesno povezano s Isusovim uskrsnućem; činjenica da je on uskrsnuo je dokaz da postoji uskrsnuće mrtvih. Želim dakle predstaviti neke aspekte vezane uz odnos između Kristova i našeg uskrsnuća. On je uskrsnuo i budući da je on uskrsnuo i mi ćemo uskrsnuti.

Prije svega, samo Sveto pismo sadrži jedan hod prema punoj vjeri u uskrsnuće mrtvih. Ona se izražava kao vjera u Boga stvoritelja čitavog čovjeka – duše i tijela – i kao vjera u Boga osloboditelja, Boga vjernog savezu sa svojim narodom. Prorok Ezekiel u jednom viđenju gleda grobove deportiranih koji se ponovno otvaraju i suhe kosti koje oživljuju zahvaljujući ulijevanju duha životvorca u njih. To viđenje izražava nadu u buduće "uskrsnuće Izraela", to jest u ponovno rađanje poraženog i poniženog naroda (usp. Ez 37, 1-14).

Isus u Novom zavjetu privodi punini tu objavu i veže vjeru u uskrsnuće uz samu svoju osobu te kaže: "Ja sam uskrsnuće i život" (Iv 11, 25). Naime, Isus Gospodin će na posljednji dan uskrsnuti one koji su vjerovali u njega. Isus je došao među nas, postao je čovjekom poput nas u svemu, osim u grijehu; na taj način nas je poveo sa sobom na put povratka Ocu. On, utjelovljena Riječ, koji je umro i uskrsnuo za nas, daje svojim učenicima Duha Svetoga kao zalog punog zajedništva u njegovu slavnom Kraljevstvu, koje budno čekamo. To je očekivanje izvor i razlog naše nade:

nade koja, ako se njeguje i čuva, - naše nade, ako je njegujemo i čuvamo – postaje svjetlo koje prosvjetljuje našu osobnu kao i našu zajedničku povijest. Uvijek to imajmo na umu: mi smo učenici Onoga koji je došao, koji dolazi svaki dan i koji će doći na svršetku. Ako bismo uspjeli više postati svjesni te stvarnosti, naša bi nam svakodnevnica bila manje mukotrpana, bili bismo manje zatočnici onog prolaznog a više spremni milosrdna srca kročiti putom spasenja.

Drugi aspekt: što znači uskrsnuti? Uskrsnuće svih će se dogoditi na posljednji dan, na svršetku svijeta, a izvest će ga svemoćni Bog, koji će vratiti život našem tijelu združujući ga s dušom, snagom Isusova uskrsnuća. To je temeljno objašnjenje: zato što je Isus uskrsnuo i mi ćemo uskrsnuti; mi imamo nadu u uskrsnuće jer nam je on otvorio vrata tome uskrsnuću. A ta preobrazba našega tijela priprema se u ovome životu odnosom s Isusom, u sakramentima, napose euharistijom. Mi koji se u ovom životu hranimo njegovim Tijelom i njegovom Krvlju uskrsnut ćemo poput njega, s njim i po njemu. Kao što je Isus uskrsnuo svojim vlastitim tijelom, ali nije se vratio u zemaljski život, tako ćemo i mi uskrsnuti našim tijelima koja će biti preobražena u proslavljena tijela. To nije laž! To je istina. Mi vjerujemo da je Isus uskrsnuo, da je Isus živ u ovom trenutku. Ali vjerujete li vi da je Isus živ? I ako je Isus živ, mislite li da će pustiti da umremo i da nas neće uskrsnuti? Ne! On nas čeka, i zato što je on uskrsnuo, snaga njegova uskrsnuća uskrsnut će sve nas.

Treće: već u ovom životu imamo u sebi dioništvo u Kristovu uskrsnuću. Ako je istina da će nas Isus uskrsnuti na kraju vremena, također je istina da smo, u određenom smislu, s njime već uskr-

snuli. Vječni život započinje već u ovom trenutku, započinje tijekom čitavog života, koji je usmjeren prema tom času konačnog uskrsnuća. I već smo, naime, po krštenju uskrsnuli, uključeni smo u Kristovu smrt i uskrsnuće i imamo dioništvo u novom životu, koji je njegov život. Zato, iščekujući posljednji dan, imamo u sebi sjeme uskrsnuća, kao predokus punog uskrsnuća kojeg ćemo primiti u baštinu. Zbog toga i tijelo svakog od nas je odjek vječnosti, dakle treba ga uvijek poštivati; poglavito treba poštivati i ljubiti život onih koji trpe, da osjete blizinu Božjeg kraljevstva, onog stanja vječnog života prema kojem kročimo. Ta nam misao daje nadu: mi kročimo prema uskrsnuću. Vidjeti Isusa, susresti Isusa: to je naša radost! Bit

ćemo svi zajedno – ne na ovome trgu, već na drugoj strani – ali radosni s Isusom. To je ono prema čemu idemo!

Papin apel

Želim sada sve pozvati da mole za monahinje grko-pravoslavnog manastira Svete Tekle u Ma'luli, u Siriji, koje su prije dva dana silom odvele naoružane osobe. Molimo za te sestre i za sve zatočene osobe u ratu koji i dalje traje. Nastavimo moliti i zajedno raditi za mir.

PAPIN NAGOVOR UZ MOLITVU ANĐEO GOSPODNI U NEDJELJU 8. PROSINCA 2013.

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Ova druga nedjelja došašća pada na svetkovinu Bezgrešnog začeća Marijina. Pogled nam privlači ljepota Isusove Majke, naše Majke! S velikom radošću Crkva je promatra kao onu koja je “milosti puna” (Lk 1,28) i polazeći od tih riječi pozdravimo je zajedno: “milosti puna”. Ponovimo tri puta: “milosti puna”. Svi: Milosti puna! Milosti puna! Milosti puna! Tako ju je Bog gledao od prvog trenutka u svom naumu ljubavi. Vidio ju je lijepu, punu milosti. Kako je lijepa naša Majka! Marija nas podupire na našem putu prema Božiću, jer nas uči živjeti kako živjeti ovo vrijeme došašća u iščekivanju Gospodina. Zato jer je ovo vrijeme došašća očekivanje Gospodina, koji će nas sve pohoditi o toj svetkovini, ali također, svakog od nas, u našem srcu. Gospodin dolazi! Čekajmo ga!

Lukino Evanđelje nam predstavlja Mariju, djevojku iz Nazareta, malom mjestašcu u Galileji, na periferiji Rimskog carstva i na periferiji Izraela. To je jedno seoce. Ipak na nju, tu djevojku iz toga dalekog mjestašća, na nju je svrnio svoj pogled Gospodin, koji ju je unaprijed izabrao za majku svoga Sina. Poradi toga majčinstva, Marija je očuvana od istočnoga grijeha, to jest onog raskida u zajedništvu s Bogom, drugim i stvorenjem koje duboko pogađa svakog čovjeka. Ali je taj raskid unaprijed dokončan u Majci Onoga koji je došao osloboditi nas od ropstva

grieha. Bezgrešna je upisana u Božji naum; ona je plod ljubavi Boga koji spašava svijet.

A Marija se nije nikada udaljila od te ljubavi: čitav njezin život, čitavo njezino biće je “da” toj ljubavi, “da” Bogu. Ali to sigurno nije bilo za nju lako! Kada je anđeo naziva “milosti puna” (Lk 1, 28), ona se “smela”, jer se u svojoj poniznosti osjeća ništavnom pred Bogom. Anđeo je tješi: “Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš... sina i nadjenut ćeš mu ime Isus” (r. 30-31). Taj ju je naviještaj još više potresao, također zato jer još uvijek nije bila vjenčana s Josipom; ali anđeo dodaje: “Duh Sveti sići će na te... Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji” (r. 35). Marija sluša, s poslušnošću u srcu i odgovara: “Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!” (r. 38).

Misterij te djevojke iz Nazareta, koja je u Božjem srcu, nije nam stran. Ona nije tamo a mi ovdje. Ne, mi smo povezani. Naime Bog spušta svoj pogled ljubavi na svakog muškarca i svaku ženu! S imenom i prezimenom. Njegov je pogled ljubavi nad svima nama. Apostol Pavao kaže da Bog “nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim” (Ef 1, 4). I mi smo, oduvijek, izabrani od Boga da živimo svetim životom, slobodni od grijeha. To je naum ljubavi koji Bog obnavlja svaki put kada mu pristupamo, osobito u sakramentima.

Na ovu svetkovinu, dakle, promatrajući našu bezgrešnu i lijepu Majku spoznajemo također naše pravo odredište, naš dublji poziv: biti ljubljani, biti preobraženi ljubavlju, biti preobraženi Božjom ljepotom. Gledajmo nju, našu Majku, i pustimo da ona nas gleda, jer je naša Majka i toliko nas ljubi; pustimo da nas ona gleda da naučimo biti ponizniji, pa i hrabriji u nasljedovanju Božje riječi; da prihvatimo nježni zagrljaj njezinog Sina Isusa, zagrljaj koji nam daje život, nadu i mir.

Nakon Angelusa

Draga braćo i sestre,

U duhu se pridružimo Crkvi koja živi u Sjevernoj Americi, koja se danas spominje osnivanja svoje prve župe Notre-Dame de Québec osnovane prije 350 godina. Zahvalni smo za put koji je od tada prijedjen, osobito za svece i mučenike koji su obogatili

te krajeve. Blagoslivljam od srca sve vjernike koji slave tu obljetnicu.

Poseban pozdrav članovima Talijanske katoličke akcije – evo ih! – koji danas obnavljaju pripadnost udruzi: želim im svako dobro u njihovoj odgojnoj i apostolskoj zauzetosti. Samo hrabro naprijed!

Danas popodne, prema drevnoj tradiciji, otići ću na Piazza di Spagna da se pomolim podno kipa Bezgrešne. Molim vas da mi se svojom molitvom pridružite na tome hodočašću, koje je čin sinovske odanosti Mariji, kojim joj povjeravamo grad Rim, Crkvu i sav ljudski rod. Po povratku ću se nakratko zaustaviti u bazilici Svete Marije Velike da molitvom pozdravim Gospu Spas Rimskoga naroda (Salus Populi Romani) i pomolim se za sve vas, za sve žitelje grada Rima.

Svima želim ugodnu nedjelju i sretan blagdan naše Majke. Dobar tek i do skorog viđenja!

PAPINA KATEHEZA NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 11. PROSINCA 2013. PORUKA ZA ČITAVU AMERIKU I APEL

Draga braćo i sestre, dobar dan!

Danas želim započeti posljednji niz kateheza o našoj ispovijesti vjere. Govorit ću o tvrdnji “vjerujem u život vječni”, pri čemu ću se slušajmo ono što kaže Božja riječ. U vezi s tim u Matejevom Evanđelju posebno zadržati na posljednjem sudu. Ali ne moramo se bojati: čitamo: tada će Krist doći “u slavi i svi anđeli njegovi s njime... I sabrat će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca... I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni” (Mt 25, 31-33.46). Kada razmišljamo o Kristovu ponovnom dolasku i njegovu posljednjem sudu, koji će pokazati, sve do njegovih krajnjih posljedica, dobro koje je pojedinac učinio ili propustio učiniti tijekom svoga zemaljskog života, osjećamo da se nalazimo pred misterijem koji nas nadilazi, kojeg ne uspijevamo čak ni zamisliti. Taj misterij gotovo instinktivno pobuđuju u nama osjećaj straha pa čak i strepnje. Ako međutim dobro razmislimo o toj stvarnosti ona djeluje utješno na vjernikovo srce i predstavlja veliki razlog utjehe i pouzdanja.

U vezi s tim, svjedočanstvo prvih kršćanskih zajednica je vrlo sugestivno. One su naime običavale pratiti slavljenje i molitve usklikom Maranathà, izrazom koji se sastoji od dviju aramejskih riječi koje se, ovisno o tome kako se sriču, mogu shvatiti kao prošnja: “Dođi, Gospodine!” odnosno kao sigurnost nadahnuta vjerom: “Dá, Gospodin dolazi, Gospodin je blizu”. To je usklik u kojem je vrhunac čitave kršćanske objave, na završetku divne kontemplacije koja nam se pruža u Ivanovom Otkrivenju (usp. Otk 22, 20). U ovom slučaju Crkva zaručnica se, u ime čitavog ljudskog roda i kao njegova prvina, obraća Kristu, svom zaručniku, i ne može dočekati da je on zagrlji: Isusov zagrljaj, koji je punina života i punina ljubavi. Tako nas grli Isus. Ako o sudu razmišljamo kroz tu prizmu, nestaje svaki strah i neodlučnost i otvara se prostor iščekivanja i duboke radosti: u trenutku u kojem će nam biti suđeno bit ćemo konačno spremni biti zaognuti Kristovom slavom, kao nekim svadbenim ruhom, i odvedeni na gozbu, koja je slika punog i konačnog zajedništva s Bogom.

Drugi razlog pouzdanja pruža nam tvrdnja da, u trenutku suda, nećemo biti ostavljeni sami. Sâm Isus, u Matejevom Evandjelju, najavljuje kako će, na kraju vremena, oni koji su ga slijedili zauzeti mjesto u njegovo slavi i suditi zajedno s njim (usp. Mt 19, 28). Apostol Pavao, pišući korintskoj zajednici, kaže: “zar ne znate da će sveti suditi svijet? Pa ako ćete vi suditi svijet, zar niste vrijedni suditi sitnice?” (1 Kor 6, 2-3). Kako je lijepo znati da ćemo u tom trenutku, osim na Krista, našeg Tješitelja, našeg Zagovornika kod Oca (usp. 1 Iv 2, 1), moći računati na zagovor i dobrohotnost tolike naše starije braće i sestara koji su nam prethodili na putu vjere, koji su primijeli svoj život za nas i koji nas nastavljaju ljubiti na neizreciv način! Sveci već žive pred licem Božjim, u sjaju njegove slave moleći za nas koji još uvijek živimo na zemlji. Koliku samo utjehu u našem srcu budi ta sigurnost! Crkva je uistinu majka i, poput mame, traži dobro svoje djece, posebno onih koji su se od nje udaljili i koji su ožalošćeni, sve dok ne pronađe svoju puninu u Kristovom slavnom tijelu sa svim njegovim udovima.

Još jednu sugestiju nam daje Ivanovo Evandjelje, gdje se izričito kaže da “Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet spasi po njemu. Tko vjeruje u njega, ne osuđuje se; a tko ne vjeruje, već je osuđen što nije vjerovao u ime jedinorođenoga Sina Božjega” (Iv 3, 17-18). To dakle znači da je onaj posljednji sud na djelu, započinje sada tijekom našeg života. Taj sud se izriče u svakom trenutku života, kao sud o našem prihvaćanju s vjeron spasenja prisutnog i djelatnog u Kristu, odnosno našoj nevjeri, koja ima za posljednicu zatvaranje u sebe same. Ali ako se mi zatvorimo Isusovoj ljubavi, sami sebe osuđujemo. Spasenje je otvaranje Isusu i on nas spašava; ako smo grešnici – a to smo svi – zamolimo ga oprostjenje i ako pođemo njemu sa željom da budemo dobri, Gospodin nam oprašta. Ali zato se moramo otvoriti Isusovoj ljubavi, koji je snažniji od svega. Isusova je ljubav velika, Isusova je ljubav milosrdna, Isusova ljubav oprašta; ali ti se moraš otvoriti a otvoriti se znači pokajati se, priznati ono loše što smo učinili. Gospodin se darovao i nastavlja nam se darivati, da nas sve ispuni Očevim milosrđem i milošću. Mi smo dakle ti koji možemo u stanovitom smislu postati suci samima sebi, osuđujući same sebe na isključivanje iz zajedništva s Bogom i braćom. Zato neumorno bdijmo nad našim mislima i našim stavovima, kako bismo već sada kušali toplinu i sjaj Božjeg lica – a to će biti prelijepo – koje ćemo u

vječnosti kontemplirati u svoj svojoj punini. Naprijed, mislimo na taj sud koji počinje sada, već je započeo! Naprijed, trudimo se da se naše srce otvori Isusu i njegovu spasenju; naprijed, bez straha, jer je Isusova ljubav veća i ako zamolimo oprostjenje naših grijeha on nam oprašta. Takav je Isus. Naprijed dakle s tom sigurnošću, koja će nas dovesti do nebeske slave!

Poruka za čitavu Ameriku

Sutra se slavi svetkovina Gospe Guadalupske, zaštitnice čitave Amerike. Povodom te prigode želim pozdraviti svu braću i sestre s tog kontinenta i dok to činim moja misao leti Gospi od Tepeyaca.

Kada se ukazala svetom Juanu Diegu, imala je lice žene mješanke, mestize, i njezine su haljine bile pune znakova domorodačke kulture. Poput Isusa, Marija je blizu svojoj djeci, kao majka puna ljubavi koja ih prati na njihovu putu, dijeli radosti i nade, trpljenja i tjeskobe Božjeg naroda, sastavljenog od svakog puka na zemlji.

Pojavljivanje Djevičine slike na tilmi (plaštu) Juan Diega bio je proročki znak Marijinog zagrljaja svih stanovnika golemih prostranstava Amerike, onih koje su ondje bili i koji će biti.

Taj Marijin zagrljaj je označio put koji je uvijek karakterizirao čitavu Ameriku: zemlju gdje razni narodi mogu zajedno živjeti, zemlju koja je kadra poštivati ljudski život u svim njegovim fazama, od rođenja do starosti, koja oduvijek prihvaća doseljenike kao i siromašne i marginalizirane. To je velikodušna zemlja.

To je poruka Gospe Guadalupske, to je također moja poruka, poruka Crkve. Pozivam sve stanovnike američkog kontinenta da širom rašire svoje ruke poput Djevice Marije, s ljubavlju i nježnošću.

Molim za vas, draga braćo i sestre iz čitave Amerike i molim vas da i vi molite za mene. Neka radost evandjelja bude uvijek u vašim srcima. Gospodin vas blagoslovio i Blažena Djevica Marija čuvala!

Papin apel

Jučer je Caritas pokrenuo kampanju u čitavom svijetu protiv gladi i rasipanja hrane pod geslom: “Samo jedna obitelj, hrana za sve”. Sablazan za milijune osoba koje trpe od gladi ne smije nas paralizirati

već nas potaknuti da svi: pojedinci, obitelji, zajednice, institucije, vlade, radimo na otklanjanju te nepravde. Isusovo nam Evanđelje pokazuje put: uzdati se Očevu

providnost i dijeliti kruh svagdašnji i ne rasipati ga. Potičem Caritas da nastavi taj rad i pozivam sve da se pridruže tome “valu” solidarnosti.

BISKUPSKA SINODA

TREĆA IZVANREDNA BISKUPSKA SINODA

PASTORALNI IZAZOVI KOJI SE TIČU OBITELJI U KONTEKSTU EVANGELIZACIJE

PRIPREMNI DOKUMENT

I – Sinoda: obitelj i evangelizacija

Misiju naviještanja evanđelja svakom stvoru Gospodin je izravno povjerio svojim učenicima a Crkva je njezina nositeljica u povijesti. U vremenu u kojem živimo očita društvena i duhovna kriza postaje pastoralni izazov, koji potiče Crkvu da se u svom evangelizacijskom poslanju okrene obitelji, toj živoj jezgri društva i crkvene zajednice.

U tom okruženju i okolnostima je prijeko potrebno i nužno predlagati Evanđelje o obitelji. Važnost te teme ogleda se u činjenici da je Sveti Otac odlučio uspostaviti za Biskupsku sinodu radni itinerarij podijeljen u dvije etape: prva je Opća izvanredna skupština 2014., koja treba precizirati »status quaestionis« i prikupiti svjedočanstva i prijedloge biskupâ kako bi se Evanđelje za obitelj uvjerljivo naviještalo i živjelo; druga je pak Opća redovna skupština 2015., koja će imati za cilj iznaći operativne smjernice za pastoral osobe i obitelji.

Danas se na obzoru pomaljaju problematike koje su još do prije nekoliko godina bile nepoznate, od širenja činjeničnih zajednica, koje ne ulaze u brak i katkad na to ni ne pomišljaju, istospolnih zajednica, kojima je nerijetko dopušteno posvajanje djece. Među brojnim novim situacijama koje zahtijevaju pastoralnu pažnju i zauzetost Crkve dovoljno je podsjetiti na mješovite odnosno međureligijske brakove; jednoroditeljske obitelji; poligamiju; planirane brakove s popratnom problematikom miraza, kojeg se katkad shvaća kao cijenu koju treba platiti za ženu; sistem kasta; kulturu neobvezivanja i predmnijevanu nepostojanost veze; oblike feminizma neprijateljski

nastrojenog prema Crkvi; migracijske fenomene (selilaštvo) i preoblikovanje samog poimanja obitelji; relativistički pluralizam u shvaćanju braka; utjecaj medija na kulturu u smislu načina na koji ljudi shvaćaju brak i obiteljski život; misaone pravce koji se kriju iza zakonskih prijedlogâ koji obezvrjeđuju postojanost i vjernost bračnog saveza; širenje pojave surogat majki (posudba maternice); ali prije svega, na uže crkvenom polju, slabljenje ili napuštanje vjere u sakramentalnost braka i ozdraviteljsku moć sakramentalne pokore.

Na temelju svega toga se može razumjeti koliko je prijeko potrebno da biskupi iz cijelog svijeta »cum et sub Petro« posvete pozornost tome izazovu. Ako se primjerice pomisli na činjenicu da mnoga djeca i mladi, rođeni u neregularnim brakovima, možda neće nikada imati priliku vidjeti svoje roditelje kako pristupaju sakramentima, može se shvatiti koliko su urgentni izazovi koje pred evangelizaciju stavlja sadašnja situacija, koja je uostalom raširena u svim dijelovima »globalnog sela«.

Zanimljivo je da se s tom stvarnošću podudara široko prihvaćanje na koje u našim danima nailazi nauk o Božjem milosrđu i nježnosti prema ranjenim osobama, u zemljopisnim i egzistencijalnim periferijama: očekivanja u pogledu pastoralnih odluka s obzirom na obitelj s tim u vezi su silno velika. Promišljanje Biskupske sinode o tim temama je stoga koliko nužno i urgentno, toliko obavezno kao izraz ljubavi pastirâ prema onima koji su im povjereni i prema čitavoj ljudskoj obitelji.

II – Crkva i Evanđelje o obitelji

Radosnu vijest o Božjoj ljubavi treba naviještati svima koji žive to temeljno osobno ljudsko iskustvo bračnog para i zajednice otvorene daru djece, koja je obiteljska zajednica. Vjersko učenje o braku treba predstaviti na pristupačan i djelotvoran način, da bi ono moglo doprijeti do srcâ i preobraziti ih prema Božjoj volji očitovanoj u Kristu Isusu.

Što se tiče pozivanja na biblijske izvore o braku i obitelji, ovdje ćemo navesti samo one osnovne. Jednako tako, kada je riječ o dokumentima crkvenog Učiteljstva čini se uputnim ograničiti se na dokumente Učiteljstva opće Crkve, upotpunjujući ih s nekim tekstovima Papinskog vijeća za obitelj i prepuštajući biskupima sudionicima Sinode zadatak da predstavljaju dokumente vlastitih biskupskih konferencija.

U bilo kojem vremenu i u najrazličitijim kulturama nije nikada izostalo jasno učenje pastirâ kao ni konkretno svjedočenje vjernikâ, muškaraca i žena, koji su u vrlo različitim okolnostima živjeli Evanđelje o obitelji kao neizmjerni dar za njihov i život njihove djece. Zalaganje za predstojeću izvanrednu sinodu je nošeno i poduprto željom da se svima, većom snagom, prenese tu poruku, u nadi da će tako »Crkvi povjereno blago objave sve više i više ispunja(ti) srca ljudi« (DV 26).

Naum Boga Stvoritelja i Otkupitelja

Ljepota biblijske poruke o obitelji ima svoje ishodište u stvaranju muškarca i žene stvorenih na Božju sliku i priliku (usp. Post 1, 24-31; 2, 4b-25). Vezani neraskidivim sakramentalnim vezom, bračni drugovi žive ljepotu ljubavi, očinstva, majčinstva i najvišeg dostojanstva da tako sudjeluju u Božjem djelu stvaranja.

U daru ploda svoga zajedništva preuzimaju na sebe odgovornost za rast i odgoj drugih osoba za budućnost ljudskog roda. Prokreacijom muškarac i žena ostvaruju u vjeri poziv da budu Božji suradnici u čuvanju stvorenog svijeta i povećanju ljudske obitelji.

Blaženi Ivan Pavao II. ovako je protumačio taj aspekt u pobudnici *Obiteljska zajednica (Familiaris Consortio)*: »Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku (usp. Post 1, 26 sl.): pozivajući ga ljubavlju na postojanje, istodobno ga je pozvao na ljubav. Bog je ljubav (1 Iv 4, 8) i u sebi živi otajstvo osobnog zajedništva ljubavi. Stvarajući ljudsku narav muškarca i žene na svoju sliku i trajno je uzdržavajući u postojanju, Bog u nju upisuje poziv, pa prema tome

sposobnost i odgovornost ljubavi i zajedništva (usp. *Gaudium et Spes*, 12). Ljubav je, dakle, temeljni i urođeni poziv svakog ljudskog bića« (FC, br. 11).

Taj naum Boga stvoritelja, što ga je istočni grijeh stubokom preokrenuo (usp. Post 3, 1-24), očitovao se u povijesti kroz događaje izabranog naroda sve do punine vremenâ, kada je, utjelovljenjem Sina Božjega, ne samo potvrđena Božja volja o spasenju ljudi, već je otkupljenjem pružena ljudima milost da budu poslušni istoj toj volji.

Sin Božji, Riječ koja se utjelovila (usp. Iv 1, 14) u krilu Djevice Marije, živio je i rastao u nazaretskoj obitelji i sudjelovao na svadbi u Kani čije je slavlje obogatio prvim od svojih »znamenja« (usp. Iv 2, 1-11). S radošću je prihvatio gostoprimstvo obitelji svojih prvih učenikâ (usp. Mk 1, 29-31; 2, 13-17) i utješio obitelj svojih prijatelja u Betaniji u njihovoj žalosti (usp. Lk 10, 38-42; Iv 11, 1-44).

Isus Krist je ponovno vratio ljepotu braku ponovno predloživši jedinstveni Božji naum, koji je zbog tvrdoće ljudskog srca napušten čak i u samoj tradiciji izraelskog naroda (usp. Mt 5, 31-32; 19.3-12; Mk 10, 1-12; Lk 16, 18). Vraćajući se na početke Isus je učio o jedinstvu i vjernosti bračnih drugova, odbacujući razvod i preljub.

Upravo po čudesnoj ljepoti ljudske ljubavi – koja je već ranije slavljena nadahnutim akcentima u *Pjesmi nad pjesmama* i bračnim vezom kojeg su tražili i branili proroci poput Hošee (usp. Hoš 1, 2-3,3) i Malahije (usp. Mal 2, 13-16) –, Isus je potvrdio prvobitno dostojanstvo ljubavi muškarca i žene.

Crkveno učenje o obitelji

I u prvoj kršćanskoj zajednici obitelj se javlja kao »domaća Crkva« (usp. *KKC*, 1655). U takozvanim »obiteljskim kodeksima« novozavjetnih apostolskih poslanicâ velika obitelj antičkog svijeta je prepoznata kao mjesto najdublje solidarnosti/povezanosti između žena i muževa, između djece i roditelja, između bogatih i siromašnih (usp. Ef 5, 21-6,9; Kol 3, 18-4,1; 1 Tim 2, 8-15; Tit 2, 1-10; 1 Pt 2, 13-3,7; usp., usto, također *Poslanicu Filemonu*). Na poseban je način u Poslanici Efežanima u bračnoj ljubavi između muškarca i žene prepoznato »veliko otajstvo« koje u svijetu uprisutnjuje ljubav Krista i Crkve (usp. Ef 5, 31-32).

Tijekom stoljećâ, osobito u modernom dobu sve do naših dana, Crkva nije propustila iznositi svoj stalni i sve širi nauk o obitelji i braku na kojem se ova temelji. Jedan od najuzvišenijih izraza ponudio

je Drugi vatikanski koncil, u pastoralnoj konstituciji *Gaudium et Spes*, koji, obrađujući neke od najurgentnijih problema, posvećuje čitavo jedno poglavlje promicanju dostojanstva braka i obitelji, kao što se vidi u opisu njezine vrijednosti za tvorbu društva: »U obitelji se susreću različiti naraštaji i uzajamno se pomažu radi stjecanja punije životne mudrosti i radi usklađivanja osobnih prava s drugim zahtjevima društvenog života« (GS 52). Posebno je snažan poziv na kristocentričnu duhovnost bračnih drugova vjernikâ: »sami supruzi, stvoreni na sliku Boga života i postavljeni u pravi red osobâ, neka budu jednoga srca, jedne misli i ujedinjeni u uzajamnoj svetosti da, slijedeći Krista, koji je počelo života, postanu po radostima i žrtvama svojega zvanja i po svojoj vjernoj ljubavi svjedoci onoga otajstva ljubavi koje je Gospodin svojom smrću i svojim uskrsnućem objavio svijetu« (GS 52).

I Petrovi su nasljednici nakon Drugog vatikanskog koncila obogatili Učiteljstvo naukom o braku i obitelji. To posebno vrijedi za Pavla VI. koji u svojoj enciklici *Humanae vitae* pruža specifična učenja o polazištu i djelovanju. Kasnije će papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio* insistirati na predlaganju Božjeg nauma o iskonskoj istini o bračnoj ljubavi i obitelji: »Jedino „mjesto“, koje omogućuje takvo darivanje u svoj svojoj istinitosti, jest ženidba, to jest ugovor bračne ljubav ili svjestan i slobodan izbor kojim muž i žena prihvaćaju prisnu zajednicu života i ljubavi kako ju je htio sam Bog (usp. *Gaudium et Spes*, 48) i koja svoje pravo značenje očituje jedino u tome svjetlu. Ustanova ženidbe nije neopravdano uplitanje društva ili neke vlasti, niti je to izvanjsko nametanje neke forme, već unutarnji zahtjev ugovora bračne ljubavi koji se javno potvrđuje jedinstvenim i isključivim, jer jedino se tako živi puna vjernost naumu Boga Stvoritelja. Ta vjernost, daleko od toga da smanjuje slobodu osobe, osigurava je naprotiv od svake samovolje i relativizma, te je čini dionikom u stvoriteljskoj Mudrosti« (FC 11).

U *Katekizmu Katoličke Crkve* su objedinjene temeljne datosti: »Ženidbenim savezom, muškarac i žena vezuju se u prisno zajedništvo života i ljubavi. Bog Stvoritelj zasnovao je ženidbu i vlastitim je zakonom opskrbio. Po svojoj naravi ženidba je određena za dobro ženidbenih drugova i za rađanje i odgoj djece. Među krštenima Krist Gospodin uzdignuo je ženidbu na dostojanstvo sakramenta [Usp. Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et spes*, 48; Zakonik kanonskog prava, 1055, 1]« (KKC 1660).

Učenje izloženo u *Katekizmu* dotiče bilo teološka polazišta bilo moralna vladanja, obrađena pod

dva različita naslova: *Sakrament ženidbe* (br. 1601-1658) i *Šesta zapovijed* (br. 2331-2391). Pažljivo čitanje tih dijelova Katekizma pruža shvaćanje nauka vjere prilagođeno sadašnjem trenutku na koje se Crkva oslanja u svom djelovanju i suočavanju s današnjim izazovima. Njezin pastoral nalazi nadahnuće u istini o braku promatranom u naumu Boga koji je stvorio muško i žensko i u punini vremenâ objavio u Isusu također puninu bračne ljubavi uzdignute u sakrament. Kršćanska ženidba utemeljena na privoli je također urešena vlastitim učincima kao što su dobra i zadaće supružnikâ, no ipak nije izuzeta iz režima grijeha (usp. Post 3,1-24) koji može nanijeti duboke rane pa i povrede samom dostojanstvu toga sakramenta.

Najnovija enciklika pape Franje *Lumen Fidei* govori o obitelji u njezinoj povezanosti s vjerom koja pokazuje »koliko čvrste i postojane mogu biti veze među ljudima kada se Bog uprisutnjuje u njihovoj sredini« (LF 50). »Prvo okruženje u kojem vjera prosvjetljuje ljudski grad jest obitelj. Tu prije svega mislim na stabilnu zajednicu muškarca i žene u braku. Ta je zajednica plod njihove ljubavi, koja je znak i prisutnost Božje ljubavi, priznavanja i prihvaćanja dobrote spolne različitosti, zbog čega se bračni drugovi mogu združiti u jedno tijelo (usp. Post 2, 24) i sposobni su rađati novi život, to očitovanje Stvoriteljeve dobrote, njegove mudrosti i nauma njegove ljubavi. Utemeljeni na toj ljubavi, muškarac i žena mogu jedno drugom obećati uzajamnu ljubav činom koji uključuje cijeli život, i u kojem se zrcale mnogobrojne odlike vjere. Obećati trajnu ljubav može se samo tada kada se otkrije naum koji je veći od vlastitih planova, koji nas podupire i omogućuje nam darivati cjelokupnu budućnost ljubljenoj osobi« (LF 52). »Vjera nije utočište za malodušne, već nešto što našem životu daje širinu. Ona pomaže otkriti veliki poziv, poziv na ljubav, i jamči da je ta ljubav pouzdana, da vrijedi predati joj se, jer se njezin temelj nalazi u vjernosti Bogu, koji je jači od svake naše krhkosti« (LF 53).

III - Upitnik

Naredna pitanja omogućuju krajevnim Crkvama aktivno sudjelovanje u pripremi Izvanredne sinode, koja ima cilj naviještati evanđelje u današnjim pastoralnim izazovima koji se tiču obitelji.

1 – O širenju Svetog pisma i Učiteljstva Crkve vezanog uz obitelj

a) Koje je stvarno poznavanje biblijskih učenjâ, konstitucije »Gaudium et spes«, "Familiaris consortio" i drugih dokumenata pokoncilskog Učiteljstva o vrijednosti obitelji prema Katoličkoj Crkvi? Kako se naše vjernike poučava obiteljskom životu koji je u skladu s crkvenim učenjem?

b) Gdje se učenje Crkve poznaje, je li cjelovito prihvaćeno? Postoje li teškoće u njegovu provođenju u djelo? Koje?

c) Kako se učenje Crkve širi u okviru pastoralnih planova na nacionalnoj, biskupijskoj i župnoj razini? Koja se kateheza o obitelji provodi?

d) U kojoj se mjeri – i na poseban način koji aspekti – tog učenja stvarno poznaju, prihvaćaju, odbacuju i/ili kritiziraju u izvanckvenim sredinama? Koji kulturni činioци priječe puno primanje crkvenog učenja o obitelji?

2 – O braku prema prirodnom zakonu

a) Koje mjesto zauzima pojam prirodnog zakona u građanskoj kulturi, kako na institucionalnoj, odgojnoj i akademskoj razini tako i na razini običnog puka? Koji se antropološki pogledi provlače u raspravi o prirodnom temelju obitelji?

b) Je li shvaćanje prirodnog zakona obzirom na zajednicu između muškarca i žene općenito prihvaćeno kao takvo od svih krštenika?

c) Kako se u praksi i teoriji osporava prirodni zakon o zajednici između muškarca i žene u pogledu zasnivanja obitelji? Kako se taj zakon predlaže i produbljuje u građanskim i crkvenim tijelima?

d) Ako ženidbu zatraže krštenici koji nisu praktični vjernici ili se izjašnjavaju kao nevjernici, kako se suočavaju pastoralni izazovi koje to za sobom povlači?

3 – Pastoral obitelji u kontekstu evangelizacije

a) Koja su se iskustva javila posljednjih desetljeća u pogledu pripreme za ženidbu? Kako se nastojalo potaknuti zadaću evangelizacije bračnih drugova i obitelji? Kako promicati svijest o obitelji kao »domaćoj Crkvi«?

b) Je li se uspjelo ponuditi načine molitve u obitelji koji uspijevaju odoljeti složenosti života i današnje kulture?

c) Kako su u sadašnjim okolnostima krize među naraštajima kršćanske obitelji uspjele ostvariti svoj poziv prenošenja vjere?

d) Na koji su način krajevne Crkve i obiteljski duhovni pokreti znali djelovati primjerno i poticajno?

e) Koji su specifičan doprinos bračni parovi i obitelji uspjeli dati u smislu širenja cjelovite vizije bračnog para i kršćanske obitelji koja je uvjerljiva u današnjem dobu?

f) Koju je pastoralnu brigu Crkva pokazala da podupre bračne parove u formaciji i bračne parove u krizi?

4 – O pastoralu kojim se pomaže osobama nositi se s nekim teškim bračnim situacijama

a) Je li suživot *ad experimentum* („pokusni brak“) važna pastoralna stvarnost u krajevnoj Crkvi? U kojem bi se postotku to moglo numerički procijeniti?

b) Postoje li slobodne činjenične zajednice, koje nisu priznate ni crkveno ni civilno? Ima li pouzdanih statističkih podataka o tome?

c) Jesu li rastavljeni i ponovno oženjeni važna pastoralna stvarnost u krajevnoj Crkvi? U kojem bi se postotku to moglo numerički procijeniti? Kako se odgovara na tu stvarnost prikladnim pastoralnim planovima?

d) U svim tim slučajevima: kako žive krštenici tu svoju neregularnost? Jesu li je svjesni? Jesu li jednostavno na to ravnodušni? Osjećaju li se marginaliziranima i muči li ih što ne mogu primati sakramente?

e) Koje zahtjeve rastavljeni i ponovno oženjeni upućuju Crkvi u vezi sakramenata euharistije i pomirenja? Koliki od onih koji se nalaze u tim situacijama traže te sakramente?

f) Bi li pojednostavljivanje crkvene prakse u smislu priznavanja i proglašenja ženidbenog veza ništavnim moglo pružiti stvarni pozitivni doprinos rješavanju problemâ takvih osobâ? Ako da, na koji način?

g) Postoji li pastoral u kojem se izlazi ususret tim slučajevima? Kako se provodi taj pastoralni rad? Postoje li odgovarajući planovi u vezi s tim na nacionalnoj i biskupijskoj razini? Kako se rastavljenima i ponovno oženjenima naviješta Božje milosrđe i kako se provodi u djelo potpora Crkve njihovu vjerskom životu?

5 – O istospolnim zajednicama

a) Postoji li u vašoj zemlji građanski zakon kojim se priznaju istospolne zajednice koje su na neki način izjednačene s brakom?

b) Koji je stav krajevnih i mjesnih Crkava bilo prema civilnom društvu koje promiče civilne zajednice među osobama istog spola bilo prema osobama koje žive u takvim zajednicama?

c) Koju je pastoralnu brigu moguće pokazati prema osobama koje su izabrale živjeti u takvoj vrsti zajednice?

d) Kako se u slučaju istospolnih zajednica koje su posvojile djecu pastoralno ponašati u pogledu prenošenja vjere?

6 – O odgoju djece u okrilju situacijâ neregularnih brakova

a) Koji je u takvim slučajevima procijenjeni udio djece i mladih u odnosu na djecu koja su rođena i odrasla u regularno zasnovanim obiteljima?

b) Kojim se stavom roditelji obraćaju Crkvi? Što traže? Samo sakramente ili također katehezu i općenito vjersku pouku?

c) Kako krajevne Crkve izlaze ususret potrebama roditeljâ te djece da svojoj djeci pruže kršćanski odgoj?

d) Kako se odvija pastoralni rad u tim slučajevima: priprava, podjeljivanje sakramenta i praćenje?

7 – O otvorenosti oženjenih osoba životu

a) Koliko su vjernici stvarno upoznati sa učenjem enciklike *Humanae vitae* o odgovornom roditeljstvu? Koliko su upoznati s moralnim vred-

novanjem raznih metodâ regulacije poroda? Koji bi se produblјivanja mogla sugerirati na tome polju s pastoralne točke gledišta?

b) Je li to moralno učenje prihvaćeno? Koji su aspekti najproblematičniji koji velikoj većini bračnih parova otežavaju njegovo prihvaćanje?

c) Koje prirodne metode krajevne Crkve promiču da pomognu bračnim drugovima da provode u djelo učenje sadržano u *Humanae vitae*?

d) Kakva su iskustva u vezi s tim pitanjem u dijeljenju sakramenta pokore i sudjelovanju u euharistiji?

e) Koje oprečnosti koje izbijaju na vidjelo između crkvenog učenja i građanskog odgoja u vezi s tim?

f) Kako promicati mentalitet koji će biti više otvoren rađanju? Kako potaknuti porast broja rođenih?

8 – O odnosu između obitelji i osobe

a) Isus Krist objavljuje čovjekov misterij i poziv: je li obitelj povlašćeno mjesto da se to obistini?

b) Koje kritične situacije u današnjem svijetu mogu postati prepreka susretu osobe s Kristom?

c) U kojoj mjeri krize vjere kroz koje osobe mogu prolaziti utječu na obiteljski život?

9 – Ostali izazovi i prijedlozi

Postoje li drugi izazovi i prijedlozi vezano uz pitanja obrađena u ovom upitniku, a koje oni kojima je upitnik namijenjen doživljavaju kao urgentne ili korisne?

II.
HRVATSKA BISKUPSKA
KONFERENCIJA

PRIOPĆENJE S 47. PLENARNOG ZASJEDANJA HBK (Zagreb, 16–18. listopada 2013)

Plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije, 47. po redu, održano je od 16. do 18. listopada 2013. u sjedištu HBK-a u Zagrebu, Ksaverska cesta 12a. Na zasjedanju su sudjelovali apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Alessandro D'Errico, izaslanik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vojni ordinarij Tomo Vukšić te subotički biskup Ivan Penzeš i srijemski biskup Đuro Gašparović.

U svojem pozdravnom govoru predsjednik HBK-a, zadarski nadbiskup Želimir Puljić, najprije je istaknuo da se početak zasjedanja događa upravo na dan kad je 1978. godine za papu izabran Ivan Pavao II. Naglasio je da se ne možemo dovoljno zahvaliti tome papi za ljubav i zauzimanje koje je iskazao prema nama u danima nevolje i na svemu što je učinio da se zaustavi rat u Hrvatskoj i BiH-u. Ujedno je izrazio radost što će iduće godine, 27. travnja 2014, bl. Ivan Pavao II. biti proglašen svetim. Potom je nadbiskup Puljić podsjetio na najvažnije događaje u razdoblju od posljednjeg zasjedanja te ukratko naveo sve najvažnije teme koje će se obraditi na zasjedanju.

U početnom dijelu zasjedanja hrvatski su se biskupi osvrnuli na veličanstveno slavlje beatifikacije svećenika Miroslava Bulešića na kojem se u pulskoj Areni okupilo mnoštvo svećenika i vjernika. Podsjećajući na snažne poruke toga događaja, istaknuto je kako mnogi s blaženim Miroslavom osjećaju veliku bliskost jer u njegovoj mučeničkoj smrti prepoznaju i svoju patnju, stradanja i progone koju su doživjeli od istoga komunističkog režima koji je i njega ubio. Iako Bulešić nije pripadao nijednom ideološkom sustavu, doživio je progon i od fašista i od nacista, a na kraju su ga ubili komunisti. Podsjetili su biskupi još jednom na razmjere žestokoga progona koji je Crkva u Hrvata doživjela četrdesetih godina prošloga stoljeća tijekom kojega je ubijeno čak 434 svećenika, biskupijska i redovnička, 73 sjemeništarca i 30 časnih sestara. Tako se u osobi novoga blaženika spaja cjelokupna tragedija koja je pogodila hrvatski narod kao i narode Europe tijekom prošloga stoljeća obilježena trima velikim neljudskim sustavima: fašizmom, nacizmom i komunizmom. Stavlajući primjer blaženog Miroslava za

uzor svećenicima i krizmanicima, budući da je ubijen upravo nakon slavlja toga sakramenta u Lanišću 1947, biskupi zaključuju da je u našem vremenu prožetom materijalizmom i sekularizmom beatifikacija svećenika Miroslava znak nade i optimizma te potvrda crkvene plodnosti.

Posvećena je pozornost pravnim propisima vezanim uz obiteljsku problematiku. Nakon donošenja Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji u srpnju 2012, nastavlja se s donošenjem pravnih propisa poput Obiteljskoga zakona, Zakona o socijalnoj skrbi i nekih drugih zakona koji se izravno tiču braka i obitelji te općenito moralno-etičkih pitanja. Tome treba pridodati poveznice s uvođenjem obvezatnih školskih sadržaja poput Kurikuluma zdravstvenoga odgoja i građanskoga odgoja. Upozoreno je na temeljne točke nacrtu Obiteljskoga zakona i na činjenicu da nijedna primjedba Hrvatske biskupske konferencije na Nacrt prijedloga zakona nije uzeta u obzir. Zdravstveni odgoj, iako se u njemu više ne spominje sporna literatura, i dalje je prožet rodnom ideologijom. Očigledna je namjera da se u ovoj fazi težište stavi na (pre)odgoj odgojitelja. Eksperimentalnim programom građanskoga odgoja, koji bi trebao postati obvezatan predmet u školskoj godini 2014/2015, čini se, žele se kroz modul »rodne ravnopravnosti« nadomjestiti izmjene koje je doživio izvorni Kurikulum zdravstvenoga odgoja.

Ostvarujući planove na području pastoraala braka i obitelji, biskupi su odredili termin i mjesto održavanja drugoga nacionalnog dana hrvatskih katoličkih obitelji. Nakon što je ove godine održan studijski dan u Zadru, dogodine su u planu biskupijski susreti obitelji, a 2015. slijedit će nacionalni susret. Dogovoreno je da se nacionalni susret održi 19. travnja 2015. godine u marijanskom svetištu na Trsatu u Rijeci pod geslom »Obitelj nositeljica života – nada i budućnost Hrvatske«.

Zabrinjava činjenica da je jednostranim postupcima MORH-a dovedeno u pitanje djelovanje i temeljno poslanje Vojnoga ordinarijata. Povodom toga biskupi su raspravljali o statusu i djelovanju

Vojnoga ordinarijata unutar MORH-a i MUP-a. Kako bi se riješila neka novootvorena pitanja, potrebne su izmjene i dopune pravilnika kao i definiranje funkcioniranja Vojnog ordinarijata na svim razinama, o čemu će brigu voditi HBK. Istaknuta je i potreba definiranja strukture prijeko potrebne za redovito funkcioniranje kurije i vojnih kapelanija.

Dokidanjem autonomije Religijskog programa na HRT-u, koja je zajamčena sporazumom koji su potpisali HRT i HBK, sporazum je jednostrano prekršen. HRT se u članku 2. sporazuma obvezao kako će dogovorene sadržaje »katoličkoga vjerskog programa ostvarivati preko Redakcije religijskog programa Hrvatske televizije i Redakcije religijskog programa Hrvatskog radija, koji su ravnopravni svim ostalim programima«. Sadašnji ustroj nije prihvatljiv jer Religijski program nema autonomnost i ravnopravnost s drugim programima. Izražena je spremnost razgovarati o pojedinim odredbama sporazuma, no traži se poštivanje sporazuma koji je na snazi.

Analizirajući neka pitanja vezana za provođenje vjeronauka u školama, članovi HBK-a izrazili su zabrinutost zbog otežane komunikacije s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta RH. Nije došlo do, u više navrata, traženoga susreta između predsjednika Vijeća HBK-a za katehizaciju đakovačko-osječkog nadbiskupa Đure Hranića s ministrom gosp. Željkom Jovanovićem. Budući da i dalje ostaju neriješena brojna otvorena pitanja, poput diskriminacije vjeronauka u školskoj satnici i neprovođenja vjeronaučne nastave u trećim, četvrtim i petim razredima srednjih medicinskih škola, ignoriranje zahtjeva za susretom protumačeno je kao opstrukcija.

Biskupi su donijeli Odredbe HBK-a o osnovnim i srednjim katoličkim školama na rok od tri godine. Doneseni dokument izraz je potrebe koja se javila osnutkom katoličkih osnovnih i srednjih škola u nas kako bi se definirao njihov cilj i struktura. Istaknuta je posebnost odgoja i obrazovanja koji se u njima provodi, kao i odgovornost te međusobni odnosi osoba i tijela koja jamče njihovo funkcioniranje. U smislu odredaba utemeljeno je novo Vijeće HBK-a za katolički odgoj i obrazovanje kojemu se povjerava briga o pitanjima koja se odnose na crkvene i katoličke predškolske, školske i visokoškolske ustanove. Za predsjednika vijeća izabran je požeški biskup Antun Škvorčević.

Biskupima je predstavljeno apostolsko pismo »Intima Ecclesiae natura« o službi djelatne ljubavi u Crkvi koje je papa Benedikt XVI. u obliku motupro-

prija objavio u studenome 2012, na početku Godine vjere. Pismo je svojevrsni nastavak promišljanja pape Benedikta XVI. na tragu enciklika »Deus caritas est« i »Caritas in veritate«. Duboka narav Crkve izražava se u njezinoj trostrukoj zadaći: naviještanju Božje riječi, slavljenju sakramenata i službi ljubavi. Dokument posebno naglašava odgovornost biskupa za službu djelatne ljubavi na njihovu području. U tome smislu biskupi imaju obvezu snažnije, osobito u današnje vrijeme, poticati i podupirati karitativne aktivnosti, nadzirati i upravljati radom karitativnih organizacija te, između ostaloga, promicati suradnju i zajedništvo s tijelima drugih biskupija, osobito siromašnijih, u zemlji i svijetu, kao i podržavati suradnju ekumenskoga oblika.

Biskupi su upoznati s plenarnim zasjedanjem Vijeća europskih biskupskih konferencija koje je od 3. do 6. listopada 2013. održano u Bratislavi u prigodi 1150. obljetnice dolaska svetih Ćirila i Metoda u slovačke krajeve. Glavna tema zasjedanja bila je »Bog i država. Europa između laičnosti i laicizma«. Na temelju istraživanja provedenog među biskupskim konferencijama koje je obuhvatilo različita područja života u pojedinim zemljama istaknuto je kako se u različitim područjima društvenoga života često primjećuje upletanje određenog sekularizma i pokušaj da se stvori isključivo negativna slika o Crkvi i vjeri. Crkva ne smije na to odgovoriti zatvaranjem i pretvoriti se u tvrđavu u Europi. Bez obzira na to što se događa, kršćani imaju jasan identitet utemeljen na njihovoj vjeri koja je živa i koja budi nadu. U raspravi su europski biskupi definirali pojedina prioritetna područja koja trebaju jasno promišljanje Crkve: pitanje odgoja, pastoral mladih, tema obiteljskog pastora i brige za obitelj kao i tema nezaposlenosti, osobito među mladima.

O djelovanju Hrvatskoga katoličkog sveučilišta detaljnije je izložio rektor Željko Tanjić. Na HKS-u je trenutno upisano 310 studenata na tri studija: povijesti, psihologije i sociologije. U pripremi je pokretanje novih studijskih programa, studija komunikologije te studija sestrinstva i primaljstva. Budući da je HKS osnovan pod pokroviteljstvom HBK-a, predloženi su neki novi vidovi suradnje kroz angažiranje HKS-a za provođenje nekih projekata HBK-a kao i povezivanje između katoličkih osnovnih škola, gimnazija i sveučilišta.

Biskupi su dali potporu europskoj građanskoj inicijativi »One of Us« (»Jedan od nas«) kojom se želi unutar nadležnosti Europske Unije pravno zaštititi dostojanstvo i integritet ljudskih zametaka (embrija) te

zabraniti financiranje aktivnosti koje uzrokuju njihovo uništavanje. Hrvatski biskupi stoga potiču vjernike da se do 1. studenoga pridruže ovoj inicijativi i daju svoj potpis putem mrežne stranice www.oneofus.eu/hr ili na za to predviđenim obrascima.

Nadamo se da će se uskoro provesti referendum o ustavnoj definiciji braka kao životnoj zajednici žene i muškarca, kako je to zahtijevao veliki broj građana koji su dali svoj potpis inicijativi za provođenje referenduma.

Predsjednici i voditelji pojedinih komisija, vijeća, odbora i ustanova HBK-a podnijeli su izvješća o svojem području djelovanja. Određeni su izaslanici HBK-a na zasjedanjima drugih biskupskih konferencija u 2014. godini. Ulaskom Hrvatske u Europ-sku Uniju stekla je Hrvatska biskupska konferencija pravo imenovati svojega punopravnog izaslanika pri Vijeću biskupskih konferencija zemalja Europske Unije (COMECE). Tijekom hrvatskih pregovora za pristupanje EU-u HBK je pri tome vijeću imao izaslanika u svojstvu promatrača. Na zasjedanju je za izaslanika HBK-a pri COMECE-u izabran kardinal

Josip Bozanić, a za zamjenika bjelovarsko-križevački biskup Vjekoslav Huzjak.

Članovi HBK-a pohodili su grob bl. Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali. Ondje su zajedno s bogoslovima Nadbiskupskoga bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu imali službu riječi. Prigodni nagovor izrekao je varaždinski biskup Josip Mrzljak koji se prisjetio svojih osobnih susreta s blaženikom.

Na plenumu je dogovoren i kalendar plenarnih zasjedanja i važnijih susreta u idućoj godini. Izvanredno zasjedanje HBK-a održat će se 27. siječnja 2014. Zajednička sjednica biskupa iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine bit će 24. veljače 2014. u Banjoj Luci. Proljetno plenarno zasjedanje HBK-a na programu je od 13. do 15. svibnja 2014, a 2. lipnja 2014. bit će susret s redovničkim poglavarima. Jesensko plenarno zasjedanje HBK-a održat će se od 21. do 23. listopada. U 2014. godini održat će se Nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži 26. i 27. travnja u Dubrovniku.

Tajništvo Hrvatske biskupske konferencije

PRIOPĆENJE

Sjednica Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija pod predsjedanjem predsjednika mons. Ivana Devčića, nadbiskupa riječkog, održana je 14. studenoga 2013., u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije, Ksaverska cesta 12a, u Zagrebu.

Pozdravljajući nazočne članove nadbiskup Devčić se osvrnuo na svečanost dodjela nagrada Hrvatskog društva katoličkih novinara koja je održana uoči sjednice, čestitavši dobitnicima. Neki od nagrađenih crkvenih medija komemorirali su značajne obljetnice, pedesetu ili dvadesetu, stoga je nadbiskup podsjetio da su jubileji prilika uvijek za zahvalu Bogu, ali i pokretačima tih projekata koji su znali prepoznati posebnost trenutka, kairos. „Oni nas pozivaju da i mi danas nastavimo s njihovim entuzijazmom, prepoznamo kairos i pokušamo odgovoriti na njega“, rekao je nadbiskup.

Prva točka sjednice bila je posvećena osvrtnu na aktualne medijske teme. Istaknuta je zabrinjavajuća pojava medijskog neprofesionalizma u pristupu temi

referenduma za ustavnu definiciju braka koji je pokrenula inicijativa „U ime obitelji“. U dijelu medija, a osobito na društvenim mrežama, uočeni su brojni primjeri netolerancije i netrpeljivosti prema nositeljima te inicijative. Upozoreno je kako takva medijska kampanja otežava kvalitetnu javnu raspravu o samom predmetu referenduma, a to je zaštita braka kao zajednice muškarca i žene. Mediji bi trebali poticati argumentiranu raspravu koja bi pomogla građanima da slobodno donesu svoju odluku.

Na sjednici je podneseno izvješće o dva velika susreta medijskih biskupa i osoba zaduženih za medije u pojedinim biskupskim konferencijama. Prvi takav susret na kojem su se okupili predstavnici biskupskih konferencija s njemačkog govornog područja odgovorni za medije održan je od 13. do 15. listopada u Ljubljani. Između ostaloga na susretu se razgovaralo o komuniciranju u kriznim situacijama, medijskom praćenju Godine vjere, mogućnostima i granicama crkvenih internetskih portala. Članovi odbora su potom upoznati s temama koje su razmatrane na europskom

susretu biskupa odgovornih za medije koji je od 8. do 10. studenoga održan u Barceloni na temu „Evangelizirati dušu Europe“.

U nastavku sjednice predstavljen je projekt „Laudato TV – naša televizija“. Riječ je o pripremama za pokretanje privatne televizije koja će promicati kršćanske i tradicionalne obiteljske vrijednosti te isticati i pozivati na zajedništvo, solidarnost, ljubav prema Bogu, čovjeku, Crkvi i Domovini.

Posebna pozornost posvećena je i 50. obljetnici katoličkog tjednika Glasa koncila koji je unatoč svim poteškoćama kroz koje prolaze tiskani mediji u globalnim razmjerima, najtiražniji tjedni list u Hrvatskoj. Istaknuta je velika količina izvornog sadržaja

koja se iz tjedna u tjedan pojavljuje na stranicama toga katoličkog tjednika te izazovi s kojima se suočava. Posebno su naglašena nastojanja da se podigne naklada i pronađe adekvatan koncept marketinga prilagođen crkvenoj novini.

Odbor HBK za sredstva društvenih komunikacija osvrnuo se na jednostrano kršenje Sporazuma s Hrvatskom biskupskom konferencijom od strane Hrvatske radio televizije. Članovi Odbora podržali su zahtjev hrvatskih biskupa da se odredbe Sporazuma koji je još uvijek na snazi moraju poštivati.

Tiskovni ured HBK

ZAJEDNIČKA IZJAVA I ZAKLJUČCI SIMPOZIJA „PREVENTIVNI I KURATIVNI ASPEKTI OČUVANJA BRAKA I OBITELJI U HRVATSKOJ – ISKUSTVA VJERSKIH ZAJEDNICA“ S DEVETOG MEĐURELIGIJSKOG SUSRETA VISOKIH PREDSTAVNIKA VJERSKIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ

U okviru Devetog međureligijskog susreta visokih predstavnika vjerskih zajednica u Hrvatskoj, održanom u utorak 12. studenog 2013. u prostorijama Hrvatske biskupske konferencije, Ksaverska cesta 12a, Zagreb, organiziran je simpozij na temu „Preventivni i kurativni aspekti očuvanja braka i obitelji u Hrvatskoj – iskustva vjerskih zajednica“.

Na susretu su sudjelovali: predsjednik Vijeća HBK za ekumenizam i dijalog sisački biskup mons. Vlado Košić; tajnik istoga Vijeća prof. dr. sc. Jure Zečević; Predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj krčki biskup mons. Valter Župan; voditelj ureda HBK za život i obitelj Petar-Krešimir Hodžić, dr. med.; u zamjenu mitropolita Zagrebačko-ljubljanskog g.g. Jovana Pavlovića, protojerej stavrofor Srpske pravoslavne Crkve o. Slobodan Lalić; protojerej Makedonske pravoslavne Crkve – Ohridske arhiepiskopije o. Kirko Velinski; tajnik Sinode Reformirane kršćanske (kalvinske) Crkve u Republici Hrvatskoj Branimir Bučanović; glavni tajnik Saveza baptističkih crkava u RH Željko Mraz; pastor Baptističke crkve Zagreb Zdenko Horvat; direktor Obiteljskog života pri udruzi Fokus i starješina BC Zagreb - Malešnica Davor

Kukec; prezbitar Glavnog prezbitarija Evandeoske pentekostne crkve u RH i predsjednik teološke komisije te Crkve Danijel Berković, glasnogovornica Židovske vjerske zajednice Bet Israel u Hrvatskoj Jasminka Domaš i u zamjenu predsjednika Mešihata Islamske zajednice u RH muftije Aziza ef. Hasanovića Mevludi ef. Arslani, član toga Mešihata.

Skrb za brak i obitelj sastavni je dio nauka i svakodnevice naših vjerskih zajednica. Stoga, okupljeni na Devetom međureligijskom susretu visokih predstavnika vjerskih zajednica u Hrvatskoj, na temelju iznesenih izlaganja, rasprave i zaključaka simpozija na temu „Preventivni i kurativni aspekti očuvanja braka i obitelji u Hrvatskoj – iskustva vjerskih zajednica“ usvajamo slijedeću izjavu.

Tijekom simpozija upoznali smo jedni druge o tome što se u vjerskim zajednicama naših triju monoteističkih religija čini na području skrbi o braku i obitelji. Zahvalni smo Bogu i brojnim djelatnicima u našim zajednicama, jer su na vidjelo izašli mnogi oblici takve skrbi. Shvatili smo da i u tom pogledu možemo učiti jedni od drugih te komplementarno upotpunja-

vati vlastite ponude i programe. Samokritički zaključujemo, da je, unatoč mnogim oblicima te skrbi i predanim nastojanjima, sve to još uvijek premalo, jer zasigurno ima još dosta neiskorištenih mogućnosti za povećanje kvalitete i opsega skrbi za brak i obitelj.

Upućujemo na našu Zajedničku izjavu o obitelji iz 2011. godine, u kojoj među ostalim stoji: „Polazeći od iskustva da je obitelj našega vremena ugrožena u brojnim segmentima njenog postojanja i osvjedočeni o njenom nezamjenjivom značaju za društvo i ljudski rod uopće, ovom *Zajedničkom izjavom o obitelji* kao visoki predstavnici triju monoteističkih religija u Hrvatskoj, židovske, kršćanske i islamske, zalažemo se za širu javnu i društvenu potporu očuvanju i ozdravljenju obitelji u Hrvatskoj, za prožimanje odgoja u obitelji istinskim vrednotama i vrlinama, za obitelj kao zajednicu u kojoj se ne živi samo radi sebe već i radi drugoga, jer držimo da samo tako obitelj može postati jamac kvalitetnijih međuljudskih odnosa i bolje budućnosti društva i čovječanstva.“

Na tome tragu, nakon što smo iznijeli iskustva i razmijenili primjere dobrih praksi u radu sa zaručnicima, supružnicima i obiteljima, osobito naglašavamo važnost preventivnog djelovanja kako prije sklapanja braka, u smislu što bolje pripreme mladih ljudi za bračni i obiteljski život, tako i poslije sklapanja braka u cilju njegovanja braka i obitelji odnosno očuvanja njezina jedinstva, cjelovitosti i sklada, jer takav preventivni pristup olakšava obiteljima da potpunije ispunjavaju svoje društvene uloge na dobrobit cijeloga društva.

Na temelju iznesenih iskustava uočavamo sve veći i sve obuhvatniji angažman vjerskih zajednica oko očuvanja braka i obitelji u Hrvatskoj, uvjetovan također sve većim i sve brojnijim problemima i izazovima s kojima se današnji čovjek susreće u svom bračnom i obiteljskom životu. Potreba za takvim angažmanom vidljiva je i u studijama koje pokazuju da se osobe u braku koje njeguju svoju vjersku dimenziju i redovito ju prakticiraju, u manjoj mjeri razvode, što može upućivati i na veću kvalitetu braka.

Time se sprečavaju negativne posljedice razvoda koje se ne odnose samo na djecu, već i na muškarca i ženu koji se razvode te u konačnici na čitavo društvo. Te posljedice mogu obuhvatiti i pogoršanje fizičkog i psihičkog zdravlja, skraćivati životni vijek (katkada se poseže i za samoubojstvom), uzrokovati lošiji školski uspjeh, pojavnost asocijalnih oblika ponašanja i ovisnosti, siromaštvo te ekonomske

i gospodarske gubitke koji iz svega toga proizlaze. Zato držimo da bi zaštita braka i obitelji trebala biti društveni prioritet i da je oko toga potrebno postići jasan konsenzus svih društvenih čimbenika.

Zabrinuti smo što taj jasni konsenzus na mnogim razinama ne postoji u dostatnoj mjeri, kao da se ne uviđa da su zdrave i skladne obitelji dragocjenost i najčvršći temelj društva i da su zdravi i skladni brakovi osnovni preduvjet zdravih i skladnih obitelji kao optimalnog okružja za skladan rast i razvoj budućih naraštaja. U vrijeme kada ekonomska kriza, koja u Hrvatskoj ne jenjava, ima sve pogubniji utjecaj i na stabilnost i održivost brakova i obitelji, držimo da su kvalitetno i primjereno odgojena i obrazovana djeca jedan od najvažnijih jamaca održivog razvoja društva, a time i njegov osnovni „resurs“. Bez njih društvo nema ni nade niti budućnosti.

Kako bi se djeci zajamčilo što povoljnije i sigurnije okružje držimo važnim da i brak bude primjereno zaštićen. Nažalost, brak između žene i muškarca, čije se sklapanje navodi kao ljudsko pravo u čl. 16 Opće deklaracije o ljudskim pravima, do sada nije bio dio Ustava RH pa u tom pogledu nije uživao takav najviši oblik zaštite društva i države. Kao visoki predstavnici vjerskih zajednica pozivamo sve građane RH da se ravnaju prema *Općoj deklaraciji o pravima čovjeka* u kojoj u čl. 16, st. 1 stoji: „Punoljetni muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase, državljanstva ili vjere, imaju pravo sklopiti brak i osnovati obitelj“, a u čl. 16, st. 3: „Obitelj je prirodna i osnovna jedinica ljudskog društva i ima pravo na zaštitu društva i države“; prema *Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* u kojoj se u čl. 12 kaže: „Muškarci i žene u dobi za sklapanje braka imaju pravo stupiti u brak i osnovati obitelj“ te prema *Obiteljskom zakonu* Republike Hrvatske u kojem u čl. 5 piše: „Brak je zakonom uređena zajednica žene i muškarca“. Uz to, naše vjernike pozivamo da se ravnaju i prema *religijskim i vjerskim zasadama* naših zajednica kao i prema našoj *Zajedničkoj izjavi o obitelji* iz 2011. u kojoj smo iznijeli naše zajedničke stavove o braku i obitelji.

Pozdravljamo odluku Hrvatskog sabora o raspisivanju prvog referenduma u Republici Hrvatskoj, koji su zatražili i omogućili birači, njih gotovo 750.000, te pozivamo sve vjernike naših zajednica: katolike, pravoslavce, protestante, židove, muslimane i druge, da u nedjelju, 1. prosinca 2013. izađu na referendum i svojim glasom osiguraju ustavnu zaštitu braka, budući da je brak kao zajednica žene i muškarca najbolje mjesto za primanje i podizanje

djece i osnova obitelji koja je stoga temeljna jedinica svakog društva.

Isto tako izražavamo uvjerenje da se radi o referendumu koji je od presedanskog značaja za Hrvatsku, te ističemo da je važno da vjernici, a tako se izjašnjava velika većina građana Republike Hrvatske, imaju priliku donijeti objektivnu, informiranu i slobodnu odluku o referendumskom pitanju.

Podupiremo referendum za brak jer time želimo zaštititi najslabije u našem društvu, a to su djeca, budući da djeca trebaju obitelj kao prirodni najbolji ambijent za odrastanje i rast u zrelosti i osobnosti.

Podržavamo sva nastojanja države koja su u korist obitelji i njene zaštite. S obzirom na novi Obiteljski zakon zalažemo se da pri njegovom donošenju, kao prvo i temeljno načelo, bude zaštita braka i obitelji.

Apeliramo na sva tijela i sve vjernike u našim vjerskim zajednicama da nastave, u okviru svojih mogućnosti, još cjelovitije pružati pomoć, usluge i sadržaje koji pridonose stabilizaciji braka i obitelji, kako vjerničkim obiteljima tako i svima drugima. Nadamo se da će hrvatska javnost ta nastojanja prepoznati kao pozitivna i molimo da ona budu primjereno

vrednovana od strane institucija lokalne, županijske i državne vlasti. Zajednički cilj svih sastavnica našeg društva jest kvalitetna obiteljska i populacijska strategija, kojom bi se stvaralo prijateljsko ozračje za obitelji i sustavnije planiralo daljnje korake u cilju njihove zaštite i očuvanja.

Pozivamo vjernike naših zajednica da svojim osobnim djelovanjem i zalaganjem, još intenzivnije daju svoj doprinos zaštiti i očuvanju braka i obitelji, prije svega osnažujući obitelji konkretnom pomoću i potičući ih da preuzimaju svoju društvenu ulogu te tako utječu na svoju budućnost.

Skrb za brak i obitelj u svojim vjerskim zajednicama nastojat ćemo učiniti što učinkovitijom i konkretnijom. Ona može obuhvaćati uzajamno upoznavanje o iskustvima u toj skrbi, ali i koordinaciju u onome što nam je realno moguće.

Svjesni da je Bog onaj koji je ustanovio brak i obitelj, povjeravamo sva naša nastojanja Njegovom vodstvu te pozivamo vjernike naših vjerskih zajednica i sve društvene sastavnice i čimbenike, da se svi zajedno, još predanije i sustavnije zauzimamo oko dobra braka i obitelji u Hrvatskoj.

U Zagrebu, 12. studenog 2013.

POZIV BISKUPA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE POVODOM ODRŽAVANJA USTAVOTVORNOG REFERENDUMA O BRAKU

Draga braćo i sestre!

Na temelju potpisa koje je prikupila Građanska inicijativa "U ime obitelji" Hrvatski sabor odredio je da se 1. prosinca 2013. godine održi narodni ustavotvorni referendum o definiciji braka.

Mi, biskupi Hrvatske biskupske konferencije pozivamo sve vjernike, kao i sve ljude dobre volje, da izađu na referendum te na pitanje: „Jeste li za to da se u Ustav Republike Hrvatske unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca“ - odgovore ZA. To je u skladu s općeljudskim i evandeoskim vrijednostima te s tisućljetnom tradicijom i kulturom hrvatskoga naroda i većine drugih hrvatskih građana. A potvrdnim odgovorom na referendumsko pitanje ne ugrožavaju se drugačija osobna opredjeljenja.

I dok potičemo sve vjernike da izađu na referendum, pozivamo ih neka mole za brak i obitelj, za mir i boljitak naše Domovine i svih njezinih građana.

Biskupi HBK
Zagreb, 18. studenog 2013.

IZJAVA KOMISIJE HBK „*JUSTITIA ET PAX*“ O POŠTIVANJU BRAKA I ZAŠTITI OBITELJI, KAO I O POTREBI DIJALOGA DRŽAVE S CRKVAMA I ZAJEDNICAMA UVJERENJA O ETIČKIM PITANJIMA OD *OPĆEG DOBRA*

U ZAŠTITU BRAKA I OBITELJI - o obitelji i prvo-prosinačkom referendumu -

U ovim kriznim vremenima, kad gubitak i nesigurnost zaposlenja, posebice mladih i školovanih, uz teret dugova, javnih i privatnih, te urušeno gospodarstvo i lutanje javnih politika, kad sve to nagriza socijalni vez, pritišće čitavo društvo i gura mnoge u beznađe, naši se sugrađani s pravom utiču sigurnim i trajnim vrijednostima obitelji i braka, ukratko uzajamnosti i ljudskosti. Polazimo i od shvaćanja da su svi ljudi, baš svi ljudi, jednaki u dostojanstvu djece Božje i braća u općem, Božjem očinstvu, te pozivamo na uzajamno uvažavanje i razumijevanje.

1. Glas za brak i obitelj. Ova Komisija Hrvatske biskupske konferencije, sastavljena od laika i klerika, poziva kršćane katolike i hrvatske građane, ljude dobre volje, da iziđu 1. prosinca na ustavotvorni referendum i izjasne se za određivanje braka kao pravno uređene životne zajednice žene i muškarca, ne zaboravljajući pritom dvije jednostavne činjenice: prvu, naravnu, a to je da smo svi rođeni od jedne žene i od jednog muškarca i da najveći dio nas dobro zna što je za nas značilo odrastanje u punini obitelji te različitosti roditelja, majke i oca, dok oni koji nisu živjeli s oba roditelja znaju koliko su im nedostajali; te drugu, a to je da se unošenjem ove definicije u Ustav Republike Hrvatske ništa u pravnom smislu ne mijenja, već samo potvrđuje postojeća definicija braka kao „zakonom uređene životne zajednice žene i muškarca“ iz odredbe čl. 5. hrvatskoga *Obiteljskog zakona* iz 2003. godine.

Ustanova braka se unošenjem u Ustav dakle samo osnažuje, budući je brak ustanova žene i muškarca, koju svečano proglašavaju univerzalni dokumenti o ljudskim pravima današnjih demokracija, kao što su *Opća deklaracija o ljudskim pravima* (čl. 16.) i *Pakt o građanskim i političkim pravima*

(čl. 23.) Ujedinjenih naroda, te navlastito *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (čl. 12.) Vijeća Europe, koja izričito određuje da „muškarac i žena u dobi za sklapanje braka imaju pravo stupiti u brak i osnovati obitelj...“. Navedenu *Deklaraciju* Hrvatska je usvojila, a *Pakt i Europsku konvenciju* ratificirala, pa nas ti dokumenti obvezuju. Pritom ne zaboravljamo da potonja *Konvencija* ostavlja slobodu državama da definiraju zajednicu zvanu brak (presuda u slučaju Schalk i Kopf v. Austrije, 24. lipnja 2010.).

2. Lutanja politike. Ne smijemo, također, zanemariti u ovim konfuznim vremenima da u društvenim odnosima i pravnim odredbama treba rabiti uobičajene i nedvojbene riječi i pojmove, u njihovom općeprihvaćenom, jezičnom i pravnom smislu. To nas obvezuje i glede pojmova braka i obitelji, žene i muškarca / nevjeste i ženika, majke i oca, djeteta te navlastito prava djece. To uostalom i čine sadašnji hrvatski zakoni, posebice onaj koji uređuje obiteljske odnose (čl. 5., 6. i 24. te mnogi drugi). Zato je neprikladno, ali i protupravno, kad od hrvatske izvršne vlasti slušamo da bi unošenje već postojeće, zakonske i zakonite odredbe, čiju usklađenost s Ustavom nitko ne osporava, o braku kao o „zakonom uređenoj životnoj zajednici žene i muškarca“ u hrvatski Ustav predstavljalo „veliku pljusku hrvatskom političkom sazrijevanju i korak unazad“.

O kakvom je to „sazrijevanju“ riječ i koji je to „nazad“, kad i ako takva definicija već stoji, ne samo u hrvatskom zakonu, nego i oduvijek u svijesti najvećeg broja hrvatskih građana? I o kakvoj diskriminaciji može uopće biti riječ, ako se u Ustavu precizira jedna ustanova žene i muškarca koja već kao takva doslovce stoji u hrvatskom, za sve obvezujućem *Obiteljskom zakonu*. Što hoće i krije li što neočekivano ta politika? Krije li možda volju da obezvrijedi sadašnju zakonsku i sutrašnju ustavnu definiciju braka? Da

promijeni značenje riječi i pravnih pojmova? Zašto sadašnja izvršna vlast jasno ne kaže čemu smjera? Zašto se izvršna vlast protivi jačanju ustanove braka, kad javno iskazuje da ne postoji namjera da se brak redefinira? Zar nije „obitelj“ - po općem razumijevanju te riječi i pojma, kao zajednica roditelja i djece - „pod osobitom zaštitom države“ (čl. 62. Ustava)? Zar nisu to i djeca?

3. Osobitosti institucije braka. Po svojoj biti brak nije samo *privatna* institucija, već je i javna po svojoj naravi. Po našim i drugim zakonima demokratske i navlastito europske pravne tradicije, brak je i *pravna* zajednica koja kao i mnoge institucije „diskriminira“, jer nije otvorena svima, primjerice nije bliskim rođacima, nije onima koji su već u braku... Uz to, ne zaboravimo da brak, po općem shvaćanju, utemeljen na ljubavi, ima posebnu, životnu i društvenu ulogu: on je zajednica žene i muškarca otvoren prenošenju života, osnova obitelji, u kojoj se odgajaju i socijaliziraju djeca, ukratko način na koji odrasle osobe i zajednice svjesno i voljno preuzimaju odgovornost za nastavljanje ljudske vrste i društva. Treba li to ikome dokazivati? Treba li ovdje posebno napomenuti i to da je brak za sve kršćane još i otajstveni vez, jedini sakrament koji supružnici, muž i žena, podjeljuju jedno drugome da bi živjeli svoju ljubav u Božjem blagoslovu (usp. GS, br. 49)?

4. Važnost referenduma. Ovo je prvi referendum građanske inicijative u slobodnoj i nezavisnoj Republici Hrvatskoj, kao oblik neposrednog odlučivanja.

Ovim referendumom se ne dira u ničija prava. Ovaj referendum može spriječiti hirovite promjene ustanove braka mogućom političkom samovoljom saborske većine, bez obzira na volju naroda, kao što je pokazao francuski slučaj. Uspjeh ovog referenduma osigurat će da se ustanova braka kao zajednica žene i muškarca, koji sam po sebi daje i pravnu osnovu za osnivanje obitelji, trajnije pridrži onoj zajednici koja je najbolje okruženje za svako dijete – odgovornoj zajednici ljubavi majke i oca.

5. Dužnost dijaloga i uvažavanja vrijednosti. I, na koncu, sa zabrinutošću konstatiramo, da je građanska inicijativa „U ime obitelji“ za ustavnim definiranjem braka, koja nikako nije samo katoličke, ili kršćanske provenijence, nego i muslimanske i židovske i agnostičke i ateističke, pokazala da u Hrvatskoj o pitanjima temeljnih vrijednosti nema dijaloga, posebice ne institucionaliziranog dijaloga zakonodavne i izvršne vlasti s religijskim zajednicama. Stoga predlažemo da hrvatska Vlada i Sabor, bilo kod promjene Ustava, bilo kroz koji ustavni zakon, slijedi primjer *Europske unije*, kojoj sad Republika Hrvatska pripada, te uvede „redovit, otvoren i transparentan dijalog“ (čl. 17. Lisabonskog ugovora) s Crkvama i drugim zajednicama uvjerenja.

U Zagrebu, 28. studenog 2013.

Mons. Vlado Košić

Predsjednik Komisije HBK „*Iustitia et pax*“

IZJAVA KOMISIJE HBK „IUSTITIA ET PAX“ POVODOM NAJAVE DONOŠENJA ZAKONA O ŽIVOTNOM PARTNERSTVU TE OBITELJSKOG ZAKONA

Komisija HBK „*Iustitia et pax*“, povodom prijedloga propisa kojima se uređuju životne zajednice osoba istoga spola te propisa kojima se uređuju obiteljski odnosi u Republici Hrvatskoj, svjesna važnosti da se ova životna područja uredi na način da se poštuju ljudska prava, a navlastito prava djece, podsjećajući ponovno da su svi ljudi jednaki u dostojanstvu djece Božje, braća i sestre u općem, Božjem očinstvu i jednakopravni dionici Bogom im dane slobode, te pozivajući na uzajamno uvažavanje i razumijevanje te potrebu argumentiranog dijaloga, izjavljuje:

1. Nitko legitimnoj zakonotvornoj vlasti ne odriče pravo da otvori statusna i materijalna prava drugim *trajnim zajednicama življenja*, koje nisu u istoj situaciji kao bračni drugovi, ako to ne ugrožava postojeća prava drugih, a navlastito prava djece - a osobito njihovo pravo da znaju svoje podrijetlo te da se o njima ponajprije skrbe njihovi majka i otac, kad god je to moguće. Osim toga Zakon o životnom partnerstvu ne smije stvarati konfuziju životnoga partnerstva s bračnim zajednicama. Kao što su te zajednice različite trebaju biti različita pravna rješenja. U tom smislu upozoravamo da Nacrt Zakona o životnom partnerstvu prolazi bez ozbiljne javne rasprave dok

taj Nacrt učinke istospolnog partnerstva u potpunosti izjednačuje s brakom, i to kako za istospolne partnere koji će se registrirati, tako i za one koji žive u neformalnoj zajednici. Potonje rješenje je presedan u europskim okvirima, te dovodi do pravne nesigurnosti.

2. Od zakonodavca očekujemo da zaštiti prava djece, promičući i podupirući optimalne obiteljske modele, te da odbiju uvesti „pravo na dijete“, koje ne poznaje niti jedan međunarodni dokument o ljudskim pravima. Uz to, prema Konvenciji o pravima djeteta (čl. 12.) svako dijete ima pravo znati za svoje roditelje, ukoliko je to moguće, te uživati njihovu skrb.

Nacrt Prijedloga Zakona o životnom partnerstvu uvodi partnersku skrb za života i poslije smrti istospolnog partnera, odnosno partnerice koja je roditelj djeteta. To je institut koji je sadržajno identičan posvojenju, te se stavljanjem drugačijeg naziva zavarava javnost. Nitko roditelju ne može uskratiti pravo na roditeljsku skrb samo zato jer živi u istospolnoj zajednici, no odnose djeteta s trećim osobama potrebno je urediti ne kao pravo odraslih, te putem propisa namijenjenog odraslima, već štiteći ponajprije prava djece, odnosno dobrobit djeteta.

Ujedno pozivamo sve da štite dostojanstvo i prava svakog djeteta, neovisno o tome u kakvoj životnoj zajednici dijete živi.

3. Vlada je ovih dana uputila u zakonodavni postupak Prijedlog Obiteljskog zakona. Stav izvršne vlasti da ne postoji dužnost države štitiiti brak, već samo obiteljski život djeteta i roditelja, na tragu je ideje da cjelovita obitelj nije temeljna društvena zajednica koju je vrijedno štitiiti, i to usprkos ustavnim zahtjevima. Napuštanje tradicijskih korijena hrvatskog obiteljskog prava te nekritičko priklanjanje nekim europskim rješenjima odraz je podcjenjivanja vlastitog sustava, koji u primjeni, istina, iskazuje brojne slabosti, no u usporedbi s europskim nacionalnim standardima je koncepcijski na visokom stupnju. Pored toga, niz rješenja, poput mogućnosti prijenosa ostvarivanja roditeljske skrbi na treće osobe širom

otvara vrata novim odnosima i rastakanju tradicionalne obitelji.

U javnosti se stiče dojam da predlagatelj Nacrta odbija većinu primjedaba iznesenih od strane stručne i akademske javnosti, nadležnih institucija specijaliziranih za zaštitu prava djece, pa i brojnih udruga civilnog društva. To ukazuje na političku samovolju te dovodi u pitanje razvojni put prihvaćenog obiteljskopavnog sustava.

4. Umjesto da podrška obiteljima u ovim kriznim vremenima slabi, kao ukidanjem obiteljskih centara, tražimo da vlasti Republike Hrvatske prošire usluge obiteljskih savjetovaništa, te povedu snažnu obiteljsku te pronatalitetnu politiku, od poreznih olakšica obiteljima s djecom, posebice s troje i više djece, preko raznih vrsta obiteljskih potpora, do osnivanja vrtića i pomoći obiteljima glede školovanja, stanovanja i prijevoza. Tako naime djeluju europske zemlje s dobrom demografskom politikom, kojima nije svejedno hoće li njihov narod živjeti, ili će se ugasiti te hoće li u njihovim zemljama živjeti sutra netko drugi, ili čak nitko.

5. Na koncu, pozivamo sve da se aktivno uključe u javnu raspravu o novim propisima koji uređuju obiteljske odnose te nove oblike životnih zajednica, te pozivamo, u duhu Konstitucije *Gaudium et spes* II. vatikanskog sabora „sve kršćanske vjernike, koristeći sadašnji čas i razlikujući što je vječno od promjenjivih oblika, neka marljivo promiču vrednote braka i obitelji. Neka to čine svjedočanstvom vlastitog života i složnom suradnjom sa svim ljudima dobre volje. Tako će, nadvladavši teškoće, izboriti obitelji što joj je potrebno i one pogodnosti koje odgovaraju novom vremenu. (GS, br. 52)“

U Zagrebu, 4. prosinca 2013.

Mons. Vlado Košić
Predsjednik Komisije HBK
„*Iustitia et pax*“

POSLANICA BISKUPA JOSIPA MRZLJAKA ZA NEDJELJU CARITASA, 15. PROSINCA 2013.

Draga braćo i sestre u Kristu,

Godina vjere koja je iza nas obogatila nas je mnogim novim duhovnim poticajima. Potaknuti da razmišljamo o tome što za nas osobno znači vjera, u svakodnevicu, promišljali smo i o tome kako rasplamsati svjetlo Riječi istine koju nam je ostavio Gospodin, produbljavali načine prepoznavanja živoga Isusa u vlastitim životima. Nanovo smo učili prepoznati Gospodina Isusa u molitvi, pobožnosti, redovitom pohađanju sv. Mise i u ostalim sakramentima kao vidljivim znakovima Njegove prisutnosti među nama. Učinili smo snažnije i jače korake na putu osobnog obraćenja, srčanije i hrabrije poželjeli slijediti primjer Isusa Krista da bismo mogli odgovoriti na poslanje koje nam povjerava u svijetu u kojem živimo.

Crkva Božja, mi biskupi, svećenici i svi ostali vjernici, u duhu motuproprija pape Benedikta XVI. *Intima Ecclesiae Natura* o službi djelatne ljubavi, promišljamo o pravu i dužnostima da djelima svjedočimo vjeru živu, cjelovitu, o tome kako nas djela ljubavi preobražavaju i suobličavaju Isusu, te na taj način rastemo i sazrijevamo, postajemo novi ljudi: puni vjere, puni ufanja, puni ljubavi prema Bogu i bližnjima, onima koji su nam blizu i onima koji su nam daleko. Želeći pokazati svoju vjernost Kristu i Crkvi, shvaćamo da je karitativno djelovanje velik znak vjeronanja Evanđelju. Shvaćamo da je došao čas kada nova evangelizacija, u čijem se srcu nalazi evanđelje Ljubavi, postaje obveza svakog člana naroda Božjeg. Posvješćujemo si da na tom putu povlašteno mjesto imaju konkretna djela ljubavi, darivanje, služenje ...

Naša Crkva bogatija je za još jedno izvanredno svjedočanstvo vjere, hrabro svjedočanstvo vjernosti Bogu, Crkvi i narodu - svećenika Miroslava Bulešića. On, koji je svojim primjerom pokazao što znači biti vjeran, biti ustrajan, biti otvoren Bogu i potrebitima, danas, na Nedjelju Caritasa, zacijelo bi nam se obratio istim onim riječima koje nalazimo u njegovu pismu svećeniku Ivanu Paviću:

“... mi moramo biti dobri Samaritanci, koji tješimo, liječimo, pridižemo, zavijamo svaku ranu u bijeli omot ljubavi, jer mržnja uzrokuje krvarenje a

ljubav zacjeljuje rane. Ljubavi, ljubavi treba danas u nama, da je možemo širiti riječju a osobito djelom.”

Nadahnuti spomenutim poticajima, pozvani smo i u ovoj pastoralnoj godini, obogaćeni spoznajama koje otkrivamo u osobnom susretu s Isusom, razmišljati o svojem udjelu u novoj evangelizaciji. Što znači biti sudionik nove evangelizacije, svjedok žive vjere - ljubavlju djelatne - u današnjem svijetu kada su toliki osiromašeni, bez krova nad glavom, bez ogrjeva, kada se toliki očevi i majke brinu što će sutra staviti na stol, kada toliki trpe zbog izgubljena radnog mjesta, zbog bolesti, zbog uvreda, zlih jezika, ratova? Kako se u ovom trenutku odhrvati strahu i nemoći pred moćnicima ovoga svijeta, koji često gaze sve što je dobro, toplo i plemenito među ljudima, pružajući svoje pohlepne ruke prema novcu, profitu, zaradi, slavi i moći, koji su od ovoga svijeta?

Evo što znači boriti se protiv nepravda ovoga svijeta: ponajprije, jačati se u Duhu Ljubavi i Istine. Srž naše vjere je, iznad svega, ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. Ljubav o kojoj govorimo nije samo riječ ili osjećaj, ona se mora ostvarivati djelom. To znači otvoriti oči i srce, ispružiti ruke i u svakomu (muškarcu, ženi, djetetu, starcu, siromahu) prepoznati Isusa. To znači pomoći, bodriti, pratiti, podržavati, pa i bratski ukazati na propuste. To znači otvoriti se rastu i sazrijevanju koji nam se daju po susretu s drugima. To znači i prihvatiti teškoće i žrtve koje nas nalaze na tom putu. Dosljedno živjeti krsni poziv po kojem smo postali članovi Crkve – to je svjedočanstvo vjere! Nadalje, to znači hrabro izaći iz sigurnosti na koje smo naučili, koje nas katkada zarobljavaju, i dragovaljno se odreći nečega za druge, dajući im ono što im je potrebno, a ne ono za što mi mislimo da im je potrebno. To znači usuditi se gledati novim očima. To znači posvijestiti si da ne može postojati kršćanska zajednica bez diakonije, ili službe djelatne ljubavi, caritasa, kao ploda slavljenja Euharistije. Vjerovati da je Bog ljubav znači prihvatiti ljubav koju Bog ima za mene i pretočiti je u vlastito iskustvo kojim se oblikuje život, a to nužno znači i podijeliti je sa svima.

Ove Nedjelje Caritasa Crkva u Hrvata sve vaše milodare skupljene na nedjeljnim euharistijskim slavljinama namjenjuje potrebnima među nama. Svi smo pozvani još snažnije svoje molitve i novčane priloge darivati Caritasu – župnom, biskupijskom i nacionalnom. Gospodin neka vas u tom nastojanju nadahnjuje primjerom naših blaženika - bl. Alojzija Stepinca i bl. Miroslava Bulešića - da vam srca budu hrabra, jaka,

u vjeri postojana i otvorena za sve one koji trebaju vašu molitvu i pomoć!

Mons. Josip Mrzljak, biskup varaždinski
predsjednik Hrvatskog Caritasa
U Varaždinu, 4. listopada 2013., na blagdan sv.
Franje Asiškoga

SUSRET KARDINALA JOSIPA BOZANIĆA I MINISTRA ORSATA MILJENIĆA

U prostorima Hrvatske biskupske konferencije susreli su se 21. listopada 2013. godine kardinal Josip Bozanić, predsjednik Biskupske komisije HBK za odnose s državom i Orsat Miljenić, ministar pravosuđa RH, predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Vlade RH.

Razmotrili su aktualna pitanja odnosa Crkve i države, pitanja vezana uz rad Komisija, te su definirali točke za neposredan rad Komisija.

Potom je održana sjednica Mješovitog povjerenstva Vlade RH i HBK za izradu popisa imovine oduzete Katoličkoj Crkvi za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine i za izradu prijedloga rješavanja problema te koordinaciju aktivnosti tijela državne uprave. Sjednicom su predsjedali kardinal Josip Bozanić i ministar Orsat Miljenić. Nazočni su bili supredsjedatelji gđa. Sandra Artuković Kunšt i mons. Fabijan Svalina, te članovi Povjerenstva. Sjednici je nazočio i glavni državni odvjetnik g. Mladen Bajić. Raspravljalo se o teškoćama u dosadašnjem radu Mješovitog povjerenstva, te su predloženi novi načini za daljnji rad i postupanje u realizacijama zamjene za pravomoćno donesena rješenja upravnih tijela RH.

Zagreb, 22. listopada 2013.
Tajništvo HBK

VLČ. MARKO ĐURIN IMENOVAN VICEREKTOROM PAPINSKOG HRVATSKOG ZAVODA SV. JERONIMA

Predsjednik Biskupske komisije za Papinski hrvatski Zavod sv. Jeronima u ak. godini 2013./2014., šibenski biskup mons. Ante Ivas imenovao je svećenika Marka Đurina vicerektorom Zavoda sv. Jeronima.

Vlč. Marko Đurin, iz župe Remetinec u Varaždinskoj biskupiji, sin Rudolfa i Božene Đurin, rodio se u Varaždinu 1985. godine. Osmogodišnju školu pohađao je u Remetincu (1991.-1995.) i potom u Novome Marofu (1995.-1999.). Srednju školu završio je u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti u Zagrebu na Šalati, gdje je i maturirao (1999.-2003.). Iste godine stupio je u Bogoslovno sjemenište u Zagrebu kao kandidat za svećeništvo Varaždinske biskupije. Filozofsko-teološki studij završio je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (2003. - 2009.). Svećenički red podijelio mu je varaždinski biskup mons. Josip Mrzljak u Varaždinskoj katedrali 14. lipnja 2009. godine. Službu tajnika varaždinskoga biskupa vršio je od 2008. do 2012. godine. Od jeseni 2012. godine član je Papinskoga hrvatskog Zavoda sv. Jeronima. Studira teologiju braka i obitelji na Papinskome Institutu Ivan Pavao II. na Papinskome Lateranskom sveučilištu. Službu zavodskoga vicerektora vlč. Đurin preuzet će na svetkovinu Svih Svetih 1. studenoga 2013. godine.

III.
POREČKA I PULSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

- Vlč. Ilija Jakovljević, župnik župe Sv. Kuzme i Damjana u Fažani, razrješuje se službe župnika župe Svete Margarete u Štinjanu.

- Mons. Vilim Grbac, župnik Katedralne župe u Puli, imenuje se župnim upraviteljem župe Svete Margarete u Štinjanu.

- Vlč. Roko Smokrović, župni vikar Katedralne župe u Puli, imenuje se i župnim vikarom župe Svete Margarete u Štinjanu.

- Vlč. Andrej Šachovič razrješuje se službe župnika župa Sveta Nedelja Labinska, Šumber i Sveti Martin Labinski a imenuje se župnim vikarom u župama Baderna, Sveti Ivan od Šterne i Žbandaj

- Vlč. Marijan Lindić, župnik župa Kršan, Čepić i Brdo imenuje se župnim upraviteljem župa Sveta Nedelja Labinska, Šumber i Sveti Martin Labinski.

- Vlč. Carlos Arturo Fonseca Farfan razrješuje se službe župnog vikara u župama Baderna, Sveti Ivan od Šterne i Žbandaj, a imenuje se župnim vikarom župa Sveta Nedelja Labinska, Šumber i Sveti Martin Labinski.

- Vlč. Iliji Pavloviću je dekretom, br. 1109/2013, od 28. listopada 2013., izrečena i proglašena kazna obustave (suspenzije) od svih čina vlasti reda i upravljanja, te svih prava povezanih sa svećeničkom službom, uključujući zabranu nošenja kleričkog odijela.

OBAVIJEST O SUSRETU PERMANENTNOG OBRAZOVANJA ZA SVEĆENIKE DO 10 GODINA SLUŽBE

Poštovani!

Ovom Vas prilikom želim obavijestiti o terminu i temi nadolazeće permanentne formacije mlađih prezbitera koja se redovito održava u Domu pastoralnih susreta u Lovranu. Susret će se održati u ponedjeljak i utorak, 18. i 19. studenog o.g., a tema je *Identitet i duhovnost prezbitera prema Direktoriju za službu i život prezbitera*.

Susret započinje u ponedjeljak, 18. studenog u 09.00 ujutro okupljanjem i završava u utorak, 19. studenog večerom. Oni svećenici kojima je nemoguće stići do Lovrana na vrijeme radi trajektnih veza i sl., imaju mogućnost doći u nedjelju navečer i prespavati. Jednako tako, imaju mogućnost prespavati u Domu i kada se radi o odlasku pa krenuti u srijedu ujutro umjesto u utorak navečer. Nadam se da ćete obavijestiti svoje svećenike o ovom susretu i da ćete nam poslati ažuriran popis svećenika koji 18. i 19.-og studenog dolaze u Lovran.

Detaljan program odvijanja formacije svećenici će dobiti na licu mjesta. Unaprijed hvala!

Srdačan pozdrav!

Mario Gerić,
ravnatelj MPI-a u Rijeci

PLENUM SVEĆENIKA I REDOVNIKA

Poreč, 4. studenoga 2013.

Prot.: 1133/2013

Velečasni gospodine! Velečasni oče!

Pozivam Vas na Plenum svećenika i redovnika koji će se i ove godine održati u prostorijama Pazinskog kolegija u Pazinu, 18. studenoga 2013. godine s početkom u 9,30 sati.

Godišnji je to susret svećenika i redovnika koji djeluju na području Porečke i Pulske biskupije sa Biskupom, ordinarijem. Prigoda je to da se retrospektivno pogleda na godinu koja ostaje iza nas, i da vidimo što smo i koliko ostvarili. Treba govoriti i o onome što nam predstoji, što treba učiniti u sljedećoj godini, za što se zalagati.

Nakon izlaganja gospodina Biskupa bit će mogućnost diskusije, postavljanja pitanja.

Molimo Vas da se odazovete i aktivno uključite u rad Plenuma. Susret će se završiti zajedničkim ručkom.

Uz pozdrav i svako dobro od Gospodina!

S poštovanjem!
mons. Vilim Grbac,
generalni vikar

PROSLAVA SVETOG MAVRA

Poreč, 4. studenoga 2013.

Prot.: 1136/2013

Velečasni gospodine!

Porečka biskupija slavi 21. studenoga 2013. godine svog nebeskog Zaštitnika, svetog Mavra, biskupa i mučenika. Osobita mi je čast pozvati Vas da uveličate ovo slavlje svojim dolaskom i sudjelovanjem.

Svečano misno slavlje u porečkoj Katedrali s početkom u 11 sati predvodit će mons. Valter Župan, biskup krčki, u zajedništvu s biskupima metropolije i svećenicima.

Nakon misnog slavlja budite nam i dragi gost za bratskim stolom u našem ordinarijatu. Lijepo Vas molim da svoj dolazak najavite najkasnije do 19. studenoga 2013. godine. Hvala!

Već unaprijed radujem se Vašem dolasku!

S poštovanjem i zahvalnošću Vas pozdravlja

✠ Dražen Kutleša,
biskup

BISKUPSKA PRIZNANJA VJERNICIMA

Velečasni gospodine župniče!

Gospodin biskup mons. Dražen Kutleša će ove godine o svetkovini Svetog Mavra u Porečkoj katedrali, na večernjoj misi u 18 sati podijeliti priznanja zaslužnim pojedincima iz župa Porečke i Pulske biskupije, koje ste Vi po dekanatima predložili.

Molimo Vas da obavijestite te osobe i da ih i sami, po mogućnosti, dopratite, te budete dionik tog slavlja.

Predloženi kandidati su:

1. gospođa Anđela Bravar, Labinci
2. gospođa Ana Ivaninić, Pićan
3. gospođa Slavica Korva, Medulin
4. gospodin Josip Krajcar, Sv. Ivan Krstitelj, Pula
5. gospođa Karmela Honović, Kršan
6. gospodin Božo Jurman, Pazin
7. gospodin Đorđo Jop, Pazin

Sergije Jelenić,
kancelar

ZA REKOLEKCIJU, 02. PROSINCA 2013.

Poreč, 7. studenoga 2013.

Zornice. U mnogim župama Porečke i Pulske biskupije u vrijeme Došašća održavaju se mise Zornice. Hvalevrijedan je to običaj od davnina koji unosi i u pojedinca i u obitelji osobitu raspoloživost i otvorenost prema drugome, koji nam dolazi u nezatnom malenom Djetetu, u svakom potrebnom čovjeku. Zornice nam mogu pomoći da se još bolje pripravimo za svetkovinu Božića i stvoriti potrebno ozračje da se mir i ljubav vrate u naše kršćanske obitelji. Pokušajmo sa Zornicama i u onim župama gdje ih još nema.

Blagoslov obitelji. Došašće je, za mnoge naše župe dok se pripremaju za svetkovanje Božića, vrijeme susreta župnika sa svojim vjernicima. To je vrijeme blagoslova obitelji, koji se nastavlja i u božićnom vremenu. Župnik dolazi u kuće ili stanove svojih vjernika. Iskoristimo te susrete da što bolje uočimo potrebe svojih vjernika i, prema potrebi, dogovorimo se s njima što i kako rješavati, u čemu im možemo pomoći.

Blagdan svetog Nikole, 6. prosinca 2013. godine. Pokušajmo u svim našim župama, prema mogućnostima, organizirati nešto za djecu, prigodni program, ili ... I darivanje djece škola je ljubavi, brige za drugoga. Sveti Nikola je i zaštitnik djece, mornara, putnika i naših ribara.

Nedjelja Karitasa 15. prosinca 2013. godine. Karitas spada u bitnu značajku Crkve. Ona od svog početka brine za one koji su na rubu društva, koji su sami, žive u neimaštini, bolesti ili su u nekoj drugoj nevolji. Svi ljudi, naša su braća. Pozvani smo misliti jedni na druge i ne dozvoliti da netko u našoj sredini

bude zakinut u onome što je nužno za život. Neka svatko, prema svojim mogućnostima, pomogne, ljubavlju, služenjem, svojim darom...

Božićne ispovijedi. Pobrinimo se da se i u našim župama organiziraju u vrijeme Došašća „velike ispovijedi“, kako bismo mogli omogućiti svojim vjernicima da se što dostojnije pripreve za božićne blagdane. Dogovorimo se sa susjednim svećenicima za ispomoć u ispovijedanju. Dobro bi bilo dati svojim vjernicima i informacije kada su i u koje vrijeme organizirane ispovijedi u susjednim župama, tako da oni koji ne mogu doći na ispovijed u svojoj župi, stignu negdje drugdje.

Božićna čestitka. Gospodin biskup, mons. Dražen Kutleša, uputiti će i ove godine svim vjernicima Porečke i Pulske biskupije, kao i svim ljudima dobre volje, božićnu poruku i čestitku. Neka se ta poruka, koju ćemo Vam dostaviti, pročita na svim misama na dan Božića.

Iseljenički dan ove će se godine slaviti u nedjelju, 29. prosinca 2013. godine kada se slavi i Sveta Obitelj. Dostavit ćemo svim župnicima Papinu poruku za Iseljenički dan. Neka se pročita na svim misama.

Obavijest svim župnicima. Završetak kalendarske godine je i poziv svim župnicima da izvrše obveze prema Ordinarijatu i da dostave:

1. godišnji blagajnički obračun: I. - XII. mjesec 2013. godine
2. statistički izvještaj
3. prijepise svih Matica za 2013. g. (i iz ranijih godina, ako to nisu predali)
4. **detaljan pismeni izvještaj o važnim događajima u župi:** stanje vjerskog života, vjernika, osoblja, objekata (gradnja: obnove, novogradnje).
5. **Osobnik** za svakog svećenika koji još nije dostavio

Svi župnici su obvezni osobno doći na Ordinarijat u tjednu od 13. do 17. siječnja 2014. godine po rasporedu za župe i dekanate. Dostavljamo Vam i raspored, kao i potrebne formulare koje treba ispuniti i donijeti. Voditelji ustanova i pojedinih vijeća, također će po određenom rasporedu doći na Ordinarijat u tom tjednu. Svaki će se svećenik ili voditelj tog dana, nakon dostavljanja traženih obveza, moći i osobno susresti s gospodinom Biskupom.

Neka Vam Gospodin bude nagrada za sve dobro koje činite s ljubavlju prema njegovu narodu u službi koja Vam je povjerena.

Neka vas prati i zagovor Blažene Djevice Marije, Majke Isusove i Majke cijele Crkve, kao i zagovor blaženog Miroslava Bulešića, svećenika i mučenika.

Neka Vam je od Gospodina čestit Božić i blagoslovljena Nova godina 2014.

BOŽIĆNI PRIJEM ZA SVE SVEĆENIKE, REDOVNIKE I REDOVNICE

Pozivam sve svećenike, redovnike i redovnice iz Porečke i Pulske biskupije na Božićni prijem koji će se održati u prostorijama biskupskog Ordinarijata u Poreču, u subotu, 21. prosinca 2013. godine u 11,00 sati.

Bit će to dobra prilika za kratko zajedničko druženje i izmjenu čestitki za božićne i novogodišnje blagdane.

Dobro došli!

Radosno očekujem sve

✠Dražen Kutleša,
biskup

SVIM ŽUPNIM UREDIMA POREČKE I PULSKE BISKUPIJE

Poreč, 29. studenoga 2013.

Prot.: 1098 /2013.

Predmet: Obveze župnih ureda prema Ordinarijatu - dostaviti:

1. - Godišnji blagajnički obračun: I. - XII. mjesec 2013. (za one koji nisu za svemjesece u godini popunjavali Tablice primitaka i izdataka)
2. - statistički izvještaj,
3. - prijepise svih Matica za 2013. godinu (i iz ranijih godina)
4. - **detaljan pismeni izvještaj o važnim događajima u župi:** stanje vjerskog života, vjernika, osoblja, objekata (gradnja: obnove, novogradnje).
5. **Osobnik** za svakog svećenika koji još nije dostavio

Pohod župnika Ordinarijatu radi sređivanja župničkih poslova i obveza za 2013. godinu predviđen je kako slijedi:

13. siječnja 2014.	- ponedjeljak	župe Pulskog dekanata
14. siječnja 2014.	- utorak	župe Pazinskog dekanata župe Buzetskog dekanata
15. siječnja 2014.	- srijeda	župe Labinskog dekanata župe Pićanskog dekanata
16. siječnja 2014.	- četvrtak	župe Porečkog dekanata župe Rovinjsko - Kanfanarskog dekanata
17. siječnja 2014.	- petak	župe Umaško - Oprtaljskog dekanata župe Vodnjanskog dekanata

Pozivam velečasne župnike da na Ordinarijat dođu osobno, u vrijeme označeno prema rasporedu za vlastiti dekanat. Neka župnici ne donose dokumente drugih župnika, bez biskupova odobrenja.

Molim sve župnike da za tu prigodu uredno pripreme sva tražena izvješća i dokumente. Nedopustivo je da se prijepisi i drugi spisi s nekih župa iščekuju mjesecima. Kancelarija također ima obveze prema višim ustanovama i mora njima dostaviti na vrijeme svoje izvještaje.

Mons. Vilim Grbac,
generalni vikar

BISKUPOV POZIV POVODOM REFERENDUMA O OBITELJI

Poreč, 20. studenoga 2013.

Prot. br.: 1190

SVIM ŽUPNIM UREDIMA

Drago braćo,

povodom održavanja narodnog ustavotvornog referenduma o definiciji braka smatramo potrebnim naglasiti nekoliko točaka kako bi što bolje mogli informirati vjernike naše biskupije.

1. *Poziv biskupa HBK vjernicima povodom referenduma.*

Biskupi HBK su povodom održavanja referenduma o braku, predviđenog za 1. prosinca 2013. uputili poziv svim vjernicima i ljudima dobre volje da izađu na referendum te da na pitanje: *Jeste li za to da se u Ustav Republike Hrvatske unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca* odgovore ZA.

Određujem da se priloženi poziv HBK pročita poslije popričesne molitve na svim euharistijskim slavljinama, u svim crkvama na području Porečke i Pulske biskupije na nedjelju Krista Kralja, 24. studenoga, te na 1. nedjelju došašća, 1. prosinca 2013.

Potaknite vjernike, također, svojim riječima da izađu na referendum i da glasuju 'ZA' obitelj, jer to je odgovor koji od nas traži naša savjest i naša vjera.

2. *Suradnja s volonterima Građanske inicijative "U ime obitelji"*

Građanska inicijativa "U ime obitelji" dostavila Vam je svoje materijale i zamolila Vas za suradnju. S tim u vezi treba te se držati sljedećeg:

- Njihove plakate možete postaviti na crkvene oglasne ploče ili na neko drugo prikladno mjesto;

- Može im se dopustiti da prije i poslije sv. Mise dijele svoje letke s pozivom na referendum;

- Nakon sv. Mise, ukoliko smatrate prikladnim, možete njihovim volonterima dati mogućnost da se obrate vjernicima, ali na to niste obavezni.

- Za vrijeme sv. Mise ne može se dopustiti uzimanje riječi volonterima.

Molim Božji blagoslov, svetoga Josipa, zaštitnika Hrvatske te snagu svjedočenja vjere našeg novog blaženika Miroslava Bulešića.

Mons. Dražen Kutleša,
biskup

PRAVILNIK O POSUDBI SREDSTAVA ZA NABAVKU OSOBNOG VOZILA

Poreč, 28. studenoga 2013.

Prot. br.: 1234/2013.

Sukladno Statutu Ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika Biskupije porečke i pulske od 10. rujna 2009. godine i u smislu Članka 43. Pravilnika o provedbi financijskog sustava u Biskupiji porečkoj i pulskoj od 10. rujna 2009., a u svezi Članka 21. i 22. istog Pravilnika i Odredbi za provedbu financijskog sustava u Riječkoj metropoliji od 12. studenog 2000. godine, a sve u svezi posudbe novčanih sredstava za kupnju osobnog vozila, donosimo slijedeći Pravilnik:

1. Svake godine u proračunu Biskupijske ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika, ovisno o okolnostima i mogućnostima, predvidjet će 150.000,00 kn za posudbu beskamatnih novčanih sredstava svećenicima i crkvenim službenicima Porečke i Pulske biskupije, kao pomoć za nabavku osobnog vozila.

2. Ukupna vrijednost osobnog vozila za kojeg se posuđuju novčana sredstva može iznositi najviše do 120.000,00 kn.

3. Svećenicima i crkvenim službenicima iz fonda za posudbu, u skladu s 1. točkom ovog Pravilnika za nabavku osobnog vozila i u skladu s 2. točkom ovog Pravilnika, može se na pismenu zamolbu dodijeliti posudba do najviše 30.000,00 kn.

4. Pismene zamolbe dostavljene do 31. kolovoza uzimat će se u razmatranje.

5. Povratak posuđenih novčanih sredstava za nabavku osobnog vozila izvršit će se u roku od dvije godine počevši od narednog mjeseca nakon dodjele sredstava.

6. Svećenicima i crkvenim službenicima može se odobriti nova posudba iako je isplaćena prijašnja i to po isteku deset godina od ostvarene i uredno vraćene posudbe.

7. Pravilnik stupa na snagu 1. siječnja 2014.

✘ Dražen Kutleša, biskup

KRIZME U 2014.

26. travnja – subota	Fažana 11 Novigrad 17
27. travnja – 2. vazmena nedjelja	Buzet 11
01. svibnja - Sv. Josip, radnik	Bale 11 Pula sv. Josip 11
3. svibnja - subota	Kaštelir 17 Žbandaj 11 Sv. Ivan od Šterne 17
4. svibnja – 3. vazmena nedjelja	Rovinj 10.30 Žminj 17 Pićan 11
10. svibnja - subota	Rovinjsko Selo 11 Vrsar 17
11. svibnja – 4. vazmena nedjelja	Pazin 10.30 Vodnjan 17 Tar 9.30 Nova Vas Poreč. 11.30
17. svibnja - subota	Pula – Veli Vrh 11 Galižana 17
18. svibnja - 5. vazmena nedjelja	Poreč 10.30 Lovrečica 17 Labin Donji 9 Gornji Labin 11 Savudrija 17
24. svibnja – subota	Kašćerga 16 Pula sv. Antun 17
25. svibnja – 6. vazmena nedjelja	Zamask 9 Trviž 11 Sv. Lucija Paz. 9 Stari Pazin 11
31. svibnja - subota	Pula – Sv. Ivan 11 Višnjani 17 Tupljak 17
01. lipnja - 7. nedjelja kroz godinu	Umag 11
08. lipnja – Duhovi	Pula – sv. Pavao 9.30 Katedrala 11.30 Dolenja Vas 9 Boljun 11.30
15. lipnja - Presveto Trojstvo	Premantura 11
21. lipnja - subota	Buje 11
22. lipnja - 12. NKG	Rabac 10 Medulin 10.30 Grimalda 17
29. lipnja – sv. Petar i Pavao	Pula – Gospa od Mora 10.30
6. srpnja – 14. NKG	Rakalj 11
13. srpnja – 15. NKG	Plomin 10.30
20. srpnja – 16. NKG	Vižinada 17

IV.
VIJESTI IZ ŽIVOTA BISKUPIJE

OBITELJSKA ŠKOLA U LOVRANU

Ovogodišnja Obiteljska škola održana je u hotelu "Excelsior" u Lovranu i okupila je 61 obitelj iz sve četiri biskupije koje čine Riječku metropoliju.

Lovran, (IKA) - Euharistijskim slavljem koje je u nedjelju 20. listopada prevodio porečki i pulski biskup Dražen Kutleša zaključena je 11. obiteljska škola Riječke metropolije, vikend-program kojem je cilj poticanje obiteljskog druženja i zajedništva.

Ovogodišnja Obiteljska škola održana je u hotelu "Excelsior" u Lovranu i okupila je 61 obitelj iz sve četiri biskupije koje čine Riječku metropoliju.

Tri predavanja na temu skupa "Obitelj nas uči vjerovati – Obiteljsko zajedništvo za pravu vjeru" održao je fra Žarko Relota, župnik splitske župe sv. Stjepana i stručnjak za obiteljski pastoral. U prvom je predavanju govorio o važnosti poučavanja unutar kruga obitelji te o tome kako roditelji trebaju biti poučeni da bi mogli to znanje predavati svojoj djeci. U drugom predavanju analizirao je kako obitelj može i treba educirati u svojoj okolini, pa čak i same službenike Crkve, a u trećem o važnosti unutarnje povezanosti u obitelji kako bi se njeni članovi mogli oduprijeti vanjskim čimbenicima.

Nakon svakog predavanja o iznesenom se razgovaralo u manjim skupinama, a da bi se roditelji mogli mirno posvetiti radu za njihovu je djecu bilo organizirano čuvanje u kreativnim dječjim radionicama. Djeca su svoje uratke predstavili tijekom zajedničkog druženja svih obitelji u subotu 19. listopada navečer.

Tijekom Obiteljske škole Dražen Vukotić, član organizacijskog odbora građanske inicijative "Uime obitelji", predstavio je inicijativu i njene dosadašnje aktivnosti, kao i planove za budućnost.

Sudionike Škole kroz tri su dana posjetila sva četvorica biskupa Riječke metropolije. Riječki nadbiskup Ivan Devčić dočekao ih je na početku Škole i uputio pozdravnu riječ. Krčki biskup Valter Župan posjetio ih je u subotu ujutro, ohrabrio u radu i podijelio svoj blagoslov. Biskup gospičko-senjski Mile Bogović predvodio je euharistijsko slavlje u subotu navečer, dok je porečki i pulski biskup Dražen Kutleša predslavio nedjeljnu misu.

DUHOVNE VJEŽBE U NOVIGRADU

Novigrad – U biskupijskom Pastoralnom centru "Emaus" u Novigradu od ponedjeljka 21. do srijede 23. listopada održane su duhovne vježbe za svećenike Porečke i Pulske biskupije. Voditelj duhovnih vježbi bio je fra Diego Deklić, franjevac Zadarske franjevačke provincije Sv. Jeronima, s Košljuna na otoku Krku. Obzirom na specifičnost skupa, s posebnom je pozornošću obrađena tema triju svećenikovih službi: naviještanja, posvećivanja i upravljanja, kroz razradu kateheza pape Benedikta XVI. o tim temama, a s posebnim osvrtom na promišljanja bl. Bulešića o svećeničkom radu, koja je on zapisao u jednom pismu upućenom vlč. Antunu Prodanu kao savjete svećenika svećeniku. Iz toga pisma, i iz drugih njegovih zapisa, izvučeno je nekoliko njegovih snažnih i dubokih misli koje su svećenike vodile kroz promišljanje o svećeništvu. Iz sveukupnosti Bulešićeva lika voditelj je napose istaknuo njegovu veliku ljubav prema Kristu, njegov žar za Krista i duše, to ga je nosilo kroz život, pa i kada je prolazio svoje duhovne krize, koje nalazimo spomenute u njegovim zapisima. Bl. Bulešić je zapisao "Ja želim što prije doći k tebi", spomenuo je Deklić te istaknuo da su takav žar i takva ljubav prema Gospodinu potrebni uvelike i današnjim svećenicima.

Na spomendan bl. pape Ivana Pavla II., 22. listopada, dio svećenika koji su sudjelovali na duhovnim vježbama suslavili su euharistijsko slavlje u novigradskoj župnoj crkvi Sv. Pelagija, a misu je predvodio voditelj duhovnih vježbi.

U homiliji predslavitelj je istaknuo "borbu" koja se odvija u svakome od nas između "starog" i "novog" čovjeka, onoga koji je pod jarmom grijeha i onoga koji u Kristu pobjeđuje. Sami od sebe mi zapravo ne možemo izvojevati pobjedu nad grijehom, naglasio je propovjednik. Tajna te borbe u nama između staroga i novoga čovjeka nije u našim snagama i sposobnostima, ni u nekoj osobnoj pravednosti ili svetosti, nego ovisi o tome koliko smo zapravo sjedinjeni s Gospodinom, toliko smo pobjednici. To je misao koju u jednom svom pismu razmatra i bl. Bulešić: koliko smo više sjedinjeni s Gospodinom toliko više možemo biti uspješni i u pastoralnom radu, piše bl. Miroslav kolegi svećeniku, koliko smo sjedinjeni s Gospodinom toliko smo pobjednici nad onim što nas želi satrti, naglasio je predvoditelj.

U nastavku je pojasnio stav budnosti kojim kršćani trebaju biti uvijek na neki način pripravnici na ponovni Gospodinov dolazak, "opasnih bokova i upaljenih svjetiljki", rekao je voditelj te tim svojim stavom biti drugima svjetlo, napose u ovoj Godini vjere.

Svjetlo koje na današnji dan na poseban način sja pred našim očima kao blistavi plamen je lik blaženoga pape Ivana Pavla II. On, koga je Gospodin dao Crkvi u jedno posebno teško vrijeme, u jednom posebno zahtjevnom razdoblju, zablistao je takvim sjajem da ne znamo je li blistao više njegov nauk ili pred kraj života njegovo trpljenje koje je gledala cijela Crkva kao primjer vjernosti Gospodinu i Njegovu narodu. Upravo takvi blistavi primjer, takve svjetiljke upaljene poput bl. pape Ivana Pavla II. i bl. Miroslava svijetle nama pred očima i potiču nas da naša svjetiljka vjere ostane upaljena, da je ne ugase vjetrovi koji dobronano oko nas pušu, zaključio je propovjednik.

Duhovne vježbe završene su 23. listopada zajedničkim misnim slavljem u Pastoralnom centru kojim je predsjedao porečki i pulski ordinarij Dražen Kutleša a propovijedao fra Diego Deklič.

POZNATI TALIJANSKI KATOLIČKI SOCIOLOG GOSTOVAO U PULI

Talijanski katolički sociolog i teolog međunarodnog ugleda dr. sc. Massimo Introvigne 23. listopada gostovao je u četvrtak u Hrvatskoj, u Puli gdje je na Visokoj teološkoj školi sjemeništa »Redemptoris Mater« u Puli održao dva vrlo posjećena predavanja. Uvodne riječi dobrodošlice gostu je uputio rektor sjemeništa preč. Piergiorgio De Angelis, dok je nakon toga predstavljen bogati životopis gosta predavača.

Jutarnje predavanje imalo je kao temu novu encikliku pape Franje Svijetlo vjere (Lumen fidei). Dr. Introvigne koji dnevno i vrlo iscrpno prati učiteljstvo papa već više od dvadeset godina, pružio je iscrpnu analizu ove enciklike, izrađene, kako se izrazio, »sa četiri ruke«. Encikliku je u najvećem dijelu napisao papa Benedikt VI., kao nastavak svoje trilogije o kršćanskim krepostima: vjeri, nadi i ljubavi, ali i kao doprinos Godini vjere koja se približava svom kraju. Dr. Introvigne je objasnio

da je Ratzinger napisao ovaj dokument postavljajući ga na dvije osovine: na onu vertikalnu, koja govori o vjeri kao kontaktu s transcencijom, uspoređujući je s gotičkim katedralama koji svojom visinom upućuju a nebo, te na horizontalnu razinu, koja govori o vjeri unutar povijesti, koja svoj smisao crpi iz vjere, jer vjera daje smisao cjelokupnoj povijesti, daje smisao vremenu koje postaje vrijeme spasenja, oslobođeno fatalizma i praznine besmisla. Predavač je govorio o vjeri u odnosu na pogansko shvaćanje božanstva i na židovsko poimanje Boga. »Vjera prodire u samu bit čovjekove egzistencije«, rekao je dr. Introvigne, citirajući encikliku, »jer prodire kao svijetlo u samu smrt, gdje nitko do tada nije mogao prodrijeti. Utjelovljenje Isusa Krista i njegovo uskrsnuće promijenilo je tijek povijesti i vjera opstaje put prema osobi Isusa Krista«, rekao je na kraju jutarnjeg dijela predavanja dr. Introvigne.

Popodnevno predavanje za temu je imalo vrlo aktualnu i raširenu ideologiju rodova ili gender ideologiju. Dr. Introvigne započeo je svoje predavanje citirajući papu Benedikta XVI. koji je u svom govoru Rimskoj kuriji, u prosincu 2012. godine definirao rodnu ideologiju najvećom suvremenom prijetnjom ne samo Crkvi nego i čovječanstvu općenito. Gender ideologija ne tiče se samo pitanja prihvaćanja homoseksualaca, već se tiče nečeg mnogo radikalnijeg: postojanja ljudske prirode ili naravi. Predavač je postavio pitanje je li ljudska narav mit ili stvarnost? Ljudska narav je povezana sa Božjim stvaranjem. Čovjek je stvoren na sliku Božju i time je u njega usađena dvojnost: muško i žensko. Ova dvojnost ili komplementarnost spada u samu bit čovjekove egzistencije na zemlji i zato je Papa Ratzinger snažno ustao u obranu ljudske naravi kao nepromjenjive činjenice darovane Čovjeku samim činom stvaranja. Za kršćanstvo dilema ne postoji, pojasnio je predavač, ne priznati postojanje seksualnih razlika značilo bi negirati i Božje stvaranje svijeta, komentirajući tvrdnju gender ideologije o odabiru spola.

Predavač je jasnim i lako razumljivim jezikom objasnio proces dekonstrukcije osnovnih istina o čovjeku. Objasnio je kako je odnos između muškarca i žene postao predmet napada snažnih lobija u svijetu. Još su Grci i Rimljani ustvrdili tri osnovna elementa na kojima se temelji brak: venus – seksualna privlačnost, eros – osjećajna povezanost i sacramentum - zauzetost za stabilnost veze, što je dolaskom kršćanstva postalo sakrament. Dr. Introvigne je u nastavku objasnio postupni proces dekristijanizacije društva, urušavanja tisućljetnog kršćanskog sustava vrijednosti, koji je

na neki način započeo još u srednjem vijeku, nastao se preko renesanse i protestantske reforme, zatim Francuske revolucije koja je razvod učinila dostupan svima, početaka komunističke ideologije u Lenjinovoj Rusiji gdje je svrha braka bila smatrana zadovoljenje seksualnih instinkata i dozvoljen je abortus, pa sve do promjena '68. Najpoznatiji povijesni razvod, podsjetio je predavač, bio je razvod engleskog kralja Henrika VIII, čime je antiknom postulatu braka oduzet prvi element, sacramentum.

Začetnica rodne ideologije je Simone de Beauvoir, pripadnica francuskog egzistencijalizma ljevičarske orijentacije, koja je tvrdila kako se ženom ne rađa nego se ženom postaje. Prema toj teoriji svatko ima pravo odabrati vlastiti spolni identitet. Daljnjim razvojem teorije dolazi i traženje prava na odabir vrste zajednice, pojasnio je predavač, pa se 1969. godine osniva Gay Liberation Front i time počinje proces koji nalazi svoj rezultat bliže našim danima, 2001. kada Nizozemska prva ozakonjuje istospolne zajednice.

Predavač je u nastavku govorio o zakonu o homofobiji, koji je inicijalno propagiran kao skup zakona kojima se želi spriječiti nasilje prema homoseksualnim osobama, no šireći njegov spektar dolazi se do mogućnosti kažnjavanja diskriminatornih ideja, čime se ograničava sloboda govora i izražavanja.

Predavač se zatim osvrnuo na pojam braka te objasnio zašto i na koji način rodna ideologija šteti braku, ali je zaista i prijetnja društvu općenito. Priznavanje istospolnih zajednica, odnosno drugih oblika braka osim onog između muškarca i žene, dovodi do smanjenja broja brakova, a to rezultira smanjenim natalitetom jer žene koje nisu u braku, sociološke studije pokazuju, rađaju manje od udanih žena; to longitudinalno uzrokuje i ekonomske probleme, jer konkretno smanjenje nataliteta dovodi do smanjenja radne snage koja nije u mogućnosti, zbog smanjenog broja, svojim radom namiriti mirovine. Stručnjaci se slažu da je u osnovi ekonomska kriza u Europi uzrokovana demografskom krizom, ustvrdio je predavač.

Dr. Introvigne je, temeljem socioloških studija, istaknuo da provođenje elemenata rodne ideologije izaziva depresiju i povišenu razinu anksioznosti, jer objasnio je, sloboda kakvu zagovara ta ideologija daje stalno otvorenu mogućnost traženja nekog eventualno adekvatnijeg partnera, no po istom principu daje to pravo i drugoj osobi u vezi, iz čega proizlazi nesigurnost, i time je ta seksualna revolucija koja je trebala donijeti nekakvu veliku slobodu i zadovoljstvo, donijela anksioznost, nesigurnost i učestale seanse kod

psihoanalitičara. Ideja odvajanja ljubavi i braka od bilo kojeg oblika stabilnosti i moralnih stavova umjesto radosnog oslobođenja proizvela je jednu sveopću depresiju bogatog i modernog Zapadnog svijeta.

Kao najveću opasnost rodne ideologije u zemljama gdje nisu priznate istospolne zajednice prof. Introvigne je istaknuo podučavanje u tom smislu današnjih generacija djece kroz školske programe koji sadrže elemente te ideologije što će dati buduće generacije indoktrinirane tom ideologijom. Druga immanentna opasnost su zakoni o homofobiji koje EU zagovara, koji se ne limitiraju na to da zabranjuju nasilje prema homoseksualnim osobama već kažnjavaju i samo izražavanje mišljenja da je takva seksualna orijentacija neuredna.

Na duge staze gender ideologija pripravlja put priznavanju istospolnih zajednica, kao što je to bio slučaj u Engleskoj, gdje je nakon 6 i pol godina zakonski priznatih istospolnih zajednica bez ikakvih problema izglasan zakon o homoseksualnom braku jer je ionako već ranije u medijima korišten izraz brak za te zajednice.

Crkva, na sveopćoj i partikularnoj razini, treba biti zauzeta u toj kulturalnoj borbi, prema enciklici *Lumen Fidei* Pape Franje, te treba ukazivati na pozitivnu narav seksualnih razlika, treba istaknuti da biti muško ili žensko nije greška ni nesreća nego je to nešto što je Bog želio, jer upravo Bog „muško i žensko stvorio ih“, naglasio je predavač. Crkva treba zauzeto ukazivati na ljepotu obitelji i braka kaže papa Franjo, trebamo krenuti od „da“ koji pokazuje ljepotu braka i obitelji, a koje implicitno znači „ne“ istospolnim zajednicama, i „ne“ svim onim inicijativama koje su protiv života.

ČLANOVIMA ORGANIZACIJSKOG ODBORA ODBORA URUČENE ZAHVALNICE

U subotu, 26. listopada, porečki i pulski biskup ordinarij Dražen Kutleša pozvao je sve članove organizacijskog odbora proslave beatifikacije svećenika Miroslava Bulešića na druženje u znak zahvalnosti za uloženi trud u zahtjevnom procesu organizacije, tog, kako je istaknuo u uvodnom pozdravu, zaista povijesnog događaja za Porečku i Pulsku biskupiju ali i za Crkvu u Hrvata. Pred dvadesetak članova liturgijskog, tehničkog i medijskog odbora koliko ih se okupilo na

susretu, biskup je naglasio uspjeh cjelokupnog projekta, unatoč ponekim, više ili manje vidljivim odmacima od planiranog.

Zahvalnice koje su tom prigodom uručene članovima odbora svojom su simbolikom i realizacijom dostojne važnosti događaja beatifikacije.

Osim zahvale za učinjeno, susret je ujedno bio i prigoda za usmjeravanje novih projekata vezanih uz našeg novog blaženika, jer završetkom projekta beatifikacije Porečka i Pulska biskupija započinje živjeti sa likom Miroslava Bulešića na jedan novi, sustavniji način.

PROSLAVLJEN BLAGDAN SV. FLORA U LOBORICI

Župa Lobarika, na jugu istarskog poluotoka, u vodnjanskom dekanatu, proslavila je u nedjelju 27. listopada blagdan svog nebeskog zaštitnika sv. Flora.

Misno slavlje predvodio je župnik, vlč. Jeronim Jokić, a posebno svečanu notu blagdanskome misnom slavlju dao je župni zbor Župe sv. Ivana Krstitelja iz Dajle koji je za tu prigodu gostovao u Lobarici.

Osvrćući se na dnevna misna čitanja o molitveno stavu farizeja i carinika župnik je napose naglasio važnost molitve kao našeg kontinuiranog odnosa sa Bogom. „Ako imamo iskrenu molitvu onda imamo susret s Gospodinom, ako imamo susret sa svojim Bogom, onda se dogodi predivna razmjena, ako se dogodila ta predivna razmjena i mi smo primili njegove darove, onda ćemo moći stameni i jaki u vjeri izdržati u svim silama i nevoljama života. Napasti su svakodnevne, ali Bog je tu da nas pridigne, podigne, pouči, ohrabri, uputi, da nas povede i da nas dovede, i da kao sv. Pavao jednom kažemo ‘trku sam završio, vjeru sačuvao’“ rekao je vlč. Jokić te zaključio, „na svetkovinu Sv. Flora, ili sv. Fiora ili Cvjetka, kako ga još nazivaju, nastavimo kroz život srcem i dušom prijanjajući uz Boga i ispovijedajući svoju vjeru.“

Nakon mise gostujući zbor, pod ravnanjem voditeljice Dajane Miloš, predstavio se župljanima Lobarike sa nekoliko prigodnih pjesama iz svog repertoara na hrvatskom i talijanskom jeziku. Tijekom druženja koje je uslijedilo u župnim prostorijama gosti su domaćinima predstavili župu iz koje dolaze.

Iz povijesnih zapisa i antifona oficija svetkovine sv. Flora koje su sačuvane u jednom kodeksu

pulske katedrale saznajemo nekoliko podataka o sv. Floru: živio je, prema različitim izvorima, u 4. ili 5. stoljeću, kao biskup je došao iz romanskog Optigeriuma, danas talijanskog grada Oderza, i pretpostavlja se da je bio jedan od prvih vjerovjesnika među prvim Hrvatima u okolici tadašnjeg grada Pule. Povijesni zapisi iz različitih epoha govore o velikom štovanju žitelja Pule prema sv. Floru. Osim u Lobarici njemu je posvećena grobljanska crkva u Pomeru, te crkva u Kranjcima nedaleko Labina. Značajan povijesno-hagiografski esej, kao rezultat zauzetih povijesnih istraživanja o sv. Floru, napisao je pokojni porečki i pulski biskup dr. Dragutin Nežić.

OSNOVANA HUMANITARNA MREŽA ZA POTREBITE

U srijedu, 30. listopada, u pulskoj Komunalnoj palači javnosti je predstavljena inicijativa Humanitarna mreža. Na konferenciji su, osim zamjenice gradonačelnika Pule Elene Puh Belci i pročelnika Upravnog odjela za društvene djelatnosti Erika Lukšića, prisustvovali i predstavnici udruga i organizacija koje čine Humanitarnu mrežu: po osnivanju najstariji Crveni križ koji broji 135 godina postojanja i Caritas koji na nacionalnoj razini ove godine slavi 80 godina postojanja, te mlađe, ali ne i manje aktivne, Udruga sv. Vinka Paulskog, Udruga Naš san njihov osmijeh i Udruga Probudi se (bivši Facebook humanitarci), te Volonterski centar Istarske županije.

Smisao objedinjenja udruga je pomaganje potrebitima te bolja analiza potreba, rekao je gradski pročelnik Erik Lukšić, dodajući da će se koordinacija mreže održavati jednom mjesečno, a pored već uobičajenih, organizirati će se i veće humanitarne akcije o kojima će građani biti obaviješteni. Zamjenica gradonačelnika Elena Puh Belci istaknula je kako Grad Pula kao inicijator akcije potencira partnerski odnos sa udrugama u provođenju socijalnih mjera za ugrožene pojedince i obitelji, te nadodala kako je ovo još jedan vid dvosmjerne komunikacije u svrhu što uspješnije daljnje suradnje.

Ravnateljica Crvenog križa Jasna Vekić, izrazila je zadovoljstvo koordinacijom humanitarnih udruga u gradu, te istaknula kako je cilj objedinjavanje svih podataka o potrebitima dobivenih detekcijom s terena, s ciljem planirane ravnomjernije preraspodjele pomoći, te zajedničkim radom, određivanje prioriteta.

Nadodala je kako su se, u odnosu na prošlu godinu, potrebe udvostručile, što je vidljivo prilikom podjele paketa.

Silvana Milić iz Udruge Naš nas i njihov osmjeh, napose je pohvalila činjenicu što će slijedom koordiniranog djelovanja volonteri koji su na terenu moći razmijeniti informacije, i o potrebama postojećih štíćenika, kao i o novim obiteljima kojima je potrebna pomoć.

Damir Bošnjak predsjednik udruge Probudi se, je uz zahvalu Gradu na dodijeljenom prostoru, izrazio nadu da će se zajedničkim snagama poboljšati opća socijalna slika.

Predstavnik Caritasa preč. Milan Mužina podsjetio je kako i u Bibliji nalazimo spomen svojevrsnog organiziranog karitativnog djelovanja još u vrijeme apostola te nadodao poticajni zaključak „Nastavimo ovako zajedničkim radom i vidjet ćemo da možemo učiniti puno“. Iz udruge sv. Vinka Paulskog također pohvaljuju ovu inicijativu te se nadaju da će se više mladih aktivnije u nju uključiti.

KUMI ORGANIZIRALI VIŠESATNO KLANJANJE

U organizaciji rovinjske podružnice Katoličke udruge mladih Istre (KUMI), a po uzoru na sve prisutniju inicijativu Noći otvorenih crkvi u četvrtak, 31. listopada, u predvečerje svetkovine Svih Svetih, u rovinjskom Oratoriju nakon večernje mise održano je višesatno klanjanje. Misno slavlje predvodio je rovinjski župnik, dekan Rovinjsko-kanfanarskog dekanata, preč. Milan Zgrablić.

U organizaciji rovinjske podružnice Katoličke udruge mladih Istre (KUMI), a po uzoru na sve prisutniju inicijativu Noći otvorenih crkvi u četvrtak, 31. listopada, u predvečerje svetkovine Svih Svetih, u rovinjskom Oratoriju nakon večernje mise održano je višesatno klanjanje. Misno slavlje predvodio je rovinjski župnik, dekan Rovinjsko-kanfanarskog dekanata, preč. Milan Zgrablić.

„I dok neki večer uoči svetkovine Svih Svetih slave noć vještica, mladi ove župe poželjeli su današnju večer provesti u klanjanju pred Presvetim Oltarskim Sakramentom“, najavio je preč. Zgrablić na kraju misnog slavlja klanjanje koje je u nastavku popraćeno prigodnim pjesmama i meditacijama.

Cilj Holywina je obnoviti običaj okupljanja na molitvu i bdijenje uoči velikih svetkovina, a iz redova KUMI najavljuju i obnovu biskupijskih okupljanja mladih, po uzoru na neke već ranije postojeće vrlo uspješne inicijative.

Osim toga, tijekom te večernje mise, supružnici Irma i Silvano Turčinović obilježili su 60 godina braka.

PROSLAVA SV. FLORA U KRANJCIMA

Blagdan sv. Flora biskupa svečano je proslavljen i u Kranjcima kraj Labina gdje mu je davno posvećen mala starinska crkvice podalje sela na osami okružena zelenim livadama. Svečana sveta misa bila je u subotu 26. listopada u 15,30 sati ispred crkvice, koju je predvodio vlč. Željko Zec bivši labinski župnik, a sada župnik u Starom Pazinu.

Blagdan sv. Flora biskupa svečano je proslavljen i u Kranjcima kraj Labina gdje mu je davno posvećen mala starinska crkvice podalje sela na osami okružena zelenim livadama.

Svečana sveta misa bila je u subotu 26. listopada u 15,30 sati ispred crkvice, koju je predvodio vlč. Željko Zec bivši labinski župnik, a sada župnik u Starom Pazinu.

U propovijedi je vlč. Željko istaknuo kako trebamo živjeti kršćanske vrednote i to prenašati na mlade naraštaje. Pod misom je pjevao ženski pjevački zbor “Rašelinka” iz

Labina. Nakon svete mise održan je kratki kulturni program u kojem su nastupile sa svojom poezijom na labinskom dijalektu pjesnikinje Bruna Gobo i Rina Miletić. Na kraju je bila zakuska za sve prisutne te druženje uz “meh i sopela”. Prisutno je bilo devedesetak vjernika mladih i starih iz ovoga kraja i bliže okolice.

Tako se u Kranjcima tri puta godišnje slavi ispred crkvice i to za blagdan sv. Florijana 4. svibnja, Na blagdan sv. Roka 16. kolovoza i posljednje subote listopada kada se slavi sv. Flor.

Nedavno je Turistička zajednica Labin proglašila i obilježila Stazu sv. Flora u dužini 900 metara a proteže se od glavne ceste do crkvice sv. Flora te ljeti dolaze mnogi turisti i planinari koji prošeću seoskim putem i livadama do crkvice. (Božo Glavičić)

SVI SVETI U POREČU

Na svetkovinu Svih Svetih na porečkom groblju svečano misno slavlje predvodio je porečki i pulski biskup u miru mons. Ivan Milovan u suslavlju sa župnikom porečke katedralne župe Uznesenja BDM i porečkim dekanom preč. Rikardom Lekajem te drugim svećenicima dekanata. Misa je tradicionalno održana ispred grobljanske crkve BDM od Karmela.

Blagdan Svih Svetih blagdan je onih koji su uspjeli, koji su ušli u puninu Božje slave, po daru vjere ali i po vlastitoj suradnji sa Božjim poticajima, rekao je mons. Milovan, te nadodao kako nas svetkovina Svih Svetih i Dušni dan podsjećaju da smo putnici na zemlji, prolaznici, i da je sav naš život nekako u sjeni smrti, kao hod po tankoj žici, i u tom svjetlu učimo se procjenjivati vrijednosti u životu.

Još smo uvijek pod dojmom proglašenja blaženim svećenika Miroslava Bulešića, 66 godina nakon njegove tragične, ali, u svjetlu njegova lika i predanja, i slave smrti. On je konačno pred očima Crkve ali i svijeta stavljen na pijedestal, uzdignut da bude primjer i uzor življenja pravih ljudskih vrijednosti. Još su čuvaju sjećanja na njegovo uzorno svećeničko djelovanje tu u susjednoj župi Baderna, i kasnije u Kanfanaru i u Sjemeništu u Pazinu. Sav se predao služenju, djeci, mladima, starijima, bolesnicima, svima kojima je mogao pomoći, a sve to i u velikoj hrabrosti i ustrajnosti, unatoč prijetnjama koje su mu stizale a na koje je on odgovarao 'Ja vršim samo svoju dužnost: propovijedam, okupljam djecu, učim ih moliti, ispovijedam'. I bio je toliko hrabar i predan Bogu da je bio, kako svjedoči i njegov duhovni dnevnik, uvijek spreman i na mučeništvo. I on je zaista i doživio mučeništvo, onako kao Isus, moleći za svoje progonitelje i opraštajući, predajući dušu Bogu, rekao je biskup.

Sveti, kako oni iz prošlosti tako i suvremeni, oni su nam uzori i potiču nas da ustrajemo u ovom našem vremenu u življenju nekih pravih vrijednosti, unatoč tome što se mode ponašanja u ljudskom društvu mijenjaju, često na zlo, istaknuo je mons. Milovan.

Osim kanoniziranih, poznatih svetaca danas osobito mislimo na jednostavne, obične, male i nepoznate ljude, kojih se imena ne spominju, i koji nisu činili čudesa, osim ako je čudo izdržati u brizi za obitelj, ili u tome da se brinemo za bolesne, ili u tome da znamo oprostiti makar je to nekad jako teško, ili jednostavno u nošenju križeva života. Hodili su ustrajno u vjeri, nadi i ljubavi prema Bogu, slijedeći put blaženstava,

te su ostvarili među ljudima ali i pred Bogom puninu čovječnosti i kršćanske zrelosti, zaključio je biskup.

Nakon mise održana je tradicionalna procesija po groblju sa blagoslovom grobova.

SMOTRE ZBOROVA

U nedjelju, 03. studenog, u župnoj crkvi Uznesenja BDM u Pazu, u središnjoj Istri, u organizaciji dijecezanskog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, održan je prvi u nizu ovogodišnjih susreta crkvenih zborova koji se uobičajeno u Porečkoj i Pulskoj biskupiji održavaju u mjesecu Sv. Cecilije. Na prvom susretu, koji je okupio oko 180 pjevača iz Buzetskog i Pićanskog dekanata, nastupili su župni zborovi iz Gologorice, Lanišća, Dolenje Vasi, Cerovlja, Boljuna, Račica, Roča, Buzeta, Pična, Vrha i Paza.

Prvi ovogodišnji dekanatski susret crkvenih zborova održan u mjestu Paz, nastupilo 11 zborova.

U nedjelju, 03. studenog, u župnoj crkvi Uznesenja BDM u Pazu, u središnjoj Istri, u organizaciji dijecezanskog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, održan je prvi u nizu ovogodišnjih susreta crkvenih zborova koji se uobičajeno u Porečkoj i Pulskoj biskupiji održavaju u mjesecu Sv. Cecilije. Na prvom susretu, koji je okupio oko 180 pjevača iz Buzetskog i Pićanskog dekanata, nastupili su župni zborovi iz Gologorice, Lanišća, Dolenje Vasi, Cerovlja, Boljuna, Račica, Roča, Buzeta, Pična, Vrha i Paza.

Susret je započeo misnim slavljem koje je predvodio župnik domaćin vlč. Anto Stjepanović, no smotri su nazočili i svi župnici iz župa čiji su zborovi nastupali, a i drugi. Nakon nastupa susret je nastavljen druženjem sudionika, i župljana obližnjih župa koji su došli poslušati glazbena nastojanja pjevača koji u svojim župama neumorno nedjeljom i blagdanima, a gdje i radnim danom, uljepšavaju misna slavlja u svojim crkvama sudjelujući svojim glazbenim umijećem, koji je plod glazbenog dara, ali i redovitog vježbanja.

Prema riječima pročelnika Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, preč. Rudolfa Korace, za ovu je godinu predviđeno sveukupno šest susreta. Slijedeći susret održati će se u subotu, 09. studenog, u Materadi, za zborove Umaško-oprtaljskog dekanata, a u nedjelju, 10. studenog, u Župnoj crkvi Gospe Fatimske u Donjem Labinu susresti će se zborovi Vodnjanskog i Labinskog dekanata. Pjevači pulskog dekanata nastu-

piti će u subotu, 16. studenog, u samostanskoj crkvi Sv. Franje Asiškog u Puli. U nedjelju, 17. studenog, u pazinskoj Župnoj crkvi Sv. Nikole, susresti će se crkveni zborovi Pazinskog dekanata, te posljednji susret ove godine, za Porečki i Rovinjsko-kanfanarski dekanat održati će se u nedjelju, 24. studenog, u Kanfanaru. (G. K.)

SMOTRA ZBOROVA U MATERADI

U subotu, 09. studenog 2013. godine u Materadi, nedaleko Umaga, u organizaciji dijecezanskog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, održan je drugi ovogodišnji dekanatski susret župnih zborova Porečke i Pulske biskupije. Zborovi Umaško - Oprtaljskog dekanata susreli su se u župi Materada, u župnoj crkvi BDM od Snijega.

Susret je započeo misnim slavljem koje je predvodio župnik domaćin o. Mirko Vukšić, uz preč. Mladena Juvenala Milohanića, dekana i još nekoliko svećenika iz dekanata, dok su ostali župnici došli kasnije podržati svoje zborove tijekom nastupa.

Nakon zdušnog zajedničkog pjevanja tijekom svete mise, u pojedinačnim nastupima koji su uslijedili prvi se od devet zborova predstavio združeni zbor pjevača iz Brtonigle i Nove Vasi. Zatim su sa po dvije pjesme, nastupili zborovi iz Dajle, Novigrada, Grožnjana, Buja, Savudrije, Materade, Lovrečice i Umaga. Susret je vodio pročelnik Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudolf Koraca.

Nakon revijalnog dijela, susret je nastavljen zajedničkim druženjem svih dvjestotinjak pjevača sa župljanima domaćinima.

Smotra zborova u Labinu

Na dekanatskom susretu zborova zbor domaćin proslavio 25. obljetnicu

U nedjelju, 10. studenog u župnoj crkvi Gospe Fatimske u Donjem Labinu održan je treći ovogodišnji dekanatski susret zborova Porečke i Pulske biskupije, za Labinski i Vodnjanski dekanat.

Svetu misu na početku susreta predvodio je župnik domaćin, vlč. Blaž Bošnjaković. On se u homiliji, citirajući pritom Katekizam Katoličke Crkve, kratko osvrnuo na važnost liturgijskog pjevanja. Susret je vodio pročelnik Dijecezanskog vijeća za liturgiju

u crkvenu glazbu preč. Rudolf Koraca, a nazočili su dekan Vodnjanskog dekanata preč. Ivan Princ, labinski dekan preč. Milivoj Koren, te drugi svećenici koji su došli podržati svoje pjevače. Dekani su čak i pjevali sa svojim župnim zborovima, preč. Princ sa pjevačima iz Krnice te preč. Koren sa pjevačima iz Gornjeg Labina.

Nakon zajedničke izvedbe Himne Sv. Cecilije, prvi je, sa pjesmama „Pomolimo se“ i „Ti dižeš me“, nastupio zbor domaćin, Župni zbor Labin Donji „Majke Božje Fatimske“, koji je ovom prigodom obilježio 25 godina postojanja. Na kraju njihovog nastupa, voditeljici, prof. Ljiljani Česnik, koja vodi taj zbor gotovo od samog početka, uručen je simbolični buket ruža kao čestitka. Uslijedili su nastupi župnih zborova iz Kršana, Vodnjana, Svete Nedelje, Raše („Kerubini“), Labina Gornjeg, Raklja, združenog zbora Marčane i Hreljići, Krnice, Filipane, Lobarike, Čepića, te naposljetku zbor labinskog Pastoralnog centra Sv. Josipa. Većina zborova nastupila je uz pratnju orgulja ili klavijatura, poneki su šansone popratili gitarama, a neki su se odvažili i na *a cappella* pjevanje.

Nastupilo je sveukupno 13 zborova, odnosno oko 210 pjevača. Nakon završne pjesme „Budi hvaljeno“ druženje je nastavljeno u prostoru obližnje Osnovne škole Ivo Lola Ribar.

PROSLAVA SV. MARTINA U VRSARU

U Vrsaru je 11. studenoga 2013. g. svečano proslavljen blagdan nebeskog zaštitnika, Sv. Martina biskupa. Središnje misno slavlje predvodio je mons. dr. Ivica Pažin, predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda, u koncelebraciji sa vlč. Josipom Kalčićem, p. Dragom Marićem te župnikom domaćinom vlč. mr. Linom Zohilom. Misnom slavlju nazočili su predstavnici gradske uprave i turističke zajednice te djeca iz vrsarske Osnovne škole Vladimira Nazora zajedno sa profesorima.

Mons. Pažin je započeo svoju homiliju naglasivši kakao je važno u životu prisjetiti se i posvjestiti razloge postojanja kako interpersonalnih odnosa, tako i svake emotivne relacije uopće, te u kontekstu toga naglasio netom pročitani početak Ivanovog evanđelja, koje kao osnovu odnosa između Boga i čovjeka navodi da „u početku bijaše Riječ“. Riječ ima u potpunosti svoj smisao tek onda kada

bude izgovorena, a još ljepši i puniji smisao dobiva kada bude slušana, i poslušana. Sv. Martin koji je od malena želio postati redovnik, iako se morao u životu suočiti sa poteškoćama u ostvarenju svoga cilja, jer mu je otac želio da bude vojnik, poslušao je Riječ koja je proizlazila iz njegovog odnosa sa Bogom, i odazvao se nutarnjem pozivu. Napose je njegov život obilježila gesta darivanja polovice svog vojničkog plašta promrzlu siromahu, nakon čega mu se, legenda kaže, Isus u snu prikazao zaogrnut tim komadom plašta rekavši mu „Ovo si, Martine, meni učinio.“ „Martin nije spoznao Ljubav preko naučavanja svoga vođe i duhovnog učitelja biskupa Hilarija, od kojega je mnogo naučio, nego preko siromaha kojemu je po prvi puta u punom smislu započeo služiti. U današnje vrijeme različiti su putovi kako možemo odgovoriti toj Božjoj Riječi i pozivu da ga slijedimo poput Martina“, naglasio je propovjednik te u kontekstu prikaza činjenica iz života sv. Martina i njegovih svetačkih osobina naglasio važnost Riječi, te potrebu da se svaki čovjek, po uzoru na svetog Martina, nastoji u svojim životnim okolnostima odazvati pozivu da slijedi i svojim životom svjedoči Riječ Božju. „Razmišljati o današnjemu blagdanu“, nastavio je mons. Pažin, „i o sv. Martinu, poziv je nama kršćanima uvijek iznova pokušavati odgovoriti na pitanje što je Bog u samom početku planirao sa mnom. On želi da postanemo rječiti u svjedočenju; i svakoga dana je pravi trenutak za novi početak našeg odnosa s Bogom. I ne treba se pritom uspoređivati sa drugima, a ni sa svecima, jer naš Bog nije Bog uspjeha nego Bog Ljubavi, pa stoga nije bitno koliko veliko ili malo bilo ono što činimo, bitno je da to radimo s predanjem, zaključio je propovjednik. U nedjelju, 10. studenoga, u predvečerje blagdana, u župnoj crkvi održan je koncert vrsarskog ženskog zbora Mendule koji je tom prigodom ugostio Mješovitu vokalnu skupinu Nešpula iz Pule te Klapu Sidro iz Slovenije. Na sam blagdan prije misnog slavlja u atriju vrsarske Osnovne škole svečano je blagoslovljena novopostavljena skulptura-fontana koju je slovenski akademski kipar Metod Frlic zajedno sa jednim svojim studentom realizirao tijekom dvije sezone trajanja studentske kiparske škole Montraker koja se uobičajeno održava svake godine u rujnu i tijekom koje studenti stvaraju skulpture koje ostaju trajno krasiti javne površine u Vrsaru. Skulpturu je blagoslovio mjesni župnik, vlč. mr. Lino Zohil, a svečanosti inauguracije nazočili su učenici, profesori, predstavnici Pučkog otvorenog učilišta te općinske uprave. Nakon mise u župnoj crkvi je predstavljena novopokrenuta Internet stranica župa Vrsar i Gradina, koja osim podataka i povijesti

župa, sadrži bogati prikaz sakralnih objekata na tom području, donosi detaljnu povijest Vrsara, te minuciozan faktografski prikaz vrsarskih znamenitosti i sakralne zbirke. Internet stranicu www.zupavrsar.com, predstavili su urednici kapitalnog djela “Vrsar poviješću i zbiljom” temeljem koje je opremljena web stranica, doc. dr. Ivan Milotić i vlč. mr. Lino Zohil.

MISA ZA NOVU AKADEMSKU GODINU

U četvrtak, 14. studenoga 2013. godine, o blagdanu sv. Nikole Tavelića, porečki i pulski biskup, mons. dr. Dražen Kutleša predvodio je, na poziv rektora pulskog Sveučilišta Jurja Dobrile, svečano misno slavlje za novu akademsku godinu. Misi, u crkvi sv. Franje Asiškog u Puli, nazočio je rektor Sveučilišta, prof. dr. Alfio Barbieri, dio djelatnika sveučilišta i studenti. Koncelebrirali su kancelar biskupije preč. Sergije Jelenić i gvardijan domaćin fra Đuro Vuradin.

U uvodnom pozdravu biskup je naglasio kako tu misu želi prikazati za studente i da njihov studij bude slava Bogu, jer, danas se, dajući posebnu važnost znanju, često zanemaruje odgoj.

U svojoj homiliji biskup se u više aspekata osvrnuo na evanđeosku prisposobu iz pročitano evanđelja, o susretu Isusa i bogatog mladića. Mladić je, kako to mladi česti znaju biti, oduševljen Isusovim naučavanjem, no Isus ga upozorava, te poziva da promisli, jer odluka o življenju Isusova nauka, o življenju vjere, nije samo početno oduševljenje, ta odluka donosi realnost kršćanske vjere koja ponekad može značiti i patnju. Nadalje, oni koji podučavaju mlade naraštaje, pozvani su također i pravilno ih odgajati, ne navezujući ih na sebe, već usmjeravajući ih prema neprolaznim ciljevima, iznad ovozemaljskih ugoda, rekao je biskup. Analizirajući nadalje susret Isusa i mladića, uz Isusovo pitanje mladiću ‘održava li zapovijedi’, biskup je istaknuo činjenicu da se življenje kršćanske vjere ne može sastojati samo od pasivnog izbjegavanja grijeha, već je kriterij za kršćanski život koliko je dobra tko učinio prema bližnjemu. Osvrnuvši se okvirno, neizravno na realnost naše svakodnevice, biskup je naglasio kako sva ogromna bogatstva sakupljena nepoštenim načinom ne znače ništa ako je čovjek time izgubio obraz. Naš je život neprestani niz prilika i odluka koje svakodnevno donosimo i stoga je

važno nastojati ne propustiti priliku da se učini dobro bližnjemu.

Nakon mise biskup je predvodio klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom.

Misno slavlje i klanjanje pjevanjem su pratili članovi Zbora mladih sv. Franje uz klavirsku pratnju Ane Čuić, te uz solističke dijelove u izvedbi mezzosopranistice Sofije Cingula, više asistentice pri Odjelu za glazbu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

SMOTRA ZBOROVA PULSKOG DEKANATA

U subotu 16. studenoga 2013., u pulskom samostanu sv. Franje Asiškog održana je smotra liturgijskih zborova pulskog dekanata. Susret je započeo misnim slavljem koje je predvodio p. Bernardin Filinić. Nakon misnog slavlja, uslijedili su pojedinačni nastupi zborova.

Prvi su nastupili domaćini, Zbor mladih sv. Franje izvedbom dviju kompozicija Bruna Krajcara: obradu psalma „U tebe se Gospodine, uzdam“, te leitmoiv beatifikacije Miroslava Bulešića „Svjedok vjere“, a nakon njih Zbor župe sv. Pavla na Vidikovcu pjesmama „Na gozbu kralja Jaganjca“ i marijanskom pjesmom „Rajska kruno“. Zbor župne crkve Gospe od mora izveo je pjesmu „Palmina grano“ vrativši tako sve prisutne još jednom za trenutak na velebno slavlje beatifikacije. Župni zbor sv. Ivana Krstitelja se pjesmom obratio svome nebeskom zaštitniku otpjevavši „Himan sv. Ivanu Krstitielju“. Župni zbor sv. Angeze iz Medulina pjesmom „Klanjamo ti se, Kraljiću“ donio je predosjet najljepšeg vremena liturgijske godine, a jednako tako nakon njih i župni zbor katedralne župe Uznesenja BDM sa obradom napjeva Ivana Matetića Ronjgova „Porodil sej' Kralj nebeski“. Župni zbor sv. Josipa ove se godine predstavio šansonom „Da te samo dotaknem“. Još jedna potvrda u prilog činjenici da se sve više ponovno otkrivaju stari pučki crkveni napjevi je i nastup Župnog zbora Krista Spasitelja iz naselja Veli Vrh koji su izveli „Gospodine“, „Svet“ i „Jaganjče“ iz stare Mise iz Juršići, sela u okolici Vodnjana. Župni zbor sv. Margarete iz Štinjana istaknuo se izvedbom duhovne pjesme „Moje nebo“ uz klavirsku pratnju. Župni zbor župe sv. Antuna potvrdio je svoje glazbene dosege zahtjevnim kompozicijama „Uđite s hvalama“ i Schubertov „Svet“, a isto tako i Župni zbor iz Fažane pjesmama „Velik je Gospod Bog“ i „Pelikane nježni“.

Svojevrsno ovogodišnje otkriće, te prava glazbena iskra susreta, bio je nastup pjevača Vokalne grupe Katedrale koji su sve nazočne oduševili dvjema izvedbama: Staroslavenskom misom Albe Vidakovića, te Franckovom „Panis Angelicus“.

Na kraju susreta okupljenima se obratio generalni vikar biskupije, ujedno i župnik pulske katedralne župe, mons. Vilim Grbac koji je izrazio zahvalnost pročelniku Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, preč. Rudolfu Koraca, koji već dugi niz godina organizira smotre zborova po dekanatima. Mons. Grbac je napose zahvalio svim okupljenim pjevačima na njihovom trudu u zalaganju da svojim pjevanjem učine liturgijska slavlja ljepšima i uzvišenijima. No, župni zborovi, osim skupine ljudi koji lijepo pjevaju, moraju biti prije svega zajednice čiji se članovi međusobno poštuju, kako bi svaki dolazak na probu zbora bio i radost, jer u takvom okruženju doista vrijedi i izreka „tko pjeva dvostruko moli“. Generalni vikar je zahvalio i Samostanu sv. Franje na čelu sa gvardijanom p. Đurom Vuradinom, gdje se već više godina održavaju smotre zborova.

Susret je završen zdušnim zajedničkim pjevanjem „Budi hvaljeno“, a večer je nastavljena druženjem svih sudionika u klausturu samostana.

DUHOVNA OBNOVA ZA VJEROUČITELJE

Meditativni program pod nazivom „Stope vjere otisnute u koracima susreta s Isusom“ održao je vlč. Darko Zgrablić, župnik u Svetvinčentu. Na duhovnoj obnovi, u organizaciji Katehetskog ureda sudjelovalo je preko četrdesetak vjeroučitelja.

„Pođi za mnom! On Usta i pođe za njim.“, „Vjerujem! Pomozi mojoj nevjeri!“, „Imajte vjeru Božju! Što god zamolite i zaištete, vjerujte da ste postigli i bit će vam!“, „Danas je došlo spasenje ovoj kući jer i on je sin Abrahamov!“, „Kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?“ i „Ustani! Idi! Tvoja te vjera spasila!“ teme su koje je predavač obradio prvoga dana duhovne obnove.

Drugoga dana program je započeo razmatranjem na temu „Što hoćeš da ti učinim? Učitelju moj, da progledam!“, nastavljen je svetom misom i homilijom na temu „Svojom ćete se postojanošću spasiti“ te zaključen zajedničkim ručkom.

ODRŽAN SUSRET ČLANOVA ŽUPNIH CARITASA

U nedjelju, 17. studenoga 2013., u Pazinskom kolegiju održan je redoviti susret članova župnih Caritasa Porečke i Pulske biskupije.

Nakon predstavljanja programa i uvodnog pozdrava ravnatelja dijecezanskog Caritasa preč. Željka Zeca okupljenima se prigodnim riječima obratio biskup ordinarij mons. Dražen Kutleša.

On je kroz evanđeosku prisposobu o milosrdnom Samaritancu, te pojašnjenje i aktualizaciju likova te prisposobe nastojao okupljenima posvjestiti pravilan pristup potrebitima, kroz milosrdan, ali nadasve aktivan i djelatan stav, na koji nas pozivaju Kristove riječi. Govoreći o dobrom Samaritancu Biskup je istaknuo da iz evanđeoske prisposobe proizlazi kako je on bio osoba od povjerenja te, iako za Židove heretik, bio je altruista, spreman pomoći potrebitome. Mons. Kutleša je nadalje pojasnio nekoliko temeljnih smjernica koje nam sugerira ta prisposoba: pred osobom u potrebi nismo pozvani suditi o okolnostima po kojima je osoba dospjela u poteškoće, već je prije svega potrebno pomoći, svaki je čovjek, bez obzira na bilo koju vrstu pripadnosti, vrijedan pomoći, te naposljetku, istinska samilost je ona koja je izražena djelima a ne ispraznim riječima. Predočivši okupljenima sistematsku teološku analizu prisposobe o milosrdnome Samaritancu mons. Kutleša je svoj intervent zaključio citatom evanđelja „Idite i vi činite tako“.

Usljedio je izlaganje vlč. Zvonimira Badurine na temu „Završetak Godine vjere i korak u Novu evangelizaciju“, koje je, kako je rekao, htio biti poticaj na rad i ustrajnost u karitativnom djelovanju članovima župnih Caritasa. Upravo je postojanost u vjeri, predavač istaknuo kao jedan od osnovnih preduvjeta za uspješno i autentično karitativno djelovanje, a takvo može biti samo kada izvire iz Riječi Božje, koja se utjelovila i došla među ljude. Predavač je kroz nekoliko temeljnih enciklika i drugih recentnih pontifikalnih dokumenata naglasio pojedine aspekte karitativnog djelovanja. Vaš rad ne zastarijeva, rekao je predavač obraćajući se okupljenima, i vi kroz Vaš rad imate iskustvo kako Božja ljubav privlači, potiče na djelovanje, a po djelovanju Božje Ljubavi u vama i vi se više otvarate za djelatnu ljubav prema bližnjemu; vjera se rađa iz susreta sa praiskonskom Božjom Ljubavlju i naš je život prosvijetljen u mjeri u kojoj je u nama zaživio susret s Bogom. Citirajući motu proprio „Porta

Fidei“ pape Benedikta XVI, predavač je naglasio da vjera raste kada se doživi iskustvo milosti i radosti. Da biste mogli karitativno djelovati u svjetlu Božje riječi potrebno je neprestano i postojano imati pogled uperen u Isusa Krista, prisloniti uho Njegovoj Riječi, ispo- vijedati istu vjeru, čvrsto stajati na istoj stijeni, zračiti istom svjetlošću i istim pogledom, istom evanđeoskom perspektivnom pronicati stvarnost. Nadalje, potrebno je slijediti napatke Crkve, poznavati nauk, te biti spreman, u svojim životnim okolnostima, životom i riječima svjedočiti. U nastavku je stavljen naglasak na sve veću prisutnost alternativnih duhovnosti koje se nude u suvremenom svijetu; mnogi su od tih krivih zdenaca i privlačniji od pravog, no potrebno je biti kadar razlučiti autentično od lažnoga kako bismo znali izbjeći onečišćene vode, a upozoriti druge na takovu opasnost dobro je djelo. Predavač se nadalje, u svjetlu Biskupske sinode o novoj evangelizaciji i enciklike „Caritas in veritate“, osvrnuo na pojam nove evangelizacije naglasivši potrebu ponovnog oživljavanja vjere kojoj prijete opasnost da zatamni pod utjecajem novih kulturoloških utjecaja u društvu. Citirajući riječi pape Benedikta XVI. iz enciklike „Caritas in veritate“ vlč. Badurina je naglasio kako čovjek bez Boga ne zna kamo ide, a još je manje sposoban razumjeti tko je on sam, te nastavio, spomenuvši sve rasprostranjeniji ateizam ravnodušnosti, učestali životni stav suvremenog svijeta, u kojem tko nema u srcu Boga nema ni čovjeka.

U raspravi koja je uslijedila biskup Kutleša je spomenuo osnivanje u Vatikanu zasebnog dikasterija za novu evangelizaciju čime je naglašena važnost koja se u Crkvi tome pridaje, jer kako je rekao, lakše je obratiti Afriku gdje ljudi još ne poznaju kršćanstvo, nego europske zemlje poput Nizozemske i Belgije gdje ljudi poznaju katoličku vjeru, ali su se udaljili od Isusovog nauka u tolikoj mjeri da su izglasani i na snazi mnogi zakoni protiv života. Spomenuta je potreba novog žara, novih metoda i novog govora u provođenju nove evangelizacije, a na poseban način, citiran je kardinal Schoenbrun, potrebno je naglašavati načine kako je Bog djelovao kroz živote suvremenih svetaca. Spomenuto je i pitanje stava i načina djelovanja Crkve u učestalim raspravama o pitanju istospolnih brakova i skorog referenduma.

U nastavku su praktične stvarnosti te aktualna pitanja iz domene aktivnosti župnih Caritasa obrađena u četiri zasebne radionice koje su vodili svećenici, a odmah potom izneseni su sažetci rasprava po radionicama. Spomenute su različite problematike sa kojima se članovi Caritasa susreću u svome djelovanju te je

potaknuto pitanje potrebe organiziranja tribina, na razini župe ili biskupije, o aktualnim pitanjima u društvu. Posljednja etapa radnog dijela susreta posvećen je redovitim obavijestima, a članovima je ujedno predstavljen božićno koncert u organizaciji dijecezanskog Caritasa koji će se ove godine održati 21. prosinca, u sportskoj dvorani Pazinskog Kolegija, kao završetak Godine vjere i manifestacija posvećenih beatifikaciji Miroslava Bulešića pod geslom „Istra Bulešiću“.

SMOTRA ZBOROVA PAZINSKOG DEKANATA

U pazinskoj župnoj crkvi Sv. Nikole, u nedjelju 17. studenoga 2013., održan je susret liturgijskih zborova Pazinskog dekanata. Misno slavlje predvodio je župnik domaćin, pazinski dekan preč. Mladen Matika, a susret je vodio pročelnik Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudolf Koraca.

Prvi se na smotri predstavio župni Zbor iz Starog Pazina sa marijanskom pjesmom „U slavu Majke Božje“ te božićnom pjesmom nedavno preminulog istarskog kompozitora Nella Milottija „Tebi koj silaziš“. Uslijedio je nastup Župnog zbora iz Motovuna sa pjesmama „Tebe pojem“ i „Sveti Stjepane“. Zbor iz Kašćerge uveo je slušatelje u osjet adventa pjesmom „Zlatnih krila“, a župni Zbor iz Berma predstavio se pjesmama „Aleluja“ i „Klanjam ti se smjerno“. Zbor iz Rakotula ove je godine prvi put nastupio na smotri, a kao zborovođa doveo ih je mladi župnik vlč. Josip Peteh. Župni zbor iz Trviža predstavio se maestralnom izvedbom Milottijeve „Zvijezdo mora“, a tom su prigodom po prvi put, kao hommage obilježavanju Verdijeve godine, izveli njegovu poznatu ariju „Va pensiero“. Župni zbor iz Kringe otpjevao je „Pjevajte Gospodu“ i „Klanjam ti se smjerno“, a pjevači Zbora iz Sv. Petra u Šumi predstavili su se ove godine sa pjesmama „Nek klikče svijet od radosti“ i „Ave Maris Stella“. Posljednji je nastupio Župni Zbor iz Žminja sa „Alelujom“ nepoznatog autora te Franckovom pjesmom „Panis Angelicus“, pri čemu su solističke sekvence otpjevale Snježana Kmet i Tina Galant.

Susret je zaključen zahvalama koje je preč. Koraca uputio svim pjevačima i župniku domaćinu na gostoprimstvu, te zajedničkom izvedbom svih sudionika „Budi hvaljeno“.

PLENUM SVEĆENIKA POREČKE I PULSKE BISKUPIJE

Okupilo se oko šezdesetak svećenika. Pri kraju jedne liturgijske godine, koja je ujedno i Godina vjere, svećenici su zajedno sa biskupom mons. Draženom Kutlešom razmotrili ono što se kroz to vrijeme događalo na ovim prostorima, u župama i biskupiji. Priprava na beatifikaciju, kao i sama beatifikacija Sluge Božjega Miroslava Bulešića, svećenika i mučenika – najveći je i najznačajniji događaj.

Prvi puta u povijesti Porečke i Pulske biskupije dogodila se beatifikacija u samoj Istri. Crkva je uzdigla na čast oltara malenog čovjeka, mladog svećenika iz Istre koji je ubijen iz mržnje prema vjeri od totalitarnog komunističkog režima. To je bio najvažniji događaj za Istru, za Porečku i Pulsku biskupiju, ali i za cijelu Hrvatsku. Gospodin Biskup je zahvalio svim svećenicima, kao i organizacijskom odboru za sve što su činili za tu proslavu. U nastavku se govorilo o planovima koje bi trebalo ostvariti što prije – dogradnja Svećeničkog doma u Puli, kao i centar za palijativnu skrb uz Svećenički dom. Crkva je Majka koja brine za potrebne – i to mora činiti, ako želi ostati vjerna svome Učitelju.

Uslijedila su izvješća pročelnika raznih vijeća i diskusija kroz koju se odgovalaralo na razna pitanja. Gospodin Biskup je pozvao svećenike na proslavu svetog Mavra, zaštitnika porečke biskupije koji se slavi 21. studenoga i na božićni prijem koji je predviđen za 21. prosinca 2013. godine.

NOVI KAPELAN POLICIJSKE KAPELANIJE SV. MAURA

U srijedu, 20. studenoga 2013., uoči blagdana Sv. Maura, zaštitnika Porečke biskupije, te naslovnika policijske kapelanije pri Policijskoj upravi istarskoj, u kapeli Bl. Ivana Pavla II. u uslužnoj jedinici MUP-a u Valbandonu, generalni vikar Vojne biskupije prof. dr. sc. Jakov Mamić, OCD, uveo je u službu novog kapelana policijske kapelanije Sv. Maura, vlč. mr. Iliju Jakovljevića, župnika u susjednoj župi Fažana.

Misno slavlje predvodio je p. Mamić, koncelebrirali su novi kapelan vlč. Jakovljević, pretho-

dni kapelan vlč. Ivo Borić, p. Mirko Vukoje i mons. Vjekoslav Milovan. Misi uvođenja u službu nazočio je načelnik Policijske uprave istarske Dragutin Cestar, načelnici sektora i postaja pri PU istarskoj, načelnik Samostalne službe za suradnju sa Vojnim ordinarijatom Josip Zagorščak, načelnica Općine Fažana Alda Damjanac, te brojni djelatnici policije.

Predvoditelj slavlja je u uvodnom obraćanju prenio pozdrave Vojnog ordinarija mons. Jurja Jezerinca, te izrazio radost činjenicom da „PU istarska odgovorno prima svećenika koji će po svojoj službi i po svome poslanju biti lice Božje među vama i za vas“, istaknuo je. Generalni vikar je također zahvalio dosadašnjem kapelanu vlč. Ivi Boriću za njegovo djelovanje u PU istarskoj i za trag dobrote, bliskosti i jednostavnosti kojeg je ostavio, te mu poželio obilje Božjeg blagoslova na njegovoj novoj službi u PU Dubrovačko – neretvanskoj.

Na početku misnog slavlja održan je sam obred preuzimanja službe i pravnog posjeda župe od strane novog kapelana. Načelnik Zagorščak je pročitao dekret Vojnog ordinarija te zazvao zagovor Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta i sv. Mihovila, a potom je vlč. Jakovljević molitvom Vjeronanja i potpisom i formalno preuzeo službu.

U prigodnoj homiliji vlč. Jakovljević je, u kontekstu blagdana sv. Maura naglasio kako je „kršćansko mučeništvo najviša mjera svetosti. Mučenici svjedočanstvom svojega života donose Boga u svijet, a ljude dižu do božanskog zajedništva“. „Mučeništvo je najrječitiji dokaz istine vjere“, nastavio je propovjednik citirajući encikliku bl. pape Ivana Pavla II. „Incarnationis mysterium“, „jer ono zna dati ljudsko lice i najokrutnijim smrtima te pokazuje svoju ljepotu i u najgorim progonima. Sv. Mauro i Miroslav Bulešić, svaki u svome vremenu, svojom spremnošću na smrt za Boga, i svojom mučeničkom smrću, kod mnogih vjernika su osnažili vjeru. Njihov grob je postao mjesto susreta Boga i čovjeka, ali i trajni znak da ljubav pobjeđuje zlo“, istaknuo je propovjednik.

Na kraju misnog slavlja okupljenima se obratio načelnik PU istarske Dragutin Cestar, izrazivši dobrodošlicu novom kapelanu, zahvale prethodnom kapelanu vlč. Boriću te čestitavši svima okupljenima dan kapelanije. U znak zahvalnosti za prisutnost i suradnju kroz nešto više od tri godine načelnik Cestar je vlč. Boriću uručio kao dar i uspomenu sliku kapele bl. Ivana Pavla II. koja je upravo njegovim zalaganjem uređena te ponovno blagoslovljena prije godinu dana.

TRODNEVNICA PRIPRAVE ZA BLAGDAN SV. MAURA

U ponedjeljak, 18. studenoga, prvoga dana trodnevnice, nakon pobožnosti krunice i prigode za sakrament pomirenja, misno slavlje u Eufrazijevoj bazilici predvodio je vlč. Zvonimir Badurina sa otoka Krka. Homilija prvoga dana bila je na temu vjere. Drugoga dana trodnevnice, također nakon krunice i prigode za ispovijed, misno slavlje predvodio je vlč. Josip Kolega iz Rijeke, a njegova je homilija bila na temu nade. Trećega dana, u predvečerje samoga blagdana zaštitnika Porečke biskupije, kako i priliči najvećem blagdanu u jednoj mjesnoj crkvi, prije misnog slavlja otpjevana je svečana Večernja. Misno slavlje trećeg dana predvodio je vlč. Darko Zgrablić, župnik u Svetvinčentu; on je izrekao homiliju na temu ljubavi.

PROSLAVLJEN BLAGDAN SV. MAVRA

Misno slavlje predvodio je krčki biskup Valter Župan, a koncelebrirali su riječki nadbiskup i metropolita Ivan Devčić, gospičko-senjski biskup Mile Bogović, biskup domaćin Dražen Kutleša, umirovljeni biskupi Ivan Milovan i Metod Pirih, kanonici prvostolnog kaptola sv. Mavra, dekani te tridesetak svećenika.

U prepunoj bazilici misi su, uz brojne žitelje Poreča i okolice, nazočili istarski župan Valter Flego, porečki gradonačelnik Edi Štifanić sa suradnicima te predstavnici vojske i policije.

U prigodnoj propovijedi, govoreći o sv. Mavru, mons. Župan je pojasnio kako su prvi kršćani one koji su dali život za vjeru nazivali martiri, što na grčkom znači svjedoci, svjedoci Božje ljubavi u životu čovjeka.

Udaljavanje čovjeka od Boga osnova je svakoga zla, a upravo se to događa kada se u centar stavlja čovjek, i kada si čovjek dopušta zadiranje u naravne zakone jer tada zbivanja nemaju granice i dovode do zla neslučenih razmjera.

Svaki novi život je dar, naglasio je nadalje mons. Župan, i svatko je pozvan oploditi svoj život na dobrobit drugih. Spomenuvši aktualnu problematiku zaštite obitelji propovjednik je naglasio: „Normalno

prirodno stanište novoga života jest obitelj, zato jer tu čovjek raste u ljubavi; nema bez ljubavi ništa. To je novina kršćanstva, Isus Krist je ljubav donio na zemlju, no ta je riječ danas izgubila svoj izvorni smisao, ali bez te Božje ljubavi koja je s neba došla na zemlju, nema ništa, nitko ne može bez ljubavi živjeti.”

Iako na drugačiji način od sv. Mavra, i sukladno današnjim okolnostima Isus od nas traži da svjedočimo svoju vjeru, a to možemo samo ukoliko smo sazreli na putu vjere, jer vjera samo iz tradicije ne daje argumente koji mogu poduprijeti svjedočenje za Isusa. Današnji blagdan pred nas stavlja pitanje i izazov izgradnje naše vjere. Kršćanstvo nije samo niz lijepih svečanosti, kršćanstvo je život, i svoje kršćanstvo treba svjedočiti upravo svojim životom, pa tako i prvog prosinca, zaključio je biskup Župan.

Na kraju misnoga slavlja, a prije zaključnih zahvala sudionicima, mons. Kutleša je izrazio zahvalnost Zaštitniku biskupije, što je svojim životom i svjedočanstvom ostavio traga na ovim prostorima. “Sv. Mavro je šansu koja mu je dana u životu iskoristio da posvjedoči za Krista; nedavno smo slavili beatifikaciju svećenika koji je živio život svjestan da mu je od Boga darovan, pa ga je stoga za Boga i za vjeru i predao; on je iskoristio svoju šansu. I nas danas ovaj blagdan zove da u svojim životnim okolnostima iskoristimo šansu, da svojim djelima posvjedočimo svoju vjeru, zaključio je biskup Kutleša.

BISKUPIJSKA PRIZNANJA

U četvrtak, 21. studenoga 2013., o blagdanu zaštitnika Porečke biskupije i Grada Poreča u prvostolnoj crkvi - Eufrazijevoj bazilici, večernje misno slavlje predvodio je biskup ordinarij mons. Dražen Kutleša. Na blagdan mučenika i prvog biskupa Porečke biskupije, sjećamo se svih onih koji su na neki način doprinijeli ovoj biskupiji, no napose upravo sv. Mavra koji je ovoj mjesnoj Crkvi svojim životom i mučeništvom dao novu perspektivu, rekao je biskup.

Da je, po ljudskim kriterijima nastojao spasiti svoj život mi vjerojatno danas ne bi spominjali sv. Mavra, koji bi, da nije podnio mučeništvo, živio koju godinu duže, i bio bi najvjerojatnije pao u zaborav, rekao je propovjednik na početku svoje homilije osvrćući se na sv. Mavra u kontekstu riječi Evanđelja „tko želi svoj život spasiti, izgubit će ga“. Gledajući povijest, vidimo da se spominjemo i pamtimo upravo

one koji su učinili nešto veliko, ali ne za sebe, nego za druge, sjećamo ih se zbog njihovog altruizma, istaknuo je mons. Kutleša.

Što znači mučeništvo? i što znači život svoj izgubiti da bi ga zadobili? pitanja su koja je biskup Kutleša nastojao vjernicima pojasniti upravo preko lika sv. Mavra. Ako mi želimo svoj život spasiti tada trebamo iskazati vjernost Isusu Kristu, trebamo tu svoju vjeru i pokazati. Temelj čovječanstva, temelj svake obitelji, svake ljubavi jest povjerenje i vjera. Kako možeš nekoga voljeti ako mu ne vjeruješ? Upravo ono gdje pada najviše brakova i poslovnih odnosa jest vjera, povjerenje. Ako čovjeku vjeruješ, tada odnos ima svoj smisao i ne bojiš se da ćeš biti prevaren. Mi smo pozvani danas, kao i sveti Mavro u svoje vrijeme, pokazati vjernost Isusu. Od njega je Bog tražio da to pokaže predajući svoj život. Od nas se danas ne traži takvo mučeništvo, nego da budemo vjernici u pravom smislu riječi, da znamo razlikovati dobro od zla, da znamo biti pravi svjedoci Isusa Krista u svojim obiteljima, na radnim mjestima, tamo gdje nam je Bog povjerio posebnu ulogu. Često se volimo nazivati vjernicima dok nas to ništa ne košta, no kada ta vjera traži neke napore, tada se od toga nekako odmičemo. Svi želimo biti dobri i poštteni, ali kada treba uložiti truda, često olako zaboravljamo vjeru.

I mi danas trebamo ljude poput sv. Mavra koji su za svoju vjeru i uvjerenja spremni dati i život. Danas se, međutim, stječe dojam da se čini upravo suprotno od onoga što vjera nalaže. Mediji izvrću prirodno razlikovanje dobra i zla; kao da se postavlja pitanje ima li uopće smisla boriti se protiv zla.

Bog nam preko sv. Mavra želi reći da veličina čovjeka leži u tome da zna svoje vrijeme, koje mu je Bog dao, iskoristiti. Mi u svome vremenu trebamo učiniti što Bog od nas traži, no vrlo često želimo to zanemariti i težimo jednostavno ka zadovoljavanju materijalnih prohtjeva, zaboravljajući da nije materijalno ono bitno. Bog danas pita čovjeka, jesi li svjestan da s ovog svijeta ništa sa sobom nećeš ponijeti? Čovjek teži gomilanju materijalnog, no u bolesti i tuzi to ništa ne znači, već samo otežava odlazak s ovoga svijeta. Po uzoru na sv. Mavra, mi bi u životu trebali stremiti ka jednom cilju: zadobiti kraljevstvo Božje, ući u raj. Na ovoj zemlji provedemo nekoliko desetljeća, koja često bivaju proživljena ne shvaćajući koji je čovjekov cilj. Danas nam sv. Mavro želi poručiti: „Dragi moji vjernici, budite razboriti! Pred vas se stavlja dobro i zlo, i na vama je da odlučite hoćete li ići za dobrom ili za zlom.“ Sveci nam pokazuju put kojim treba poći, kao što roditelji djeci pomažu na životnom putu, tako

i sveci nama pokazuju kojim nam putem valja poći; oni su kao putokaz kada se nađemo u olujama života. I danas postoje progoni, napada se biskupe, svećenike, ali Crkvi jest poziv da uvijek govori istinu. Bilo je sustava koji su progonili kršćanstvo i Crkvu radi te Istine, ali Crkva ne izvršava svoju misiju ako ne govori što je Istina. Crkva je uvijek bila i biti će svijest i savjest svakoga naroda. Crkva želi da ljudi imaju kvalitetan život, a za to je jedan od bitnih preduvjeta da imaju duševni mir.

Govoreći o priznanjima koja su kasnije uručena na kraju mise Biskup je istaknuo da su to priznanja pojedincima koje su župnici i dekani predložili za posebno aktivne i požrtvovne župne suradnike, koji su se zauzeli više od drugih za dobrobit župe. Mi im ovom prilikom želimo zahvaliti, hvala im što čine dobro bližnjima i Crkvi, ne tražeći ništa zauzvrat. Upravo u tome jest veličina svakoga čovjeka kada daje a ne traži ništa zauzvrat. Zahvaliti ćemo Bogu za te ljude i zamoliti ga da nam da što više takvih osoba i da ti ljudi, po uzoru na svece, pokažu i nama, kakvi bi mi trebali biti.

DUHOVNA OBNOVA I „ČETVRTI ZAVJET“

U subotu, 23. studenoga 2013., u župnoj crkvi sv. Pavla u Puli održana je duhovna obnova za članove svih konferencija Udruge sv. Vinka Paulskog u Porečkoj i Pulskoj biskupiji.

Nakon uvodnog pozdrava župnika domaćina, pulskog dekana preč. Milana Mužine, okupljeni članovi su u zimskoj kapeli pogledali dokumentarni film „Četvrti zavjet“, o s. Slavi Vedrini (1910. - 2002.), misionarki u Argentini, iz Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga.

Sestra Slava (Marica) Vedrini rođena je 24. rujna 1910. u Podgorju kod Marije Bistrice. U Družbu sestara milosrdnica ušla je 1927. godine, a doživotne zavjete položila je 1932.

Put sestre Slave nerazdvojivo je vezan uz odgoj djece i mladeži te posebice uz služenje najsiromašnijima. Godine 1934. godine sa skupinom sestara odlazi u Argentinu. Godine 1954. dolazi u Asuncion u Paragvaju. Dugi niz godina, sve do 1983., radila je u dječjem vrtiću u Asuncionu.

Sve svoje slobodno vrijeme sestra Slava poklonila je siromašnima. Pronalazila ih je posvuda: u bolnicama, zatvorima, u najsiromašnijim četvrtima, staračkim domovima. Donosila im je sve što je imala: Božju riječ, Pričest, hranu, odjeću, lijekove, a nada sve sebe: svoje vrijeme, lijepu riječ, blagu majčinsku gestu. Ona je doista pripadala njima – siromasima. Nisu je mogle spriječiti ni vremenske neprilike, ni prostorne udaljenosti, ni opasnost gradskih četvrti u koje je zalazila. „*Moram ići, čekaju me moji siromasi!*“, bila je njezina česta rečenica, i njezin svojevrsni moto. Nakon odlaska 1934. sve do svoje smrti 2002. godine nikada nije posjetila domovinu, prikazavši to kao zavjet u siječnju 1965., za dobrobit domovine i spas čovječanstva, napose siromaha, djece i starih, nemoćnih osoba, o kojima je cijeloga života požrtvovno brinula. Taj zavjet bio je njezin znak posvemašnjeg samodarivanja Isusu Kristu – za najveću ljubav svog života – Presveto Trojstvo. Umrla je 9. srpnja 2002. u Asuncionu (Paragvaj) na glasu svetosti.

Nakon dokumentarnog filma prigodni nagovor izrekao je generalni vikar mons. Vilim Grbac, sa posebnim naglaskom na milosrđu u međuljudskim odnosima. Riječi iz evanđelja „*ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio, po tome će vas poznati*“, Vidi li se to među nama? zapitao se mons. Grbac. Isusu nikada nitko nije bio nebitan, on je pokazao ljubav i prema ženi osuđenoj na kamenovanje, i Mariji Magdaleni je dao prigodu za novi početak, ni Judu nije udaljio od sebe iako je znao što će učiniti. Tim gestama nam Isus pokazuje što znači „*kao što sam ja vas ljubio*“, te nam govori da tako i mi trebamo uvažavati i voljeti druge, to napose one koje žive s nama u obitelji, ili koje često susrećemo u župnim zajednicama; jer možda je lakše učiniti neko dobro djelo prema nekom nepoznatom nego prema osobi s kojom se svakodnevno susrećemo. U našem odnosu prema bližnjemu nema ljubavi ako ne živimo po Božjim zapovijedima. U kontekstu citata „*veće ljubavi nitko nema od ove da život svoj položi za druge*“ predavač je spomenuo i gestu našeg blaženika Miroslava Bulešića koji svoj život nije smatrao vrjednijim od kršćanskih vrednota. Uslijedio je prigodni ispit savjesti te mogućnost pristupanja sakramentu pomirenja. Misno slavlje je predvodio mons. Grbac sa župnikom domaćinom, preč. Milanom Mužinom.

POSLEDNJA OVOGODIŠNJA SMOTRA ŽUPNIH ZBOROVA

U nedjelju, 24. studenoga 2013., šestom ovogodišnjom smotrom završeni su dekanatski susreti župnih zborova u Porečkoj i Pulskoj biskupiji. Na posljednjoj smotri, u kanfanarskoj župnoj crkvi sv. Silvestra predstavili su se pjevači Porečkog i Rovinjsko-kanfanarskog dekanata. Susret je započeo klanjanjem koje je predvodio domaći kanfanarski župnik Izidor Sekicki, a glazbeno animirao kanfanarski zbor. Uslijedili su pojedinačni nastupi zborova. Sudjelovalo je 8 zborova, sveukupno oko 200 pjevača.

Prvi se predstavio zbor iz Vrsara marijanskom pjesmom „Lijepa si Marijo“ te „Aleluja“ Vladana Vuletina. Grkokatolički napjev „Hvalite Gospoda“ i obradu psalma 31 „U tebe se, Gospodine, uzdam“ izveo je rovinjski župni zbor. Župni zbor Ritošin Brig „Sveti Vital“ otpjevao je „Zdravo Marijo“ te „Moj Isus“. Združeni zbor Sveta Marija na Krasu i Kaštel, zbog spriječenosti nisu nastupali u Umaško-oprtaljskom dekanatu, pa su se priključili zadnjem susretu pjesmama „O Vergine purissima“ i „Čuj vruću molbu“. Župni zbor iz Funtane izveo je Schubertov „Svet si Bože“ i „Iznad naših se poljana“, a župni zbor iz Bulešičeve rodne župe Svetvinčenat otpjevao je „Kao Marija“ i „Uzmi kruh“. Katedralni zbor iz Poreča predstavio se pjesmama „Bliže, o Bože moj“ i „Tebe Boga hvalimo“. Posljednji su nastupili domaćini, kanfanarski zbor, sa pjesmama „Pjevajte Gospodinu“ i „Klanjam Ti se smjerno“.

Sve smotre, pa tako i ovu, vodio je pročelnik dijecezanskog Vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu, preč. Rudolf Koraca, a na kraju smotre iznio je kratki osvrt na sve ovogodišnje susrete, te na stanje liturgijskog pjevanja u biskupiji. „Kao i svake godine, održan je susret zborova na šest mjesta, veći dekanati sami, a manji dekanati po dva zajedno. Nastupilo je 64 zbora, 1250 pjevača, 11 zborova više nego prošle godine, i 150 pjevača više. Te smotre zborova održavaju se već 18 godina. Početci su bili slabi, no iz godine u godinu broj sudionika raste, i može se reći da je to jedan projekt u biskupiji koji je jako lijepo zaživio. Ljudi se javljaju, žele organizirati susret u svojim mjestima, i gotovo da nema župe u biskupiji koja nema župni zbor. Ljudi se trude, vježbaju, izmjenjuju notne materijale, pjevanje se jako popravilo. Postigli smo svoj cilj, a dijelom je tome tako i stoga jer ne boduje-

mo, to je jedno druženje; želimo se zahvaliti Bogu za dar pjevanja, moliti sv. Ceciliju da nas hrabri na tom putu. Želim zahvaliti pjevačima koji se toliko odriču i žrtvuju svoje vrijeme kako bi što kvalitetnije pjevali. Ove se godine osjetio veliki napredak, vjerojatno je i beatifikacija Miroslava Bulešića ljude potakla na veći glazbeni angažman. Napose mi je drago što se pojavljuju puno mladih zborovođa i orguljaša što je lijepa nada za budućnost“, rekao je preč. Koraca.

BISKUP KUTLEŠA KRSTIO SEDMO DIJETE U OBITELJI

Biskup je predvodio koncelebraciju u kapeli blaženog Alojzija Stepinca s više svećenika koji su se okupili na slavlje krštenja. U uvodnom pozdravu biskup je čestitao roditeljima, naglasivši kako je svako dijete, svaki novi život blagoslov i dar, dar Božji, te se upravo zato Crkva bori za dostojanstvo i očuvanje života, od začetka do prirodne smrti.

U prigodnoj homiliji, osvrćući se na blagdan Krista Kralja, Vladara svega stvorenja, biskup je istaknuo da nam Crkva tim blagdanom želi poručiti da se tu ne radi o nekom zemaljskom kraljevstvu. Isus govori o kraljevstvu koje je bilo, koje jest i koje će biti - Božje Kraljevstvo. Isus je Kraljevstvo Božje definirao u molitvi „Oče naš“ - to je zajednica koja vrši volju Božju ovdje na zemlji. Mi vjernici ovdje živimo to Kraljevstvo nebesko, usmjereni smo prema tome Kraljevstvu. Rodili smo se Božjom voljom i Bog je za svakoga predvidio mjesto. Živimo određeni broj desetljeća, ne znajući kada će nas Bog pozvati k sebi. Od rođenja do smrti postoji vrijeme, koje Bog povjerava svakome od nas da možemo pokazati kakvi smo ljudi, vjernici. I to je nešto na što možemo utjecati. Netko će reći da smo svake sekunde sve bliže umiranju, no za vjernika je pravilno reći da smo sve bliže Kraljevstvu nebeskom, naglasio je biskup.

Ivan Pavao II. je često naglašavao da mi živimo u jednoj kulturi smrti, gdje se sve čini kako bi se uništio život: na početku života omogućuje se abortus, na sredini života dopuštaju se različiti brakovi koji po naravnim zakonima ne mogu začeti novi život, čime se bavi i referendum na koji ćemo uskoro izići, dopušta se prekid života takozvanom blagom smrću, eutanazijom. Crkva i prirodni zakon, naglašavaju da je glavna vrednota ovdje na zemlji upravo život, i zato ga treba zaštititi od začeca do prirodne smrti.

Danas ćemo malu Anđelu primiti u svoju zajednicu, moliti ćemo Boga da bude prava vjernica i da živi po prirodnim i kršćanskim principima, da dođe u Kraljevstvo nebesko koje sada izgleda kao zrno gorušičino, ali koje će narasti i dati svoje velike plodove.

Na kraju misnog slavlja zahvale su izrekli upravitelj župe vlč. Josip Peteh te otac male Anđele, a biskup je, čestitavši još jednom roditeljima, izrazio želju da mala Anđela ostane anđeo svojim roditeljima, župi i cijeloj biskupiji, jer, anđele svatko voli.

Sanja i Alojz Mališa sa svojom djecom: Filipom, Matejem, Natalijom, Dominikom, Jakovom, Josipom te najmlađom Anđelom žive u selu Škropeti, mjestu koje se može podičiti mnogim obiteljima sa troje, četvero i više djece, što je u današnje doba prava rijetkost.

ĐAKONSKO REĐENJE

U subotu, 30. studenoga 2013., o blagdanu sv. Andrije apostola, predvođeni misno slavljem u pulskoj prvostolnici, porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša zaredio je za đakone tri bogoslova iz pulskog Biskupijskog misijskog sjemeništa „Redemptoris Mater“. Filip Celent iz Splita, Mladen Pranjic iz Zagreba i Karol Homieja iz Poljske primili su prvi stupanj sakramenta svetog reda, postali su đakoni Porečke i Pulske biskupije.

U prigodnoj homiliji Biskup se osvrnuo na svećeničko zvanje kroz perspektivu poziva sv. Andrije apostola. Sv. Andrija, kao i svi apostoli, bio je običan čovjek, nije bio ni pismoznamac, ni farizej, i, kao i veći dio apostola, bavio se ribarstvom. Isus je pozvao različite ljude, no ne prema njihovoj inteligenciji ili obrazovanju, već je sebi za apostole izabrao jednostavne ljude, ali poštene i dobroga srca, naglasio je biskup. Što tražite? pitanje je kojim se Isus obratio apostolima. I tada je bilo osoba koje su iz raznih pobuda slijedile Isusa, mahom zbog očekivanja nekih svojih privilegija; istim pitanjem obratio se Biskup ređenima: „I ja vas pitam, što tražite od Crkve? Ako tražite samo sigurnost ili karijeru, niste dobrodošli, no ako tražite Krista, tada možemo računati s vama“. U svjetlu razmatranja poziva sv. Andrije apostola Biskup je pozvao i svećenike na preispitivanje svojega poziva, te na rješavanje eventualnih poteškoća. Prihvativši Isusov poziv apostoli su postali ribari ljudi. No, biti dobar ribar i biti dobar ribar ljudskih duša ima više

zajedničkih karakteristika, nastavio je biskup. Prije svega, ako se želi biti dobar ribar ljudi potrebna je strpljivost, kako u ribolovu tako i u radu sa ljudima; potrebno je biti ustrajan te znati prihvatiti određene rizike u nastojanju dovođenja ljudi do Krista; treba biti otvorenih očiju te znati procijeniti u kojem trenutku i kako „baciti mreže“, kakvu propovijed izreći; nikada ne biti sjena koja viri iz lađe, ne isticati sebe, nego ljude voditi Kristu, rekao je Biskup. Sv. Andrija bio je čovjek koji je znao stati na drugo mjesto, nije bio zavidan, i znao se je radovati zbog uspjeha drugih. Kada je susreo Krista, on dovodi svoga brata Kristu, želi podijeliti sa drugima ono što je dobro. Za razliku od obiteljskih ljudi koji eventualni nedostatak uspjeha karijere ‘kompenziraju’ sa srećom u obitelji, kod svećenika se zna dogoditi da sve ulože u karijeru a zaborave na Boga i na suradnju sa Božjom milošću.

Dragi đakoni, pozivam da vas da ne budete zavidni, da se ne radujete neuspjehu kolega, da ne ogovarate i ne klevećete one sposobne i uspješne zato što napreduju, već po uzoru na sv. Andriju znajte biti drugi da bi oni koji vas promatraju mogli u vama to prepoznati, jer tko ne zna biti drugi taj neće znati ni vladati, ni upravljati. Sv. Andrija je znao dovođiti ljude k Bogu, rekao je biskup, te je potaknuo ređenike da upravo po uzoru na njega teže biti instrument Božji među ljudima, neka se u tome ne ograđuju samo na svoju obitelj, ili svoj narod, nego neka budu otvoreni za sve ljude.

Na misi ređenja, uz biskupa, koncelebriralo je pedesetak svećenika, neki iz mjesta iz kojih dolaze ređenici. Pjevanje su animirali naizmjenice Katedralni župni zbor te kantori iz sjemeništa.

GRADINA: BLAGOSLOV OLTARA O BLAGDANU SV. ANDRIJE

U mjestu Gradina, nedaleko Vrsara, u Porečkom dekanatu, blagdan nebeskog patrona župe, sv. Andrije apostola, posebno je obilježen svečanom koncelebriranom misom sa posvetom novog oltara te krštenjem male Andree Bernobić. Svečanost je, pred prepunom crkvom predvodio porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša, a sudjelovali su nekadašnji župnici: kanonik pulskog katedralnog kaptola sv. Tome apostola preč. Marijan Jelenić, župnik u Vodnjaju, vlč. Josip Racan, župnik u Gračišću, preč. Sergije Jelenić,

kancelar i ekonom biskupije, te sadašnji župnik vlč. mr. Lino Zohil, a pridružio se nešto kasnije i vlč. Josip Kalčić, župnik u Svetom Lovreću.

Župnik domaćin je prigodnim tumačenjima pratio obred, a na početku misnog slavlja, nakon uvodnog pozdrava upućenog koncelebrantima, okupljenim vjernicima te predstavnicima Općine Vrsar, izrekao je prigodni spomen važnosti oltara kroz perspektivu zajedništva u euharistijskoj žrtvi.

Biskup je u prigodnoj homiliji govorio o liku i životu sv. Andrije, istaknuvši kako je bio jednostavan čovjek koji se odazvao Božjem pozivu, te svim svojim silama podvrgao svoju volju volji Božjoj, upravo kao što smo i mi pozvani činiti, ako želimo na pravi način odgovoriti Božjem pozivu; jer, odazvati se pozivu ne znači samo prihvatiti svećeničko ili redovničko zvanje, nego isto tako se u svome svakodnevnom obiteljskom i poslovnom životu povoditi za Kristovim naukom. Unatoč činjenici da je bio prvopozvani, jer je upravo njega Isus prvoga pozvao da ga slijedi, Andrija je prvo mjesto rado prepustio svome bratu Petru. Ljudi često iz zavisti, čekaju grešku drugoga kako bi ga mogli diskreditirati ogovaranjem i klevetanjem, no zavist, i mržnja koja iz nje nastaje, u prvom redu šteti onome koji je osjeća, čak i više nego onome kome je upućena, upozorio je Biskup, te napomenuo kako bi se po uzoru na sv. Andriju trebali radovati sreći i uspjehu osoba oko nas. Sv. Andrija je dovodio ljude Kristu i bio je sretan zbog toga, te je tako postao ribarom ljudskih duša.

U prigodi posvete oltara, sa svom simbolikom koju on nosi, pozvani smo se zapitati kakvi smo ljudi. Moramo si posvjestiti svoju prolaznost: rađamo se i umiremo ne po svojoj volji, nego po volji Božjoj. Jedino što možemo oblikovati svojom voljom je kako ćemo živjeti vrijeme provedeno na ovoj zemlji, hoćemo li svoje vrijeme „utrošiti“ čineći dobro bližnjima. Neka nam u tome bude uzor sv. Andrija koji je govorio ljudima ono što treba a ne ono što su oni željeli čuti, živio je za Istinu.

Po završetku misnog slavlja biskup je krstio malenu Andreu, drugo dijete Dubravke i Admira Bernobića. iz obližnjeg mjesta Begi. Osim male Andree obitelj ima i stariju kćer Adrijanu.

Vlč. Zohil je u završnom obraćanju zahvalio gospodinu Biskupu i koncelebrantima te im prigodno uručio nedavno objavljeno kapitalno djelo o Vrsaru i okolici „Vrsar poviješću i zbiljom“. Župnik je na kraju naglasio zahvalnost župljanima na posvemašnjem zalaganju i doprinosu u radovima uređenja župne crkve i postavljanja novog oltara, te nabrojao radove koji su

izvedeni u posljednjih nekoliko mjeseci. Osim postavljanja novog oltara od autohtonog kamena kirmenjaka iz istoimenog kamenoloma, izmješteni su postamenti za bočne oltare, poravnat je kameni pod, također sa kamenom iz Vrsarskih kamenoloma, slika sv. Andrije koja je do nedavno bila na stropu u prezbiteriju, opremljena novouređenim okvirom postavljena je na glavni oltar, stavljena je drvena podloga ispod klupa, ugrađen klima uređaj, uređen trotoar i okoliš oko crkve, i crkva je nanovo obojana. Mnogo zaslužnih za ostvarenje projekta obnove što je najbolji pokazatelj da mještani Gradine župnu crkvu zbilja doživljavaju kao svoju, naglasio je župnik, te uputio i zahvale za potporu i nazočnim predstavnicima Općine Vrsar: načelniku općine Franku Štifaniću, predsjedniku Gradskog vijeća Franku Matukinu, direktoru Komunalnog poduzeća „Montraker“ Armidu Geromettu, direktorici vrsarske Turističke zajednice Nataši Vugrinec, Mauriziju Matukinu, direktoru tvrtke „Naturae Vitae“ kao izvođaču kamenarskih radova te Marijanu Ritoša vlasniku tvrtke Istradrvo.

Nakon svega biskup je uputio zahvalu župniku koji je pokrenuo te zahvate ne župnoj crkvi, te ih kroz očito vrlo lijepu suradnju sa župljanima i priveo kraju.

PROSLAVA SV. ANDRIJE U VRSARU

U Vrsaru je blagdan sv. Andrije apostola, 30. studenoga, proslavljen procesijom i misom u crkvi sv. Andrije.

Nakon okupljanja kod vrsarskog groblja procesija predvođena ribarima koji su nosili sliku sv. Andrije krenula je prema, Njemu posvećenoj crkvi. Tim istim putem se, od kada je crkva sv. Andrije prije tri godine u potpunosti obnovljena, u korizmeno vrijeme održava križni put na otvorenom. Nakon svečanog unošenja slike sv. Andrije u crkvu započela je misa koju je predvodio vlč. Josip Kalčić, župnik u Svetom Lovreću. On je u prigodnoj homiliji istaknuo vrline sv. Andrije apostola te pozvao sve okupljene da ga svojim životom nastoje što revnije slijediti, napose u obilju dobra iskazanog prema bližnjemu.

Na kraju misnog slavlja župnik domaćin, vlč. Lino Zohil izrazio je zahvalnost svima koji su sudjelovali u uređenju crkve kao i čišćenju prilaznog puta za ovu prigodu.

Nakon mise okupljeni vjernici zadržali su se u ugodnom druženju ispred crkve, uz prigodno osvježanje koje je omogućila Općina Vrsar i mjesna Turistička zajednica.

FAŽANA: ADVENTSKI VIJENAC NA TRGU

U nedjelju, 1. prosinca 2013. u Fažani neda-leko Pule, liturgijsko vrijeme Došašća započelo je na jedan inovativan način. Na glavnom mjesnom trgu ispred župne crkve Sv. Kuzme i Damjana prije početka mise prve nedjelje došašća, blagoslovljen je veliki adventski vijenac i svečano zapaljena prva svijeća. Postavljanje vijenca, promjera 2,5 metra, rezultat je skladne suradnje župe i mjesne Turističke zajednice. Župnik je, prije blagoslova vijenca, izrazio zahvalnost svima koji su doprinijeli realizaciji tog lijepog projekta naglasivši da je time „ove godine Došašće u župi posebno, svečanije, i iznad svega za nas vjernike poticaj da i mi budemo svjetlo u svojim obiteljima i društvu“. Župnik je zahvalio župljanima Dariu Moscardi i Ani Pavkov koji su u suradnji sa drugim župljanima aranžirali vijenac. Nakon blagoslova gospođa Ivanka Ivančić, koja već dugi niz godina svakodnevno predvodi pobožnost krunice u župnoj crkvi, upalila je prvu svijeću. Uslijedio je kratki nastup župnoga zbora, a nakon toga je započela župna misa.

BISKUP KUTLEŠA KRSTIO SEDMO DIJETE OBITELJI MILOVAN

U nedjelju 1. prosinca 2013., prve nedjelje Došašća, u Svetvinčentu, rodnoj župi bl. Miroslava Bulešića, porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša krstio je malog Antu Abrahama, sedmo dijete u obitelji Milovan iz Čabrunići, rodnog sela našeg Blaženika. Župnu misu biskup je predvodio u koncelebraciji sa kancelarom biskupije preč. Sergijem Jelenićem i župnikom domaćinom vlč. Darkom Zgrablićem.

U prigodnoj homiliji Biskup je kroz lik i život sv. Ivana Krstitelja nastojao okupljenim vjernicima predočiti temeljne greške današnjeg čovjeka u poimanju života općenito: Ivan Krstitelj je obitavao u pustinji, u pećinama, bez kuće, hranio se biljem i skakavcima, te se oblačio u devinu kožu,

dakle, koristeći ono što mu je u pustinji bilo dostupno iz prirode, a današnjem čovjeku osnovna je briga krov nad glavom, probrana prehrana za zadovoljenje hedonističkih prohtjeva te praćenje mode koja označava statusni simbol. Nadalje, Ivan Krstitelj nije Herodu govorio ono što bi on htio čuti, Ivan je imao hrabrosti reći mu Istinu, i usudio se ukoriti ga, sukladno Božanskom zakonu. Bio je svjestan u koju se opasnost time dovodi, no ni po cijenu života nije želio zaniijekati Istinu. Jednako tako, nastavio je biskup, i roditelji da bi pravilno odgojili svoju djecu i od njih stvorili odgovorne ljude, ne mogu stalno djeci povlađivati, ponekad im nešto moraju i zabraniti te ih tako usmjeriti na pravi put kroz život. I mi kršćani, dužni smo dakle u svojem vremenu u društvu zalagati se za Istinu, i za naravne, Božje zakone, koje čovjek ne može mijenjati. Kažu „Bog će oprostiti ali priroda nikada neće“, jer ako se ne želi imati djecu, kako će ći naprijed obitelj, kako će napredovati Crkva, društvo i država uopće? Budućnost ovoga naroda, ovoga društva je i u našim rukama. Bog oprašta, i On je rekao da će Crkva opstati, na globalnoj razini, ali za opstanak Crkve u ovom društvu, u ovom narodu i mi snosimo svoj dio odgovornosti, istaknuo je propovjednik. Crkva štiti obitelj radi svoje odgovornosti prema društvu, a jedna od tih odgovornosti jest odgoj i rađanje djece. Stoga radujmo se ovom malom djetetu koje budi nadu jer predstavlja budućnost.

Biskup je zaključio homiliju istaknuvši još jedan aspekt lika Ivana Krstitelja, on je bio preteča Isusa Krista, i posve nenametljivo, ponizno izvršavao je svoju misiju. Došao je pripremiti put Isusu, nije želio ljude navezati na sebe. Upravo je poniznost jedan od najjačih pokazatelja istinski dobrih ljudi, jer, Sotona može biti sve, ali ne može biti ponizan, ne može se odreći svoje oholosti. Nastojmo stoga u milosnom vremenu ovoga Došašća poravnati bregove i planine svojih oholosti da budemo ponizni, po uzoru na Ivana Krstitelja.

Na krštenje su malenog Antu Abrahama, uz roditelje Pavla i Barbaru, dopratila i starija braća i sestre: Rafaela, Gabriela, Nikolina, Mihaela, Josip i Mirjam. No u crkvi je bilo posebno veselo jer su krštenju došli nazočiti i drugi rođaci, a ta se obitelj Milovan može podičiti zaista lijepim brojem djece: kao i Pavao, i njegov brat Ivan sa suprugom Elenom imaju šestoro djece i sedmo se treba roditi vrlo brzo, a i njihove dvije sestre, Terezija sa suprugom Josipom te Karmela sa suprugom Serđom imaju svaka po četvero djece.

DUHOVNA OBNOVA U VRTIĆU

U ponedjeljak, 2. prosinca 2013. u prostorijama Župe Krista Spasitelja u naselju Veli Vrh u Puli održana je duhovna obnova za roditelje djece iz Dječjeg vrtića i jaslica „Marija Petković“. To je jedini vrtić u Porečkoj i Pulskoj biskupiji kojeg vode časne sestre Kćeri Milosrđa samostanskog reda sv. Franje. Prigodno razmišljanje na temu Došašća održao im je vlč. mr. Ilija Jakovljević, župnik obližnje župe Fažana. U svom izlaganju o vremenu došašća predavač je napose naglasio važnost pravilnog shvaćanja geste davanja, pokloni moraju prije svega biti izraz ljubavi.

„Najveći dar koji Bog nama daje na kraju došašća je Dijete - Isus Krist, koji će nas osloboditi od grijeha. Jesmo li spremni prihvatiti taj dar? Ili ćemo radije prihvatiti neki materijalni dar a ne Isusa Krista? Svatko od nas stoji pred tim izazovom. Što vi možete pokloniti u ovom došašću Bogu, svojoj obitelji, djeci? Jedan jednostavni dar koji traje nekoliko sekundi, nije potrebno za njega ići u dućan, peglati karticu, ići u minuse... Taj dar je molitva. Pokloniti svaki dan nekome molitvu, znati se pomoliti svaki dan za nekoga; to je najveći dar, naglasio je vlč. Jakovljević. On je nadalje okupljenim roditeljima sugerirao zajedničku molitvu s djecom, „To je najbolji način pripreme kroz ovo vrijeme došašća na Božić, jer, „već pomalo kitimo svoje domove, vrata, ali potrebno je učiniti iskorak, okriti svoje srce molitvom. S druge strane potrebno je izravnati u našem srcu sve krive putove, slegnuti sva brda oholosti, ispuniti sve kotline grijeha, otvoriti naše srce za Boga da bi mogli primiti Božju milost.“

„Božić je nadasve otajstvo ljubavi: Bog prilazi čovjeku, svojem stvorenju, u liku ovog Djeteta, da ga spasi, da ga zalutalog vrati na svoj put, da ga iznutra obnovi i učini radosnim i sretnim. Braćo i sestre, nema sreće bez Boga; naša sreća je u Bogu, u Bogu koji se rodio za nas, otišao na križ za nas, te danas preko svoje Crkve želi biti s nama. Preko svojih sakramenata želi osnažiti nas ljude. Ovo Dijete dolazi kao veliko Svjetlo s neba da obasja čovjeka i tamu naših pameti i srdaca.“, zaključio je predavač.

Usljedila je kraća rasprava, a nakon toga duhovna obnova je nastavljena sa mogućnošću pristupanja sakramentu pomirenja i duhovnom razgovoru.

PROSLAVA SV. NIKOLE BISKUPA U PAZINU

Župa sv. Nikole biskupa u Pazinu ove je godine blagdan svog nebeskog zaštitnika proslavila svečanom koncelebriranom misom, koju je predvodio porečki i pulski biskup mons. dr. Dražen Kutleša. Uz biskupa su koncelebrirali kancelar biskupije preč. Sergije Jelenić, župnik domaćin i pazinski dekan preč. Mladen Matika te više svećenika iz dekanata. U asistenciji bili su i svi istarski bogoslovi iz riječkog Bogoslovnog sjemeništa Ivan Pavao II.

Na početku prigodne homilije, temeljem ulomka iz Evandjelja, Biskup se osvrnuo na Isusovo pitanje učenicima: „A što vi kažete tko sam ja?“ To je pitanje koje bi si svatko od nas trebao postaviti jer, upravo na to pitanje će svatko morati odgovoriti na času smrti. Iz našeg odnosa prema Bogu proizlazi naše djelovanje. I naša djela najbolje govore da li je naša vjera praktično življena ili ispovijedana samo riječima.

Sveti Nikola bio je svetac koji je djelovao, rekao je propovjednik, on je svojim djelovanjem na dobrobit bližnjega pokazao kako je ljubav upravo davanje sebe drugima. Zapitajmo se u kojoj se mjeri mi odazivamo na Božji poziv pomaganja bližnjemu, bilo da se radi o siromašnima, ili osobama iz naše okoline ili obitelji kojima je potrebna naša prisutnost, podrška, razumijevanje,... Bog nas poziva da pomažemo siromašnima i bližnjima općenito, ne tražeći izliku u tome kako ni drugi ne čine. Danas, kada u društvu općenito svi žele pričati, a gotovo nitko slušati, veoma je bitno znati drugoga saslušati, shvatiti i prihvatiti, s osobom popričati i upravo je to, čak i više nego materijalno, velika potreba čovjeka današnjeg vremena, biti prihvaćen i shvaćen, naglasio je Biskup. Neka nam sv. Nikola dadne snage i neka nas prosvijetli, jer ljudi će nas prepoznati po našim dobrim djelima, a ne toliko po našim riječima; svi trebamo, od najmanjeg pa do najstarijeg, nečiju pažnju i ljubav. Nemojmo samo biti oni koji će tražiti nego oni koji će davati, kao što je i sveti Nikola činio.

Misno slavlje pjevanjem je uzveličao pazinski Mješoviti zbor Roženice pod ravnanjem dirigentice prof. Ines Kovačić Drndić.

STRUČNO VIJEĆE VJEROUČITELJA

U subotu, 7. prosinca 2013. u Žminju je održan sastanak Stručnog vijeća vjeroučitelja osnovnih i srednjih škola Županije Istarske. Okupilo se sedamdesetak vjeroučitelja. Predavanje o duhovnosti vjeroučitelja održala je dr. sc s. Amabilis Jurić, pedagoginja i katehetičarka s KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, članica družbe Školskih sestara franjevkica Krista Kralja.

U predavanju pod naslovom „Duhovnost, integrativna dimenzija vjeroučiteljeva poziva i djelovanja u školi i župnoj zajednici“, s. Amabilis je naglasila važnost poznavanja složene povijesno-kulturne i društvene situacije za cjelovitije razumijevanje bitnih karakteristika duhovnosti vjeroučitelja, koji se, kao učitelj vjere, ne može oglušiti na poziv posredovanja između predaje vjere, životnih iskustava učenika i očekivanja u Crkvi i u društvu; te je osim toga suočen s trajnim izazovom da postane žrtva te složene životne situacije u kojoj živi i djeluje. No, ipak treba naglasiti, da trenutak u kojem živi i djeluje hrvatska Crkva, nastavila je, citirajući prof. Balobana „jest naš povijesni ‘kairos’ u kojem je vjeroučitelj pozvan kako na razini župne zajednice tako i na razini škole biti, i to čitavom svojom osobom, a ne samo riječima, autentični znak i simbol naviještenoga te simbol Crkve i kršćanstva u svoj njihovoj autentičnosti“. Kao bitne karakteristike duhovnosti vjeroučitelja s. Amabilis je istaknula kako je važno da ta duhovnost bude: integrirana u cjelokupnu osobnost, integrirana u crkvenost, uronjena u Božjoj riječi, integrirana u opredijeljenost za siromahe te u vjerodostojnom svjedočenju vjere. Svaki od tih aspekata duhovnosti vjeroučitelja objašnjen je prigodnim detaljnijim deskripcijama poželjnog i preporučenog djelovanja vjeroučitelja u obrazovnom, župnom, općecrkvenom te privatnom miljeu.

U nastavku je prof. Ante Tešija, umirovljeni prosvjetni inspektor, govorio o ocjenjivanju u školama te dao komparativni osvrt „Vrednovanje i ocjenjivanje-smjernice“ u svjetlu izmjena Pravilnika vrednovanja u hrvatskom obrazovnom sustavu.

Misno slavlje za sudionike susreta predvodio je vlč. Darko Zgrablić, župnik u Svetvinčentu. Posljednji dio susreta bio je posvećen aktualnostima iz Katehetskog ureda.

MOLITVA ZA NEROĐENE

U nedjelju, 8. prosinca 2013., druge nedjelje Došašća, u Svetom Petru u Šumi, održan je susret „Molitva za nerođene“ u organizaciji pulske podružnice HKLD-a (Hrvatsko katoličko liječničko društvo) „Mons. M. Krebel“ Pula, HKLD-a podružnica Rijeka, HKDMSIT-a (Hrvatsko katoličko društvo medicinskih sestara i tehničara) Rijeke i Pule, te KDPMI (Katoličko društvo prosvjetnih djelatnika Istre) „Mons. A. Hek“. Program je započeo Molitvom za nerođene i klanjanjem pred Presvetim u kapeli pavlinskog samostana, koju je vodio pater Mario Škrčić, prior samostana i župnik.

Nakon klanjanja i molitvenih zaziva za nerođene i u obranu života općenito, izmolila se krunica za nerođene, tzv. Bijela krunica. Prije molitve uvodnu riječ o samom susretu i značenju Molitve za nerođene izrekla je predsjednica pulske podružnice HKLD „Mons. Marcel Krebel“ Ljubica Hang - Raguž, dr. med. spec. pedijatar. Predsjednica je istaknula da je Molitva za nerođene pokrenuta na inicijativu središnjice Društva 2007. godine, od kada se svake godine svi članovi Društva okupljaju u prigodi blagdana Gospe Guadalupske. Gospa Guadalupska je odabrana jer je svojim ukazanjem potaknula obraćenje milijuna Meksikanaca te je tako ukinuta praksa drevnog naroda Azteka žrtvovanja ljudi i napose djece poganskim bogovima, a i zato jer se od svih Marijanskih ukazanja jedino tom prigodom Majka Božja ukazala trudna, pa je stoga Gospa Guadalupska priznata kao zaštitnica nerođenih i općenito Pokreta za život. Pokret za nerođene jedna je od aktivnosti pavlinskog reda, a pri tom pavlinskom samostanu od 2004. godine postoji biskupijski Centar za nerođeni život „Betlehem“. Doktorica je nadalje pojasnila posebnost nakane za nerođene, „Svi su kršćani pozvani braniti život, napose onaj najnezaštićeniji, malog Božjeg čovjeka koji posjeduje besmrtnu dušu a stvoren je na sliku Božju. Jedan od vidova zaštite je i molitva. Molitvom za nerođene iskazujemo solidarnost sa onima koji trpe, moli se za one koji nisu dobili priliku čak ni započeti život, a pozitivan učinak molitve vidljiv je u čestoj promjeni stava majke koja odustane od namjere abortusa i time biva spašen život. Postoji molitva Križnoga puta za nerođene, napomenula je dr. Hang – Raguž.

Susret je nastavljen sudjelovanjem članova na redovitoj večernjoj misi u samostanskoj crkvi koju je predvodio pater Mario. U prigodnoj je homiliji, osvrtom na misna čitanja istaknuo poziv Ivana Krstitelja na obraćenje. Prispodobom sjekire kod korijena

stabla koje ne donosi rod, p. Mario je naglasio nužnost dubinskog iskorjenjivanja zla i grijeha iz svog života. Druženje sudionika susreta nastavljeno je uz prigodno osvježenje u povijesnoj supetarskoj čitaonici.

KLANJANJE ZA ŽIVOT

Članovi raznih molitvenih zajednica tijekom osam dana i noći izmjenjivali su se u Klanjanju za život

Tijekom prvog tjedna Došašća u crkvi sv. Mihovila u krugu Opće bolnice Pula održano je osmoneavno Klanjanje za život pred Presvetim Oltarskim Sakramentom. Klanjanje su organizirale časne sestre članice Družbe sestara Milosrdnog Isusa koje u Puli žive i djeluju u sklopu kompleksa Doma za starije i nemoćne osobe Sv. Polikarp. Klanjanje je započelo 1. prosinca 2013. misnim slavljem koje je predvodio fra Đuro Vuradin, gvardijan pulskog franjevačkog Samostana sv. Franje Asiškog.

Svakoga dana u 15 sati molitvu Božanskog milosrđa animirali su članovi različitih molitvenih zajednica južne Istre: Štovatelji Božanskog Milosrđa, Molitvene zajednice iz Marčane i Lobarke, više zajednica Treće srce, sestre Milosrdnog Isusa, Molitvena zajednica za duše u čistilištu i Pokret za nerođene, a svakoga dana misno slavlje u 19 sati predvodili su svećenici iz Pule i okolice: vlč. Jeronim Jokić, preč. Milan Mužina, vlč. Milan Milovan, preč. Marijan Jelenić, mons. Vilim Grbac, vlč. Ilija Jakovljević i zaključno misno slavlje na drugu nedjelju Došašća predvodio je biskup u miru mons. Ivan Milovan. Druženje sudionika završnog misnog slavlja nastavljeno je u prostorijama dijecezanskog Obiteljskog savjetovišta. Misna slavlja glazbeno su pratili članovi Zbora mladih sv. Franje.

PROSLAVA SVETE LUCIJE U OPRTLJU

Župe Oprtalj i Završje mogu se „pohvaliti“ mnogim (19) crkvama i crkvicama na svom području. I gotovo su sve obnovljene za dugogodišnjeg župnikovanja vlč. Ante Jukopile. Svojom brigom, ustrajnošću i snalaženjem uspio je tim crkvama i crkvicama vratiti prvotni sjaj, da budu upravo ono za što su i građene – da bi se u njima slavilo Boga, slušalo

Njegovu riječ, primalo sakramente, živjelo s Bogom. Među njima se osobito ističu župna crkva u Oprtlju, kao i nedavno obnovljena župna crkva u Završju.

Uz cestu Buje – Oprtalj, neposredno pred sam ulazak u mjesto nalazi se lijepa crkvice svete Lucije. Postala je gotovo svetište. Svake se godine za blagdan svete Lucije tu okuplja mnoštvo vjerničkog naroda. Tako je to bilo i ove godine. Svečanu koncelebraciju je predvodio porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša, koji je na početku misnog slavlja blagoslovio dva nova zvona, koja su već postavljena na preslicu. Za vrijeme talijanske okupacije bila su skinuta i odnesena. Mnoge su godine prošle od tog vremena. Danas su župljani bili radosni i zbog toga, ali i zbog prvog dolaska Biskupa u tu crkvicu. Crkvice je bila uistinu ispunjena. Lijepo je bilo vidjeti i školsku djecu iz Oprtlja, kao i iz područne škole iz Livada sa svojim učiteljima i ravnateljem. Djeca su bila osobito pažljiva.

Župnik, domaćin je na početku slavlja pozdravio gospodina Biskupa, svećenike, gospodina načelnika, ravnatelja škole, učitelje, djecu, pjevače i sve one koji pomagali u spremanju slavlja.

Gospodin Biskup je u prigodnoj homiliji govorio o mučeništvu i povezoao mučenicu svetu Luciju iz prvih stoljeća kršćanstva s mučnikom našeg vremena blaženim Miroslavom Bulešićem, koji je pred par mjeseci proglašen blaženim. Ono što ih povezuje to je nepokolebljiva spremnost da se ostane postojanim do kraja, pa makar to bilo i uz cijenu davanja života. Oni su to učinili rado i bez imalo osvetoljubivosti. I zato ih Crkva slavi, uzdiže na oltare da bi ih tako i nama dala kao uzor – kako treba postojano nasljedovati Isusa Krista.

Na kraju omogućeno je svim vjernicima odavanje počasti – ljubljenje svetih relikvija djevice i mučenice Lucije. Sveta Lucija je zaštitnica očiju, pa joj se vjernici koji imaju teškoće s vidom rado obraćaju i traže njezin zagovor. Popodne je tu bila još jedna sveta misa za one koji su preko dana radili ili bili u školama u drugim mjestima.

PROSLAVLJEN BLAGDAN BL. OTONA IZ PULE

U subotu, 14. prosinca 2013., svečanim večernjim misnim slavljem u pulskom Samostanu sv. Franje Asiškog, obilježen je spomendan bl.

Otona iz Pule. Misu je predvodio vlč. Ivan Prodan, župnik župe sv. Josipa u Puli, a koncelebrirali su: generalni vikar biskupije mons. Vilim Grbac, koji je ujedno župnik i pulske katedralne župe na čijem se području nalazi samostan, domaćin, gvardijan fra Đuro Vuradin te drugi svećenici i redovnici iz susjednih župa.

„Bl. Oton, čiju godišnjicu smrti danas slavimo, bio je jedan od prvih oduševljenih članova franjevačkog reda Male braće koji su živjeli u ovom samostanu nakon njegova utemeljenja, bio je jedan od najvjernijih duhovnih sinova sv. Franje Asiškog. Bl. Oton se na ovim prostorima uzdigao do svetosti, pokazujući ljubav prema svima, a napose prema potrebitima, bolesnima i siromašnima, temeljeći svoju ljubav prema bližnjemu na ustrajnoj i nepokolebljivoj vjeri.

Čemu mi kao kršćani težimo? zapitao se povjednik, obrazloživši da svetost nije u jednoj teatralnoj gesti već u svakodnevnom vršenju volje Božje gdje god se za to ukaže prilika. A vršiti volju Božju je, upravo kako je to činio i bl. Oton, svojim životom nastojati nasljedovati Krista, naviještati riječju i djelima Riječ Božju, biti na strani slabih i odbačenih; jer ljubav prema bližnjemu bez konkretnih djela milosrđa nema smisla. Upravo stoga je obilježavanje blagdana bl. Otona poradi nas, kako bi znali da je svetost dostupna svima, neovisno o staležu i statusu, svatko je pozvan izgrađivati svijest pripadnosti Bogu. Ovaj nas blagdan u tome hrabri, kako bismo imali hrabrosti i u svojoj neznatnosti svjedočiti za Krista, naglasio je predvoditelj.

U samostanskoj crkvi sv. Franje u Puli oltar sa zemnim ostacima bl. Otona nalazi se lijevo od glavnog oltara, prema ulazu u sakristiju, a iznad oltara dominira zavjetna slika „Blaženi Oton iz Pule liječi slijepog dječaka“.

Bl. Oton živio je i djelovao u tom samostanu u prvoj polovici 13. stoljeća, a predaja kaže da mu se osim „slave po izvanrednoj dobroti i savršenoj kreposti“, pripisuje i četrnaest čudesnih ozdravljenja. Neka od tih čudesa dogodila su se za Blaženikova života, a neka poslije njegove smrti.

Premda postoji nekoliko navoda o datumu smrti bl. Otona, kao najpouzdaniji prihvaćen je 14. prosinca 1241. U lokalnoj tradiciji blaženi Oton se časti kao univerzalni iscjelitelj, a pobožni mu se puk i danas obraća tražeći zagovor u mnogim teškim prilikama.

NEDJELJA CARITASA

Treća nedjelja Došašća uobičajeno se obilježava kao nedjelja Caritas, pa se stoga milodari toga dana daju za potrebite. Nacionalni Caritas već dugi niz godina tijekom Došašća organizira akciju „Za 1000 radosti“ koja se ove godine održava pod geslom „Svi smo pozvani“, jer upravo svi smo pozvani *širiti prijateljstvo, razumjeti druge, štititi slabije, buditi nadu, činiti dobro, govoriti istinu, pomoći potrebnima, voljeti vjerno, pružiti utjehu, živjeti hrabro*, te stvarati svijet u kojem će se svatko, bez izuzetaka, osjećati vrijednim i imati jednake prilike za dostojanstven život.

Akcija se organizira kako bi potaknula građane, tvrtke, udruge, djecu i mlade, jedinice lokalne uprave i samouprave te sve ljude dobre volje na djelatnu ljubav i konkretnu pomoć obiteljima koje se ne mogu same nositi s različitim nedaćama, bolestima i oskudicom u vremenu bremenitu neizvjesnošću, strepnjom i nespokojem, stoji u priopćenju Nacionalnog Caritas.

Dijecezanske podružnice Caritas osim uključivanja u nacionalnu akciju osmislile su i druge inicijative pomoći potrebitima. U Porečkoj i Pulskoj biskupiji najrelevantniji poduhvat Caritas u ovom adventskom vremenu je organizacija humanitarnog koncerta „Istra Bulešiću“ koji će se održati u subotu 21. prosinca u sportskoj dvorani Pazinskog Kolegija, a prikupljena sredstva biti će donirana za potrebe njege djece u Istarskoj županiji koja boluju od autizma. Početkom adventa održan je radno - meditativni susret članova župnih Caritas te su tom prigodom svi uključeni u promoviranje te akcije putem prodaje ulaznica i donacijskih karata za koncert u svojim župama.

No, osim toga, tijekom adventa, a napose u prigodi nedjelje Caritas pojedine su župe organizirale posebne akcije za pomoć svojim potrebitim sugrađanima ili štitičenicima raznih ustanova.

Župljani pulske župe sv. Pavla na Vidikovcu, na poziv župne Konferencije sv. Vinka Paulskog, od početka Došašća donosili su torbe sa osnovnim namirnicama te ih stavljali u namjensku košaru ispod slike sv. Vinka.

Sakupljeno je sveukupno oko 100 paketa koji su na sastanku članova Konferencije sv. Vinka o nedjelji Caritas raspodijeljeni za daljnje raznošenje potrebitima.

Župljani nadžupe sv. Kuzme i Damjana u Fažani zajedno sa župnikom vlč. mr. Ilijom Jakovljevićem u prigodi nedjelje Caritasa organizirali su prodaju božićnih artikala te prikupljanje novčanih sredstava za štíćenike Kuće milosrđa u Majmajoli, gdje borave djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

Akciju je na kraju misnog slavlja predstavila voditeljica župnog Caritasa Vlasta Popić, a nakon toga je ravnateljica Kuće milosrđa Anka Dušanek kratko predstavila ustanovu. Kuća milosrđa osnovana je 2006. godine. Do sada je na duže ili kraće vrijeme tu boravilo ukupno 30-tak djece, a trenutno u kući živi osam štíćenika. Prikupljena novčana sredstva namijenjena su za omogućavanje psihoterapije obitelji, u nastojanju da se tretmanom obuhvate i roditelji štíćenika u cilju pomoći pri različitim problematičnim obiteljskim situacijama te njihova razrješavanja i povratka djece u obiteljski dom. Nakon mise prodavani su paketi kolača, božićni aranžmani, te čestitke i božićni ukrasi koje su zajedno sa odgojiteljima izradili štíćenici Kuće milosrđa.

DOŠAŠĆE ILI ADVENT JE...

Došašće ili Advent je vrijeme radosnog iščekivanja. Što iščekujemo? Dolazak novorođenog Kralja, Kralja dobrote, sebedarja, žrtvovanja za druge. Vrijeme je to postupnog pripravljanja svoga srca na susret sa malenim Isusom. Onako malen i bespomoćan može doći samo u srce koje se želi otvoriti dobroti i ljubavi. Takva priprava ne dolazi sa neprestanom melodijom „Jingle bells“ iz razgla- sa u shopping centrima, gdje vrhunski smišljene marketinške strategije nastoje uvući ljude u vrtlog mahnitog predbožićnog kupovanja, niti sa neprestanim posjetima predbožićnih proslava, okupljanja. Tako provedeno Došašće ne dovodi do božićnih blagdana, već do „božićne euforije“, koja tik nakon isteka „mosta“ spojenih neradnih dana, gotovo neminovno donosi postblagdansku depresiju.

Nije potrebno tražiti tko zna gdje velike duhovne strategije da bi se osjetilo Došašće koje i nakon Božića u srcu ostavlja mir Božji i duhovnu okrepu. Dovoljno je – okrenuti se unatrag – i prisjetiti se Adventa naših predaka. Nije bilo automobila za odlazak do ledene crkve koja je možda bila udaljena par stotina metara ili par kilometara. Kroz mrak i uz škripu snijega pješačilo se svakog dana na zornicu.

Došašće je značilo i dane posta i nemrsa, ne iz pomodarstva već iz življene vjere, značilo je i dočekivanje svećenika za blagoslov obitelji, ne kuće, ne zidova, već obitelji na okupu koja je zajedno molila –zajedno – za blagoslov, svjesna važnosti blagoslova i dragocjenosti svoga zajedništva, značilo je velike predbožićne ispovijedi na koje su išli svi.

A danas? Znamo, to je naše vrijeme, živimo ga, i stvaramo. Kako mi danas doživljavamo vrijeme Došašća i što nam ono znači? Što onako izvana možemo primijetiti, u ovom našem „malom stadu“ istarske Crkve o mjesecu, kako su ga nekada nazivali „Božićnjaku“, ljeta Gospodnjeg 2013.?

U zadnjih nekoliko godina, polako, kao „na mala vrata“ vratile su se, gotovo zaboravljene, mise zornice. Nekima bude sjećanja na djetinjstvo i mladost, neki ih sada prvi put susreću i bivaju osupnuti šarmom tog ranog ustajanja i sudjelovanja na misi još pod okriljem tame noći. Većinom počinju u šest sati, ponegdje u šest i trideset. Gotovo da su postale rijetke župe koje nemaju zornice, a isto tako gotovo njihov „sastavni dio“ je i „kratko ali slatko“ druženje župne zajednice nakon svake zornice uz topli čaj i kavu u župnoj dvorani. Tako te ranojutarnje mise koje imaju pokornički značaj, te dočekivanje zore novoga dana, postaju simbol Adventa koji dovodi do Božića kroz jednu posebno lijepu i dragu svakodnevnu gestu, druženje s Bogom i s ljudima. Svakako, posebnu draž zornicama daju i adventske pjesme.

I velike božićne ispovijedi, napose u nekim sredinama zadnjih nekoliko godina ponovno bivaju brojnije posjećene. One su najvažnije za radost Božića.

Te, u konačnici i izvanjski znak Došašća, adventski vijenac, biva katalizatorom suradnje i druženja župljana jer nerijetko u njegovoj nabavci, aranžiranju i što maštovitijem uređenju sudjeluje veći broj župljana.

Neka nam svima, kroz zornice, ispovijedi, blagoslov obitelji, svece koje u tom vremenu slavimo, te možda i gdjekoju duhovnu obnovu, Došašće bude milosno vrijeme kada „pripravljamo staze i ravnamo putove“ u svome srcu, svojim mislima i svojoj svakodnevnicu kako bi nam osjet Božića bio doista blagoslov i mir novorođenog Isusa.

V.
RAZNI ČLANCI

SNAGA MILOSTI

G. L. Müller

L'Osservatore Romano, 23. listopada 2013.

Nerazrješivost ženidbe i rasprava o razvedenim i ponovno vjenčanim osobama i o sakramentima

MOĆ MILOSTI

Nakon najave Izvanredne sinode, koja će se održati u listopadu 2014., o pastoralu obitelji, uslijedili su različiti interventi, posebno o pitanju razvedenih i ponovno vjenčanih vjernika. Kako bi se smireno produbila sve nazočnija tema pastoralnoga praćenja tih vjernika, u skladu s katoličkim naukom, objavljujemo opširan prilog nadbiskupa prefekta Kongregacije za nauk vjere.

Proučavanje problema vjernika koji su nakon razvoda sklopili novu civilnu ženidbu nije nov, i Crkva ga je uvijek pratila s velikom ozbiljnošću, s nakanom pomoći dotičnim osobama, jer ženidba je sakrament koji duboko prožima ljudsku osobnu, društvenu i povijesnu realnost. Budući da raste broj takvih osoba u zemljama drevne kršćanske tradicije, posrijedi je pastoralni problem velikih dimenzija. Danas se vjernici vrlo ozbiljno pitaju: zar Crkva ne može pristati, uz određene uvjete, na posluživanje sakramenata razvedenim i ponovno vjenčanim vjernicima? Jesu li Crkvi ruke zauvijek vezane u odnosu na to pitanje? Jesu li teolozi zaista razmotrili sve sadržaje, zahtjeve i posljedice u tom pogledu?

Tim se pitanjima treba baviti u skladu s katoličkim naukom o braku. Potpuno odgovoran pastoralni pristup pretpostavlja teologiju koja se prepušta Bogu koji se objavljuje „stavljajući mu na raspolaganje potpuno i odano služenje uma i volje, i dajući slobodan pristanak Objavi koju je on dao“.[1] Kako bi autentičan nauk Crkve bio razumljiv, moramo poći od Božje Riječi, koja je sadržana u Svetom Pismu, izložena u Tradiciji Crkve i protumačena na obvezujući način u Učiteljstvu.

Svjedočanstvo Svetoga Pisma

Promatranje našega pitanja izravno u Starom Zavjetu nije bez poteškoća, jer se ženidba tada još nije smatrala sakramentom. Ipak, Božja je riječ u Starom Zavjetu značajna s obzirom na to i za nas, jer Isus pripada toj tradiciji, i argumentira polazeći od nje. U Dekalogu se nalazi zapovijed: „Ne učini preljuba“ (Izl 20,14), ali drugdje se razvod smatrao mogućim. Prema Ponovljenom zakonu 24,1-4, Mojsije utvrđuje da čovjek može izdati ženi otpusno pismo i poslati je iz svoje kuće, ako ona više ne nalazi milosti u njegovim očima. Nakon toga, i čovjek i žena mogu sklopiti novu ženidbu. Uz dopuštenje razvoda, međutim, u Starom se Zavjetu nalazi i određena neugoda prema takvoj praksi. Usporedba koju proroci prave između Jahvina saveza s Izraelom i ženidbene veze, sadrži ne samo ideal monogamije, nego i ideal nerazrješivosti. Prorok Malahija izražava to s jasnoćom: „Ne budi nevjeran ženi svoje mladosti (...), ženi tvoga saveza“ (Mal 2,14-15).

Prijepori s farizejima dali su, iznad svega, Isusu povoda da se bavi ovom temom. On se izričito ogradio od starozavjetne prakse razvoda, koju je Mojsije dopuštao jer su muškarci „tvrda srca“, te se ponovno pozvao na izvornu Božju volju: „Od početka stvorenja muško i žensko stvori ih. Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; i dvoje njih bit će jedno tijelo (...). Što dakle Bog združi, čovjek neka ne rastavlja“ (Marko 10,5-9; usp. Matej 19,4-9; Luka 16,18).

Katolička se Crkva, u svom nauku i svojoj praksi, trajno pozivala na Isusove riječi o nerazrješivosti ženidbe. Vezu koja intimno i uzajamno spaja supružnike ustanovio je sam Bog. Radi se stoga o realnosti koja dolazi od Boga, i koja više nije u čovjekovoj raspoloživosti.

Neki egzegete danas smatraju da su već u apostolska vremena ove Gospodinove izreke bile primjenjivane s određenom fleksibilnošću: osobito ako je u pitanju *pornèia* (bludništvo, usp. Mt 5,32; 19,9) i u slučaju rastave između kršćanskoga i nekršćanskoga supružnika (usp. 1 Kor 7,12-15). Klauzule su o bludništvu bile

predmetom prijepornih rasprava na području egzegeze, još od početka. Mnogi su uvjereni da se ne radi o iznimkama od nerazrješivosti ženidbe, nego o nevaljanim bračnim vezama. U svakom slučaju, Crkva ne može temeljiti svoj nauk i svoju praksu na kontroverznom egzegetskim pretpostavkama. Ona se mora držati jasna Kristova nauka.

Pavao određuje zabranu razvoda kao izričitu Kristovu volju: „A oženjenima zapovijedam, ne ja, nego Gospodin: žena neka se od muža ne rastavlja – ako se ipak rastavi, neka ostane neudana ili neka se s mužem pomiri – i muž neka ne otpušta žene“ (1 Kor 7,10-11). U isto vrijeme, oslanjajući se na vlastiti auktoritet, Pavao dopušta da se nekršćanska osoba može rastaviti od svoga supružnika koji postane kršćanin. U tom slučaju, kršćanin nije više „podložan ropstvu“, nije više vezan ostati neoženjen/neudana (1 Kor 7,12-16).

Polazeći od ovoga stava, Crkva je priznala da je samo ženidba između muškarca i žene koji su kršteni sakrament u pravom smislu, i samo za njih vrijedi bezuvjetna nerazrješivost. Ženidba je nekrštenih zaista određena za nerazrješivost, ali se može razriješiti u određenim okolnostima, zbog većega dobra (*privilegium Paulinum*). Ne radi se, dakle, o iznimci od Gospodnjega nauka: nerazrješivost sakramentalne ženidbe, ženidbe u okviru Kristova otajstva, i dalje ostaje.

Poslanica je Efežanima od velika značenja za biblijsko utemeljenje sakramentalnoga razumijevanja ženidbe, gdje se tvrdi: „Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju“ (Ef 5,25). I malo dalje, Apostol piše: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; dvoje njih bit će jedno tijelo. Otajstvo je to veliko! Ja smjeram na Krista i na Crkvu“ (Ef 5,31-32). Kršćanska je ženidba učinkovit znak saveza između Krista i Crkve. Ženidba među krštenima jest sakrament, jer označuje i priopćuje milost ovoga saveza.

Svjedočanstvo crkvene Predaje

Crkveni oci i Koncili donose potom važno svjedočanstvo u razvoju crkvenoga stava. Prema ocima, biblijske su upute obvezujuće. Oni odbacuju civilne zakone o razvodu kao nespojive s Isusovim zahtjevom. Otačka Crkva, poslušna Evanđelju, odbija razvod i drugu ženidbu; s obzirom na to pitanje, svjedočanstvo je otaca nedvosmisleno.

U otačko doba, rastavljeni vjernici koji su bili civilno ponovno vjenčani, nisu bili pripuštani na sakramente, čak ni nakon razdoblja pokore. Neki otački tekstovi daju naslutiti da zloporabe nisu uvijek bile strogo odbijane, i da su se katkada tražila pastoralna rješenja za vrlo rijetke granične slučajeve.

Kasnije je u nekim područjima, poglavito zbog rastuće uzajamne ovisnosti između Crkve i države, dolazilo do većih kompromisa. Na Istoku je ovaj razvoj nastavio svojim tijekom, i doveo, osobito nakon odvajanja od Petrove Stolice, do sve liberalnije prakse. Danas u pravoslavnim Crkvama postoje brojni razlozi za razvod, čije je opravdanje uglavnom *oikonomia*, pastoralna popustljivost u pojedinim teškim slučajevima, što otvara put za drugu ili treću ženidbu, s pokorničkim karakterom. Ova praksa nije u skladu s Božjom voljom, jasno izraženom u Isusovim riječima o nerazrješivosti ženidbe, što predstavlja ekumensko pitanje koje ne treba podcijeniti.

Na Zapadu, gregorijanska se reforma usprotivila ovim liberalnim težnjama, i dala nov zamah izvornom razumijevanju Pisma i Otaca. Katolička je Crkva branila apsolutnu nerazrješivost ženidbe, čak i po cijenu velikih žrtava i patnja. Do raskola „Crkve u Engleskoj“, odvojene od Petrova nasljednika, nije došlo zbog doktrinarnih razlika, nego zato što Papa, poslušan Isusovim riječima, nije mogao udovoljiti zahtjevu kralja Henrika VIII. s obzirom na razrješenje njegove ženidbe.

Tridentski je koncil potvrdio nauk nerazrješivosti sakramentalne ženidbe i razjasnio da ona odgovara evanđeoskom nauku.^[2] Ponekada se smatra da je Crkva *de facto* tolerirala istočnu praksu, ali to ne odgovara istini. Kanonisti su uvijek govorili o tome kao o zloporabi, i postoje svjedočanstva o pojedinim skupinama pravoslavnih kršćana koji su, kada bi postajali katolicima, morali potpisati ispovijest vjere, izričito navodeći nemogućnosti sklapanja druge ili treće ženidbe.

Drugi je vatikanski koncil ponovno izložio teološki i duhovno dubok nauk o ženidbi u pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* o Crkvi u suvremenom svijetu, iznoseći s jasnoćom i načelo njezine nerazrješivosti. Ženidba se shvaća kao potpuno tjelesno i duhovno zajedništvo života i ljubavi između muškarca i žene, koji se

uzajamno daruju jedno drugomu kao osobe. Osobnim činom slobodna i uzajamna pristanka nastaje božanski ustrojena stalna ustanova, uređena na dobro supružnika i njihova potomstva, i neovisna o ljudskoj samovolji: „To intimno sjedinjenje kao uzajamno darivanje dviju osoba a i dobro djece zahtijevaju punu vjernost bračnih drugova i njihovo nerazdruživo jedinstvo“.[3]

Po sakramentu, Bog supružnicima podjeljuje posebnu milost: „Kao što je, naime, nekoć sam Bog savezom ljubavi i vjernosti prišao svome narodu, tako sada Spasitelj ljudi i Zaručnik Crkve dolazi u susret kršćanskim supružima po sakramentu ženidbe. Ostaje i nadalje s njima da se u međusobnom predanju stalnom vjernošću ljube“.[4]

Po sakramentu nerazrješivost ženidbe postiže nov i dublji smisao: postaje slika Božje ljubavi za svoj narod i slika Kristove neopozive ljubavi prema svojoj Crkvi.

Ženidba se može razumjeti i živjeti kao sakrament samo u kontekstu Kristova otajstva. Ako se ženidba sekularizira, ili ako je se smatra posve naravnom zbiljom, pristup njezinoj sakramentalnosti ostaje zapriječen. Sakramentalna ženidba pripada redu milosti, i uvrštava se u konačno zajedništvo ljubavi između Krista i Njegove Crkve. Kršćani su pozvani proživljavati svoju ženidbu u eshatološkom horizontu, dolaska kraljevstva Božjega u Isusu Kristu, utjelovljenoj Riječi Božjoj.

Svjedočanstvo Učiteljstva u nedavnu razdoblju

Još uvijek temeljnim tekstom apostolske pobudnice *Familiaris consortio*, koju je objavio papa Ivan Pavao II., 22. studenoga 1981., nakon Biskupske sinode o kršćanskoj obitelji u suvremenom svijetu, izričito je potvrđen dogmatski nauk Crkve o ženidbi. S pastoralnoga gledišta, poslijesinodalna se pobudnica bavi također brigom za vjernike koji su ponovno civilno vjenčani, ali koji su još vezani ženidbom crkveno valjanom. Papa je pokazao visok stupanj brige i pozornosti.

U br. 84 („Razvedeni i ponovno oženjeni“) izložena su sljedeća načela:

1. Pastiri u dušobrižništvu obvezni su, zbog ljubavi prema istini, „dobro razlikovati situacije“. Ne može se sve i svakoga procjenjivati na isti način.

2. Pastiri i zajednica dužni su s „velikom ljubavlju“ pomoći vjernicima u takvu stanju; oni također pripadaju Crkvi, imaju pravo na dušobrižništvo i moraju biti u mogućnosti sudjelovati u životu Crkve.

3. Pripuštanje Euharistiji, međutim, ne može im se odobriti. Za to se navode dva razloga: a) „jer je njihovo stanje i njihov životni položaj u objektivnoj suprotnosti sa zajedništvom ljubavi između Krista i Crkve, što je označeno i uprisutnjeno u Euharistiji“; b) „ako se te osobe pripuste Euharistiji, vjernici bi bili uvedeni u zabludu i krivo bi shvaćali nauk Crkve o nerazrješivosti ženidbe“. Pomirenje u sakramentu pokore – koje bi otvorilo put sakramentu Euharistije – može se udijeliti jedino na temelju kajanja za ono što se dogodilo, i na temelju raspoloživosti za „takav život koji nije u suprotnosti s nerazrješivošću ženidbe“. Konkretno to znači da, kada se novo udruživanje, iz ozbiljnih razloga – na primjer radi odgoja djece - ne može rastaviti, tada partneri preuzimaju „obvezu da žive u potpunju suzdržljivosti“.

4. Zbog teološko-sakramentalnih razloga, a ne zbog zakonskih prisiljavanja, kleru je izričito zabranjeno, dokle god traje valjanost prve ženidbe, održavati „bilo kakav obred“ za razvedene koji su ponovno civilno vjenčani.

Pismo Kongregacije za nauk vjere o primanju pričesti za vjernike koji su razvedeni i ponovno vjenčani, od 14. rujna 1994., potvrdilo je da se praksa Crkve u ovom predmetu „ne može mijenjati na temelju različitih okolnosti“.[5] Između ostaloga, razjašnjava se da takvi vjernici ne bi trebali pristupati svetoj pričesti na temelju suda svoje savjesti: „Ako bi takav vjernik smatrao da je to ipak moguće, pastiri i ispovjednici (...) strogo su dužni upozoriti ga da takav sud savjesti izravno protuslovi crkvenom nauku“.[6] U slučaju sumnji o valjanosti neuspjele ženidbe, to trebaju utvrditi sudska tijela mjerodavna za ženidbene slučajeve.[7]

Od temeljne je važnosti da se „brižnom ljubavlju čini sve što može vjernike koji se nalaze u neurednim bračnim prilikama utvrđivati u ljubavi Krista i Crkve. Samo će im tako biti moguće potpuno prihvaćati poruku kršćanskoga braka i u vjeri podnositi patnju svoga stanja. U pastoralnoj djelatnosti treba poduzeti sve

napore da ljudi dobro shvate kako nije riječ ni o kakvoj diskriminaciji, nego samo o potpunoj vjernosti volji onoga Krista koji nam je iznova predao i povjerio nerazrješivost braka kao Stvoriteljev dar“.[8]

U poslijesinodalnoj pobudnici *Sacramentum caritatis*, od 22. veljače 2007., Benedikt XVI. preuzima i promiče rad prethodne Biskupske sinode o Euharistiji. On govori o stanju razvedenih i ponovno vjenčanih vjernika u br. 29, gdje se ne ustručava opisati to kao „osjetljiv i složen pastoralni problem“. Benedikt XVI. naglašava „praksu Crkve, utemeljenu na Svetom Pismu (usp. Mk 10,2-12), da ne pripušta sakramentima rastavljene i ponovno vjenčane“, ali u isto doba moli pastire da posvete „posebnu skrb“ prema takvim osobama „u želji da njeguju, koliko god je to moguće, kršćanski stil života sudjelovanjem na svetoj Misi (iako bez primanja pričesti), slušanjem Božje riječi, euharistijskim klanjanjem, molitvom, sudjelovanjem u životu zajednice, povjerljivim razgovorima sa svećenikom ili učiteljem duhovnoga života, vršenjem djela ljubavi, djelima pokore i kršćanskim odgojem djece“. Ponavlja se da, ako postoje sumnje u valjanost prekinuta zajedništva ženidbena života, to trebaju pažljivo ispitati mjerodavni ženidbeni sudovi.

Suvremeni je mentalitet uvelike u sukobu s kršćanskim razumijevanjem ženidbe, osobito u pogledu njezine nerazrješivosti i otvorenosti životu. Budući da su mnogi kršćani pod utjecajem takva kulturalnog konteksta, ženidbe su u naše vrijeme vjerojatno nevaljane češće negoli u prošlosti, jer nedostaje volje za ženidbom u smislu katoličkoga ženidbenog nauka, a i pripadnost životnom kontekstu vjere znatno je smanjena. Stoga je važna provjera valjanosti ženidbe, i ona može pomoći rješavanju problema.

Ondje gdje se ne može utvrditi ništetnost ženidbe, moguće je odrješenje i euharistijska pričest, ako se slijedi odobrena crkvena praksa da se nastoji živjeti zajedno „kao prijatelji, kao brat i sestra“. Blagoslove neregularnih zajednica treba „izbjegavati u svakom slučaju (...) kako među vjernicima ne bi nastale smutnje s obzirom na vrijednosti ženidbe“. Blagoslov (*bene-dictio*: odobrenje od Boga) odnosa koji se protivi božanskoj volji jest proturječe samo po sebi.

U propovijedi izgovorenoj u Milanu, 3. lipnja 2012., u prigodi sedmoga Svjetskog susreta obitelji, Benedikt XVI. navratio se na ovaj bolan problem: „Želio bih uputiti riječ i onim vjernicima koji su, premda prihvaćaju nauk Crkve o obitelji, obilježeni bolnim iskustvima neuspjeha i rastave. Znajte da vas Papa i Crkva podržavaju u vašoj muc. Ohrabrujem vas da ostanete sjedinjeni s vašim zajednicama, dok želim da biskupije ostvare primjerene inicijative za prihvaćanje i blizinu“.

Posljednja Biskupska sinoda na temu Nova evangelizacija za prenošenje kršćanske vjere (7.-28. listopada 2012.), nanovo se bavila stanjem vjernika koji su, nakon neuspjeha zajedništva ženidbena života – ne neuspjeha ženidbe, koja i dalje postoji kao sakrament – ušli u novu zajednicu i žive zajedno bez sakramentalna ženidbena veza. U završnoj poruci, sinodalni su se oci obratili takvim vjernicima ovim riječima: „Svima njima želimo reći da Gospodinova ljubav ne napušta nikoga, da ih i Crkva voli i da je ona kuća dobrodošlice za sve, da oni ostaju članovi Crkve, čak i ako ne mogu primati sakramentalno odrješenje i Euharistiju. Neka naše katoličke zajednice primaju sve koji žive u takvome stanju i podržavaju sve koji su na putu obraćenja i pomirenja.“

Antropološka i teološko-sakramentalna razmatranja

Nauk o nerazrješivosti ženidbe često se susreće s nerazumijevanjem u sekulariziranu okruženju. Ondje gdje su izgubljene temeljne postavke kršćanske vjere, puka konvencionalna pripadnost Crkvi više nije u stanju voditi prema važnim životnim odlukama ili pružati ikakvu potporu usred ženidbenih kriza, kao i u krizama svećeništva i posvećena života. Mnogi se pitaju: kako se mogu za čitav život vezati uz jednu ženu / jednoga muža? Tko može reći što će biti za deset, dvadeset, trideset, četrdeset godina? Je li uopće moguća definitivna veza sa samo jednom osobom? Brojna iskustva narušenih ženidbenih zajednica u današnjici, osnažuju skepticizam u mladeži u pogledu definitivnih životnih odluka.

S druge strane, ideal vjernosti između jednoga muškarca i jedne žene, utemeljen na redu stvaranja, nije izgubio ništa od svoje privlačnosti, kako pokazuju nedavna istraživanja među mladima. Veći dio njih teži za stabilnom i trajnom vezom, što odgovara i duhovnoj i moralnoj čovjekovoj naravi. Također, treba spomenuti antropološku vrijednost nerazrješive ženidbe: ona izvlači supružnike iz samovolje i iz tiranije osjećaja i duh

raspoloženja; pomaže im suočiti se s osobnim poteškoćama i nadići bolna iskustva; štiti nadasve djecu, koja trpe najveću patnju zbog raspada braka.

Ljubav je nešto više od osjećaja ili nagona; u njezinoj je naravi sebedarje. U bračnoj ljubavi, dvije osobe svjesno i voljno jedno drugomu kaže: samo ti – i ti zauvijek. Riječ Gospodnja: „Što je Bog združio“, odgovara obećanju para: „Uzimam tebe za svoga muža... Uzimam tebe za svoju ženu... Ljubit ću te i poštovati u sve dane života svoga, dok nas smrt ne rastavi“. Svećenik blagoslivlje savez koji su supružnici zapečatili između sebe pred Bogom. Tko god sumnja da ženidbeni vez ima ontološku kvalitetu, neka nauči iz Božje riječi: „Stvoritelj od početka muško i žensko stvori ih i reče: Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; i dvoje njih bit će jedno tijelo? Tako više nisu dvoje, nego jedno tijelo“ (Mt 19,4-6).

Za kršćane vrijedi činjenica da ženidba krštenika, ugrađenih u Tijelo Kristovo, ima sakramentalan karakter, i stoga predstavlja nadnaravnu zbilju. Jedan od najtežih pastoralnih problema sastoji se u tome da danas mnogi prosuđuju ženidbu isključivo po svjetovnim i pragmatičnim kriterijima. Tko razmišlja po „duhu svijeta“ (1 Kor 2,12), ne može razumjeti sakramentalnost ženidbe. Crkva na sve veće pomanjkanje razumijevanja svetosti ženidbe ne može odgovoriti pragmatičnom prilagodbom na nešto što se čini neizbježnim, nego samo povjerenjem u „Duha koji je od Boga da znamo čime nas je obdario Bog“ (1 Kor 2,12). Sakramentalna je ženidba svjedočanstvo moći milosti, koja preobličuje čovjeka i priprema cijelu Crkvu za sveti grad, novi Jeruzalem, Crkvu opremljenu „kao zaručnica koja čeka svoga muža“ (Otk 21,2).

Evangelje o svetosti ženidbe ima se naviještati s proročkom hrabrošću. Prilagođavajući se duhu vremena, mlak prorok traži svoje spasenje, ali ne spasenje svijeta u Isusu Kristu. Vjernost bračnim obećanjima proročki je znak Božjega spasenja koje Bog daruje svijetu: „Tko može shvatiti, neka shvati“ (Mt 19,12). Po sakramentalnoj milosti, ženidbena se ljubav pročišćava, jača i raste: „Ta ljubav koju potvrđuje uzajamna vjernost a nadasve posvećuje Kristov sakrament, ostaje nerazrješivo vjerna tijelom i dušom u sreći i nesreći. Zato isključuje svaki preljub i svaki razvod“.[9] Supružnici, dakle, sudjelujući u snazi sakramenta braka, u definitivnoj i neopozivoj Božjoj ljubavi, mogu biti svjedocima vjerne ljubavi Božje, njegujući stalno svoju ljubav u životu vjere i milosrdne ljubavi.

Istina, postoje situacije – svaki dušobrižnik to zna – u kojima bračni suživot postaje praktično nemoguće zbog teških razloga, kao što su, na primjer, slučajevi psihičkoga ili fizičkoga nasilja. U tim bolnim situacijama Crkva je uvijek dopuštala da se supružnici mogu rastaviti i više ne živjeti zajedno. Treba ipak napomenuti da ženidbeni vez valjano sklopljena braka ostaje stabilan pred Bogom, i pojedine strane nisu slobodne sklopiti novu ženidbu, dok je god drugi supružnik živ. Pastiri i kršćanske zajednice moraju se stoga zalagati oko promicanja pomirenja na svaki način, i u takvim slučajevima, ili, ako to nije moguće, pomagati takvim osobama kako bi se s poteškoćama nosile u vjeri.

Teološko-moralne primjedbe

Sve se češće predlaže da odluku o odlasku ili neodlasku na pričest treba ostaviti savjesti razvedenih i ponovno vjenčanih vjernika. Taj argument, koji se temelji na problematičnu konceptu „savjesti“, već je odbijen u pismu Kongregacije iz 1994. Naravno, na svakom slavlju Mise vjernici trebaju provjeriti u svojoj savjesti mogu li primiti pričest, mogućnost kojoj se postojanje teškoga neispovjeđena grijeha uvijek protivi. Oni imaju istodobno obvezu formirati svoju savjest i usklađivati je s istinom; na taj način mogu u poslušnu slušati nauk Crkve, koji im pomaže „ne skretati s istine o čovjekovu dobru, nego radije, posebno u težim pitanjima, dostizati istinu sa sigurnošću i ostati u njoj“.[10]

Ako su razvedene i ponovno vjenčane osobe subjektivno u savjesti sigurne da prethodna ženidba nije bila valjana, to treba objektivno dokazati pred mjerodavnim ženidbenim sudom. Ženidba se ne tiče samo odnosa između dviju osoba i Boga, nego je i stvarnost Crkve, sakrament, o čijoj valjanosti ne odlučuje pojedinac za sebe, nego Crkva u koju je utjelovljen po vjeri i krštenju. „Ako je prethodni brak razvedenih i ponovno vjenčanih vjernika bio valjan, ova se njihova zajednica ni u kojem slučaju ne može smatrati zakonitom, a primanje se sakramenata ne može temeljiti na unutrašnjim razlozima. Savjest je pojedinaca beziznimno vezana ovom normom“.[11]

Čak se ni nauk epikeje, prema kojemu zakon može općenito biti valjan, ali ne može uvijek odgovarati ljudskom djelovanju, ne može primjenjivati u tom slučaju, jer je nerazrješivost ženidbe norma božanskoga prava, kojim ne može raspolagati auktoritet Crkve. Ona ima, ipak, punu vlast – u skladu s Pavlovom povlasticom – razjasniti koji se uvjeti moraju zadovoljiti kako bi ženidba bila nerazrješiva u smislu koji joj je pripisao Isus. Na temelju toga, Crkva je ustanovila zapreke za ženidbu koje su razlog ženidbene nevaljanosti, i postavila je detaljnu sudsku proceduru.

Milosrđe je još jedan argument na koji se priziva radi pripuštanja razvedenih i ponovno vjenčanih na sakramente. Budući da se sam Isus solidarizirao s pačenicima, darujući im svoju milosrdnu ljubav, milosrđe bi stoga trebalo biti poseban znak autentična nasljedovanja. Ovo je točno, ali je to slab argument u teološko-sakramentalnim stvarima, jer je čitavo sakramentalno uređenje djelo božanskoga milosrđa i ne može se opozvati pozivajući se na isto načelo na kojem ono počiva.

Po onome što objektivno zvuči kao lažan poziv na milosrđe, riskira se obezvrjeđenje slike Božje, prema kojoj Bog ne može ništa drugo činiti nego praštati. Božjemu otajstvu pripadaju, osim milosrđa, također svetost i pravda; ako se prikriju ove Božje odlike, i ako se s ozbiljnošću ne uzme stvarnost grijeha, ne može se onda ljudima prenijeti ni Božje milosrđe.

Isus je susreo preljubicu s velikim suosjećanjem, ali joj je i rekao: „Idi, i odsada više nemoj griješiti“ (Iv 8,11). Božje nas milosrđe ne oslobađa od Božjih zapovijedi i crkvenih pravila; štoviše, ono daje snagu milosti za njihovo puno pridržavanje, za ustajanje nakon pada, i za savršen život na sliku nebeskoga Oca.

Pastoralna skrb

Ako, zbog unutarnje naravi sakramenata, nema mogućnosti njihova primanja od strane razvedenih i ponovno vjenčanih, u korist tih vjernika treba uložiti dodatne pastoralne napore, kako bi se oni pridržavali pravila proizišlih iz Objave i crkvenoga nauka. Put kojim Crkva usmjerava takve osobe nije lagan, ali oni moraju znati da Crkva, kao zajednica ozdravljenja i spasenja, prati njihovo putovanje. Svojim opredjeljenjem za pridržavanje crkvene prakse i neodlaskom na pričest, supružnici daju svoje svjedočanstvo o nerazrješivosti ženidbe.

Briga za razvedene i ponovno vjenčane ne smije se svesti samo na pitanje primanja Euharistije. Radi se o širokom pastoralu, koji pokušava udovoljiti potrebama u različitim okolnostima. Važno je podsjetiti se, u tom pogledu, da osim sakramentalne pričesti, postoje i drugi načini zajedništva s Bogom.

Sjedinjenje s Bogom postiže se kada mu se obraća u vjeri, u nadi, i u ljubavi, u kajanju i u molitvi. Bog može dati svoju blizinu i svoje spasenje ljudima na različitim putovima, čak i ako se nađu u proturječnim životnim okolnostima. Kako naglašavaju nedavni dokumenti Učiteljstva, dušobrižnici i kršćanske zajednice pozvani su prihvaćati osobe koje žive u neregularnim okolnostima s otvorenošću i srdačnošću, stajati uz njih sa suosjećanjem i s pomoću, i dati im osjetiti ljubav Dobroga pastira. Ako je pastoralna skrb ukorijenjena u istini i ljubavi, uvijek će i iznova na ovom području pronaći put da se njime ide, kao i ispravne oblike.

Gerhard Ludwig Müller

23. listopada 2013.

/Preveo: M. Glibić/

[1] Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, br. 5.

[2] Usp. Denzinger-Hünermann, br. 1807.

[3] *Gaudium et spes*, br. 48.

[4] Isto.

[5] *Pismo Kongregacije...*, br. 5.

[6] Isto, br. 6.

[7] Usp. Isto, br. 9.

[8] Isto, br. 10.

[9] *Gaudium et spes*, br. 49.

[10] Ivan Pavao II., enciklika *Veritatis splendor*, br. 64.

[11] Kard. Joseph Ratzinger, „O pastoralu razvedenih i ponovno vjenčanih“, članak objavljen u nizu *Kongregacije za nauk vjere (Documenti e Studi, 17)*, *Libreria Editrice Vaticana, 1998; ponovno objavljen od naslovom „Pastoral ženidbe mora biti utemeljen na istini“*, u: *L'Osservatore Romano*, 30. studenoga 2011., str. 4-5.

*prof. Emilia Hrabovec
profesorica povijesti*

BOG I DRŽAVA: EUROPA IZMEĐU LAIČNOSTI I LAICIZMA

Sinteza rezultata upitnika

U jesen 2012. godine Europska je komisija pod pritiskom nekih država članica Europske unije zatražila od Slovačke narodne banke uklanjanje vjerskih obilježja sa slike svetih Ćirila i Metoda na unutrašnjoj strani jubilarne novčanice od dva eura, smatrajući da nisu u skladu s načelima laičnosti i vjerske neutralnosti. Zahtjev, koji je upućen u Jubilarnoj ćirilometodskoj godini, podigao je veliku buku, sažetu u pitanju: „*Ćiril i Metod: preživjeli su komuniste, hoće li preživjeti Bruxelles?*“ Slovačka je uspjela sačuvati originalni izgled novčanice, ali je temeljno pitanje ostalo otvoreno: Što je to ta laičnost koja zakonom jamči vjersku slobodu, ali se sablažnjava nad križem? U pokušaju da se u glavnim potezima ocrta - neizostavno nepotpun – prikaz tog višeznačnog fenomena, korisno je pogledati unatrag te ovdje uvrstiti komentar upitnika „*Bog i država, Europa između laičnosti i laicizma*“ s kratkim povijesnim razmišljanjem.

Temeljna oznaka srednjovjekovnog društva bila je unutarinja povezanost između duhovne i vremenite sfere. Čovjek koji je nastanjivao svijet nazvan *christianitas*, koji nije bio lišen sukoba ali je u svojoj biti bio ujedinjen, poimao je sama sebe i stvarnost koja ga je okruživala kao sastavni dio stvorenog, a povijest kao Božje djelovanje s ljudima tijekom ljudskoga hoda smještenoga između stvaranja i otkupljenja. Lagano propadanje tog političko-kulturnog modela paradoksalno je započelo s nekim vrednotama samog kršćanskog nauka [sloboda i dostojanstvo ljudske osobe, stvaranje svijeta od strane osobnoga Boga prema racionalnim zakonima koje ljudski um postupno spoznaje, te razlikovanje - nepoznato nekršćanskim političko-kulturnim modelima - između duhovne i vremenite vlasti]. Njihova interpretacija, pod utjecajem znanja koje se razvijalo na sveučilištima pod okriljem Crkve, stvorila je *l'esprit laique*, laički duh, a s njime i složeni fenomen kasnije nazvan laicizacija ili sekularizacija, pojmove koji su ponekad povezani različitim nijansama značenja, s naglaskom na političko-pravnom vidu s jedne strane i društveno-kulturnom s druge, ali koji se u većini slučajeva smatraju sinonimima koji se koriste na različitim jezičnim područjima. Proces laicizacije imao je nesumnjivo pozitivnu stranu u jačanju čovjekove svijesti o njegovom slobodnom izboru vjere i legitimnog prostora autonomije vremenite sfere, ali je također započeo dugački povijesni put prema polaganom gubljenju svijesti o temeljnoj vezi između svake vremenite stvarnosti i Boga, postupnom izbacivanju vjere iz društvenog i privatnog života te, na kraju, nijekanju transcendentalne dimenzije ljudskoga postojanja.

Važne dionice na tom su putu bile propadanje europskog političko-duhovnog jedinstva u korist pojedinačnih državnih cjelina, protestantska Reforma koja je razbila vjersko jedinstvo kontinenta te širenje filozofsko-pravne misli empirista i racionalista. Europska država proizašla iz političkih i vjerskih borbi 16. i 17. stoljeća bila je, da, konfesionalna država koja je privilegirala jednu državnu Crkvu, ali se istodobno, po logici političkog opredjeljenja konfesionalne pripadnosti – *cuius regio eius religio* – i novoga poimanja prava kao rezultata isključivo vrhovne zakonodavne vlasti – *Auctoritas non veritas fecit legem* – odrekla traganja za istinom i nastojala je stvoriti neograničeni političko-teritorijalni suverenitet koji je u Crkvi vidio samo jedan djelomičan društveni segment, podređen državnoj vlasti poput svih drugih.

Pozornica najradikalnijeg laicističkog zaokreta postala je Francuska, gdje je Revolucija iz 1789., koju je pripremila prosvjetiteljska misao, odijelila vremenitu vlast od sakralnog utemeljenja i građansku pripadnost od vjerske, te je nastojala prekinuti svaku unutarnju vezu između ljudskoga života i kršćanske vjere. Te strukturalne promjene, koje su se u Francuskoj stoljeće kasnije pretvorile u radikalnu, iako nikada potpunu, odvojenost između Crkve i države, nisu zahtijevale samo novi politički i društveni poredak, već i novu laicističku kulturu suprotstavljenu kršćanstvu, nastalu iz misli koja je nazvana „kritičkom“ i koja je utemeljena na osnovnoj premisi *Etsi Deus non daretur*, s nakanom da se vjeru svede na čistu privatnu činjenicu koja se neće miješati s pokušajem da se „*čovječanstvo organizira bez Boga*“ [Jules Ferry]. Nakon toga se započelo nametati novo viđenje čovjeka i svijeta postavljeno na apsolutnoj autonomiji slobodnoga,

razumnoga čovjeka, ponosnog na vlastita znanstvena otkrića u odnosu na bilo kakvu „vanjsku“ određenost, te slijepa vjera u napredak koji će donijeti „oslobođenje“ čovjeka najprije od Crkve, a zatim od vjere i na kraju od samoga Boga, te je (takvo viđenje, op. prev.) postalo nedodirljivi aksiom svih prevladavajućih filozofija povijesti.

Usprkos u biti neprijateljskoj nastrojenosti prema kršćanstvu, gotovo sve struje sekularizirane misli nastavljaju crpiti iz kršćanskog nasljeđa, no puneći svoje temeljne pojmove, a osobito obećanje spasenja, novim sadržajima. „Divinizacija“ čovjeka dovela je do „divinizacije vremenitih stvari“ koje su postale uporišne točke jedne nove „vremenite religioznosti“ (u smislu „ovozemne religioznosti“, op. prev.) [Eric Voegelin]. Pokazalo se da su sve velike ideologije XX. stoljeća zapravo preuzele ideološke konstrukcije koje su sekularizirale kršćanske sadržaje i sakralizirale ljudska djela. To je vrijedilo ne samo za poznate totalitarizme – nacionalsocijalizam koji je divinizirao rasu ili komunizam koji je na oltar uzdigao klasu – već se čini da to vrijedi i za onaj ustrojstveno drukčiji sustav, koji je po svojoj prirodi teško odrediv, te se samo s određenim oprezom može nazvati liberalnim, i koji se sa sve manje uvijenosti počinje nametati s dogmatski netolerantnim zahtjevima. Njegova strukturalna novost sastoji se u činjenici da za razliku od prethodnih povijesno-političkih projekata on više ne nudi neki veliki konačni cilj, već svoju vremenitu eshatologiju svodi na ekonomizam i na blagostanje (*welfare*) shvaćeno kao zadovoljavanje materijalnih i tjelesnih želja čovjeka. Laička liberalna kultura, proizašla iz odvajanja od kršćanstva, ali zasnovana na sadržajima dobrim dijelom ukorijenjenima u kršćanstvu, ulazi u krizu u trenutku u kojemu je potrošila zalihe naslijeđene od kršćanskih temelja. Antropološka revolucija mentaliteta i običaja, rastakanje tradicionalnih društvenih struktura koje su u sebi uključivale ljudsku osobu, ekstremno potvrđivanje subjektivnosti koju pobija osjećaj izgubljenosti u masi i biotehnoška otkrića koja osobu svode na biološko biće podložno nekontroliranim manipulacijama, sve veći raskorak između naglašavanja ljudskih prava i samoodređenja subjekta, te spoznaja stvarne nemogućnosti da ta prava uistinu zažive u konkretnim procesima odlučivanja, političke i ekonomske krize kao i evidentna nesposobnost odgovornih da njima vladaju - sve u svemu, prividno nadvladavanje svih ljudskih sigurnosti dovelo je zapravo do napuštanja optimistične vjere u uvijek bolju budućnost, nekoć tako ponosnu na vlastitu snagu i apsolutnost. Relativizam ili čak autodestruktivni nihilizam, koji su zauzeli mjesto nade u napredak i uzdignuti na općenito obvezujuće maksime, povezuju se s ideološkim nastojanjem da oblikuju nekog novog čovjeka lišenoga bilo kakve povezanosti s Transcendencijom i tradicionalnim oblikom života te karakteriziraju sustav koji je – usprkos opetovanome pozivanju na slobodu i toleranciju – spreman tolerirati bilo koji *credo* osim postojanja jedne apsolutne istine koja se *a priori* smatra opasnom te je treba ukloniti, pa i silom. U takvom ideološkom i kulturnom okviru, prostor pridržan za „zdravu laičnost“, koju podupire duboko kršćansko razlikovanje između političke sfere i vjerskoga djelovanja te poštivanja kršćanskih običaja i vrijednosti u kojima je ukorijenjeno europsko društvo, postaje sve uža te ga postupno zamjenjuje neutralnost države koja, zapravo, više nije neutralna.

To je, u biti, poruka – i neka mi bude dozvoljeno da to kažem unaprijed - koju donose odgovori na upitnik što ga je naručilo Vijeće europskih biskupskih konferencija o stanju u kojem se nalazi Katolička Crkva u Europi, iako - kao što ćemo vidjeti - sa znatnim razlikama među sada već duboko sekulariziranim zemljama i onima u kojima je sukob između vjere u Boga i ubrzane laicizacije, koja je i sama na rubu toga da se od velikoga optimističnog projekta pretvori u sve vidljivije neopogansko beznađe, u punom zamahu.

I. Ustavni i pravni sustav

Pristiglo je 27 upitnika popunjenih na vrlo različite načine. Prvi dojam što proizlazi iz čitanja jest taj da postoji značajna raznolikost u vezi kako ustavnog i pravnog okvira, tako i onog društvenog, a u koji je uključena Katolička Crkva u pojedinim europskim državama. I na ovom se mjestu potvrđuje da vjerojatno ne postoji neko područje tako duboko obilježeno povijesno-kulturnim naslijeđem kao što su odnosi između Crkve i Države, vjere i društva.

Tradicionalno svrstavanje u kategorije običava svesti raznovrsnost pravnih situacija na tri temeljna modela: 1. model institucionalnog jedinstva između Crkve i države (sustav državne Crkve); 2. model suradnje i pozitivne neutralnosti države koja institucionalno odvaja vremenito područje od crkvenoga, bez isključivanja

vjerskih odrednica iz državnoga javnog prostora; 3. model jasne odijeljenosti iz kojega potom proistječe neutralnost države u svim vjerskim pitanjima.

Nijedna europska država katoličke matrice nije do sada sačuvala sustav prave državne Crkve. Jedino Malta (uz male kraljevine Monaco i Lihtenštajn koje, međutim, nisu sudjelovale u ispitivanju) ima ustavni okvir koji definira katoličku vjeroispovijest kao vjeroispovijest malteškog naroda. Ipak, temeljni dokument ne predviđa nikakvu posebnu ustavnu privilegiju Katoličke Crkve i zahtijeva vjersku slobodu za sve. Iako trenutno malteški zakonodavac i u osjetljivim stvarima koje se tiču krajnjih granica ljudskog života propisuje u skladu s naukom Katoličke Crkve, nedavno uvođenje rastave koje je općenito shvaćeno kao pukotina za otvaranje puta drugim pravnim promjenama, daje naslutiti početni raskorak između katoličkog utemeljenja Ustava i stvarne zakonodavčeve nakane.

Relativno je mali broj država čiji ustavi počinju preambulama koje sadrže eksplicitno pozivanje na Boga kao vrhovni izvor prava (*invocatio Dei*) ili na kršćanske vrijednosti: uz Maltu to je slučaj s Irskom čiji ustav na najširi način zaziva Trojedinoga Boga kao izvor svake vlasti i konačni cilj svakoga ljudskog djelovanja, u Švicarskoj koja započinje ustavni tekst: „*U ime Boga svemogućega*“, te preambule ustavnih dokumenata Njemačke i Ukrajine koje spominju „*odgovornost pred Bogom*“, dok se slovački ustav poziva na nasljeđe svetih Ćirila i Metoda, a poljski traži kompromisni put između pozivanja na Boga i pozivanja na „*univerzalne vrednote*“ koje se smatraju izvorom prava za one koji ne „*dijele vjeru u Boga*“.

Već ovaj kratak popis država s pravnim sustavima i vrlo različitim stupnjevima sekularizacije daje naslutiti ono što će se vidjeti kasnije u drugim kontekstima, a to je da sama činjenica prisutnosti pozivanja na transcendentalnu vlast u ustavu, čak i ne obazirući se na upitnu vrijednost preambula kao izravno primjenjivog pravnog izvora, govori malo o konkretnom pravnom režimu na snazi, a još manje o stvarnom utjecaju ili neutjecanju kršćanske impostacije temeljnog zakona na pravni i društveni život države. To potvrđuju i opetovani pokušaji, na koje se žale švicarski biskupi, da se ograniči ili izbaci *invocatio Dei* iz preambule, zaključci ukrajinskih biskupa istočnog obreda o dubokoj sekularizaciji ukrajinskog društva i o pravosuđu koje slabo poštuje preambulu temeljnog dokumenta, dok smo u Irskoj svjedoci snažne erozije katoličkog karaktera države, usprkos najeksplicitnijem pozivanju ustava na Boga i drugih pravnih uporišta na Stvoritelja, među ostalima i u propisanoj sudačkoj zakletvi koja zaziva božanski blagoslov implicitno priznajući da temeljni pravni principi moraju počivati na transcendentalnim temeljima.

U velikoj većini ispitanih država, pravni sustav počiva na različitim miješanim modelima suradnje koji su smješteni između krajnjih točaka režima odvojenosti s jedne strane, te ostataka oblika onoga što je nekada bio javni položaj državne Crkve s druge strane. Njihov pravni sustav polazi od koncepta konfesionalne neutralnosti države koja se ne povezuje niti s jednom Crkvom, vjeroispoviješću ili svjetonazorom (*Weltanschauung*), ali jamči temeljna prava vjernika i Crkava. U većini slučajeva ta su prava sankcionirana ustavom, bilo izravno, kao na primjer u Poljskoj, Njemačkoj ili Italiji preko potpisivanja Konkordata sa Svetom Stolicom, bilo neizravno, kroz opće odredbe koje štite vjersku slobodu, slobodu savjesti i obreda te načelo nediskriminiranja, te su zajamčena u svim europskim sustavima na razini pojedinačnoga građanina, a u jednom dobrom dijelu čak i na kolektivnoj razini Crkava/konfesija koje imaju autonomiju u organiziranju i uređivanju te slobodnom upravljanju vlastitim poslovima (predviđeno u talijanskom, njemačkom, poljskom, slovačkom i mnogim drugim ustavima).

No, u stvarnosti se pravne odredbe mogu značajno razlikovati. U nekim slučajevima Crkva uživa javnu pravnu osobnost, međutim prevladava model privatne osobnosti koja, po sebi, ne oslabljuje čvrstinu pravnog položaja Crkve. Vrlo je osobit sustav državne Crkve primijenjen na kantonalnoj razini u katoličkim kantonima u Švicarskoj (*Landeskirkensystem*) koji međutim osim prednosti sa sobom donosi također, po protestantskom modelu, neodgovarajući utjecaj laičkog elementa koji je na čelu *Landeskirche*, a već je prilično sekulariziran, na crkvene poslove koji su inače pridržani biskupima. Zbog povijesnih razloga, drugi pravni sustavi – na primjer u državama nasljednicama Habsburške monarhije (Austrija, Češka, Slovačka, ali i Belgija ...) – poznaju kategoriju vjeroispovijesti koje država „priznaje“, iako se modaliteti i postupci za dobivanje takvoga priznanja te njegovi konkretni sadržaji značajno razlikuju. Ipak, dok sustav „priznatih“ vjera sve Crkve iz te kategorije nastoji staviti na više ili manje istu razinu kao jednako povlaštene, talijanski

model nudi priznavanje prava svim vjeroispovijestima, uključujući i one manjinske, ali vrednuje posebnu ulogu Katoličke Crkve za povijest i identitet talijanskoga naroda.

Raznolikost povijesno-pravnih modela ogleda se također i u sustavima financiranja Crkve, koji idu od javnoga financiranja u Slovačkoj i Hrvatskoj do odsutnosti bilo kakve javne potpore u državama u kojima je na snazi režim odijeljenosti. Između tih graničnih položaja smještene su različite miješane forme koje predviđaju državne doprinose za jedan dio troškova Crkve, za plaće kleru (Belgija) ili za društvene, kulturne i karitativne aktivnosti koje obavlja Katolička Crkva (kao što je to slučaj u Belgiji, Nizozemskoj, Češkoj, Rumunjskoj, Poljskoj ...), ili sustav crkvenoga nameta koji se ubire uz pomoć *brachium saecolare* koji vrijedi u Njemačkoj, Austriji i švicarskim kantonima. Relativno su skorašnja pravna rješenja iz kojih proizlaze načini financiranja što daju obvezniku mogućnost da namijeni Crkvi neki porez iz plaće (Španjolska, Italija, Mađarska). Različito je također pravno reguliranje školskog sustava, koji može predvidjeti ravnopravnost škola i jamčiti priznavanje svjedodžba te potpuno (Slovačka, Hrvatska) ili djelomično (Austrija ili Njemačka koje pokrivaju osobne troškove) javno financiranje katoličkih škola, ali također i u potpunosti isključiti bilo kakvu vjersku aktivnost iz javnog sustava obrazovanja (Slovenija, Albanija).

Nacionalni model koji cijelo stoljeće ima značajni utjecaj na politički, kulturni i pravni diskurs izvan granica države porijekla i koji stoga zaslužuje dublju analizu jest *francuski model*, temeljen na laičnosti shvaćenoj kao strogoj neutralnosti države u vjerskim pitanjima, tj. onaj koji odgovara trećem temeljnom modelu. Država se ne poziva na vjerske temelje već na ljudski razum i na društveni dogovor iliti na građanski konsensus, te ga odlikuje oštra odvojenost državnih institucija od crkvenih čije je djelovanje svedeno na privatnu sferu. Taj pravni i administrativni režim je postupno stupio na snagu preko zakona Treće i Pete republike, a da pojam laičnosti nije bio precizno određen. Ta pravna neodređenost te rast islama koji uopće nema namjere dozvoliti da mu laički režim ograničava vanjsko pokazivanje vlastite vjeroispovijesti (islamski veo), doveli su do stvaranja konfliktnih situacija i nanovo su otvorili temeljna pitanja o definiranju i primjenjivosti (ne samo) francuske laičnosti (*laïcité*):

1. Kako se definiraju i međusobno odnose javni i privatni prostor? U slučaju onoga prvoga, je li riječ o državnom području ili o javnoj službi i njezinim namještenicima, ili pak o zajedničkom prostoru, otvorenom svima, dakle o svemu onome što nadilazi privatni *foro interno*? Tiču li se, dakle, laičnost i odijeljenost samo države ili također i društva?

2. Koja je veza između laičnosti i neutralnosti? Predstavlja li ova potonja priručno načelo laičnosti kako bi osigurala suživot u vjerskom pluralizmu, ili apsolutizirano laičko načelo koje čak odbija promicati vjersku slobodu, koja u Francuskoj nije eksplicitno zajamčena niti jednim zakonom, a koju bi ipak trebalo zajamčena tako kako se moraju jamčiti sva različita prava koja pripadaju članovima društva?

U upitniku o kojemu je riječ, francuski biskupi ne skrivaju zabrinutost u vezi toga da nedavna inicijativa zakonodavca o nametanju vjerske neutralnosti čak i privatnim ustanovama te prijetnje o ukidanju javno priznatih blagdana vjerskoga porijekla i vjerskih emisija na Državnom (javnom) radiju, pokazuje rastući laicistički pritisak s namjerom izгона bilo kakve vrste vjerske prisutnosti u čisti *foro interno* unutarne savjesti pojedinca, te popunjavanja sadržaja laičnosti s borbenim protukršćanskim laicizmom.

Određene posebnosti ima i pravni položaj Katoličke Crkve u zemljama protestantske matrice, a ta činjenica objašnjenje ima u povijesnoj različitosti u kojoj su se odvijali procesi sekularizacije u katoličkim zemljama i onima protestantskim. U prvima ti su procesi donijeli radikalni sukob između katolika i laika, te žučljivu raspravu među tim dvjema grupama koja do danas obilježava njihov kulturni krajobraz. U protestantskim državama, međutim, ti su procesi imali oblik polaganoga propadanja vjere, koje su pratili različiti oblici *Kultrunkampfa* samo tamo gdje je živio nezanemariv broj katoličkog stanovništva. Iako je odnos između protestantizma i sekularizacije i dan danas predmet znanstvene rasprave, nesumnjiva je činjenica da su neki vidovi protestantske teološke misli olakšali prožimanje liberalizma i protestantizma. Međutim, sam protestantizam je skupo platio tu blizinu i odsutnost univerzalizma kao potpore jedinstvu vjere polaganim pražnjenjem vjere, najprije svedene na općeniti moral, a potom i na kulturnu pripadnost bez konkretnih sadržaja koja čak više niti ne izaziva potrebu za diskurzivnim sučeljavanjem [znakovito je da ovdje nedostaje čak i odgovarajući termin za *laičnost*]. Danas te države predstavljaju najdekristijaniziranija područja kontinenta i prve su uvele zakone otvoreno protivne kršćanskom moralu, što je činjenica potvrđena i ovim istraživanjem: Velika Britanija

i u njoj Škotska, skandinavske zemlje, Istočna Njemačka. S iznimkom ove posljednje, obilježene dubokim diskontinuitetom zbog nacionalsocijalističkog i komunističkog režima, u većini drugih još malim dijelom preživljava model državne Crkve stvoren u 16. i 17. stoljeću, koji često još i danas uživa određene pravne i društvene privilegije, zadržava službene veze s najvećim institucijama države i tradicionalnim društvenim elitama, te je i dalje prisutan u javnoj sferi kao tradicionalni kulturni čimbenik, no sada lišen kako unutarnje teološke koherentnosti tako i moralne snage koja bi bila u stanju širiti se u društvu i određivala njegove moralne odabire. Konkretno ostvarivanje tog modela može se razlikovati od države do države, od Velike Britanije u kojoj, premda nedostaje povijesni ustav, Anglikanska crkva igra ulogu na institucionalnoj razini, preko Švedske koja je 2000. uvela odvojenost Crkve od države, čuvajući ipak istaknuti položaj nacionalne luteranske Crkve u javnom i školskom prostoru, do Nizozemske u kojoj je na snazi režim implicitne odvojenosti uveden krajem 18. stoljeća kada je ukinut istaknuti položaj luteranske Crkve, te je on zamijenjen jednakim pravnim ophođenjem prema različitim konfesionalnim pripadnostima. Katolička Crkva koja živi u takvim okruženjima u kojima se kulturni protestantizam miješa s visokim stupnjem sekularizacije, može se suočiti s prešutnom društvenom marginalizacijom na koju se žale škotski biskupi, no osobito trpi posljedice slabog otpora većinskog duboko sekulariziranog društva prema nedavnim kulturnim i pravnim prijedlozima u suprotnosti s kršćanskim moralom, a koji prijete remećenjem prirodnog poretka u društvu [homoseksualne zajednice s pravom posvajanja, eutanazija dozvoljena čak i djeci itd.].

Jedan drugi tip ostataka prisutnosti državne religije doživljava Katolička Crkva u zemljama pretežito pravoslavnog karaktera. Mnogo karakteristika tog pravnog režima se očuvalo u Grčkoj, gdje se Pravoslavna crkva, tradicionalno povezana s vremenitom vlašću financira iz državnog proračuna i ostaje prisutna kao stup identiteta bilo u javnom prostoru bilo u narodnim običajima, uključujući i onaj dio naroda koji se sad već osjeća udaljen od vjere, dok se Katolička Crkva može oslanjati samo na općenite vjerske slobode zajamčene ustavom, te se žali na nedostatak pravno priznatog *statusa*. Istaknuta uloga pravoslavlja kao tradicionalne vjeroispovijesti naroda i kao uporišne točke identiteta bilježi se i u Bugarskoj, Rumunjskoj, Ukrajini i Rusiji, iako se pravni sustav uveden nakon pada komunizma nije vratio na predrevolucionarni model državne Pravoslavne crkve, ali se nadahnua onim zapadnjačkim o vjerskoj neutralnosti države koju prati priznavanje temeljnih vjerskih sloboda za sve. Ipak, Katolička Crkva u Bugarskoj upozorava na birokratske prepreke, dok u Rumunjskoj Katolička Crkva istočnog obreda još uvijek osjeća teret tradicionalne povezanosti između nacionalnog i pravoslavnog identiteta koji pamti neke kulturne katoličko-pravoslavne napetosti što proizlaze iz vremena nacionalnog ujedinjavanja nakon Prvog svjetskog rata. Poteškoće povijesnog karaktera obilježavaju također stanje ukrajinske Grkokatoličke Crkve suočene s potrebom da nanovo uredi svoje institucije legalizirane devedesetih godina nakon desetljeća ilegalnosti sa separatističkim pravnim režimom štetnim po djelovanje Crkve osobito u području kulture i školstva, i s dubokom sekularizacijom društva, ali i s poteškoćama vezanih uz identitet mlade države, prilično heterogene unutar sebe, te tradicionalne prisutnosti pravoslavlja podijeljenog ipak u tri različite crkvene institucije koje su međusobno u oštrm sukobu. Formalna odijeljenost države i svakog vjerskog izražavanja, duboka sekularizacija društva i povijesna prisutnost kršćanstva u svojoj istočnjačko-bizantinskoj varijanti koja je imala političko i pravno obilježje, obilježavaju također i malu Rimokatoličku Crkvu u Rusiji, čiji biskupi ipak pozitivno primjećuju da država poštuje slobodu djelovanja Crkva i snažno uzima u obzir one vjerske izraze koji društvenom organiziranju mogu pružiti podršku preko vrednota i pozitivan temelj postkomunističkom društvu izmučenom različitim znakovima krize.

Sasvim zaseban slučaj predstavlja Albanija, jedina pretežito muslimanska država na europskom tlu. Njezin pravni sustav uveden nakon pada komunizma je prihvatio načela klasičnog modela vjerske neutralnosti države povezane s jamčenjem vjerske slobode i autonomije svih vjerskih zajednica u državi. Ipak, u svakodnevnom životu manjinska Katolička Crkva se mora boriti protiv tužnih rana zadanih tom narodu tijekom desetljeća pod jedinim europskim deklariranim ateističkim režimom, koje se osobito osjećaju na polju obrazovanja i društvenog ponašanja, te se suočavati s većinskim islamom. U toj situaciji, shvaćenoj kao prijetećoj, Crkva u Albaniji, za razliku od katolika na Zapadu zabrinutih za neprimjetno širenje granica laičnosti, pronalazi baš u nepobitnom načelu laičnosti i bezuvjetnoj odijeljenosti Crkve i države najmoćnije oružje protiv moguće diskriminacije katolika u odnosu na nadmoćni islam, bilo u samoj Albaniji bilo na europskom Zapadu pogođenom demografskom krizom, od izvaneuropske imigracije i posljedičnog preslagivanja vjerske i etničko-kulturne strukture stanovništva.

U zaključku se može sažeti da se čini da, unatoč značajnim razlikama i nedostacima nacionalnih pravnih sustava, formalni pravni okvir na snazi u europskim državama posvuda osigurava temeljne vjerske slobode i slobodu djelovanja Katoličke Crkve, ako ne na odgovarajući način a onda barem u glavnim crtama. Međutim, posvuda se primjećuje pad stvarne primjenjivosti i utjecaja tih zakona na život u tim zemljama, postupno propadanje formalnoga pravnog okvira, koji se najprije ispraznio od svojih etičkih i razumskih načela a potom i od konkretnih sadržaja, te sve veći raskorak između pravde i čiste legalnosti što svodi ljudska prava, verbalno gotovo sakralizirana ali pojmovno sve nejasnija, na rezultate zakonskih i administrativnih odredbi elita trenutno na vlasti, te se od njihovog zaštitnika pretvara, barem potencijalno, u njihovu najveću prijetnju. Iz pažljive analize upitnika proizlazi da isključivo zakonska perspektiva i kategorizacije temeljene isključivo na tradicionalnim pravnim modelima nisu više dovoljni kako bi okarakterizirali stvarno stanje Crkve u pojedinim državama. Potvrđuje se da su zakoni samo instrumenti kojima je kao podloga potreban vrijednosni temelj. Nadalje, objava kršćanske poruke ne iscrpljuje se u prostoru ni mogućnostima uređenim zakonima, a ovi sami po sebi malo govore o religioznosti društva i o stvarnoj prisutnosti Crkve u javnom prostoru. Pravni suverenitet država u vjerskim pitanjima, kao što primjećuju biskupi iz različitih zemalja, na kraju se postupno podloži odlukama europskih institucija, za koje se čini da su sve više u opreci s prvotnom kršćanskom idejom sadržanom u europskom projektu i ostavljene na milost i nemilost ideološkim i ekonomskim snagama koje rade s ciljem potpunog isključivanja katoličke vjere iz što je moguće šire shvaćenog javnog prostora, te prisiljavaju nacionalne zakonodavce na proglašavanje normi oprečnih naučavanju (crkvenoga) Učiteljstva i samim korijenima europske kulture, bilo direktno kroz sudske odluke i odredbe koje zahtijevaju izvršenje i potiču značajan postotak (oko dvije trećine) nacionalnog zakonodavstva, bilo neizravno preko ideoloških poticaja preko kojih pridonose širenju protukršćanske kulture.

U konfliktnoj situaciji u kojoj se danas nalazimo, a kako bismo odredili stvarne slobode Crkve više od analize pravno-formalnog okvira potrebno je poznavanje političko-kulturnog stanja u državi, stupnja sekularizacije društva i raspoloživosti njezinih predstavnika da zadrže vjeru u duhovnim i kulturnim korijenima države. Znakovito je to što je većina nacionalnih biskupskih konferencija koje su sudjelovale u istraživanju u potpunosti preskočila pravni dio ili ga je ispunila općenitim razmišljanjima političko-kulturnog i društvenog karaktera umjesto pravnim analizama, smatrajući očigledno da imaju manju informativnu vrijednost u odnosu na glavnu temu laičnosti.

Čini se da rezultati ispitivanja potvrđuju da dok društvo zadržava temelje stare moralne kršćanske svijesti i temeljni konsenzus kršćana, čak i nesavršeni pravni okvir neke laičke države može činiti mogućim pastoralno djelovanje Crkve. Gubitak kršćanskog identiteta praćen gubitkom bilo kakve druge razine identiteta (obiteljskog, onoga vezanog uz zajednicu, nacionalnog) i jasnih uvjerenja koje današnja liberalno-relativistička ideologija smatra opasnim i neprihvatljivim, dovodi do slabljenja i preokretanja normativnih uporišta koja podupiru pravni sustav (tj. naravno pravo i kreativni razum¹), te tako i do polaganog redefiniranja temeljnih pojmova laičnosti i neutralnosti te čitave zakonske arhitekture. Pravni se okvir lomi i puni novim značenjima, koja su često u proturječju s općim načelima ustava u početku često bez mijenjanja temeljnoga zakona ili uvođenja novih zakona, a potom kroz amandmane, administrativne mjere ili odluke vrhovnih nacionalnih i europskih sudova koje su iznimno zamršene i većini građana teško razumljive. Zakoni i vrijednosti uvrštene u njih određuju se i vrednuju prema hijerarhijskim vrijednostima koje zakonodavac prvotno nije predvidio ili su u suprotnome svedene na istu razinu koja niječe bilo kakvo vrednovanje na temelju istine te su u konačnici podvrgnute ćudljivim odlukama pojedinaca ili liberalno-laicističke ideologije. Tako da se u ime istih pravnih postulata daje prednost pravima jednih, a gaze se prava drugih: zbog poštivanja prava žene gaze se prava djeteta, zbog poštivanja „prava na dijete“ uvode se reprodukcijске tehnike ili postupci usvajanja koji su moralno neprihvatljivi. Od legitimnoga razlikovanja Crkve i laičke države dolazi se do borbenog laicizma, usmjerenog na ograničavanje vjere u strogo osobno područje savjesti pojedinca bez ikakve društvene važnosti i do svođenja države na bezuvjetnu neutralnost koja će se ukopati iza tolerancije i pluralizma shvaćenih ne kao legitimna raznovrsnost stavova o vremenitim stvarima, već kao izraz nemogućnosti i neprihvaćanja razlikovanja između dobra i zla.

1 Benedikt XVI u njemačkom Bundestagu, 22. rujna 2011.

Te radnje prate razne manipulacijske strategije koje se upotrebljavaju na različitim razinama susretanja vremenite i crkvene sfere, od poučavanja povijesti do snažne medijske instrumentaliziranosti padova klera ili imovinskih sporova, s ciljem rušenja moralnog autoriteta Crkve, zbunjivanja katolika i oslabljivanja njihove pažnje i otpora protiv dubokih promjena koje su tijeku.

II. Konkretna područja dijaloga

A) U poučavanju povijesti, prirodnih znanosti i književnosti

Školsko poučavanje predstavlja temeljnu točku svake rasprave o laičnosti države. Neporeciva je činjenica da u Europi svi školski sustavi imaju zajednički vjerski kršćanski korijen. Također se neospornom ipak čini činjenica da je svaka ideološka snaga, koja je htjela ljudsku misao emancipirati od religije do toga cilja nastojala doći u prvom redu preko školskog obrazovanja mladih, shvaćenog kao najučinkovitije sredstvo procesa laicizacije društva.

Jedna od najosjetljivijih disciplina u tom smislu je bez sumnje povijest. U ovome životu čovjek živi u eminentno povijesnom prostoru i njegova povijesna svijest, bilo na individualnoj bilo na društvenoj razini, predstavlja jedan od najvažnijih elemenata identiteta. Kao posljedica toga, interpretacija i poučavanje povijesti predstavljaju jedno od najosporavanijih područja u sučeljavanju između kršćanskog viđenja svijeta i svih onih drukčije intoniranih, od marksističkih do laicističkih.

Znakovito je da su svi pristigli upitnici dodirnuli tu točku. Iz odgovora proizlazi da, iako na različite načine, gotovo sva nacionalna podučavanja čuvaju nekakvo mjesto za Crkvu i kršćanstvo kao povijesne i kulturne čimbenike, iako se njihova procjena povijesne prisutnosti Crkve može značajno razlikovati: malteški biskupi su jedini koji potvrđuju snažnu prisutnost pozitivne slike kršćanstva u poučavanju povijesti, ali i njemački i češki biskupi smatraju obradu povijesno-kršćanskih tema u školskim udžbenicima koji se upotrebljavaju u njihovim zemljama prilično uravnoteženom. Bugarski biskupi izražavaju zadovoljstvo što je završilo marksističko ideološko nametanje, drugi cijene vrednovanje doprinosa vjere i Crkve nacionalnom razvitku (Irska). Jedan značajan dio biskupskih konferencija nalazi u školskom predstavljanju kršćanske prošlosti ipak različite neuravnoteženosti, svedene u najboljem slučaju na nedovoljnu profesionalnost autora udžbenika i nastavnika (Portugal, Švicarska), u drugim slučajevima na programska antikatolička nastojanja. Biskupi iz zemalja s nekatoličkom većinom žale se na dominaciju protestantske povijesne optike (Švedska, Škotska) ili pravoslavne (Bugarska, Grčka) ili na slabu pozornost posvećenu vjerskim motivacijama povijesnih osoba bilo koje vjeroispovijesti (Škotska), biskupi iz bivših komunističkih zemalja upozoravaju na uvijek prisutne utjecaje marksističkog ili barem materijalističkog načina razmišljanja, drugi biskupi se žale na težak laicistički pritisak u poučavanju (Slovenija), na snažnu nacionalnu optiku koja ističe uglavnom pojedinačne nacionalne crkvene tradicije i nacionalne svece (Mađarska), ili naprotiv na izostanak bilo kakvog vrednovanja uske povezanosti između nacionalne i vjerske dimenzije nacionalne prošlosti, te na umjetno i ideologizirano europeističko impostiranje (Hrvatska). Iz brojnih nacionalnih konferencija upozorava se na tendenciju objašnjavanje povijesti Crkve u uglavnom negativnom svjetlu, te na njezino predstavljanje s predrasudama, instrumentalizirajući uglavnom uobičajene teme pogodne za pogrešne interpretacije kao što su križarski ratovi, inkvizicija, protestantska reforma, slučaj Galileo i inkvizicija. Poljski biskupi na kraju upozoravaju na postupno smanjivanje nastave povijesti općenito.

Pogrešne interpretacije gore nabrojanih tema koje se lako mogu proširiti zapravo pokazuju samo vrh ledenog brijega problema koji je mnogo opsežniji, ukorijenjen u temeljnu interpretacijsku perspektivu. Premda se danas nakon gubitka vjere u bolju budućnost također više ne nailazi na teoretiziranja povijesti kao puta prema napretku, još se uvijek održava interpretacija povijesti kao kretanja ljudskog društva prema oslobađanju čovjeka od vanjskih uvjetovanosti koja će nužno sa sobom donijeti propast Crkve i vjere, a koja je postala gotovo aksiomatska. U takvom interpretacijskom okviru, Crkva, iako joj se potvrđuju različite povijesne zasluge, na kraju se ne može ne pojaviti u negativnoj ulozi kao puka ljudska institucija koja predstavlja interese moći i koja je protivnica napretka, slobodne misli, tolerancije i modernizacije. Posljedica te predrasude je parcijalno iščitavanje koje prednost daje tematiziranju onoga što se smatra simptomom krize, moralnog sloma i neslaganja unutar Crkve poput heretičkih ili šizmatičkih pokreta ili pak problematičnih osoba koje su došle u sukob s crkvenom vlasti, a koje se predstavlja u pozitivnom svjetlu kao nositelje osloboditeljskih

misli i stavova protiv krutosti institucije i Učiteljstva. Tako se gube prava i istinska kršćanska poruka i duboki kršćanski korijeni onoga bogatstva vrijednosti koje se danas smatra posebnom odlikom Zapada, kao što su ljudska prava, odijeljenost vlasti, racionalna misao i dominacija prava.

Takve reducirane povijesne metode imaju duboki ideološki izvor koji se, kritizirajući događaje iz daleke prošlosti, sprema preoblikovati sliku i identitet sadašnje Crkve: kritizirajući križarske pohode kritizira se *ecclesia militans* u sadašnjosti, spremnost i hrabrost da se bori za vjeru, negativnim vrednovanjem katoličkih misija kao izrazom arogancije eurocentrične moći koja ne poštuje vrijednosti nekršćanskih kultura hrani se ideja jednake vrijednosti svih ljudskih uvjerenja te se sumnja u razboritost današnje evangelizacije, stvaranjem povijesne slike Crkve kao mjesta netolerancije prema „odmetnutim“ manjinama bilo koje vrste priprema se teren za diskreditiranje današnjeg katoličanstva kao potencijalno netolerantnog i teško pomirljivog s otvorenim društvom, ograničavanjem povijesnog hvalevrijednog djelovanja Crkve na karitativna i mirotvorna djela svodi se Crkvu na „filantropsko“ poduzeće te se zamagljuje pogled na bitno, na pitanje smisla i najdublje dimenzije postojanja, potičući „*stanje izgubljenosti i smetenosti*“ (*Situation der Verlorenheit und Verwirrung*) čovjeka (Joseph Ratzinger). Nadalje, perspektiva koja je preko svake mjere kritična prema tumačenju europske povijesti gaji neku čudnu nelagodu prema vlastitoj povijesti i vlastitom identitetu, te vodi u sigurnu luku mržnje prema sebi samima stavom koji je započeo s nekritičkim divljenjem prosvjetitelja prema svemu stranome i dalekom to kršćanstvo još uvijek nije iskvarilo (*bon sauvage* - dobri divljak).

Uz prečace u koje povijest silom tjeraju različite sheme povijesnog materijalizma, još jedna posljedica gore spomenute interpretacijske paradigme paradoksalno vodi u uništenje prošlosti i gubitak povijesne dimenzije misli današnjih Europljana koji se sve očitije izlažu riziku da se strovale u *prezentizam*, da ne vode računa o pamćenju/spomenu i da se odreknu dugoročnog planiranja. Postupno smanjivanje poučavanja povijesti u školama na svim razinama, na koju se žale poljski biskupi, simptom je gubljenja tog povijesnog pamćenja koji na makropovijesnoj razini uništava identitet, čvrstinu i uzajamnu povezanost političko-društvenih sklopova, a na mikropovijesnoj razini stvara generacije koje ne znaju čak niti tko su im bili djedovi.

Prirodne znanosti

Još jednu dodirnu točku ili točku sukoba između laičnosti i kršćanske vjere predstavljaju prirodne znanosti. I u toj su točki odgovori biskupskih konferencija također vrlo različiti. Dok letonski biskupi cijene plodonosan dijalog između Akademije znanosti i Crkve, oni malteški hvale dug i uravnotežen dijalog osobito na polju bioetike i medicinskog istraživanja bilo na sveučilišnoj razini bilo na razini masovnih medija, poljski biskupi cijene povratak dijalogu između znanosti i vjere u političkoj raspravi a portugalski izvještavaju o poštovanju u odnosu na vjernike prisutne u svijetu znanosti, švedski i engleski biskupi utvrđuju sad već jasnu razdvojenost između ta dva područja, a njihova škotska subraća ukazuju da su u njihovoj zemlji prirodne znanosti, koje se vide kao alternativa vjeri, autentičnije i dostojnije povjerenja modernoga uma. Važnom se čini primjedba Talijanske biskupske konferencije o širenju jaza između vjere i društvenih znanosti, od presudne važnosti jer upravo te discipline izbliza dodiruju ključne točke sadašnjeg javnog diskursa u temama kao što su rod (*gender*), homoseksualci, obitelj, itd. Na taj način, talijanski biskupi usmjeravaju raspravu prema jednom interpretacijskom putu koji se dosada manje koristio, ali kojega potvrđuju i druga istraživanja koja za razliku od devetnaestostoljetnih sukobljavanja navode da na prvoj crti više nisu prirodne znanosti one koje u sumnju stavljaju vjeru, već su to društvene znanosti koje su postale pomoćna disciplina i perjanica ideološkog laicizma, razvivši vrlo stručnu semantiku i vrstu strukturalističke i materijalističke analize koja je dijametralno različita, ako ne čak i suprotna kršćanskom cjelovitijem viđenju.

U književnosti

Gotovo svi odgovori u upitniku slažu se u činjenici da je Biblija priznata kao književno djelo od etičke i kulturne važnosti, a kod nekih naroda cijenjena kao prvi tekst preveden na vlastiti nacionalni jezik. U odgovorima se ipak također slažu u primjedbi da se poznavanje Biblije postupno smanjuje, osobito izvan poučavanja vjeronauka.

Puno dramatičnije ispada stanje kršćanskoga glasa na području suvremene književnosti. Škotski biskupi upozoravaju na izniman komercijalni uspjeh autora kao što su Dawkins, Hitchens ili Brown koji, polazeći od nevezanih fragmenata povijesnih događaja i skrivajući se iza slobode *fictiona*, stvaraju jasno antikatoličku i antipovijesnu prozu koja, uz kinematografsku produkciju, tvori najuspješniji čimbenik koji je u stanju utjecati i manipulirati masama čitatelja lišenih povijesnih i teoloških znanja daleko više od uravnotežene znanstvene literature. Švicarski biskupi na kraju upozoravaju da se umjesto ideala dobra i kršćanskih vrijednosti (suosjećanje, krotkost, odricanje, osjećaj za žrtvovanje, solidarnost ...), stotinama godina hvaljenim u svim književnim stilovima, danas pitanje dobra i zla više ne postavlja, sve se doima dozvoljenim i kao model koji treba slijediti predlaže se ponašanje koje vodi k zadovoljavanju želja i brzom materijalnom uspjehu.

B) Na sveučilištima

Jedno drugo područje susreta vjere i znanosti, religije i laičkog društva predstavlja sveučilište, plemeniti plod kršćanskog srednjovjekovlja stvoren sa zadaćom da bude mjesto nepristranog mišljenja iznad svega i samo u službi istine. Kako bi ispunilo tu zadaću, sveučilištu je potrebna sloboda i uvijek živi senzibilitet za istinu. Prvo pitanje u potpoglavlju upitnika posvećenog sveučilištu ciljalo je na slobodu koju uživaju profesori katolici kako bi izrazili svoja uvjerenja. Neki odgovori – na primjer iz Švedske – usmjerili su se osobito na formalne kriterije, primjećujući da se nikoga tko se natječe za akademsko mjesto ne pita o vjerskoj pripadnosti te da nijednom profesoru nije zabranjeno izražavati vlastita uvjerenja. Drugi su odgovori, međutim (Irska), upozorili da su u porastu *neformalne* prepreke koje – bez postojanja zabrana i pravnih ili administrativnih prepreka – otvoreno zauzimanje u korist vjerskih stavova pretvaraju u rizik za osobnu karijeru, koji katolika može isključiti iz akademskih služba, iz pristupa vanjskom financiranju i iz prestižnih istraživačkih projekata. Prema portugalskim biskupima, takav rizik je veći kada je riječ o pitanjima iz područja bioetike i spolnog morala. I talijanski biskupi naznačuju raskorak između slobode *de iure* da se javno izražava vlastita vjera i činjeničnoga stanja da u nekim područjima, zbog antikatoličkih predrasuda, takvo zauzimanje može sa sobom donijeti poteškoće u stvaranju karijere. Što se tiče Italije, episkopat objašnjava to stanje posebnom povijesnom genezom talijanskog ujedinjenja, ostvarenog u suprotstavljanju Crkvi i Papinskoj državi, te uz prisutnost velike grupe profesora ljevičara koji su, uvažavajući gramšijansku strategiju „ideološkog prodiranja“ u neko društvo, kolonizirali važne sveučilišne centre otežavajući slobodno iskazivanje vjere na akademskoj i znanstvenoj razini. Čini se da slična stanje ipak postoji, iako zapravo u različitim oblicima, i u drugim državama te na europskoj razini, gdje zauzimanje katoličkog stava može, ako ne isključiti, a onda barem spriječiti uspjeh istraživačkih projekata ili osobno napredovanje.

Ipak, u igri nisu samo eksplicitni antikatolički stavovi, već i kriza sveučilišta koje se sve više opire ispunjavanju svoje primarne zadaće traženja istine i vođenja dijaloga s vjerom. Ono što je prvotno bio laboratorij nepristrane misli sve je više ugroženo „*pritisakom vlasti i interesa*“ (Benedikt XVI.) što prisiljava sveučilište na odricanje od ideala i na traženje spasa u naporima da privuku vanjska sredstva, da dadu prednost primijenjenom istraživanju koje se može direktno upotrijebiti u ekonomskom sektoru i u promicanju publikacija koje više od sadržaja paze na sasvim „*scijentometrijske*“, kvantitativne i formalne kriterije. Takvo sveučilište, sve usitnjenije i paralizirano iznutra te izloženo pritiscima izvana, gubi zanimanje i sposobnost vođenja dijaloga koji gleda iznad svoje vlastite discipline i vlastite sadašnjosti.

C) U društvenim komunikacijama

U veljači 2012. godine, u govoru u Rimskom sjemeništu (Seminario romano) Benedikt XVI. je rekao da u evanđelju po Ivanu, riječ „svijet“ ima dva značenja: „svijet“ kojega je stvorio Bog i kojega voli, ali i „svijet“ koji je u vlasti zla, a kojeg Prvosvećenik pronalazi u dvije velike moći koje su po sebi korisne i dobre, ali ih se lako zlorabi tako da postanu suprotnost svojih vlastitih svrha: financijska moć i moć medija.

Kako se u tom moćnom medijskom svijetu prikazuje Crkva?

Pristigli odgovori, ma kako god različiti bili, daju naslutiti neke zajedničke niti poveznice: posvuda je Crkva u masovnim medijima vijest, iako razumljivo više u zemljama s katoličkom većinom od onih pravoslavnog ili protestantskog porijekla. Među zemljama s najvećim medijskim zanimanjem za Crkvu ističu

se Malta, Italija, Irska. Čini se da najveće zanimanje izaziva sama osoba pape (naširoko je bio pokrivena nedavna smjena na papinskoj stolici), ali i nacionalna biskupska konferencija koja u pojedinim zemljama (među kojima Italija) uživa određenu važnost u javnoj raspravi. Na kraju mediji daju određenoga prostora i katoličkim intelektualcima. Na Malti državna televizijska postaja svakodnevno prenosi molitvu Angelusa, iako se prijenos sve više osporava. Portugalski upitnik izvještava o medijskom uvažavanju koje imaju neke uvaženi katolici, među kojima je sadašnji lisabonski patrijarh, dobitnik velikog kulturnog odličja Portugala, *Nagrada Pessoa*. Čini se da i u protestantskim postupno sekulariziranim državama (Švedska, Škotska), Katolička Crkva izaziva određeno medijsko zanimanje, i tamo posebice sama osoba pape, ali i intelektualni događaji od velikog značenja poput inicijative dijaloga između vjernika i nevjernika („Cortile dei Gentili“), dok čisto katolički događaji, kao što je Svjetski dan mladih, nemaju nikakvoga odjeka u medijima.

Unatoč određenim pozitivnim signalima, europske biskupske konferencije slažu se u činjenici da u sredstvima masovnog komuniciranja – ponekad zbog nedostatka profesionalnosti novinara, češće zbog ideoloških motiva u pozadini – prevladava sklonost k davanju prednosti negativnim vijestima o Crkvi, te određena vrsta izvještavanja koja je stavlja u nepovoljno svjetlo, predstavljajući njezin život kao vječitu borbu između naprednjaka i konzervativaca te kao dugi niz skandala, zlostavljanja, kontroverzi i spletki s materijalnim bogatstvima, a crkvene instance kao nazadnjačke, štetne ili zastarjele. U javnom medijskom diskursu, katoličko se mišljenje uvijek „uravnotežuje“ s više od jednim laičkim ili antikatoličkim glasom koji se smatra objektivnijim, a Crkva je svedena ne nekoliko tema koje se ponavljaju u svim raspravama (svećenički celibat, pitanje roda /*gender*/ i homoseksualaca ...), na neke dozvole i zabrane, dakle na moralističku instanciju izvan vremena, a koja i sama nije sposobna pridržavati se pravila koja propovijeda, dok se gubi veličina vjere, religijski *primum et proprium*. Izgleda da na kraju u potpunosti izostaju vijesti o diskriminaciji i progonima koje Katolička Crkva svakodnevno trpi bilo u različitim krajevima izvan Europe bilo u samoj Europi.

D) U poštivanju nedjelje

Općenito, u svim europskim državama nedjelja je priznata državnim zakonima i još uvijek prevladavajućim društvenim dogovorom kao neradni dan. Svi se upitnici slažu ipak u dijagnozi da su življena vjera, redovito sudjelovanje na nedjeljnoj svetoj misi te svijest o vjerskom značenju dana Gospodnjeg posvuda u postupnom opadanju. A i kod dobrog dijela katolika svetost nedjelje se sve više „topi“, ako ne zbog ničega drugoga a onda zbog običaja da se nedjeljna misa zamijeni s onom prethodnoga dana ili bilo kojeg drugog dana u tjednu ili da je se pomakne prema popodnevnu kako bi jutro ostalo slobodno za župni „brunch“, posjet stadionu ili produljenom odmoru nakon duge subotnje noći. Na kraju, za mnoge nedjelja nije ništa drugo osim dana odmora koji se sa subotom redovito spaja u „vikend“, u „kraj tjedna“ lišen bilo kakve vjerske dimenzije, priliku da se obavi „blagdanski“ *shopping* ili ode na kratki odmor.

Dok vjerska ukorijenjenost nedjeljnog odmora slabi ili nestaje, i razmišljanja koja ga nastoje sačuvati ili ukinuti postaju sve više laička: za pobornike je sve više tjedni dan odmora predviđen zakonom o radu ili kolektivnim ugovorima, dosta krutim osobito u zemljama njemačkog govornog područja, gdje većina trgovina ostaje zatvorena, dok je za protivnike ljevice to prilika za dodatnu zaradu koja se radnicima može zamijeniti bilo kojim drugim slobodnim danom, a za liberalnu desnicu prepreka koja sprečava funkcioniranje slobodnoga tržišta i oporavak ekonomije uzdrmane krizom. Znakovito je da najliberalnije poimanje nedjeljnog odmora odlikuje postkomunističke zemlje, gdje se je umjesto propalog sustava ustalio divlji mančesterski kapitalizam koji malo poštuje prava najslabijih i koji prisiljava jedan dio zaposlenika da rade i nedjeljom.

E) U administrativnom životu

Na razini administrativnoga života, iz upitnika je vidljivo da se u svim europskim državama - bez obzira na različite oblike – priznaje javna vrijednost katoličkih udruženja. U mnogim zemljama sloboda i nediskriminiranje katoličkih udruženja izričito je zajamčeno i na ustavnoj razini. Usprkos tome, stvarni život katoličkih udruženja zasjenjen je dvjema tendencijama koje su primijetile različite biskupske konferencije: 1. primjećuje se (na primjer iz Švicarske) postupno nestajanje katoličkoga udruživanja i njegova zamjena sudjelovanja u njima ne više na konfesionalnoj nego na profesionalnoj osnovi zbog činjenice što mlađi naraštaji vide mogućnost lakšega kretanja i širih profesionalnih perspektiva u nekonfesionalnim udruženjima; 2. osim

toga, primjećuje se da od društvenoga priznanja (u što su uključene porezne olakšice ili javne subvencije) korist mogu imati nadasve one konfesionalne ili crkvene udruge koje se bave karitativnim i socijalnim djelovanjem u korist izbjeglica, selilaca, ovisnika o drogi, itd., dok udruženja s vjerskim i duhovnim ciljevima uživaju sve manje pažnje i uvažavanja. Tako se potvrđuje da je jedna od aktualnih prijetnja Crkvi njezino lagano praznjenje i promjena od zajednice vjernika u društvo socijalnih usluga.

Sporo povlačenje Crkve kao religijske ustanove iz javnoga prostora odražava se također i u sve većim poteškoćama pokazivanja vjerskih simbola u državnim prostorima ili u javnome okruženju. Najjasnija prisutnost vjerskih simbola čini se zajamčena na Malti, ali i u Italiji, nakon što je poznata sudska tužba jedne finske građanke koja je tražila uklanjanje raspela iz razreda osnovne škole u mjestu Abano Terme odlučena odlukom Državnoga vijeća 2006. koja je potvrdila javno izlaganje raspela argumentacijom da je riječ o simboličkom izrazu građanskih vrednota koje obilježavaju talijansku civilizaciju. U Portugalu isticanje vjerskih simbola ovisi o upravi neke zgrade, dok se u Bugarskoj biskupi žale da se preferira prisutnost pravoslavnih simbola. Čini se da se laicizacija javnoga prostora nastavlja – bez obzira na francuski slučaj o kome je bilo riječi na drugome mjestu – u Švedskoj, Engleskoj i Škotskoj gdje su vjerski simboli bili uklonjeni iz javnih prostora, uključujući i školske razrede, sudove i bolnice, i to na temelju sudskih odluka motiviranih navodnom nediskriminacijom osoba koje nisu kršćani ili nisu vjernici. Ipak, u nedavnome slučaju koji je bio medijski jako popraćen – *Eweida and Others* – na kraju je donesena presuda koja je dopustila djelatnici, zaposlenoj u zrakoplovnoj tvrtci British Airways nošenje križića oko vrata, na koje se gledalo kao na iskazivanje privatnoga vjerskoga uvjerenja koje treba poštivati i kod nošenja službenog odijela. British Airways je naveden na promjenu vlastitih politika glede uniforma osoblja, te na ponovno vraćanje Eweide na radno mjesto, ali je (tvrtka) ženi ipak zaniijekala bilo kakvu odštetu za razdoblje u kojemu joj je bila uskraćena plaća, braneći se da je tvrtka djelovala u skladu s normama koje su u tom trenutku bile na snazi. Taj slučaj, koji je podigao buku u cijeloj Europi, pokazuje da iskazivanje vlastitoga vjerskog uvjerenja postaje područjem jako širokog sukobljavanja koje se sve više pomiče prema svakodnevnom životu i radnim odnosima u kojima zaposlenik vjernik ulazi u sukob sa zadaćama koje od njega traži poslodavac, a njegovo pravo na očitovanje vjerskog usmjerenja ne štiti se na prikladan način od države, čiji zakonodavci previše često ostaju inertni, zadovoljavajući se uređivanjem te materije ponekim golim propisom, te na kraju dodajući vrući krumpir sudovima.

Isto se tako složenim, različitim i ostrim čini pitanje prigovora savjesti, priznatog u nekim europskim zemljama u početku nadasve u slučaju vojne obveze i prekida trudnoće, ali i s postupnim biotehnološkim i medicinskim napretkom te pravnim razvitkom koji je sve razgranatiji i primjenjiviji na široki kompleks moralnih stanja koja izazivaju katoličku savjest, od eksperimenata s genetskim materijalom i davanjem abortivnih pilula u ljekarnama do sklapanja homoseksualnih „zajednica“. Pravna zaštita katolika koji izražava prigovor savjesti je različita: od potpune odsutnosti bilo kakve mogućnosti da ga se izrazi, što je izneseno sa žaljenjem iz Bugarske, do sretnoga stanja na Malti gdje prigovor savjesti ne samo da je moguć nego je – barem dosada – nepotreban. Tu su i mnogobrojne nacionalne posebne prilike s nekim zajedničkim tendencijama:

1. Tamo gdje su mogući, prigovori se savjesti lakše ostvaruju u slučajevima koji se tiču pitanja života (prekid trudnoće, potpomognuta oplodnja ...) nego li u pravno-administrativnim slučajevima (prisustvovanje „civilnim vjenčanjima“ osoba istoga spola ...) gdje su u nekim državama potpuno isključeni iz prava na prigovor savjesti (Engleska);

2. Primjećuje se tendencija da se ograniči slučajeve u kojima je taj prigovor primjenjiv (Škotska) ili da se to pravo isključi iz područja takozvane „reprodukcijske medicine“ (Švedska) i iz akademskoga obrazovanja: isključeni su iz prigovora savjesti često studenti medicine koji, da bi stekli diplomu, prisiljeni su asistirati i kod medicinskih zahvata na koje je uobičajeno moguće primijeniti pravo na prigovor savjesti (Švicarska);

3. Medicinsko osoblje koje se poziva na to pravo nailazi na poteškoće na radnome mjestu, izloženo je neformalnim pritiscima, osjeća posljedice za vlastitu karijeru (Portugal, Švicarska) ili mu se savjetuje da promijeni profesiju (Švedska);

4. Na kraju, nedovoljno se jasnim čini pravno uređenje toga prava koje ne drži korak s medicinskim i pravnim razvojem, ograničava se na općenite uredbe na ustavnoj razini dok nedostaju izravni i izričiti propisi, ili pak ne primjenjuje europske rezolucije ako ne idu u prilog nacionalnim zakonima (na primjer, rezolucija Vijeća Europe iz 2010. o individualnom i zajedničkom pravu na odbijanje sudjelovanja u prekidima trudnoće,

koju je promulgiralo to isto Vijeće Europe sa zadržkom da se ne primjenjuje kao uporište za one koji se pozivaju na prigovor savjesti).

F) U državnom protokolu

Slika koja je dobivena iz upitnika što se tiče državnog protokola pokazuje različite nacionalne prilike, koje se ipak mogu svesti na neke zajedničke tendencije: Dosada, u većini europskih još uvijek se održava protokolarno postupanje s uvažavanjem u odnosu na Crkvu i njezine predstavnike, kojima je osigurano dostojanstveno protokolarno mjesto. U mnogim zemljama, različite javne prigode kao što su početak ili završetak školske godine ili nacionalni blagdani popraćene su liturgijskim slavljinama, u nekim zemljama s katoličkom većinom crkveni velikodostojnici i dalje se pozivaju na blagoslov pri otvaranju javnih prostora ili civilnih događaja, a predstavnici se Crkve pitaju za savjet, premda na vrlo različite konkretne načine u pitanjima koja se tiču vjerskih poslova, odgoja, obitelji i socijalnih problema. Ipak, posvuda se primjećuje općenita tendencija smanjivanja javne prisutnosti Crkve, zamjene katoličkih slavlja onim međukonfesionalnim ili nekonfesionalnim ili isključivanja posjeta katoličkih biskupa na javnim mjestima koji bi se mogli smatrati moguće diskriminirajućima u odnosu na one koji ne pripadaju katoličkoj vjeri (Italija, Irska). Poljski biskupi izvještavaju, osim toga, da sudjelovanje predstavnika Crkve na čestim blagoslovima i otvaranjima javnih prostora nailazi ne samo na sve veće odbijanje od laičke strane stanovništva, nego također i od samih katolika, nadasve onih koji dolaze iz jednostavnijih slojeva.

G) U politikama prema mladima

I u politikama prema mladima, stajalište države je jako različito, premda većina biskupa prokazuje nemoć ili barem neučinkovitost države u rješavanju teškoga problema promjene ili pada vrijednosnoga temelja mladih naraštaja. Dok se na Malti i u Italiji – gdje je dobar dio svijeta udruživanja katolički i povezan sa životom Crkve – stanje čini zadovoljavajućim i država cijeni i financijski podupire crkvene inicijative u prilog mladima, iz Irske se upozorava na državna djelovanja usmjerena na stvaranje javne institucionalne i infrastrukturne baze koja će biti kadra pružiti moralnu formaciju mladih, ali također – u određenom smislu – i na zamjenu na tom području na kojemu je Crkva dosada imala monopol. Biskupi iz Luksemburga, Francuske i Slovenije konstatiraju pak potpuno odustajanje države od zadaće moralne formacije mladih, dok biskupi drugih država (Švicarska, Grčka, Švedska) državnim vlastima priznaju napor u nastojanju da predlože te inicijative, no ipak primjećuju sve veću tendenciju moralnoj neutralnosti koja na razini poučavanja dovodi do zamjene vjeronauka etikom, a na izvanškolskoj razini preferira socijalne i kulturne djelatnosti posvećene raznim skupinama koje se smatraju socijalno ugroženima (Švedska), konfesionalno neutralne i lišene prave i istinske moralne formacije. U mnogim slučajevima, državne vlasti uvjetuju dodjeljivanje državnih subvencija konfesionalnom neutralnošću (Ukrajina) ili, u nekim slučajevima (Škotska) ne skrivaju preferencije prema inicijativama koje se temelje na ideološkim stajalištima u suprotnosti s katoličkim moralom (skupine *pro-gay*, *pro-choice* ...).

H) U zdravstvenim politikama

Odgovori koji se tiču zdravstvenih politika više ili manje jednodušno potvrđuju da na formalnoj razini svi zdravstveni sustavi priznaju vrijednost i dostojanstvo ljudske osobe. No, u praksi život je sve ugroženiji, nadasve u najkrhijim razdobljima na početku i na kraju zemaljskoga života. Glavni uzrok su sve veće medicinske i biotehnoške mogućnosti koje – lišene kršćanskoga vrijednosnog temelja – osobu svode na biološku životinju podložnu zahvatima i nekontroliranim manipulacijama koje štete dostojanstvu ljudske osobe i prijete poštivanju života od začeca do naravne smrti. Drugi su uzrok društveno-politički i ekonomski razvoji, poteškoća ili nezainteresiranost država da pokriju zdravstvene troškove iz javnoga proračuna, pomicanje javne odgovornosti prema privatnom sektoru kojega pokreću komercijalni kriteriji zarade i sve veća nepristupačnost privatnim uslugama zbog porasta društvene neravnoteže koja prijeti otvaranje ekonomskih ponora koji se neće moći popuniti.

S jako malim brojem iznimaka (Malta, Irska - no tamo je zakonodavstvo koje ozakonjuje prekid trudnoće već na parlamentarnoj raspravi), u svim europskim zemljama, s malim razlikama u načinima, pobačaj subvencioniran državnim zdravstvenim sustavom, legalan je i naširoko se prakticira, te rađa „duboko ukorijenjenu abortivnu kulturu“ (škotski upitnik) koja utječe na sav društveni život. Na ranu pobačaja posebno se žale albanski, ukrajinski i ruski biskupi. Ovi potonji primjećuju da se broj prekida trudnoća nije smanjio unatoč državnoj politici posljednja dva desetljeća koja je objektivno bila usmjerena njegovom smanjivanju i jačanju tradicionalne obitelji. U ostalim zemljama (Slovačka ...) broj prekida trudnoće je u opadanju, premda ne zbog moralnih razloga, nego kao kolateralni učinak demografskih promjena i promijenjenoga društvenoga ponašanja.

Demografske promjene s rastom staračkoga sloja stanovništva i medicinskim mogućnostima produljenja života također i osoba koje su teško bolesne, te depersonalizacija medicinske skrbi otvaraju težak problem brige za stare i na smrt bolesne. Škotski biskupi primjećuju alarmantnu činjenicu da ne mali broj starih ili teško oboljelih strahuje od odlaska u bolnicu zbog bojazni da će postati žrtve prešutne ili prikrivene eutanazije. Drugi biskupi (Švedska, Irska, Italija ...) primjećuju sve veću neujednačenost u kvaliteti medicinske skrbi između javnoga zdravstvenoga sustava i privatnoga, do kojega pristup imaju samo pacijenti koji raspolažu znatnim financijskim sredstvima, ili problem korupcije (Grčka, Albanija). Većina pristiglih odgovora slaže se u uvjerenju da je potrebno proširiti djelovanje ustanova koje vodi Crkva, a koji su jako cijenjeni zbog njihova poštivanja dostojanstva pacijenata, ali ih je premalo da bi odgovorili na stvarnu potražnju. No, biskupi izvještavaju i o zabrinjavajućoj tendenciji da se dodjela javnih subvencija vjerskim ustanovama veže s prihvaćanjem uvjeta i medicinskih praksa koje nisu pomirljive s kršćanskim moralom.

Odgovori na upitnik slažu se, osim toga, u primjedbi da se mišljenje Crkve u etičkim i bioetičkim pitanjima općenito traži i sluša, da su predstavnici Crkve pozvani da budu dio etičkih povjerenstava i drugih gremija o tim pitanjima, ali u praksi se njihova stajališta slabo slijede, te u europskim zdravstvenim sustavima prevladava „etička neutralnost“ koja je često prešutno suprotna dobru osobe.

I) U političkom životu

Većina odgovora na upitnik potvrđuje da su europski političari, barem načelno, slobodni izražavati svoja vjerska uvjerenja. Ipak, sve je veći broj slučajeva u kojima političari katolici zbog straha da ne izgube simpatije birača ili javnoga mnijenja, te da ne ugroze vlastitu karijeru u nekonfesionalnim strankama koje traže strogu disciplinu stranke, preferiraju suzdržati se od otvorenoga ispovijedanja vjere ili zauzimanja vjerski motiviranih stajališta. Znakovito je ono što izvještavaju irski biskupi da su se u tijeku nedavne rasprave o legalizaciji pobačaja neki političari katolici počeli distancirati od svoje vjere. Općenito, za ponašanje političara katolika čini se da vrijedi primjedba škotskih biskupa, prema kojima većina katolika koji su ušli u politiku ne vidi prioritet u obrani vrednota vjere, nego je sklona preferiranju političkih interesa stranke kojoj pripadaju, pa i ako su u sukobu s katoličkim Učiteljstvom. Čimbenik od velike važnosti što su ga istaknule različite biskupske konferencije čini se da je slaba općenita formacija političara, pa i katoličkih, nedostatak cjelovitoga viđenja i slabo poznavanje katoličkoga socijalnoga nauka koji se gotovo nikada ne primjenjuje cjelovito, već se svodi na „posudu“ s izdvojenim argumentima koji se izvlače već prema prigodi ili suglasju s vlastitim političkim idejama. Tako, dok se političari ljevice pozivaju na solidarnost i socijalnu pravednost, zaboravljajući supsidijarnost i vrijednost obitelji i života od začeca do naravne smrti, oni s desnice, zaboravljajući socijalnu dimenziju katoličkoga Učiteljstva, usredotočuju se na pitanja povezana s ljudskom spolnošću ili, kao neokonzervativci (*new conservatives*) nastoje spojiti katolištvo s diktatima kapitalizma i slobodnoga tržišta, dok se katolištvo ne maloga broja stranka koje se tradicionalno vole nazivati kršćanskima izgleda postupno prazni u korist nejasnoga liberalizma odabranog kako se ne bi riskirao gubitak glasova u društvu koje je već sada uznapredovalo sekularizirano.

Upitnik je pokazao da je u većini zemalja, premda u različitim oblicima i mjerama, Crkva prisutna u javnoj raspravi, bilo preko izjava koje se čuju i o kojima se razmišlja u javnosti, bilo preko neformalnih političkih susreta (Švicarska, Engleska) ili suradnje s odgovornim političarima na razini raznih povjerenstava ili institucionaliziranih platformi za raspravljanje o „mješovitim“ pitanjima između države i Crkve (Irska). Noviji oblik javne katoličke prisutnosti čine se inicijative nacionalnih biskupskih konferencija koje su usmje-

rene sprječavanju usvajanja zakona o braku za sve i priznanja prava na posvajanje također i homoseksualnim zajednicama (Hrvatska, Slovenija, Francuska, Slovačka) preko javnih masovnih pokreta (*referendumi*, marševi za život, masovni prosvjedi ...).

Sudjelovanje Crkve u takvim inicijativama postaje ipak često meta snažnih napada koji kritiziraju njezino navodno „neovlašteno nemiješanje“ u politička pitanja ili javno prozivaju prisutnost „katoličkoga lobija“ (Francuska). Konkretna reakcija svijeta politike i društva čini se da se ipak razlikuju, već prema predmetu rasprave. Gotovo sve biskupske konferencije primjećuju da, dok izjave u materiji obiteljskog ili spolnoga morala nailaze na sve grublje kritike i odbacivanje ne samo u medijima koji su otvoreno svjetovni i laički, nego također i u samim katoličkim redovima, naširoko se cijeni katoličko karitativno zauzimanje u prilog socijalne pravednosti. Ta tvrdnja potvrđuje dijagnozu što su je već neko vrijeme uočavali teolozi, povjesničari ili sociolozi: krajnja potvrda subjektivnosti, koja je nekada bila tipična za protestantizam, čini se da ulazi također i u *general opinion* okružja katoličke matrice. Vjernici žele biti slobodno određivati granice svoje moralnosti, od Crkve se traži da ne zadire u život pojedinaca, ali istodobno da bude zauzeta, da bude svjedok i prorok. Europski vjernik (ili *ex*vjernik) želi da ona stane u stranu ako se nauk sukobljava sa zadovoljenjem njegovih želja, ali ju želi uz sebe kada zahtijeva da njegov društveni prosvjed zadobije božanski blagoslov. Sve se više ocrtava subjektivistički pristup koji ide u smjeru religije po načelu „uradi sam“, lišene obvezujućih zahtjeva i Crkve koja više nego zajednica vjernika izgleda kao društvo koje pruža usluge (*Dienstleistungsgesellschaft*) za zadovoljavanje individualnih potreba.

S opadanjem vjere u Boga i udaljavanjem društva od kršćanske religije smanjuje se ili se sve više proturječi također javnoj prisutnosti katolištva, kvari se i formalizira pravni okvir koji štiti vjersku slobodu, te se očituje tendencija da ju se svede na puku slobodu bogoštovlja i na što je moguće užu privatnu sferu. Odgovori na upitnik pokazuju da proces sekularizacije ili laicizacije napreduje, mijenjajući ipak svoj karakter iz ohologa projekta usmjerenog na izgradnju velikog progresivnog cilja u nečuveni nihilizam, čije se očaj ne može jasnije očitovati nego u potpunome gubitku vlastitoga identiteta i nade u budućnost. Ipak, upitnik je pokazao također i velike nacionalne razlike, raspletene između krajnosti zapadnih zemalja protestantske i liberalne povijesne matrice koja su već sada duboko sekularizirana, te zemalja još uvijek žive katoličke tradicije i identiteta, među kojima su postkomunističke zemlje kao što su Poljska, Slovačka i Hrvatska u kojima se Crkva, koja je izašla kao pobjednica iz komunističkih progona, suočava s izazovima koje do sada nije poznavala, a koji su usmjereni sprječavanju da katolištvo ne zamijeni propali sustav i pridonose duhovnoj obnovi Europe.